

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Geanina Cotoi, Irina Hăilă

manual pentru
CLASA A V-A

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Editura Paralela 45

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Geanina COTOI Irina HĂILĂ

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

**Manual pentru
clasa a V-a**

Editura Paralela 45

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Manualul școlar a fost aprobat prin Ordinul Ministrului Educației Naționale nr. 5267/03.10.2017 în urma evaluării și este realizat în conformitate cu programa școlară aprobată prin OMEN nr. 3393 din 28.02.2017.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2017–2018.

Inspectoratul școlar

Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

• Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.

• Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Numărul de telefon european de asistență pentru copii: 116.111

Redactare: Bianca Vișan

Tehnoredactare: Carmen Rădulescu

Pregătire de tipar: Marius Badea

Design copertă: Ionuț Broștianu

Credite foto: Dreamstime

Variantă digitală: Editsoft & Services

Animație digitală: Alphagraph Media

Referenți științifici: prof. univ. dr. Ion Bogdan Lefter, Facultatea de Litere, Universitatea din București

lect. univ. dr. Cosmin Perța, Facultatea de Litere, Universitatea Hyperion din București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COTOI, GEANINA

Limba și literatura română : manual pentru clasa a V-a /

Geanina Cotoi, Irina Hăilă. - Pitești : Paralela 45, 2017

ISBN 978-973-47-2612-7

I. Hăilă, Irina

811.135.1

821.135.1

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45

Pitești, jud. Argeș, cod 110174, str. Frații Golești 130

Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444

0721 247 918

Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492.

E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro

sau accesați www.edituraparelela45.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Prezentarea manualului

Manualul propune un mod original și atractiv de parcurgere a conținuturilor din programa școlară. Am optat pentru un demers didactic progresiv, care să îi ofere elevului prilejul de a învăța ușor și temeinic noțiunile teoretice.

Cum este structurată o unitate de învățare?

Pornind de la tema prevăzută în programa de clasa a V-a, *Eu și universul meu familiar*, manualul abordează 7 subteme (corespunzătoare celor 7 unități de învățare propuse), alese în așa fel încât să permită integrarea tuturor domeniilor de conținut din programă (*Comunicare orală, Lectură, Redactare, Elemente de construcție a comunicării, Elemente de interculturalitate*). Astfel structurate, unitățile de învățare devin piesele unui puzzle care se completează una pe alta și conturează universul copilului de 11-12 ani.

Fiecare unitate tematică respectă aceeași structură: text literar/nonliterar de bază, ales în conformitate cu cerințele și cu nevoile de instruire a elevilor și destinat studiului aprofundat al conceptelor de teorie literară; lecții de limba română; text literar/nonliterar pentru aprofundarea/extinderea experiențelor de învățare anterioare.

La finalul fiecărei unități de învățare există un test de evaluare, care îi oferă elevului posibilitatea să-și verifice progresul în însușirea de noi cunoștințe. Proiectele tematice propuse în manual vizează extinderea competențelor dobândite de elev în procesul de învățare și corelarea acestora cu situații din viața reală.

Manualul urmărește dezvoltarea *competențelor generale* din programa școlară:

1. **Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral**
2. **Receptarea textului scris de diverse tipuri**
3. **Redactarea textului scris de diverse tipuri**
4. **Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise**
5. **Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional**

Cum este structurată o lecție?

Lecțiile sunt structurate în patru momente de învățare, integrate în rubrici marcate prin sigle sugestive pentru conținutul lor, menite să provoace curiozitatea elevului și să organizeze procesul de

învățare: • Ce știu • Ce aflu • Ce am înțeles • Cum aplic ce am învățat

Fiecare lecție se deschide cu momentul de actualizare a cunoștințelor. Rubrica *Ce știu* vizează, pe de o parte, actualizarea cunoștințelor pe care elevii le au despre subiectul ce urmează a fi abordat în lecție și, pe de altă parte, relaționarea acestor cunoștințe cu experiențe proprii de viață. De asemenea, se urmărește stimularea creativității elevilor, prin diverse jocuri.

Acumularea de noi cunoștințe se realizează în două etape, prin lectura aprofundată a textului-susport și prin rezolvarea exercițiilor care pun elevul în situații de învățare noi. Astfel, rubrica *Ce aflu* are la bază texte care vizează tematica unității de

învățare. Activitățile propuse sunt în strânsă legătură cu orizontul de cunoștințe și cu preocupările elevilor, având caracter inductiv. Rubrica are ca scop principal activarea interesului elevilor pentru noile conținuturi.

Rubrica *Ce am înțeles* cuprinde prezentarea propriu-zisă a conținuturilor noi din programă, în relație cu cele actualizate la rubrica *Ce știu*.

Fiecare lecție este finalizată cu exerciții, *Cum aplic ce am învățat*, care au drept scop aprofundarea noțiunilor predate și extinderea experiențelor de învățare, pentru atingerea nivelului de performanță.

Rubrica *Știi că?* , întâlnită pe tot parcursul manualului, este integrată în lecțiile unde se prezintă curiozități diverse (lingvistice, literare, istorice, geografice etc.), cu rol în îmbogățirea culturii generale a elevului. Aceste informații susțin caracterul interdisciplinar al unităților de învățare și aprofundarea conținuturilor.

Unitatea I

Carte, cititor, cultură

- Biblioteca
- Editura
- Carte românească de învățătură
- Redactarea unui text
- Cititorul
- Tipuri de texte

Titlul lecției

1. Cartea și biblioteca

Rubrica Ce știi

- Ce știi**
1. Notează cel puțin un titlu din lista lecturilor tale pe care le consideri importante.
 2. Alege una dintre lecturile care îți-au făcut plăcere și notează două motive pentru care ai apreciat textul respectiv.

Termenul **bibliotecă** (**bibliotecă**) are mai multe sensuri: 1. colecție de cărți și de manuscrise așezate într-o anumită ordine; instituție care colecționează cărți, reviste etc. pentru a fi utilizate de cititori; 2. cameră, sală în care se păstrează (și se citește) cărțile; 3. colecție particulară de cărți (și de periodice); 4. mobilă cu rafturi în care se păstrează cărțile.

Rubrica Ce aflui

O bibliotecă din România, pe locul al doilea în topul celor mai frumoase biblioteci din lume

O bibliotecă puțin cunoscută din România este considerată printre cele mai frumoase din lume. Cel puțin aceasta este opinia multora dintre vizitatorii portalului borelpanda.com care are de nouă zile un sondaj online. Peste 400 000 de utilizatori au analizat până acum propunerile site-ului specializat în găsirea și promovarea de imagini inedite din lume.

(Fotografie preluată de pe site-ul www.luas.ro)

În acest moment, Biblioteca Universității „Gheorghe Asachi” din Iași (UTI) este pe locul 2 în preferințele utilizatorilor, o poziție ocupată în condițiile în care printre „competitori” se numără capodopere arhitecturale precum Biblioteca Colegiului Trinity din Dublin, Biblioteca Regală Portugheză de la Rio de Janeiro, Biblioteca Mănăstirii Montserrat, realizată în stilul barocului târziu, Biblioteca Națională din Praga, Biblioteca Națională a Franței sau Biblioteca Congresului Statelor Unite de la Washington. Biblioteca din Iași a fost înființată la începutul anului 1948, în noul corp al Palatului Universității, actualul sediu al Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași. Extinderea palatului a fost proiectată de I. G. Pompidou în același stil eclectic ca și Palatul imperial, construit de arhitectul Alexandru Vasilescu. Din 1933 până în 1942, universitatea a avut sediul la Biblioteca Mihăileană, după care denumirea s-a schimbat în Biblioteca Cuza-Vodă. Inițial, fondul de carte al bibliotecii tehnice era modest și avea doar 12 000 de unități. În prezent, Biblioteca UTI deține un fond total de documente de 962 528 volume – 5187 cărți, 129 332 reviste, 5 042 fond special (CD-uri, DVD-uri, microformate) și 5 967 documente tehnice, potrivit celor de la www.biblioteca.info/magazin.

Rubrica Știi că?

Știi că?

Stilul baroc este caracteristic clădirilor din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea. Clădirile construite în acest stil sunt impunătoare, înalte, au fațadele și interiorul încărcate cu decorațiuni.

Textul-suport

Exercițiile de înțelegere a textului

Rubrica Cum aplic ce am învățat

Rubrica Ce am înțeles

1. Notează numele a două biblioteci la care se face referire în textul dat.
2. Copiază în caiet enunțurile următoare, completându-le cu informații din textul dat:
 - Biblioteca din Iași a fost înființată la începutul anului ...
 - Numele arhitectului care a participat la construcția extinderii din 5 august 1929 este ...
 - Fondul de carte al bibliotecii tehnice era, la început, de ... de unități.
 - În prezent, Biblioteca Universității Tehnice din Iași (UTI) cuprinde ... de volume.
3. Precizează câte cărți se găsesc în fondul bibliotecii prezentate în textul dat.
4. Lucrați în perechi! Fiecare echipă va alege un criteriu de organizare a unor volume într-o bibliotecă, dintre cele propuse în continuare sau de membrii grupului, și va justifica de ce îl consideră potrivit: numele autorilor; titlul volumelor; înălțimea fiecărui volum; culoarea copertei; limba în care sunt scrise; domeniul în care se încadrează.
5. Transcrie enunțurile următoare, selectând varianta de răspuns corectă:
 - Textul despre Biblioteca „Gheorghe Asachi” din Iași are scopul de a informa cititorul/de a transmite emoții și sentimente cititorului.
 - În text, sunt prezentate informații reale/imaginare despre bibliotecă.
 - Foarte multe dintre cuvintele folosite în text au sensuri obișnuite/neobișnuite.
 - În text, apar/nu apar termeni specifici unui anumit domeniu de activitate.

Știi că?

În bibliotecă, cărțile sunt așezate în ordine alfabetică, după numele autorilor. Pentru a putea fi găsite mai ușor, toate cărțile dintr-o bibliotecă sunt incluse într-un catalog. La momentul actual, majoritatea bibliotecilor au cataloage în format electronic, pe care cititorii le pot accesa de acasă.

Rubrica Ce am înțeles

În textul studiat se oferă informații despre o bibliotecă din România. Aceasta este un text nonfictiv.

Textul nonfictiv cuprinde informații care au la bază observarea realității. Are scop informativ, poate să cuprindă date exacte, prezente, de regulă, într-un limbaj precis de expresivitate.

Cum aplic ce am învățat

1. Caută pe o hartă a lumii locurile unde se află bibliotecile menționate în textul studiat.
2. Majoritatea bibliotecilor au site-uri pe care oferă informații utile cititorilor. Accesează una dintre adresele indicate în continuare și notează câte două informații despre:
 - noutățile de pe site-ul Bibliotecii Naționale a României, www.bibnat.ro;
 - colecțiile găzduite de Biblioteca digitală, muzeu și arhivă Europeană, www.europeana.eu.
3. Alcătuieste două enunțuri din care să rezulte diferite sensuri ale cuvântului **bibliotecă**.
4. Imaginează-ți că ești bibliotecar pentru o zi. Organizează-ți cărțile, revistele, CD-urile într-o anumită ordine.
5. Două dintre cele mai mari biblioteci din lume au fost acelea din Ninive și din Alexandria. Pornind de la informațiile oferite în continuare, redactează un text de 80-100 de cuvinte, în care să prezinti o vizită imaginară într-una dintre cele două biblioteci.
 - Biblioteca din Ninive este Biblioteca Regală a lui Assurbanipal, ultimul rege al Imperiului Neo-Asirian. Cuprindea o colecție de tablete de lut și de fragmente (câteva mii), în care erau consemnate multe tablete descoperite în această bibliotecă antică au fost duse la Londra și fac parte din colecția British Library.
 - Biblioteca din Alexandria a fost cea mai renumită bibliotecă din perioada antică. Conținea peste 900 000 de volume scrise pe pergament. Nu se știe exact cum a fost distrusă, fiind luate în calcul războaiele civile de pe teritoriul Egiptului antic și războaiele din jurul Mediteranei. Noua Bibliotecă din Alexandria (*Biblioteca Alexandrină*) are drept scop restaurarea unei legături cu spiritul unei civilizații avansate din punct de vedere cultural. Este o instituție modernă, care cuprinde muzee, un planetariu, centre de cercetare, galerii de artă, expoziții permanente.

Ce conține varianta digitală a manualului?

Varianta digitală a manualului este realizată pe baza variantei tipărite. Sunt păstrate structura și rubricile fiecărei lecții, iar caracterul interactiv susține procesul de învățare complexă. Această variantă este concepută astfel încât să capteze atenția elevilor și să mărească interesul lor pentru lecțiile propuse. Manualul digital cuprinde activități de învățare specifice, marcate prin următoarele iconuri:

– pentru **activitate statică**, de observare a unei imagini semnificative;

– pentru **activitate animată** (film sau animație scurtă);

– pentru **activitate interactivă**, sub formă de exerciții după rezolvarea cărora elevul primește un feedback imediat.

Meniul de navigare pentru varianta digitală cuprinde opt butoane.

« / » – accesarea primei/ultimei pagini a manualului;

< / > – accesarea paginii anterioare/următoare;

☰ – afișare cuprins;

🔍 / 🔍 – mărire/micșorare pagină;

AJUTOR – oferă informații despre folosirea manualului digital.

Pentru o bună funcționare a manualului digital este recomandat să aveți ultimele versiuni de browsere, cu actualizările recente.

CUPRINS

Deșteaptă-te, române!, de Andrei Mureșanu	3
Prezentarea manualului	4
Evaluare inițială	10

Unitatea I Carte, cititor, cultură

1. Cartea și biblioteca	12
2. Cartea și editura	14
3. Carte românească de învățătură	16
4. Redactarea unui text	19
5. Cititorul și cartea	21
6. Călătorii în lumi imaginare	24
Evaluare	26

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite și imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
- 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
- 4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

Unitatea II Școală, comunicare

1. Textul narativ literar. Temă, organizarea mesajului (Ion Creangă, <i>Amintiri din copilărie</i>)	28
2. Comunicarea orală. Roluri și reguli în comunicare	31
3. Elemente paraverbale și nonverbale în comunicarea orală	34
4. Conceperea, prezentarea și înțelegerea unui text oral	36
5. Unitățile comunicării. Atitudini comunicative (R. J. Palacio, <i>Minunea</i>)	38
6. Experiențe din viața școlară (Mark Twain, <i>Aventurile lui Tom Sawyer</i>)	41
Evaluare	45

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Unitatea III

Jocuri și jucării

1. Textul narativ literar. Acțiune, personaje, timp, spațiu (G. M. Zamfirescu, <i>Sufletul soldaților de plumb</i>)	47
2. Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei	52
3. Cuvântul – unitatea de bază a vocabularului.....	53
4. Limba standard. Normă și abatere.....	56
5. Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp	58
6. Sinonimele. Antonimele	61
7. Câmpul lexical	63
8. Sunetele limbii române. Corespondența sunet – literă	65
9. Semnele diacritice în limba română.....	68
10. Silaba	70
11. Etapele scrierii: generarea ideilor, planificarea, scrierea	72
12. Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere, paragrafe	74
Evaluare	76

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
- 3.3. Redactarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
- 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrierii și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Unitatea IV

Proiecte de copil

1. Textul narativ nonliterar	78
2. Verbul. Flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana și timpul.....	81
3. Modurile verbului	83
4. Timpurile modului indicativ. Timpul prezent....	86
5. Timpul imperfect	88
6. Timpul perfect compus.....	90
7. Timpul perfect simplu	92
8. Timpul mai-mult-ca-perfect.....	94
9. Timpurile viitor I și viitor II	96
10. Modul imperativ	98
11. Verbe predicative și verbe auxiliare	100
12. Tipuri de texte nonliterare. Afișul. Anunțul.....	102
Evaluare	104

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
- 4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Unitatea V

Imagini din copilărie

1. Narațiunea în text și imagini	106
2. Substantivul. Prepoziția	110
3. Articolul hotărât. Articolul nehotărât.....	113
4. Pronumele personal	116
5. Numeralul cardinal	119
6. Numeralul ordinal	121
7. Texte explicative	123
Evaluare	125

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
- 4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Unitatea VI

Natura și mediul înconjurător

1. Textul descriptiv literar (Calistrat Hogaș, <i>Pe drumuri de munte</i>).....	127
2. Textul descriptiv nonliterar	131
3. Adjectivul. Articolul demonstrativ	133
4. Gradele de comparație ale adjectivului	136
5. Tipuri de texte descriptive (atelier)	139
Evaluare	141

Competențe specifice vizate:

- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme
- 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
- 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

Unitatea VII

Familie, modele de viață

1. Modele comportamentale în legende greco-romane (Alexandru Mitru, <i>Legendele Olimpului. Prometeu</i>)	143
2. Părți principale de propoziție. Predicatul	147
3. Părți principale de propoziție. Subiectul	149
4. Părți secundare de propoziție. Atributul	152
5. Propoziția	154
6. Enunțul.....	157
7. Identitate personală – identitate culturală (Elif Shafak, <i>Fetița căreia nu-i plăcea numele său</i>)	160
Evaluare	164

Competențe specifice vizate:

- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i)
- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi
- 5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice

Evaluare finală	166
Bareme de corectare și de notare	168

Evaluare inițială

Citește cu atenție textul care urmează, pentru a rezolva cerințele.

Îl începe o frunză – cu glasul stins de sfială, cu obraji dogorâți – șoptindu-l: „A fosst odat!”

Dar șoapta îi sporește în freamăt răspândit prelung, și frunzele, împreună, murmură întrebător: „A fosst?”

De departe gânsacul hotărăște: „A fossst...” Și găștele îl încuviințează dând din cap: „Da-da, da-da, da-da.”

Iar firele de iarbă alergând de-a valma*, s-aplea-că și se roagă suspinând: „sssspune... ssspune...”

Prunii, deșteptați din toropeala verii, deschid ochi vineți, aiuriți.

Merele și perele fug de prin așternutul crengilor, zugerându-și chipurile colorate pe fețele frunzelor, ca să nu le bage nimeni în samă fuga. Dar vântul descoperă înșelăciunea și, pornind în căutarea lor, se uită pe ferrești, le vede și le cheamă prin horn.

Gutuile îngălbenesc de spaimă, privind pe sora lor mai mare, Luna, care-a albit de groază pe marginea prăpastiei.

Bostanii au cozi fudule*, râd pe-nfundate de frațele lor, Soarele, că-i berc*.

Nucii cu miros amar se-ntreabă de unde li s-a tras atâta mâhnire frunzelor și, frământați de gânduri, creierii închiși în nuci se zbârcesc mohorât. [...]

Prin văzduh, vara a semănat, în mersul ei, zboruri de păsări, ca să nu-și piardă calea la întors. Dar păsările s-au împrăștiat și vara s-a rătăcit departe.

Prin ierburi, prizăriți greieri doinesc tremurător bejania* firavilor funigei*; cosășii cosesc zoriți și uitul tăcerii; lăcustele, în salturi sprintene, se joacă de-a stelele căzătoare; broscoci cocliți îngână, bleg, croncănitul ciorilor de zgură. Cra-craaa, cuac-cuac... [...]

Basmul e lung, dar trece pe nesimțite și poposește în împărăția lenei, pesemne, căci de la o vreme frunzele pică de somn, cerul picură...

...Când te deștepți, ești cu capul în poala iernii care-și toarce fuiorul de fulgi și-ți pare că de când lumea iarna îți povestește basmul, căci de frunze nici urmă nu-i.

Și iarna-ți povestește înainte basmul început de-o frunză, căci gura vetrei e gura iernii, și gura vetrei – cu flăcări și cu jar – îngână dogorind basmul de aur al Toamnei.

(Ionel Teodoreanu, Basmul Toamnei)

Dicționar

* *de-a valma* – laolaltă; amestecat (în dezordine)

* *fudul* – mândru

* *berc* – cu coadă scurtă sau fără coadă

* *bejania* – rătăcirea, plecarea

* *funigel* – fir al unui anumit soi de păianjeni mici, care se vede plutind în aer în zilele senine de toamnă

1 (1p) Notează câte un cuvânt cu sens asemănător pentru următoarele cuvinte din textul dat: *sfială*, *hotărăște*, *murmură*, *încuviințează*.

2 (1p) Precizează câte un cuvânt cu sens opus pentru cuvintele subliniate în secvența: *Prin văzduh, vara a semănat, în mersul ei, zboruri de păsări, ca să nu-și piardă calea la întors. Dar păsările s-au împrăștiat și vara s-a rătăcit departe. [...] Basmul e lung...*

- 3 (1p) Alcătuieste enunțuri cu ortogramele: *sa/s-a, ca/c-a, nea/ne-a, sau/s-au*.
- 4 (1p) Formulează două propoziții despre elementele naturii prezentate în text, în care să folosești punctul și semnul întrebării.
- 5 (1p) Transcrie, din textul dat, un verb, două substantive, un pronume personal și un adjectiv.
- 6 (1p) Explică, în 10-20 de cuvinte, ce sugerează repetiția lui *s* în primele patru paragrafe ale textului dat.
- 7 (1p) Ilustrează, cu exemple din text, două aspecte semnificative ale anotimpului toamna.
- 8 (1p) Prezintă, în 20-30 de cuvinte, semnificația următoarei secvențe din textul dat: *Nucii cu miros amar se-ntreabă de unde li s-a tras atâta mâhnire frunzelor și, frământați de gânduri, creierii închiși în nuci se zbârcesc mohorât*.
- 9 (1p) Redactează o compunere de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți o poveste spusă de o frunză la venirea toamnei.

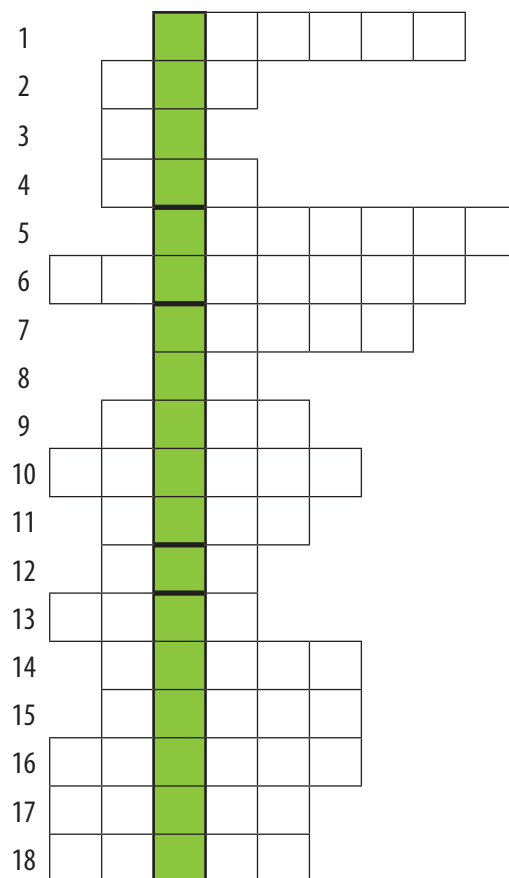
1 punct din oficiu

Ca să te autoevaluezi, verifică răspunsurile tale cu acelea incluse în baremul de corectare și de notare de la sfârșitul manualului (p. 168).

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la (auto)evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Completează în caiet rebusul următor, pentru a descoperi mesajul din coloana colorată:

1. Cuvântul care lipsește din enunțul: *Noapțile sunt mai ... vara și mai lungi iarna*.
2. Cuvântul *aduc* scris fără prima literă.
3. 365/366 de zile alcătuiesc un ...
4. Cuvântul opus ca sens pentru cel subliniat în propoziția: *Un melc trece prin livadă*.
5. Cuvântul cu sens opus pentru *sfârșit*.
6. Al treilea cuvânt din propoziția: *Toamna spune cântecul frunzelor veștede*.
7. Cuvântul care lipsește din enunțul: *La școală, am o ... cu ferestre înalte*.
8. Prima silabă din cuvântul *lată*.
9. Anotimpul dinaintea toamnei.
10. Cuvântul cu sens asemănător pentru cel subliniat în propoziția: *Băieții sunt voioși*.
11. Cuvântul cu sens opus pentru cel subliniat în propoziția: *Fratele lui este mic*.
12. Floare cu petale delicate, roșii, albe sau roz care se întâlnește vara pe câmp sau în lanurile de grâu.
13. Fructe care au coaja lemnoasă și cad toamna din copac.
14. Cuvântul cu sens asemănător pentru cel subliniat în propoziția: *Din vie, adia o mireasmă aparte*.
15. Cuvântul cu sens opus pentru cel subliniat în propoziția: *Copiii ies din școală, conduși de părinți*.
16. Urare la început de an școlar.
17. Cuvântul cu sens opus pentru cel subliniat în propoziția: *Mihai mergea distrat pe trotuar*.
18. Cuvântul cu sens opus pentru cel subliniat în propoziția: *Îmi displace toamna ploioasă*.

Unitatea I

Carte, cititor, cultură

- Biblioteca
- Editura
- Carte românească de învățătură
- Redactarea unui text
- Cititorul
- Tipuri de texte

1. Cartea și biblioteca

Ce știi

1. Notează cel puțin un titlu din lista lecturilor tale pe care le consideri importante.
2. Alege una dintre lecturile care ți-au făcut plăcere și notează două motive pentru care ai apreciat textul respectiv.

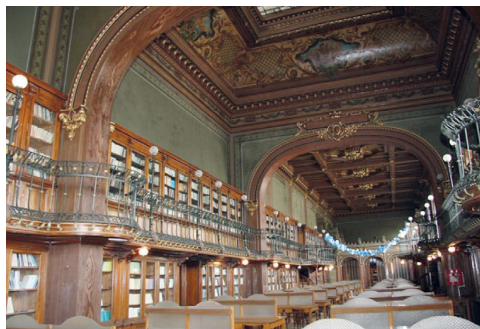
Termenul *bibliotecă* (*bibliotecă*) are mai multe sensuri: 1. colecție de cărți și de manuscrise așezate într-o anumită ordine; instituție care colecționează cărți, reviste etc. pentru a fi utilizate de cititori; 2. cameră, sală în care se păstrează (și se citesc) cărțile; 3. colecție particulară de cărți (și de periodice); 4. mobilă cu rafturi în care se păstrează cărțile.

Ce aflu

O bibliotecă din România, pe locul al doilea în topul celor mai frumoase biblioteci din lume

O bibliotecă puțin cunoscută din România este considerată printre cele mai frumoase din lume. Cel puțin aceasta este opinia multora dintre vizitatorii portalului *boredpanda.com* care are de nouă zile un sondaj online. Peste 400 000 de utilizatori au analizat până acum propunerile site-ului specializat în găsirea și promovarea de imagini inedite din lume.

(Fotografie preluată de pe site-ul www.tuiasi.ro)

Știi că?

Stilul baroc este caracteristic clădirilor din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea. Clădirile construite în acest stil sunt impunătoare, înalte, au fațadele și interiorul încărcate cu decorațiuni.

În acest moment, Biblioteca Universității „Gheorghe Asachi” din Iași (UTI) este pe locul 2 în preferințele utilizatorilor, o poziție onorantă în condițiile în care printre „competitori” se numără capodopere arhitecturale precum Biblioteca Colegiului Trinity din Dublin, Biblioteca Regală Portugheză de la Rio de Janeiro, Biblioteca Mănăstirii Admont, realizată în stilul barocului târziu, Biblioteca Națională din Praga, Biblioteca Națională a Franței sau Biblioteca Congresului Statelor Unite de la Washington. Biblioteca din Iași a fost înființată la începutul anului 1948, în noul corp al Palatului Universității, actualul sediu al Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași. Extinderea palatului a fost proiectată de I. G. Pompilian în același stil eclectic ca și Palatul inițial.

Construcția extinderii a început la 5 august 1929, iar la lucrări a participat și arhitectul Theodor Vasilescu. Din 1933 până în 1942, universitatea ieșeană s-a numit Universitatea Mihăileană, după care denumirea s-a schimbat în Universitatea Cuza-Vodă. Inițial, fondul de carte al bibliotecii tehnice era modest, de doar 12 000 de unități. În prezent, Biblioteca UTI deține un fond total de documente de 962 528 volume – 522 187 cărți, 129 332 reviste, 5 042 fond special (CD-uri, DVD-uri, microformate) și 305 967 documente tehnice, potrivit celor de la *adevarul.ro*.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.gandul.info/magazin>)

1 Notează numele a două biblioteci la care se face referire în textul dat.

2 Copiază în caiet enunțurile următoare, completându-le cu informații din textul dat:

- Biblioteca din Iași a fost înființată la începutul anului ...
- Numele arhitectului care a participat la construcția extinderii din 5 august 1929 este ...
- Fondul de carte al bibliotecii tehnice era, la început, de ... de unități.
- În prezent, Biblioteca Universității Tehnice din Iași (UTI) cuprinde ... de volume.

3 Precizează câte cărți se găsesc în fondul bibliotecii prezentate în textul dat.

4 **Lucrați în perechi!** Fiecare echipă va alege un criteriu de organizare a unor volume într-o bibliotecă, dintre cele propuse în continuare sau de membrii grupului, și va justifica de ce îl consideră potrivit: numele autorilor; titlul volumelor; înălțimea fiecărui volum; culoarea copertei; limba în care sunt scrise; domeniul în care se încadrează.

5 Transcrie enunțurile următoare, selectând varianta de răspuns corectă:

- Textul despre Biblioteca „Gheorghe Asachi” din Iași are scopul de a informa cititorul/de a transmite emoții și sentimente cititorului.
- În text, sunt prezentate informații reale/imaginare despre bibliotecă.
- Foarte multe dintre cuvintele folosite în text au sensuri obișnuite/neobișnuite.
- În text, apar/nu apar termeni specifici unui anumit domeniu de activitate.

Știi că?

În biblioteci, cărțile sunt așezate în ordine alfabetică, după numele autorilor. Pentru a putea fi găsite mai ușor, toate cărțile dintr-o bibliotecă sunt incluse într-un catalog.

La momentul actual, majoritatea bibliotecilor au cataloage în format electronic, pe care cititorii le pot accesa de acasă.

Ce am înțeles

În textul studiat se oferă informații despre o bibliotecă din România. Acesta este un text nonliterar.

Textul nonliterar cuprinde informații care au la bază observarea realității. Are scop informativ, poate să cuprindă date exacte, prezentate, de regulă, într-un limbaj lipsit de expresivitate.

Cum aplic ce am învățat

1 Caută pe o hartă a lumii locurile unde se află bibliotecile menționate în textul studiat.

2 Majoritatea bibliotecilor au site-uri pe care oferă informații utile cititorilor. Accesează una dintre adresele indicate în continuare și notează câte două informații despre:

- noutățile de pe site-ul Bibliotecii Naționale a României, www.bibnat.ro;
- colecțiile găzduite de Biblioteca digitală, muzeu și arhivă *Europeana*, www.europeana.eu.

3 Alcătuieste două enunțuri din care să rezulte diferitele sensuri ale cuvântului *bibliotecă*.

4 Imaginează-ți că ești bibliotecar pentru o zi. Organizează-ți cărțile, revistele, CD-urile într-o anumită ordine.

5 Două dintre cele mai mari biblioteci din lume au fost acelea din Ninive și din Alexandria. Pornind de la informațiile oferite în continuare, redactează un text de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți o vizită imaginară într-una dintre cele două biblioteci.

- Biblioteca din Ninive este Biblioteca Regală a lui Assurbanipal, ultimul rege al Imperiului Neo-Asirian. Cuprindea o colecție de tăblițe de lut și de fragmente (câteva mii), în care erau consemnate texte din secolul al VII-lea î.H. Locul unde a fost descoperită se află, astăzi, pe teritoriul statului Irak. Cele mai multe tăblițe descoperite în această bibliotecă antică au fost duse la Londra și fac parte din colecția British Museum.

- Biblioteca din Alexandria a fost cea mai renumită bibliotecă din perioada antică. Conținea peste 900 000 de pergamente. Nu se știe exact cum a fost distrusă, fiind luate în calcul războaiele civile de pe teritoriul Egiptului antic și războaiele religioase. Noua Bibliotecă din Alexandria (*Biblioteca Alexandrina*) are drept scop restabilirea unei legături cu spiritul unei civilizații avansate din punct de vedere cultural. Este o instituție modernă, care cuprinde milioane de cărți, muzee, un planetariu, centre de cercetare, galerii de artă, expoziții permanente.

2. Cartea și editura

Ce știi

1. Notează următoarele date despre cartea ta preferată: anul apariției volumului, editura la care a apărut.
2. Caută informații despre editura la care a apărut cartea ta preferată și prezintă-le colegilor.

Cartea este o lucrare/scriere cu un anumit subiect, tipărită și legată în volum. Există diferite tipuri de cărți, în funcție de conținut și de domeniul pe care îl ilustrează: cărți de literatură, cărți științifice, cărți de memorii, jurnale etc.

O carte este alcătuită din cotor (partea laterală, din stânga, unde se lipește sau se cos filele), coperte (învelișul protector al unei cărți) și un număr variabil de pagini (fiecare dintre cele două fețe ale unei foi de hârtie).

Copertele unei cărți se numerotează de la 1 la 4.

Ce aflu

Observă imaginile reproduse mai jos, apoi rezolvă cerințele:

Cuprins

Table of Contents

Nuferii din India .. 4 Regina Fabiola	The Indian Water Lilies 5 Queen Fabiola
Prințul fericit 40 Oscar Wilde	The Happy Prince 41 Oscar Wilde
Aventurile lui Alice în Țara Minunilor (fragment) 60 Lewis Carroll	Alice's Adventures in Wonderland (excerpt) 61 Lewis Carroll

Ce am înțeles

Pe coperta 1 sunt prezentate, de obicei, numele autorului, titlul cărții, denumirea editurii, a colecției sau a seriei din care face parte volumul respectiv, iar pe coperta 4 sunt prezentate informații despre autorul sau subiectul cărții, despre colecția în care a apărut aceasta, alte informații utile (de exemplu, prețul cărții).

Pagina de titlu este prima sau a treia pagină a unei cărți, unde se reiau/se completează informațiile de pe copertă.

Autorul este persoana care creează o operă literară, artistică, științifică sau publicistică.

Titlul este un cuvânt sau un text pus în fruntea unei lucrări sau a unei părți distincte a ei, indicând, pe scurt sau sugestiv, conținutul acesteia.

1 Notează:

- a) titlul volumului prezentat mai sus în imagine;
- b) numele autorilor care au scris operele din volumul prezentat, așa cum rezultă din cuprinsul acestuia.

2 Identifică informațiile care apar pe ultima copertă din imagine.

- 3 Observă copertele manualului tău de limba română, precizând ce informații ai descoperit.

Știi că?

Numărul ISBN (*International Standard Book Number*) care apare pe cărți este format din 13 cifre, așezate în cinci grupuri, care se referă la codul produsului carte, codul de țară, codul editurii, numărul de ordine, cifra de control.

Prescurtarea CIP înseamnă *catalogare înaintea publicării*. Este un program prin care editorii și bibliotecarii colaborează, pentru a cataloga cărțile, înainte de a fi publicate. Pe baza informațiilor furnizate de editori, Biroul CIP formulează descrieri ale cărților în curs de apariție (autor, titlu, editură, locul publicării, subiect, ISBN).

Editura este o instituție specializată în valorificarea drepturilor de autor, care editează cărți, publicații periodice etc.

Informațiile prezentate într-o pagină a unei cărți sunt organizate în paragrafe, marcate prin alineate.

Cândva, cărțile apăreau în tipografiile mai puțin moderne, în care textul era cules de zețari și imprimat în mașini numite rotative. Tipografiile de astăzi folosesc calculatoare, care au diferite programe de editare a volumelor. Cu ajutorul acestor programe, textul scris de mână este transferat în format electronic și este așezat în pagină într-un anumit fel. Tot cu ajutorul programelor de editare, în texte pot fi adăugate imagini, ilustrații, scheme etc.

Cărțile pot fi tipărite pe hârtie sau pot fi puse în format electronic (în această situație, se numesc e-book-uri). Pentru citirea cărților în format electronic, este necesar un e-book reader, un calculator sau o tabletă.

Știi că?

Sigla este o prescurtare convențională, alcătuită din litera sau literele inițiale, folosită pentru a evita cuvintele sau titlurile prea lungi (de exemplu: *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*; *B.P.T. – colecția Biblioteca pentru toți*).

Colecția este o serie de opere literare sau științifice, grupate după anumite criterii (tematic, în funcție de publicul cărui i se adresează etc.) și apărute în cadrul aceleiași edituri.

Tipografia este o întreprindere sau un atelier în care se execută tipărirea de cărți, de ziare etc.; imprimerie, tiparniță.

4 Cărțile prezentate în continuare au apărut în colecția *Bilingva*, a Editurii Cer Albastru. Citește cu atenție informațiile de pe coperte, precizând de ce crezi că aceste opere au fost incluse în aceeași colecție.

• În lumea *Poveștilor cu zâne* totul este posibil. Din momentul în care deschizi cartea, faci cunoștință cu frumoasele, dar răutăcioasele zâne ale lacului verde, cu Rosalinde și cu o mulțime de spiriduși năstrușnici. Păpușile pot vorbi, caili năzdrăvani dau sfaturi bune despre... pantofi! Șoricelii fac farse și demască vrăjitoare. Citind poveștile din acest volum, vei descoperi că zănele trăiesc printre noi și se strecoară pe nesimțite în viețile noastre...

• *Despre spiriduși și Feți-Frumoși* este o selecție de basme populare. Mai mult decât plăcerea lecturii, acest volum le oferă copiilor posibilitatea de a compara situațiile și eroii din basmele românești cu întâmplări și personaje din folclorul irlandez. Balaurii, spiridușii și Feții-Frumoși intră în încercături inedite și găsesc soluții neașteptate la situațiile dificile. Surpriza lecturii este garantată, iar noutatea situațiilor nu poate decât să stimuleze curiozitatea micilor cititori.

5 Discută cu alți colegi despre cărțile prezentate și alege una pe care ai vrea să o citești, motivându-ți opțiunea.

6 Identifică semnul care apare pe toate copertele cărților reproduse în imagini.

7 Formulează observații despre legătura pe care o poți identifica între sigla editurii Cer Albastru și ideea de carte.

EDITURA CER ALBASTRU

Cum aplic ce am învățat

- 1 Alege patru cărți din biblioteca personală, menționând editurile și, eventual, colecțiile în care au apărut.
- 2 Caută, pe site-ul unei edituri, patru titluri de colecții și patru titluri de cărți din fiecare colecție.
- 3 Dacă ai avea de ales între a citi o carte tipărită pe hârtie sau o carte în format electronic, pe care ai alege-o? Motivează-ți opțiunea.

3. Carte românească de învățătură

Ce știi

1. Privește paginile tipărite din manualul tău de limba română și din alte manuale pe care le-ai primit la începutul anului școlar și formulează observații cu privire la modul în care sunt tipărite.

2. Imaginează-ți că ești editorul unui manual. Prezintă-le colegilor cum ai tipări cartea respectivă (ce fel de copertă ai alege, ce formă ar avea literele, ce culoare etc.).

A *tipări* înseamnă a reproduce pe un material (care poate fi hârtie, stofă, pânză etc.) texte, imagini, desene, cu ajutorul unor mașini speciale. Pentru tipărirea cărților, se folosesc litere de tipar, de diferite forme și mărimi.

Ce aflu

Cărți vechi românești

La 30 ianuarie în anul 1561, apărea la Brașov prima carte tipărită în limba română de diaconul Coresi – **Tetraevanghelul**, care cuprindea textul integral al celor patru **Evangelii** – la traducerea căreia au contribuit și preoții români din Șcheii Brașovului. [...]

În Europa, în anul 1445, germanul Johannes Gutenberg a produs o revoluție în tipărirea cărților, inventând tiparul cu litere mobile de plumb, care prezenta avantajul că literele din plumb erau rezistente, se puteau refolosi și, mai ales, reșeaza în funcție de text, aveau dimensiuni standard și o perioadă de realizare incomparabil mai scurtă față de orice procedeu cunoscut până la acel moment. [...]

În țara noastră tiparul a fost introdus în secolul al XVI-lea, primele texte reproduse fiind cele religioase, în limba slavonă – limba oficială la acea vreme în cancelariile din Țara Românească și Moldova.

Prima carte imprimată în România a fost o carte religioasă în slavonă, în anul 1508 – **Liturghierul** lui Macarie – care cuprindea rânduiala **Liturghiei**, principala slujbă a bisericii creștine. Au urmat, în anul 1510, un **Octoih** – cântările religioase din fiecare zi a săptămânii și un **Evangheliar**, în anul 1512.

Prima carte imprimată în limba română, dar cu alfabet chirilic, a fost **Catehismul lutheran** de la Sibiu din anul 1544, care însă s-a pierdut.

Prima tipăritură care s-a păstrat este **Evangheliarul slavo-român** al lui Filip Moldoveanul, realizată la Sibiu, între 1551 și 1553.

Prima tipăritură română cu litere latine este culegerea de **Cântece religioase calvine** din anul 1560 a episcopului Pavel Tordasi.

Activitatea tipografică a luat amploare prin activitatea Diaconului Coresi, originar din Târgoviște, editor a peste 30 de titluri – texte religioase, hagiografice – de preamărire a vieții sfinților –, ori istorice.

Tipograf și cărturar de seamă, Coresi a trăit în secolul al XVI-lea și a învățat meșteșugul tiparului în atelierul lui Dimitrie Liubavici, apoi trece munții și se stabilește la Brașov, unde avea să desfășoare o rodnică activitate de aproape un sfert de veac. Așadar, la 30 ianuarie 1561, Coresi tipărește **Tetraevangheliarul**, scris cu 156 de ani înainte, de Nicodim; însă Coresi s-a bazat pe vechile traduceri românești ale **Sfintei Scripturi**, cu adaptările făcute de preoții de la biserica „Sfântul Nicolae” din Șcheii Brașovului (atestată prin mărturii de la 1292), unde funcționa și prima școală din România, din anul 1495. [...]

Tipărirea, în anul 1561, a voluminoasei cărți de 246 de foi a durat nouă luni, folosindu-se tehnica xilogravurii* care necesita eforturi deosebite; fiecare pagină trebuia sculptată în lemn. Coresi folosea 10-20 de ucenici, pe care îi amintea în prefața cărților editate de el. O replică modernă a tiparniței lui Coresi este expusă astăzi la Muzeul „Prima școală românească” din Brașov. [...]

Coresi a avut o contribuție inestimabilă* la dezvoltarea limbii române, nu a fost un simplu tipograf, ci și un traducător, lăudabil fiind efortul său de a reda limbii textelor maramureșene o formă literară clară și pe înțelesul românilor, prin evitarea regionalismelor*, neologismelor* și a foneticii* greoaie. Și **Tetraevangheliarul** din anul 1561 a fost punctul de plecare care a dat consistență* muncii sale ulterioare*. De asemenea, Coresi contribuie și la îndreptarea ortografiei limbii române, prin faptul că stabilește reguli de despărțire a cuvintelor, făcând scrisul mai ușor de înțeles și răspândit, influențând în acest fel și ortografia actelor și documentelor din cancelariile domnești.

Lui Coresi îi datorăm impunerea acestui grai la baza limbii române literare, avantaj de care ne bucurăm cei ce folosim în prezent limba română, generații care am moștenit acest dar, fără să cunoaștem poate sacrificiile de necrezut din vremurile trecute sau eforturile unor adevărați eroi naționali care au făcut să se nască, să se dezvolte și să se transmită limba română, din generație în generație.

(Text de Răzvan Moceanu, preluat de pe site-ul <http://radioromaniacultural.ro/documentar-tetraevanghelul-456-de-ani-prima-carte-in-limba-romana-tiparita-de-diaconul-coresi/>)

Dicționar

- * *xilogravură* – procedeu de gravură care constă din săparea unui desen pe o placă de lemn și imprimarea lui pe hârtie
- * *inestimabil* – neprețuit
- * *regionalism* – fapt de limbă care apare numai în anumite regiuni, caracteristic unui anumit grai
- * *neologism* – cuvânt împrumutat din altă limbă sau creat recent într-o limbă, prin mijloace proprii
- * *fonetic* – referitor la sunetele limbii, care ține de sunete
- * *consistență* – importanță, temeinicie
- * *ulterior* – care are loc după anumite evenimente

1 Explică, folosind un dicționar, sensul pe care îl au, în text, cuvintele **revoluție** (*Gutenberg a produs o revoluție în tipărirea cărților*), **mobilitate** (*inventând tiparul cu litere mobile de plumb*), **cancelarie** (*limba oficială la acea vreme în cancelariile din Țara Românească și Moldova*), **replică** (*O replică modernă a tiparniței lui Coresi*).

2 Alcătuieste, în scris, enunțuri din care să rezulte alte sensuri ale cuvintelor indicate la exercițiul anterior.

3 Folosind un dicționar, precizează sensurile cuvintelor: *cronică, evangheliar, letopiseț, liturghier*.

4 Notează patru cuvinte/structuri din text care au legătură cu tipărirea cărților.

5 Selectează două informații din text despre limbile în care au fost tipărite primele cărți din țările române.

6 Precizează ce fel de cărți s-au tipărit, la început, în țările române.

7 Explică, pe baza informațiilor din textul dat, de ce au fost importante tipărirea lui Coresi.

Știi că?

Cea mai veche scriere din lume le este atribuită sumerienilor. Aceștia foloseau un sistem de simboluri în formă de ace sau de cuie. De aceea, sistemul lor de scriere a fost numit cuneiform.

În Egipt, se folosea scrierea hieroglică, un sistem de semne care se asociau unor simboluri.

Se presupune că primele litere au luat naștere din scrierea hieroglică.

Fenicienii au avut, de asemenea, un alfabet folosit în perioada antică, numit alfabet linear.

Știi că?

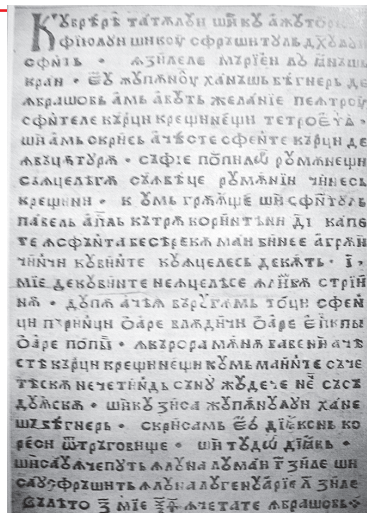
Primele cărți tipărite în limba română erau scrise cu alfabet chirilic, creat de frații Chiril și Metodiu pe baza unei variante a alfabetului grecesc vechi. În 1860, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, s-a adoptat oficial alfabetul latin (care l-a înlocuit pe cel chirilic) în scrierea limbii române.

8 Pagina reprodusă alăturat face parte din epilogul scris de Coresi la *Evangheliar*, cu alfabet chirilic, și este transcrisă cu alfabet latin, în casetă.

a) Selectează cinci cuvinte din textul lui Coresi care au alte forme în limba actuală.

b) Formulează o explicație pentru frecvența cuvintelor cu caracter religios în fragmentul din epilogul lui Coresi.

„Cu vrerea Tatălui și cu ajutoriul Fiului și cu sfracșitul Duhului Sfânt, în zilele Măriei lu Ianăș Crai, eu jupânul Hanăș Begner de în Brașov am avut jelanie peîntru Sfintele cărți creștinești tetro-evgl, și am scris aceste sfinte cărți de învățatură, să fie popilor rumânești să înțeleagă, să învețe Rumânii cine-s creștini. Cum grâiaște și Sfântului Pavel Ap[osto]lu câtră Corinteani 14 capete: în Sfânta Bisearăică mai bine e a grâi cinci cuvinte cu înțeles decât 10 mie de cuvinte neînțelese în limbă striină. După aceaia vă rugăm toți sfenți părinți oare vlădici, oare episcopi, oare popi, în căroră mână va veni aceste cărți creștinești, cum main-te să cetească, necitind să nu judece, neci să să-duiască. Și cu zisa jupânului Haneșă Begner, scris-ameu diiacon Coresi ot Trăgoviște și Tudor diiac. Și s-au început în luna lu Mai 3 zile și s-au sfracșit în luna lui Ghenuarie 30 zile. Vă leato 7 mie 69 în cetate în Brașov.”

Ce am înțeles

Primele tipărituri din țările române au fost cărți religioase. Acestea au fost folosite atât în cadrul bisericii, cât și în școli (organizate, la momentul respectiv, pe lângă mănăstiri), drept cărți de învățatură. Educația copiilor se făcea după principii religioase. Treptat, cărțile tipărite în țările române și-au diversificat conținutul. Au început să circule tipărituri ale unor povești populare și alte tipuri de cărți (cronici, almanahuri etc.).

Până la tipărirea lor, cărțile erau copiate de mână, în mănăstiri. Un manuscris era foarte scump (de exemplu, în Țara Românească, în secolul al XV-lea, valoarea unei cărți manuscris era echivalentă cu prețul unei moșii).

(Imagine și text preluate de pe site-ul <https://tiparituriromanesti.wordpress.com/2012/05/page/2/>)

Cum aplic ce am învățat

1 Imaginează-ți că ai fi școlar în secolul al XVI-lea. Prezintă o zi din viața ta, folosind informațiile din această lecție.

2 Citește următoarele informații despre prognoza meteo la 1844, apoi compară-le cu informații pe care le afli dintr-un buletin meteo actual.

Semne din atmosferă

Dacă stelele perd din strălucirea lor, fără ca să se ivească nouri pe cer, este semn de furtună.

Dacă stelele se arată mai mari decât obicinuit, sau mai aproape unele de altele, este semn că timpul are să se schimbe.

Când se văd fulgere aproape de orizon, fără vreun nour, este semn de timp frumos și de căldură.

Tunetile de sară vestesc furtună cu ploaie; acele de dimineață arată vânt, și acele de amiază zi, ploaie.

Tunetul necurmat vestește un viscol sau o foarte mare furtună cu ploaie.

Curcubeul foarte colorat sau îndoit vestește o necurmată ploaie.

(Text reprodus din *Almanah de învățatură și petrecere*, publicat de Mihail Kogălniceanu)

3 Folosind diverse surse (articole din presă, cărți, reviste, website-uri etc.), alcătuește, la alegere:

a) un portofoliu despre cărțile tipărite de-a lungul timpului în țările române și despre cei care le-au tipărit;

b) un portofoliu despre cărțile tipărite în Europa de-a lungul timpului.

În portofoliu, vei include: lista conținutului acestuia (cuprinsul, cu titlul fiecărei fișe/lucrări), două fragmente din articolele despre cărțile tipărite, o listă de 10 cărți tipărite de-a lungul timpului, două fotografii care să reflecte activitatea ta din timpul întocmirii portofoliului, o fișă în care să notezi impresiile tale din timpul alcătuirii portofoliului.

4 Descrie-le colegilor o copertă imaginată de tine pentru o cronică a școlii în care înveți.

Știi că?

Textele antice erau scrise, la început, pe tăblițe de argilă. Egiptenii au descoperit că papyrusul era un material mai rezistent și mai ușor de păstrat în biblioteci. Materialul cel mai folosit pentru tipărirea textelor a devenit, în timp, hârtia. La ora actuală, este din ce în ce mai accentuată tendința de înlocuire a hârtiei cu suportul electronic al textului (tabletă, e-book reader).

4. Redactarea unui text

Ce știi

1. Realizează, pe o coală albă, un desen care să aibă legătură cu o carte din copilăria ta.
2. Prezintă-le colegilor tăi desenul, astfel încât ei să identifice cartea la care te-ai gândit.

Într-o pagină, textul poate fi așezat în diferite moduri. Pe lângă text, pot să apară diferite ilustrații. Acestea susțin mesajul transmis de text și îl completează. Formele diferite ale literelor dintr-un text tipărit au, de asemenea, rolul de a atrage atenția cititorului asupra anumitor secvențe din text sau de a evidenția idei.

Ce aflu

Privește cu atenție paginile reproduse în continuare dintr-o carte pentru copii, apoi rezolvă cerințele.

1.	2.	3.	4.
<p><i>Sigur ai pus deoparte câteva idei din vremea copilăriei (când creăm tot timpul lumi imaginare). Gândește-te la copilărie: ce-ți plăcea cel mai mult să faci? Ce lucruri te obsedau atunci când te jucai? Dacă-ți plăcea să mergi pe bicicletă, poate îți creaseși în minte o poveste: de exemplu, erai explorator într-o expediție importantă. Pune pe hârtie aceste idei când te apuci să-ți creezi lumea imaginată.</i></p>	<p>„Lumea ta imaginată ar putea fi baza proiectelor tale viitoare [...]. Poate fi sursa a tot ce vei deveni și a tot ce vei crea în viață. Să sperăm că va crește și se va schimba cu timpul. Ai puteri creatoare nelimitate!”</p>	<p>„Să-ți imaginezi ceva diferit, ceva mai bun sau mai interesant înseamnă să schimbi lumea existentă. Unele dintre cele mai mari acte revoluționare ale timpurilor noastre au fost posibile pentru că cineva a avut curajul să-și imagineze ceva inedit.”</p>	

1 Asociază enunțurile care urmează cu cifra corespunzătoare coloanei în care se află textele date:

- a. Text aliniat la stânga.
- b. Text aliniat la dreapta.
- c. Text cu margini egale la dreapta și la stânga.
- d. Text cu ilustrație.
- e. Text cu ultimul paragraf scris îngroșat.

2 Notează:

- a) în care dintre coloane se găsesc texte scrise cu litere înclinate;
- b) în care coloană apare text scris cu litere îngroșate și înclinate;
- c) câte alineate are textul din coloana 2.

3 Transcrie, în caiet, un fragment de minimum cinci rânduri dintr-un text studiat în această unitate de învățare.

4 Schimbă caietul cu unul dintre colegii de clasă, notând observații cu privire la așezarea în pagină și la scris.

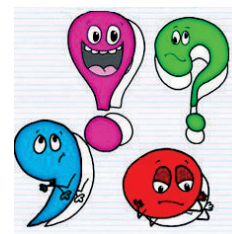

Știi că?

Unul dintre programele instalate în calculatoare, cu ajutorul căruia se pot redacta texte, este *Microsoft Word*. În acest program, există butoane prin folosirea cărora textul poate fi aliniat în pagină în diferite moduri. De asemenea, forma și dimensiunile literelor pot fi schimbate cu ajutorul acestui program.

5 Identifică, în textul din coloana 1, toate semnele de punctuație și de ortografie pe care le-ai învățat în clasele anterioare.

6 Explică rolul punctului și al semnului întrebării în textul din coloana 1.

Ce am înțeles

Un text scris (de mână sau în format electronic) are mai multe alineate.

Alineatul este un rând retras într-un text, pentru a marca schimbarea ideii.

Dacă la calculator așezarea în pagină a unui text poate fi făcută automat, în cazul scrisului de mână trebuie respectate câteva reguli de redactare. Astfel, scrisul de mână trebuie să fie citeț, cu litere de dimensiuni egale și înclinate în aceeași direcție, corect așezat în pagină.

Întotdeauna trebuie respectate regulile de ortografie și de punctuație.

În caietele de clasă, ideile importante pot fi marcate în diferite moduri (prin subliniere, încercuire, folosirea altor culori etc.).

Semnele de punctuație și rolul lor

Punctul [.]	Se folosește la finalul unui enunț prin care se exprimă o constatare, se prezintă o acțiune sau o stare ca fiind reală.
Semnul întrebării [?]	Se folosește la finalul unui enunț prin care se solicită informații.
Semnul exclamării [!]	Se folosește la finalul unui enunț prin care se exprimă emoții, sentimente, se adresează o chemare, un îndemn, o urare.
Punctele de suspensie [...]	Se folosesc pentru a marca o comunicare întreruptă sau neterminată. În interiorul unui text, pot marca absența unor cuvinte sau a unui fragment din text.
Două puncte [:]	Apar înaintea unei explicații, a unei enumerații sau anunță o replică dintr-o conversație.
Virgula [,]	Marchează o pauză în comunicare; în scris, desparte diferite părți de propoziție.
Ghilimelele [„”]	Marchează un citat. În unele cazuri, în textele tipărite, scrierea cursivă (cu litere înclinate) înlocuiește ghilimelele.
Linia de pauză [–]	Se poate folosi, în interiorul propozițiilor, în locul virgulei. Marchează introducerea unor explicații și se pune la începutul și la sfârșitul acestora.

Cum aplic ce am învățat

1 Explică folosirea semnelor de punctuație din următorul fragment:

Dănuț deschise ochii, c-un fior în spate. Se prefăcuse el în zmeu, dar simțise numai spaima lui Făt-Frumos!... Ș-apoi, dacă Făt-Frumos ar fi tăiat capul zmeului, cine-ar mai fi urmărit-o pe Olguța?... Dănuț porni din nou la drum, călare pe bihuncă...

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

2 Rescrie următorul text, punând semnele de punctuație necesare:

Încerc să intru în vorbă pe mine mă cheamă Luchi... da' mata cine ești vorbesc dar nu-mi aud glasul strig mai tare strig până nu mai pot degeaba oare-s mută.

(Otilia Cazimir, *A murit Luchi*)

3 Alcătuieste, în 80-100 de cuvinte, o compunere cu unul dintre următoarele titluri, la alegere: *Lumea copilăriei mele; O expediție într-o bibliotecă antică; Puterea gândurilor mele.*

4 **Formați echipe de câte 3 elevi.** Fiecare dintre voi își va asuma câte unul dintre următoarele roluri: editor de text (cel care va așeza în pagină textul), editor de imagine (cel care va alege și va prelucra imaginile), coordonator (cel care va decide aspectul final al paginii). Folosind cunoștințele dobândite în orele de limba română și în orele de TIC, redactați în format electronic trei dintre compunerile create de voi, integrând în text imagini și ilustrații.

5 Realizează coperta unei cărți cu titlul *Aventuri în lumea cărților*.

5. Cititorul și cartea

Ce știu

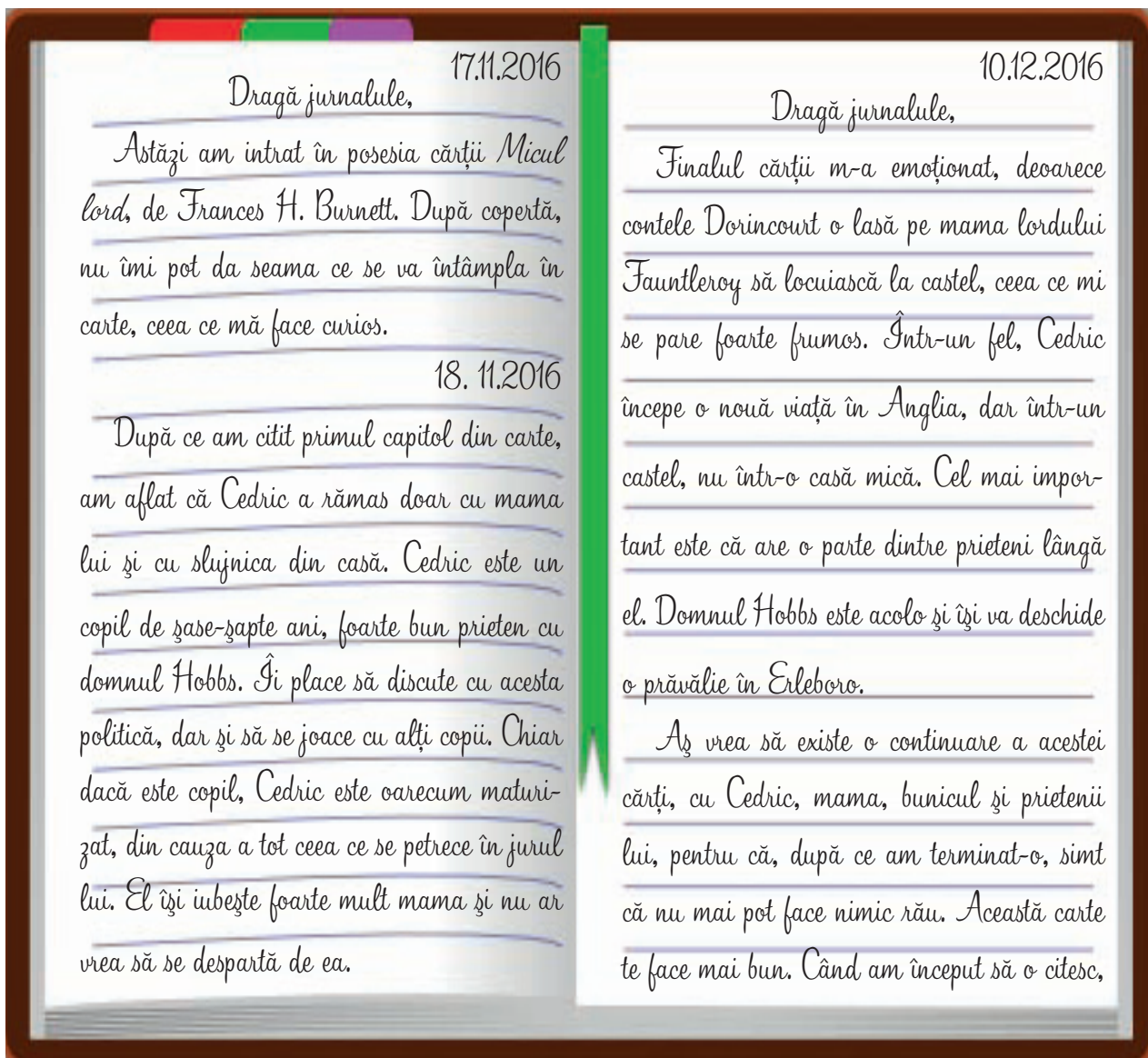
1. Notează sentimentele pe care le-ai trăit în timpul lecturii unei cărți care ți-a plăcut.
2. Compară notațiile tale cu acelea ale colegilor.

Impresiile cititorului despre conținutul unei cărți sunt notate într-un *jurnal de lectură*.

Ce aflu

Citește următoarele fragmente din jurnalul de lectură al unui elev de clasa a V-a, apoi rezolvă cerințele:

mi s-a părut plictisitoare și mă străduiam să nu renunț la ea, dar apoi m-a captivat și nu am mai putut-o lăsa din mână.

Este o carte care transmite un mesaj deosebit.

11.12.2016

Dragă jurnalule,

Personajul meu preferat din această carte este Cedric. Mi-au plăcut curajul, bunătatea și puterea lui de a-i face pe cei din jur să se înțeleagă și să se apropie unul de altul. Cedric este un copil bun, împăciuitor și înțelept. Știe să se apropie de toată lumea. Datorită lui Cedric, mama lui și contele Dorincourt se înțeleg, în cele din urmă.

Dacă ar trebui să îi ofer unui copil un motiv să citească această carte minunată, i-aș spune că îi va schimba felul de a gândi și de a înțelege lumea, că îl va face mai înțelept.

1 Precizează cartea și autorul la care se face referire în jurnalul de lectură.

2 Transcrie, în caiet, secvențele care redau sentimentele trăite de autorul jurnalului la începutul și la sfârșitul lecturii.

3 Notează aprecierile pe care le face autorul jurnalului despre cartea citită.

4 • *Jocul ghemului*. Așezați-vă în cerc, în fața clasei. Unul dintre voi va lua un ghem și, ținând de capătul sforii, va spune un titlu de carte care i-a plăcut, apoi va arunca ghemul unui coleg. Acesta va ține sfoara întinsă, va spune, la rândul lui, un titlu, apoi va arunca ghemul altui coleg. Jocul va continua până când între toți elevii din clasă se va realiza o legătură, cu ajutorul sforii din ghem, și fiecare va propune o carte. Profesorul va nota, pe tablă, toate titlurile menționate de elevi.

• Cărțile din lista realizată prin *jocul ghemului* vor fi apreciate de elevi cu puncte, de la 1 la 5, în funcție de cât de interesant/attractiv/plăcut a fost procesul lecturii. Cele care obțin cele mai multe puncte pot fi incluse în lista de lecturi suplimentare a clasei și vor putea fi citite de toți elevii, pe parcursul anului școlar.

5 Alcătuieste o listă de lecturi personale, în care să notezi ce ți-a plăcut și ce nu ți-a plăcut la fiecare carte. Discută cu alți colegi despre listele lor de lecturi.

6 **Lucați în perechi!** Aveți la dispoziție următoarele materiale: o bucată de catifea roșie, niște frunze uscate, o bucată de cărbune, două cutii de conservă, o pană, o sticlă de parfum, un ghem de sfoară. Imaginați câte o poveste pentru fiecare dintre cărțile din lista de mai jos (chiar dacă nu le-ați citit pe toate), în care să folosiți unul dintre obiectele menționate. Veți prezenta poveștile în fața clasei, iar colegii care vă ascultă vor spune ce le-a plăcut/ce nu le-a plăcut.

- Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*;
- Mircea Cărtărescu, *Enciclopedia zmeilor*;
- Constantin Chiriță, *Cireșarii*;
- Lewis Carroll, *Aventurile lui Alice în Țara Minunilor*;
- Mark Twain, *Prinț și cerșetor*;
- Jules Verne, *O călătorie spre centrul Pământului*;
- Antoine de Saint-Exupéry, *Micul Prinț*.

7 Începe un jurnal de lectură pentru acest an școlar! Poți folosi modelul care urmează sau poți să creezi un jurnal original. Dacă folosești modelul propus în manual, lucrează pe o coală mare și desenează căsuțe pentru rubricile menționate.

Model:

a) Prezint, pe scurt, subiectul cărții.	b) Scriu ce mi-a plăcut cel mai mult din cartea citită.	c) Scriu ce nu mi-a plăcut din carte și menționez motivele pentru care am selectat aspectele respective.
h) Notez ce argumente aș avea dacă aș vrea să conving pe cineva să citească volumul.	Titlul cărții și numele autorului	d) Prezint personajul care mi-a plăcut/cu care m-am identificat și motivez alegerea făcută.
g) Îmi exprim opinia despre carte.	f) Justific de ce am selectat imaginea respectivă, legând-o de conținutul cărții.	e) Selectez o imagine care să aibă legătură cu ceea ce transmite cartea (caut o imagine sugestivă, fac o fotografie etc.).

Ce am înțeles

Pentru a-ți exprima opinia despre un anumit subiect, poți recurge la formulări precum: *cred că...*, *sunt de acord cu ideea că...*, *consider că...* etc.

În comunicare, formulele de redare a opiniei sunt diferite, în funcție de tipul de opinie exprimată:

Opinie indiferentă	Opinie favorabilă	Opinie nefavorabilă
mi-e indiferent, mă lasă indiferent, mi-e totuna, nu mă interesează, nu-i treaba mea, nu sunt eu cel mai în măsură să-mi dau cu părerea, mă lasă rece.	îmi place, (este) extraordinar/superb/minunat/ palpitant/ieșit din comun etc. mă interesează, este pe gustul meu, e o idee bună/excelentă/nemaipomenită/ extraordinară etc.	nu-mi place, îmi displace, nu sunt deloc convins, nu mi se pare (nu este) grozav/ nemaipomenit/extraordinar etc.

Cum aplic ce am învățat

1 Citește informațiile despre colecția *Bilingva*, a editurii Cer Albastru, apoi exprimă-ți opinia, în 60-100 de cuvinte, despre cât le sunt de utile cărțile bilingve copiilor care vor să învețe o limbă străină.

• O colecție de literatură bilingvă este utilă copiilor și tuturor celor care, indiferent de vârstă, vor să învețe o limbă străină prin lectura unor povești, basme și povestiri celebre. Ilustrațiile sugestive, calitatea traducerilor și așezarea în pagină a textelor transformă această colecție într-un tovarăș de neprețuit la școală, în timpul liber, în vacanțe. Cu o colecție bilingvă începe cultura generală a oricărui copil!

2 Alcătuește un jurnal de lectură pentru una dintre cărțile citite de tine până acum.

3 Realizează:

a) coperta jurnalului de lectură pe care îl vei folosi pe tot parcursul anului școlar;
b) coperta unei cărți al cărei autor să fii tu, în care vei integra cele mai interesante componente lucrate în cadrul exercițiilor de aplicare a noțiunilor învățate în această unitate.

4 Alege o editură la care ai vrea să apară cartea ta și motivează-ți opțiunea.

6. Călătorii în lumi imaginare

Ce știi

Prezintă oral un personaj dintr-o carte care ți-a plăcut, însușindu-ți identitatea lui, după modelul dat.

Model: Mă numesc Sunt Am făcut

Textele nonliterare prezintă realitatea așa cum este. Alte tipuri de texte modifică aspecte ale realității, în funcție de imaginația autorului.

Ce aflu

O poveste cu nouă povești

de Silvia Kerim

Era cea mai frumoasă iarnă din câte fuseseră. Zăpada acoperise munții și câmpiile, și strălucea până departe, luminând cerul întunecat.

Albă-ca-Zăpada plecase în lume, lăsându-și povestea în urmă. Luase piticii cu ea, firește, dar, în așteptarea prințului și a căsătoriei lor, ce urma să se înfăptuiască mult mai târziu, abia după venirea și după moartea Babei Cloanța, Alba se hotărâse să mai călătorească peste munți, să mai cunoască și alte ființe, și alte povești. Și mai ales alte planete.

Se săturase de Pământ.

Și astfel îl întâlnește, într-o dimineață cu viscol, pe Fram, ursul polar. Ursul era voios. Viscolul îi plăcea, îi amintea de vremuri bune, de tinerețe și de țara ghețurilor.

— Ce faci, Albă-ca-Zăpada, încotro? făcu el, mirosindu-l cu plăcere pe Sfiosul – cel mai mic dintre pitici.

Sfiosul purta la el, întotdeauna, ascunși într-un buzunar adânc, covrigei cu miere bine copti de chiar Albă-ca-Zăpada.

— Ce să fac, am plecat, cum vezi, la drum...

— La drum, la drum, noi am pornit acum... îngânără în cor piticii, binecunoscuți pentru mania lor de a fredona, fie că se potrivește, fie că nu, câte un cântecel. Mai ales asta.

— Și unde ați plecat, dacă nu vă e cu supărare? se interesă Fram... Cu vremea, văd că n-ați prea nimerit-o... Nu-i de voi. Mai ales de tine, Alba, nu-i. Ai tu cojocel și cizmuluțe, ba și broboadă de lână, dar tot o să îngheți, ascultă-mă pe mine! Ești deprinsă cu veri calde, cu fluturi, știi să culegi flori, ciuperci... dar cu zăpada... în afară de nume... nu prea ai vreo legătură... Zău, nu știi ce ți-a venit tocmai acum să ieși din poveste și s-o pornești prin lume, mai zise ursul dând din capul lui alb, mare cât un coș de rufe, cu urechi rotunde.

— Mă mir că te miri, zise, supărată, Alba. Tu, care ești cel mai mare umblăreț din lume... te miri că mi s-a făcut și mie chef să umblu... Că m-am săturat de propria mea poveste și că mi-am pus în cap să mai călătoresc... Vreau să cunosc și alte planete, poftim!

— Chiar așa, nene Fram, sări Somnorosul în ajutorul Albei. Matale, care ești toată ziua, ba pe sloiuri la Polul Nord... ba înot în Marea Nordului...

— Ei, asta a fost odată, Somnorosule. E mult de-atunci.

— Pe vremea când s-a scris cartea aceea despre tine, nu-i așa, Fram? întrebă Alba. Fram, ursul polar de Cezar Petrescu, mai spuse ea dintr-o suflare.

— Ce carte frumoasă! făcu Arțagosul încântat. Știi bine că sunt tare pretențios, că nu mă bucură orice, dar mult mi-a mai plăcut povestea călătoriilor tale.

1 Precizează sensul cuvântului *poveste*, din textul dat.

2 Formează, de la cuvântul *poveste*, câte un cuvânt care să indice:

a) acțiunea de a spune o poveste;

b) cum se numește cel care spune o poveste; c) că o poveste nu a fost spusă.

3 Alcătuieste câte un enunț în care să integrezi următoarele expresii: *de poveste*, *de nepovestit*, *ca din poveste*, *nici poveste*, *povestea vorbeii*, *a sta de povești*.

4 Indică două motive pentru care Albă-ca-Zăpada și-a „lăsat în urmă” povestea.

5 Menționează, într-un enunț, cine o însoțește pe Albă-ca-Zăpada în călătoria ei.

6 Exprimă-ți opinia, în 60-100 de cuvinte, despre legătura dintre numele piticilor Sfiosul și Arțagosul și modul în care sunt prezentați în text.

7 Scrie, în caiet:

- a) numele personajului din altă poveste pe care îl întâlnește Albă-ca-Zăpada;
- b) numele autorului și titlul cărții menționate în textul dat.

8 Selectează, din textul dat, două cuvinte referitoare la sentimentele trăite de personajele Albă-ca-Zăpada și Arțagosul.

9 Personajele care discută, în textul dat, fac parte din povești diferite. Propune o explicație pentru întâlnirea lor în același text.

10 Formulează două idei care se pot desprinde din textul dat.

11 Prezintă, oral, povestea Fraților Grimm despre Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici, menționând emoțiile pe care le-ai trăit când ai auzit-o/citit-o prima oară.

12 Compară textul despre biblioteca Universității „Gheorghe Asachi” din Iași, studiat în prima lecție din această unitate, cu textul scris de Silvia Kerim, urmărind:

- cum se transmit informațiile;
- care dintre cele două texte transmite anumite emoții cititorului.

Știi că?

Termenul *poveste* provine din limba slavă veche, din care limba română a preluat numeroase cuvinte. Tot din limba slavă provine alt cuvânt, cu sens asemănător pentru *poveste*, adică *basm*.

Cuvântul *pagină*, din limba română, a fost preluat din limba latină (în care are forma *pagina*) și se folosește, cu o formă foarte asemănătoare, în limbile italiană și germană (*Pagina*).

Termenul *autor* a fost preluat în limba română din limba franceză (*auteur*), iar originea acestuia este în limba latină (*auctor*).

Ce am înțeles

Textul literar are scopul de a transmite anumite emoții și sentimente cititorului. Autorul unui text literar modifică realitatea, în funcție de propria sensibilitate, și folosește sensuri neobișnuite ale cuvintelor. Elementele reale se îmbină cu aspecte imaginare.

Cum aplic ce am învățat

1 Între 1935 și 1937, Walt Disney și echipa lui au lucrat la un lungmetraj de animație pornind de la povestea fraților Grimm. Premiera filmului de desene animate a avut loc în 1937, iar creația lui Walt Disney a câștigat Oscarul pentru animație. Caută trei informații, folosind surse online, despre aceste evenimente.

2 Fram, ursul polar care discută cu Somnorosul, în textul dat, călătorește ba pe sloiuri, la Polul Nord... ba înot în Marea Nordului... Identifică, pe o hartă a lumii, două țări care se află în aceste regiuni și în care ar putea poposi Fram.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A În casa în care m-am născut erau vreo două rafturi cu cărți, nu mai multe. Niște ediții de clasici români și străini, de care avuseseră nevoie, probabil, mama și sora ei mai mare la școală. Bunicul

din partea tatălui ținea, într-o servanță cu vitrină, în spatele unor pahare cu picior, niște ediții Jules Verne și Dumas cartonate, cu foiță subțire și litere de bronz, după care mă topeam. Nu mă lăsa să le iau, mi le dădea doar din când în când să le răsfoiesc. Și atunci le scotea cu grijă, le ștergea de praf și mă urmărea atent cum dau paginile, ca nu cumva să le șifonez. Am visat de câteva ori că îi sparg geamurile și le sustrag. N-am făcut-o. Când, în sfârșit, ajunsese la concluzia că sunt o nepoată de încredere și că mi-ar putea împrumuta prețioasele obiecte, crescusem cam mult și, din păcate, n-am mai reușit să mă împrietenesc niciodată cu adevărat cu Jules Verne.

L-am admirat, dar pentru călătoriile lui aș fi avut nevoie de entuziasmul altei vârste.

Din biblioteca unchiului meu, însă, care făcuse Litere, am fost mereu binevenită să-mi iau ce aveam chef. Am citit de-a valma lucruri, pentru că n-aveam chef să mi se spună ce e sau nu pentru vârsta mea. După-amiezele lungi de vară, în care stăteam cocoțată în pat și toată lumea din jurul meu se dizolva în povestea pe care o citeam, îmi sunt mai clare în minte decât orice întâmplare. Am uitat o grămadă de lucruri din perioada adolescenței, dar în niciun caz starea aia de plictis și visare care mă făcea să mă simt specială. Cu prietenii mei imaginari, personaje de cărți, aveam mai multe de împărțit decât cu cei în carne și oase.

Spațiul meu începuse să se populeze de cărți, pe care mi le cumpăram singură, cu banii de buzunar. Le înșiram peste tot, pe birou, pe covor, la capul patului. Bunică-mea, în excese de ordine, se apuca să le strângă și, când mă întorceam de la școală, mă simțeam pierdută în propria-mi cameră. Ne certam. Ea nu citise niciodată o carte și, oricât de mult mă iubea, i se părea exagerată pasiunea asta a mea. Își mai întreba amicele și niciuna nu părea că ar avea aceste probleme cu odraslele și cu vietățile cu pagini care să pună stăpânire pe casele oamenilor cumsecade. Trântea ușa și îmi arunca câte un: „Măi, fata mării, unde-i minte e și prostie multă, să știi tu asta de la mine.” Câteodată, seara, când îmi aducea în bârlog câte o farfurie cu clătite, o rugam să se așeze lângă mine și îi citeam. Asculta atentă, dădea din cap aprobator sau cu reproș, dar mi se părea că privirea ei putea trece atunci prin zidurile casei. Cine știe ce și-o fi imaginat despre ființele alea de hârtie cu care îmi petreceam eu timpul?

(Ana Maria Sandu, „Cărțile din viețile noastre”, fragment din textul apărut în *Dilema veche*, 9 aprilie 2016)

B Meggie se așează pe banca din spatele casei, lângă care mai erau înfipte făcliile arse ale lui Deget-de-praf. Niciodată nu șovăise atâta să deschidă o carte. Îi era frică de ceea ce o aștepta acolo. Era un sentiment cu totul nou. Niciodată încă nu-i fusese frică de ceea ce avea să-i povestească o carte, dimpotrivă, de cele mai multe ori era atât de doritoare să se lase atrasă într-o lume nedescoperită, neștiută, încât începea să citească în cele mai nepotrivite împrejurări. Mo și ea citeau adesea la micul dejun, și nu o dată a ajuns prea târziu la școală. Și sub bancă citise uneori, în stațiile de autobuz, în vizite la rude, seara târziu sub pătură, până ce Mo o trăgea de pe ea, amenințând-o că va exila toate cărțile din odaia ei ca să aibă în fine suficient timp de dormit. Firește că n-ar fi făcut așa ceva niciodată și el știa că ea știa

asta, dar, după aceste îndemnuri, câteva zile la rând, pe la nouă, își împingea cartea sub pernă și o lăsa să-i șoptească mai departe în vis, pentru ca Mo să aibă sentimentul că este într-adevăr un tată bun.

(Cornelia Funke, *Inimă de cerneală*)

- 1 (1p) Indică sensul următoarelor cuvinte din textul **A**: *ediție, a răsfoi, a citi, imaginar, pasiune.*
- 2 (1p) Scrie în caiet numele a doi autori menționați în textul **A**.
- 3 (1p) Explică, în 30-40 de cuvinte, de ce crezi că autoarea textului **A** alege să folosească termenul „vietăți” pentru cărți.
- 4 (1p) Precizează, într-un enunț, de ce nu se înțeleg bunica și nepoata din textul **A**.
- 5 (1p) Menționează motivele pentru care bunicul din textul **A** ține cărțile încuiate.
- 6 (1p) Notează, în caiet, motivul pentru care Meggie, din textul **B**, întârzie uneori la școală.
- 7 (1p) Formulează câte o idee care se poate desprinde din fiecare text dat.
- 8 (1p) Identifică, în cele două texte date, o atitudine comună a cititorului în privința lecturii.
- 9 (1p) Exprimă-ți opinia, în 60-100 de cuvinte, despre semnificația următoarei secvențe din textul **A**: *Cu prietenii mei imaginari, personaje de cărți, aveam mai multe de împărțit decât cu cei în carne și oase.*

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic *Lectura în școala ta*

1. Realizează un chestionar cu cinci întrebări, pe care să-l aplici colegilor din școala ta, pentru a afla preferințele lor de lectură. Vei concepe întrebările după următorul **model**:

- *Îți place să citești cărți de aventură? DA/NU*

2. Popularizează rezultatele chestionarului la nivelul școlii, folosind resurse adecvate (revista, site-ul școlii etc.).

Unitatea II

Școală, comunicare

- Textul narativ literar. Temă, organizarea mesajului
- Situația de comunicare
- Experiențe din viața școlară

1. Textul narativ literar Temă, organizarea mesajului

Ce știu

Prezintă, în 60-100 de cuvinte, o întâmplare neobișnuită din viața ta, folosind reperele: cine/ce/când/unde/cum face?

Înșiruirea unor fapte și acțiuni dintr-o povestire se realizează într-o anumită ordine.

Ce aflu

Amintiri din copilărie

de Ion Creangă

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe când începusem și eu, drăgălișă-Doamne, a mă rădica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa un sat de oameni fără căpătâiu, ci sat vechiu răzășesc, întemeiet în toată puterea cuvântului; cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vătale* în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște*

preoți și dascăli și poporâni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! [...] Ș-apoi să fi văzut pe neobositul părinte care umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioaiiei, dascălul bisericii, un holteiu zdravăn, frumos și voinic, și sfătua pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit*, rușinos și fricos și de umbra mea.*

(Secvență din filmul *Amintiri din copilărie*, regia Elisabeta Bogdan, 1964)

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din*

zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce a întrebat pe dascăl care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului Calul Bălan și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos; și părintele îi pune nume Sfântul Nicolai, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă* și a zis că în toată sâmbăta să se procitească* băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarului câte un Sfânt Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprințară și plină de incuri*, a bufnit de râs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia, poftim de încalecă pe Bălan, jupâneasă! – zise părintele de tot posomorât – să facem pocinog* Sfântului Nicolai cel din cuiu.

Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara*, și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâne, aducând pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sâmbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată; căci din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile* scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji*, de la trătăji la ceaslov*, ș-apoi, dă, Doamne, bine! În lipsa părintelui și a dascălului intram în țintirim*, țineam ceaslovul deschis și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele și, când clămpăneam* ceaslovul, câte zecedouăzeci de suflete prăpădeam deodată – potop era pe capul muștelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne

(Secvență din filmul *Amintiri din copilărie*, regia Elisabeta Bogdan, 1964) caută ceasloavele, și când le vede așa sângerate cum erau, își pune mâinile în cap* de năcaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Bălan, și a ne mângâia cu Sfântul Ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pătimit.

Dicționar

* *suveică* – piesă de lemn de la războiul de țesut, de formă lunguiață, care servește la introducerea firului în urzeală

* *vătale* – lemne de la războiul de țesut care permit dirijarea suveicii prin firele din urzeală

* *holteiu, holtei* – bărbat necăsătorit

* *prizărit* – mic, nedevoltat

* *zgâtie* – față tânără, vioaie, zglobie

* *a pune pravilă* – a hotărî

* *a (se) prociti* – a repeta, a examina

* *a fi plin de incuri* – a face șotii, a face glume

* *a face pocinog* – a inaugura

* *a mânca papara* – a lua bătaie

* *buche* – literă

* *trătăj* – cărticică, broșură, carnețel

* *ceaslov* – carte bisericească, cuprinzând cântări și rugăciuni pentru anumite ceasuri

* *țintirim* – cimitir

* *a clămpăni* – a produce un zgomot specific, prin lovirea a două obiecte dure

* *a-și pune mâinile în cap* – a se enerva

Vocabular

1 Notează, în caiet, forma literară actuală a următoarelor cuvinte din textul dat: *întemeiet, să deie, iară, mâinile, greșală, cămeșa, mâne, năcaz, holteiu, vechiu, cuiu.*

2 Explică sensul structurilor scrise îngroșat din secvența următoare: *sat vechi răzășesc, întemeiet în toată puterea cuvântului, cu gospodari tot unul și unul.*

Casa memorială Ion Creangă

Ce am înțeles

Tema unui text reprezintă aspectul general al realității surprins de autor. În jurul acestui aspect se dezvoltă semnificațiile textului. Tema textului este identificată prin folosirea unui substantiv cu caracter general (de exemplu, tema unui text poate fi *natura*, *prietenia*, *școala* etc.). Pentru descoperirea și formularea corectă a temei unui text, trebuie să se țină cont de momentele semnificative prezentate de autor, elementele care constituie cadrul acțiunii, relațiile dintre personaje etc. De asemenea, în text pot apărea cuvinte-cheie, termeni care transmit anumite sensuri și contribuie la clarificarea mesajului transmis de autor.

3 Formulează observații în legătură cu limbajul folosit în textul dat, ținând cont de următoarele sugestii:

- în textul dat, apar cuvinte folosite în anumite regiuni ale țării, care au rolul de a crea o anumită atmosferă;
- limbajul folosit oferă informații despre mediul în care trăiesc personajele.

Tema textului, organizarea mesajului

1 Identifică termenii care arată unde au loc evenimentele prezentate în textul dat.

2 Precizează:

- cine aduce la școală scaunul de lemn numit Calul Bălan;
- cine confecționează biciul de curele;
- cine îi învață carte pe copii.

3 Selectează, din text, două detalii referitoare la modul în care arată satul.

4 Indică două aspecte semnificative referitoare la înființarea școlii din sat.

5 Prezintă sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească școlarii pe parcursul săptămânii și ce se întâmplă în fiecare sâmbătă.

6 Alege, din următoarea listă, cuvintele pe care le consideri importante pentru a înțelege mesajul textului: *școala*, *familia*, *prietenii*, *munca*, *învățătura*.

7 **Lucrați în grupe de câte 4, 5 elevi!** Fiecare grupă va nota, pe o coală albă, aspectul general al realității la care se referă textul, justificând alegerea făcută. Observațiile vor fi sintetizate de profesor.

8 Compară răspunsurile grupei din care ai făcut parte cu următoarele sugestii:

- textul studiat se referă la rolul școlii în educarea unui copil;
- textul prezintă aspecte legate de viața satului;
- în text, se prezintă atitudinea preotului din sat față de copii.

Cum aplic ce am învățat

1 Exprimă-ți opinia, într-un text de 60-100 de cuvinte, despre atitudinea pe care o are preotul Ioan în legătură cu greșeala Smărăndiței.

2 Caută informații despre modul în care se desfășura procesul de învățare în urmă cu cincizeci de ani și prezintă, în 60-100 de cuvinte, două asemănări și două deosebiri între acesta și modul de învățare actual.

3 Folosind sursele de informare pe care le ai la dispoziție (biblioteca școlii, articole din presa locală etc.), alcătuește un portofoliu despre istoria școlii tale. Portofoliul tău va cuprinde: o fișă în care să notezi cele mai importante date despre școala ta (anul înființării, momente semnificative etc.); o scurtă prezentare a elevilor care au avut rezultate deosebite, de-a lungul timpului; o listă cu principiile/valorile susținute de școală; o prezentare a profesorului tău preferat.

2. Comunicarea orală. Roluri și reguli în comunicare

Ce știu

Prezintă, oral, un eveniment care ți-a marcat copilăria.

Oamenii comunică în mai multe moduri. Comunicarea orală este una dintre cele mai folosite modalități de a schimba informații în legătură cu diferite subiecte.

Ce aflu

Interviuri la radio și noutăți frumoase de la Itsy Bitsy

— Hei, salutare și bine v-am găsit! Astăzi, la Meditații pentru părinți, o am alături pe Raluca Loteanu, blogger de parenting, dar și consultant financiar, cu normă întreagă (ha, ha). Este mama unui băiețel, iar împreună dezbatem tema Cum facem despărțirea mai ușoară în prima zi de grădi. Bine-ai venit!

— Bună, bine te-am găsit!

— Cum decidem că este momentul ca micuțul nostru să intre la grădiniță?

— Cred că sunt două variante. Ideal ar fi când el este pregătit, simțim că vrea să interacționeze cu copiii, că se poate desprinde de noi încet-încet.

Este și varianta părinților care nu au de ales, pentru că trebuie să înceapă munca și atunci îl ajutăm să se pregătească pentru acel moment când știm noi că va trebui să intre în colectivitate. [...]

— A, să înțeleg că este bine să integrăm un copil mai mic de doi ani în colectivitate?

— Eu zic că se poate. Ține și de firea copilului, dar, dacă vedem deschidere din partea lui... Eu am experiența asta și a ieșit foarte bine.

(Fragment din interviul acordat de Raluca Loteanu lui Tily Niculae, pentru postul de radio Itsy Bitsy; interviul poate fi ascultat online prin accesarea adresei <http://ralucaloteanu.ro/2016/09/13/interviuri-la-radio-si-noutati-frumoase-de-la-itsy-bitsy/>)

Știi că?

Un blogger este o persoană care navighează în spațiul virtual al internetului și completează un blog.

Blog este un cuvânt format de la expresia din limba engleză *web log*, care înseamnă *jurnal pe internet*. Blogul este o publicație care conține articole periodice, având, de obicei, caracter personal. Există mai multe tipuri de bloguri.

Parenting este un cuvânt preluat din limba engleză, care înseamnă *educația părinților*.

1 Indică sensul următoarelor cuvinte: *consultant, financiar, meditație, a interacționa, colectivitate, a integra*.

2 Transcrie un cuvânt incomplet din text, folosit în exprimarea familiară.

3 Notează două structuri din textul dat care pot apărea într-o comunicare orală.

4 Selectează varianta corectă de răspuns, în raport cu textul dat:

- — *Hei, salutare și bine v-am găsit!* și — *Bună, bine te-am găsit!* sunt/nu sunt formule de salut.

- În replica: — *Hei, salutare și bine v-am găsit!*, vorbitorul se adresează ascultătorilor postului de radio/invitatei sale.

- Replica: — *A, să înțeleg că este bine să integrăm un copil mai mic de doi ani în colectivitate?* îi aparține persoanei care ia/dă interviul.

- În paranteza din secvența: *o am alături pe Raluca Loteanu, blogger de parenting, dar și consultant financiar, cu normă întreagă (ha, ha)* este redat ceea ce se transmite prin voce/prin gesturi.

5 Precizează cărui tip de ascultători s-ar putea adresa interviul luat de Tily Niculae.

6 Identifică patru structuri din text care sugerează despre ce se discută în interviu.

7 Asociază rolurile *ascultător*, *vorbitor* următoarelor categorii de persoane implicate în situația de

comunicare prezentată:

- receptorii postului de radio Itsy Bitsy;
- Tily Niculae;
- Raluca Loteanu.

8 Crezi că lui Tily Niculae și Raluca Loteanu le pot fi asociate atât rolul de vorbitor, cât și rolul de ascultător? Motivează-ți răspunsul.

9 Menționează care este replica având rol de inițiere a discuției dintre cele două persoane care participă la interviu.

10 Citiți, pe roluri, replicile de tipul întrebare-răspuns din textul dat.

11 Alegeți doi copii din clasă, care vor crea o situație de comunicare pe tema *Prima mea zi de grădiniță/Prima zi de școală în clasa I/Prima zi de școală în clasa a V-a*. Ceilalți elevi vor îndeplini rolul de observatori/evaluatori ai unei situații de comunicare. Aceștia vor completa, în caiete, *Grila observatorului*, de mai jos.

Grila observatorului – Situația de comunicare orală

Aspecte urmărite	Aprecierile tale
Emițătorul/vorbitorul și receptorul/ascultătorul participă în egală măsură la comunicare?	
Între emițător și receptor există contact vizual/cei doi se privesc?	
Vorbitorul folosește, pe lângă cuvinte, alte mijloace de comunicare (gesturi, mimică), pentru a se face înțeles?	
Vorbitorul a formulat un mesaj clar?	
Ascultătorul folosește sunete sau gesturi de înțelegere, pentru a-l încuraja pe vorbitor să continue?	
Ascultătorul pune întrebări, reformulează unele idei pentru a fi sigur că a înțeles cele spuse de vorbitor?	

Ce am înțeles

O situație de comunicare orală de tip dialogat se construiește prin schimbul de replici între două sau mai multe persoane. Acestea îndeplinesc, alternativ, rolul de vorbitor și de ascultător.

Dialogul presupune folosirea unor **formule de inițiere** (*salut, bună ziua, alo, bine ați venit* etc.), **de menținere** (*înțeleg, desigur, te ascult, da-da*) și **de încheiere** (*la revedere, pa, o seară bună, cu bine* etc.) a contactului verbal.

Pentru ca un schimb de replici să se desfășoare eficient, trebuie respectate câteva **reguli de bază**:

- ascultarea activă a partenerilor de dialog;
- evitarea întreruperii acestora și preluarea rolului de emițător la momentul oportun (când cel care a vorbit înainte și-a încheiat intervenția);
- existența unui anumit echilibru în ceea ce privește durata intervenției în dialog;
- formularea clară, coerentă și logică a ideilor;
- evitarea abaterilor de la subiectul discuției.

Strategii de menținere și de întrerupere a dialogului

Strategii utilizate într-un dialog cu scopul de a prelua rolul de emițător/vorbitor	Strategii utilizate într-un dialog cu scopul de a renunța la rolul de emițător/vorbitor
<ul style="list-style-type: none"> • Începe să vorbești când se creează în mod firesc o pauză în dialog; • Atenționează-ți interlocutorii că ai dori să intervii în dialog prin folosirea unor formule de tipul: <i>dar ascultă...</i>; <i>da, ai dreptate, dar...</i> etc.; • Adresează întrebări care ajută la clarificarea mesajului (<i>Ai vrut să spui că...</i>; <i>Te referi la faptul că...</i> etc.); • Semnalează faptul că dorești să spui ceva, prin expresia feței și gesturi adecvate situației de comunicare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adresează o întrebare unuia dintre interlocutori; • Fă referire la un anumit aspect/situație care cu siguranță necesită acordarea unui răspuns; de exemplu, poți face un compliment sau poți propune ceva; • Semnalează verbal că urmează să finalizezi această intervenție în dialog (<i>ei bine; oricum; deci; ultimul aspect, dar nu cel din urmă este...</i> etc.); • Coboară tonul vocii; • Încetinește ritmul vorbirii; • Semnalează că ai terminat ce aveai de spus prin diverse gesturi sau prin expresia feței.

Cum aplic ce am învățat

1 Pornind de la următoarele formule de inițiere a unor conversații telefonice, imaginează dialoguri de 4, 5 replici:

- Alo! Bună seara, doamnă!
- Alo! Recepția Hotelului *Eden*?
- Alo! Bună ziua, aș dori să vorbesc cu domnul director!

2 Realizează dialoguri de 4, 5 replici, care să se încheie cu următoarele formule:

- La revedere!
- Vă rămân îndatorat!
- Te sun eu mai târziu și mai discutăm! Pa!
- Sper că-mi veți urma sfatul.

3 Construiește dialoguri de 4, 5 replici, integrând următoarele enunțuri:

- Bună ziua, copii!
- De ce nu mi-ai răspuns la e-mail?

4 Precizează ce reguli ale dialogului sunt încălcate în următoarele situații de comunicare:

- *Intri la Gambinus, te apropii de Mitică și-l saluți; el îți răspunde amabil:*
— *Adio!*

Îl saluți la plecare; el îți răspunde:

— *Să-mi scrii!*

(I. L. Caragiale, *Mitică*)

• Judele de ocol: *Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase...*

Leanca: *La Hanul Dracului...*

Jud.: *Știu... Lasă-mă să-ntreb.*

Leanca: *Plătim licența, domn' judecător...*

Prevenitul: *Oleo!*

Jud.: *Tăcere!*

Leanca: *E păcat pentru mine, domn' judecător...*

Jud.: *Știu... Lasă-mă să-ntreb.*

Leanca: *Te las...*

(I. L. Caragiale, *Justiție*)

5 Notează în care dintre situațiile de mai jos are loc o conversație:

- Tudor și Mihai discută despre meciul de handbal.
- Crainicul prezintă știrile importante ale zilei.
- Ioana îi dă un sfat prietenei sale, Maria, iar aceasta îi mulțumește.
- Băiatul nu răspunde la întrebarea adresată de mama lui.
- Adrian îl întrerupe pe colegul său.

3. Elemente paraverbale și nonverbale în comunicarea orală

Ce știi

1. Încearcă să comunicii ceva unui coleg, folosind doar gesturi.
2. Reia situația de comunicare, folosind atât cuvinte, cât și gesturi.

În comunicarea orală, oamenii folosesc gesturi, pentru a accentua anumite idei sau pentru a transmite emoții. Gesturile și expresia feței completează ceea ce se transmite prin cuvinte.

Ce aflu

1 Interpretează, împreună cu un coleg, rolurile din următoarele situații de comunicare, rostind doar replicile și mimând gesturile:

— ...Îți mulțumesc, Monica, o împacă ea, dezmiertându-i părul... Da' astfel de lucruri nu se dau, pui mic! E o amintire de la părinții tăi... Eu ți-o păstrează numai.

— Ție pot să ți-o dau, îi răspunse cu liniște și gravitate Monica, privind în pământ.

— O iubești așa mult pe tante

Alice?

— Da.

— Și tante Alice te iubește pe tine mult de tot... ca pe Olgața și Dănuț.

— Știi! șopti Monica.

— Oare Olgața de ce nu mai

vine? Ia du-te și vezi tu.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

2 Precizează ce fel de atitudini sugerează gesturile redată în structurile: *dezmiertându-i părul; îi răspunse cu liniște și gravitate Monica, privind în pământ.*

3 Identifică, în textele următoare, elementele care completează sensul replicilor prin mimică, gesturi, intonație:

• — Vii cu noi la concert?

— Desigur, a răspuns el, dând din cap afirmativ.

• — Te deranjează zgomotul pe care-l fac copiii?

— ?! (interlocutorul închide ochii și pune mâinile la urechi.)

• — Ce faci? a întrebat mama, ridicând vocea.

— Nimic, nu te supăra, a răspuns copilul, privind în jos, în timp ce încerca să ascundă pata de cerneală de pe covor.

• — Ai probleme cu rezolvarea temei?

— ... (interlocutorul scutură capul de la dreapta la stânga.)

4 Creează patru situații de comunicare orală în care să sugerezi, prin gesturi, expresia feței și intonație, următoarele stări și atitudini:

• bucurie;

• întristare;

• entuziasm;

• plictiseală.

Știi că?

În limba franceză, *tante* înseamnă „mătușă”. E, de la finalul cuvântului, nu se pronunță (se numește e mut).

Ce am înțeles

Elementele nonverbale (gesturi, mimică, poziția corpului) sunt specifice comunicării orale și completează mesajul transmis verbal, ducând la o mai bună înțelegere a acestuia de către interlocutori.

Gesturile se referă la diferitele mișcări pe care partenerii de comunicare le pot face cu mâinile, degetele, partea superioară a corpului.

Mimica reprezintă expresia feței și indică diverse

stări și atitudini: bucurie, surpriză, tristețe, oboseală, plictiseală, dezgust, frică, mânie etc. O expresie a feței care exprimă bucurie poate avea o influență pozitivă asupra interlocutorului. În schimb, încrețirea frunții și încruntarea sprâncenelor pot fi factori de descumpănire și de intimidare pentru interlocutor.

Elementele paraverbale care apar într-o situație de comunicare orală sunt: intensitatea vocii, tonul folosit

În pronunțarea replicilor, ritmul în care sunt pronunțate cuvintele, accentul, dicția, pauzele pe care le face vorbitorul. Toate aceste elemente pot ilustra atitudini ale participanților la situația de comunicare. De exemplu, un ton înalt, strident, trădează enervare și poate fi interpretat drept inițiator de conflict.

Elementele nonverbale și paraverbale pot însoți sau pot înlocui comunicarea verbală. Când însoțesc anu-

mite cuvinte sau expresii, elementele nonverbale și paraverbale accentuează mesajul transmis verbal sau ușurează perceperea lui de către partenerii de comunicare. Atât elementele nonverbale, cât și elementele paraverbale sunt mărci ale personalității individului. Cu ajutorul lor, cel implicat într-o situație de comunicare poate manifesta anumite atitudini: atenție, dezaprobare, plictiseală etc.

Cum aplic ce am învățat

1 Transcrie în caiet și completează replicile următoare cu enunțuri în care să apară elemente paraverbale și nonverbale potrivite pentru situațiile de comunicare orală date:

- — Ce ai făcut?! a întrebat mama, ...
— Nimic deosebit, a răspuns copilul, ...
- — De ce nu ești atent când duci o cană fierbinte în mână? a spus fratele meu, ...
— Iartă-mă, am răspuns eu, ...
- — Hai, prietene, e timpul să pornim la drum! m-a strigat Mihai, în timp ce ...
- — Nu mai pot să merg, sunt prea obosit, am spus, ...

2 Alege, din lista de mai jos, replicile adecvate fiecărei imagini:

- Vai! Ce s-a întâmplat?
- Sunt plictisit.
- Mi-e frică.
- Nu voi ierta pe nimeni, ați auzit?

1

2

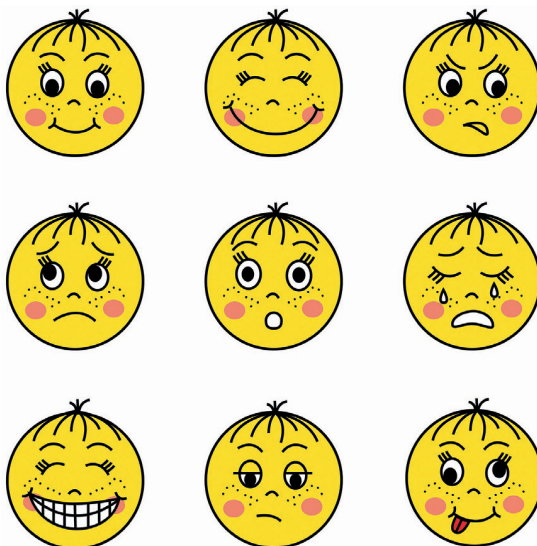

3

4

3 Imaginează-ți că următoarele emoticoane ar putea vorbi. Creează o situație de comunicare orală în care să le atribui câte o replică, un element paraverbal și un element nonverbal.

4. Conceperea, prezentarea și înțelegerea unui text oral

Ce știu

Observă-i pe colegii tăi de clasă și completează, în caiet, următorul chestionar:

Cine				Cui				
are aceeași înălțime cu tine?	are ochi de aceeași culoare ca tine?	este născut în aceeași zi cu tine?	se trezește dimineața la aceeași oră ca tine?	are/nu are frați, ca tine?	îi place aceeași muzică?	îi plac aceleași culori?	îi plac aceleași cărți?	îi plac aceleași emisiuni TV/radio?

Observarea atentă a ceea ce se află în jurul nostru este prima etapă în pregătirea unei prezentări despre un anumit subiect.

Ce aflu

- 1 Prezintă oral observațiile pe care le-ai făcut pe baza chestionarului.
- 2 Adresează-le colegilor de clasă întrebări, pentru a verifica ce informații au reținut din prezentarea ta.
- 3 Citește cu atenție următorul fragment dintr-un comunicat de presă și rezolvă cerințele:

Muzica și filmul întregesc experiența Bookfest

Pentru copii, ziua de 1 Iunie va fi o sărbătoare și la Bookfest. Programul special Bookfest Junior – care se adresează copiilor și adolescenților – grupează peste 40 de evenimente și surprize care îi vor încânta pe toată perioada celor cinci zile.

Muzica își va avea locul ei în maratonul evenimentelor de la Bookfest 2016. Pe 1 iunie, în prima seară a salonului de carte, este programat un concert al Corului de Copii Radio, iar în ziua următoare, scena va fi pregătită pentru interpretul de muzică fado Ricardo Caria și prietenii săi. Vineri, 3 iunie, de la ora 20:00, vizitatorii îi vor putea urmări în concert pe membrii trupei Foley'Ala, care vor delecta publicul cu un program intitulat Puzzle suprarealist, având la bază texte de Urmuz.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.bookfest.ro/noutati/cartile-care-conteaza-sunt-la-bookfest.html>)

Precizează:

- a) la ce se referă textul dat (tema textului);
- b) ce informații se transmit în text (generale și de detaliu);
- c) cărui tip de public se adresează informațiile prezentate în textul dat;
- d) cum se intitulează programul trupei Foley'Ala.

Știi că?

Bookfest este cel mai important salon de carte din România. Prima ediție a acestui eveniment s-a desfășurat la București și a reunit atât autori, cât și cititori.

4 Imaginează-ți că ai fi pus în situația de a prezenta o carte pentru copii, la Bookfest. Realizează proiectul acestei prezentări, având în vedere următoarele aspecte:

- ce știi despre cartea pe care trebuie să o prezinți;
- ce informații despre carte i-ar putea interesa pe copiii prezenți la eveniment;
- motivul pentru care posibilibi cititori-copii sunt prezenți la eveniment;
- cum trebuie să te adresezi celor care te ascultă, pentru a le capta atenția.

5 Prezintă oral textul conceput de tine. Colegii vor aprecia ceea ce ai realizat, completând, în caiet, următoarea fișă de observație:

Aspecte urmărite	Aprecierile tale
Vorbitorul sintetizează aspectele cele mai importante și de interes general.	
Vorbitorul cunoaște subiectul despre care transmite informații.	
Vorbitorul folosește, pe lângă cuvinte, alte mijloace de comunicare (gesturi, mimică), pentru a se face înțeles.	
Vorbitorul a formulat un mesaj clar.	

Ce am înțeles

Prezentarea unui text oral este un proces care trebuie pregătit cu atenție. Etapele acestui proces sunt: pregătirea și susținerea propriu-zisă. Pentru a pregăti prezentarea orală a unor informații de interes pentru un grup de ascultători, trebuie să ai în vedere următoarele aspecte:

- cine sunt participanții;
- de ce sunt interesați participanții de cele transmise;
- unde vei susține prezentarea;
- cum trebuie să formulezi mesajul astfel încât să-ți atingi scopul.

Cum aplic ce am învățat

(Standul României la Salonul Cărții de la Paris, 2017)

1 Alcătuieste câte un plan pentru prezentarea unui text oral despre:

- lansarea unei reviste școlare;
- deschiderea unui nou magazin pentru copii în orașul în care locuiești;
- apariția unui nou joc pe calculator.

2 Redactează textul unei prezentări, pe o temă la alegere, știind că va trebui să o susții, la un moment dat, în fața unor copii din clasa a IV-a.

5. Unitățile comunicării. Atitudini comunicative

Ce știu

1. Notează patru cuvinte/expresii prin care se pot transmite sentimente într-o situație de comunicare.
2. Alcătuieste un dialog, cu un coleg de clasă, în care să folosești cuvintele/expresiile notate.

Verbe de tipul *a spune*, *a declara*, *a zice*, *a interveni* sunt folosite într-o situație de comunicare pentru a introduce replicile participanților.

Ce aflu

Minunea

de R. J. Palacio

„Ca mielul la abator”: O zicală care se spune despre cineva când se duce liniștit într-un loc, fără să știe că urmează să i se întâmple ceva neplăcut.

Am căutat expresia aseară, cu Google. La asta mă gândeam, atunci când doamna Petosa mi-a rostit numele și a fost rândul meu să vorbesc.

— Mă numesc August, am spus, și da, abia dacă am murmurat vorbele.

— Poftim? zise cineva.

— Poți vorbi ceva mai tare, dragă? a zis doamna Petosa.

— Mă numesc August, am spus mai tare, forțându-mă să ridic privirea. Ăă... am o soră pe care o cheamă Via și un câine pe nume Daisy. Și... asta-i tot.

— Minunat, a zis doamna Petosa. Are cineva întrebări pentru August?

Nimeni nu a răspuns nimic.

— Bun, urmezi tu, i-a zis doamna Petosa lui Jack.

— Stați puțin, vreau eu să-l întreb ceva pe August, a zis Julian, ridicând mâna. De ce ai codița aceea subțire la spate? E o codiță de padawan?

— Da, am încuviințat eu, ridicând din umeri.

— Ce înseamnă padawan? a întrebat zâmbindu-mi doamna Petosa.

— Este ceva din Războiul stelelor, a răspuns Julian. Un padawan este ucenicul unui cavaler Jedi.

— Interesant, a zis domnișoara Petosa, uitându-se la mine. Ți place Războiul stelelor, August?

— Cred că da, am răspuns fără să ridic privirea, pentru că tot ce-mi doream era să mă preling sub bancă.

— Care e personajul tău preferat? m-a întrebat Julian.

Am început să mă gândesc că poate nu era așa de rău.

(Imagine preluată de pe site-ul: <http://newsite.rebellegion.com/costume-standards/episode-ii/>)

- 1 Notează sensul următoarelor cuvinte din textul dat: *abator, zicală, cavaler, a (se) forța, a murmura.*
- 2 Alcătuește un enunț în care să folosești expresia *ca mielul la abator.*
- 3 Transcrie verbele care arată intervenția vorbitorilor în situația de comunicare creată.
- 4 Identifică, în textul dat:
 - două situații în care vorbitorul face afirmații;
 - două situații în care vorbitorul adresează întrebări;
 - o situație în care vorbitorul face o recomandare.
- 5 Selectează, din textul dat, o pereche *întrebare – răspuns.*
- 6 Precizează numele unui personaj care este atent la felul în care arată August.
- 7 Indică secvențele care oferă informații despre intonația, mimica și gesturile lui August.
- 8 Prezintă, într-un enunț, emoțiile trăite de August, care perturbă procesul de comunicare cu membrii grupului.
- 9 Creează situații de comunicare astfel încât vorbitorul:
 - să exprime o promisiune;
 - să adreseze felicitări unui interlocutor;
 - să-și declare sentimentele față de un interlocutor.
- 10 Formulează un răspuns afirmativ și unul negativ la următoarea întrebare:
— Am două bilete la filmul **Războiul stelelor**. Vrei să mă însoțești?
- 11 În următoarea situație de comunicare sunt exprimate două posibile atitudini ale celui căruia îi este adresat mesajul. Numește-le!
— Nu ai ajuns la timp, deși ai promis că nu vei întârzia.
— Știu că te-am supărat, te rog să mă ierți./— Nu poți să-mi reproșezi întârzierea de astăzi, pentru că nu sunt eu vinovat. A întârziat microbuzul cu care veneam la întâlnire.
- 12 Pornind de la următoarele replici, precizează ce tip de relație există între vorbitori (familiară, oficială).
 - — Arăți foarte bine astăzi.
— Mulțumesc.
 - — Ești cel mai bun la rezolvarea acestui tip de probleme.
— Vă mulțumesc, sunt sigur că și alții se descurcă bine.
- 13 Observă atitudinile sugerate de gesturile celor implicați în conversații, prezentate în imaginile alăturate. Creează dialoguri care să sugereze aceste atitudini.

(Imagini preluate de pe site-ul: <https://desprenaturamana.wordpress.com/2012/04/21/cum-sa-decodifici-comunicarea-nonverbala-si-paraverbala/>)

Ce am înțeles

Situația de comunicare orală înseamnă construirea unor acte de limbaj prin care se transmit informații (*a afirma, a recomanda, a promite, a declara, a felicita* etc.) sau se cer informații (*a întreba, a solicita* etc.). Replicile vorbitorului și ale ascultătorului pot fi introduse prin verbe de declarație, de tipul *a zice, a spune, a răspunde, a confirma* etc.

Într-o situație de comunicare orală trebuie respectate anumite reguli, pentru ca mesajul să poată fi înțeles în mod corespunzător, de către toți cei implicați. Mesajul poate fi însoțit de manifestarea anumitor atitudini comunicative, exprimate prin elemente paraverbale și nonverbale.

Uneori, situația de comunicare poate fi perturbată de apariția unor emoții, determinate de prezentarea informațiilor în fața unui public. Aceste emoții alcătuiesc tracus comunicativ (care se poate manifesta prin bâlbâieli, palme umede, impresia că ai uitat tot ce trebuie să spui etc.). Există strategii pe care vorbitorul le poate folosi pentru a-și stăpâni emoțiile. Printre acestea, se numără: pregătirea temeinică pentru prezentarea orală a informațiilor, anticiparea momentului prezentării propriu-zise, prin exersarea discursului în fața unui public restrâns, în fața oglinzii, detașarea de propria persoană (privește-te din exterior, ca și cum ai fi unul dintre cei care ar trebui să te asculte!).

Cum aplic ce am învățat

1 Imaginează-ți că ai fi în locul lui August din textul *Minunea*, de R. J. Palacio. Cum ai proceda în situația dată?

2 Vrei să organizezi, în școala ta, o activitate intitulată *Ștafeta cărților*. Notează ideile pe baza cărora îți vei structura prezentarea orală a acestui eveniment.

3 Alcătuiește situații de comunicare după următoarele structuri:

- întrebare – răspuns;
- invitație – acceptarea invitației;
- invitație – refuzul invitației;
- reproș – acceptarea reproșului;
- compliment – răspunsul la un compliment.

4 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu elemente care să exprime atenția față de interlocutor:

- — ... ceea ce spuneiți, voi mai veni și cu alte ocazii la prezentări de carte organizate de dumneavoastră.
- — ... cum aș putea să vă răsplătesc pentru ajutorul acordat?
- — Vreți să îmi arătați pe unde ar trebui să merg pentru a ajunge la gară, ...?

5 Notează, în caiet, replicile potrivite în dialogul care urmează, utilizând și informațiile pe care le-ai descoperit, în lecțiile anterioare, despre universul cărții.

IOANA: — Tatăl meu a terminat de scris prima lui carte pentru copii.

ANDREEA: — Care este titlul cărții?

IOANA: —

ANDREEA: — Aceasta înseamnă că descrie lumea micilor vietăți, nu-i așa?

IOANA: —

ANDREEA: — Ce ilustrații cuprinde coperta l?

IOANA: —

ANDREEA: — Gata cu întrebările! Cea mai bună soluție este să cumpăr cartea. Din ceea ce mi-ai spus tu, pare a fi o carte pe gustul meu.

IOANA: —

6. Experiențe din viața școlară

Ce știi

Discută cu un coleg de clasă despre experiențe asemănătoare pe care le-ați trăit la școală.

Oamenii pot avea sentimente asemănătoare, în raport cu evenimentele din viața lor.

Ce aflu

Aventurile lui Tom Sawyer

de Mark Twain

Tom se străduia din răspuțeri să-și pironască atenția asupra cărții, dar gândurile îi zburau mereu aiurea. În cele din urmă, oftând și căscând, se dădu bătut. I se părea că pauza de amiază n-avea să mai sosească niciodată. Aerul parcă încremenise. Nu adia o suflare. Era o zi din cale-afară de moleșitoare. Murmurul monoton a douăzeci și cinci de școlari, repetându-și lecțiile, te toropea* ca zumzetul adormitor al albinelor. Sub văpaia soarelui, hăt-depart, măgura Cardiff își desena unduirile blânde și verzi îndărătul unui vâl sclipitor de aer cald, muiat în purpura depărtării. Câteva păsări pluteau leneș în înaltul cerului; altă fință vie nu se mai zărea, afară doar de niște vaci, adormite și ele.*

(Secvență din filmul *Tom Sawyer*, regia Don Taylor, 1973)

Inima lui Tom tânjea după libertate. De-ar fi avut măcar o îndeletnicire plăcută, să-i treacă mai repede timpul ăsta nesuferit! Se scotoci prin buzunare și fața i se lumină; îl săgeta un simțământ cald de recunoștință, o adevărată rugă de mulțumire, pe care, fără să-și dea seama, o adresa providenței. Scoase pe furiș cutia de pocnitori. Dădu drumul chichiriței*, așezând-o pe tăblia lungă și netedă a pupitrului. Desigur că și gângania era copleșită în clipa aceea de un fel de recunoștință aidoma rugăciunii lui, prea timpurie însă, căci îndată ce porni bucuroasă la drum, Tom o împinse în lături cu un ac și o sili să-și schimbe direcția.*

Prietenul nedespărțit al lui Tom, Joe Harper, ședea alături de el, suferind deopotrivă. Dar interesul pentru această nouă distracție puse repede stăpânire pe el. Cei doi băieți erau prieteni la cataramă toată săptămâna și adversari îndârjiți în bătăliile din fiecă duminică. Joe scoase un ac de sub gulerul hainei și-și dădu concursul la dresarea prizonierei. Numai de cât interesul jocului crescuse. Nu trecu mult și Tom spuse că se încurcau unul pe altul și că niciunul din ei nu se bucura îndeajuns de gânganie. Așeză, așadar, tăblița lui Joe pe pupitru și trase o linie de sus până jos prin mijlocul ei.

— Acu' – zise el – poți să mâni chichirița cât e pe partea ta și în timpul ăsta eu o las în pace, dar, de cum o lași să scape pe partea mea, nu mai ai voie s-o atingi cât pot eu s-o opresc să treacă linia.

— Foarte bine! Dă-i drumul, atinge-o!

În curând, găngania izbuti să scape de urmărirea lui Tom și trecu ecuatorul. Câtăva vreme, o hărțui Joe, apoi scăpă și de el și trecu iar dincoace. Schimbarea asta de poziție se petrecea des. În timp ce unul din băieții necăjea de zor chichirița, cel de-al doilea urmărea jocul cu interes pătimaș. Amândoi stăteau cu capetele aplecate deasupra tăbliței, nesimțitori la tot ce se petrecea în jur. Până la urmă, norocul părea că se statornicise de partea lui Joe. Găngania dădea când încolo, când încoace, la fel de întăritată și de tulburată ca băieții, dar, în clipa în care Tom se credea pe punctul de a câștiga victoria și se pregătea să intre în acțiune, acul lui Joe i-o lua înaintea cu iscusință și iar punea stăpânire pe captivă. În cele din urmă, Tom n-a mai putut răbda. Ispita era prea mare. A întins acul și i-a dat o mână de ajutor găzei. Joe s-a mâniat.

— Tom, las-o-n pace!

— Numai nițel, Joe!

— Nu se poate, că nu-i rându' tău. Las-o-n pace-ți zic!

— Ei, comedie, da' ce-i fac?

— Îți spun s-o lași în pace!

— Nu vreau!

— Ce-i aia că nu vrei? E pe partea mea.

— I-ascultă, Joe Harper! A cui e chichirița, a ta ori a mea?

— Puțin îmi pasă a cui e, e pe partea mea și n-ai voie să te atingi de ea.

— Asta s-o crezi tu! E a mea și fac ce vreau cu ea. Să știi de bine că mor și tot o ating. O lovitură strașnică de baston se abătu pe spinarea lui Tom și, numaidecât, perechea ei pe grumazul lui Joe. Timp de două minute, un noruleț de praf ieșit din amândouă surtucele* pluti în jur, spre marele haz al întregii clase. Băieții erau atât de cufundați în jocul lor, încât nici nu băgaseră de seamă liniștea ce se lăsase cu puțin înaintea, când „domnul” coborâse în vârful picioarelor până la ei și se aplecase asupra-le. Învățătorul asistase la o bună parte a reprezentației, înainte de a-și da concursul.

În pauza de prânz, Tom alergă la Becky Thatcher și-i șopti la ureche:

— Pune-ți boneta-n cap și fă-te că te duci acasă! Când ajungi în colț, șterge-o fără să bage de seamă ailalți, cotește pe drumeag și vino înapoi. Eu mă duc pe partea ailaltă și scap de ei tot așa.

Zis și făcut. Unul din ei a luat-o spre casă cu un grup de școlari, celălalt cu altul. Peste puțin timp s-au întâlnit la capătul drumeagului.

Dicționar

* *a pironi* – a-și fixa, a-și îndrepta, a-și concentra ochii, privirea, atenția, gândul etc. într-o anumită direcție; a aținti

* *a toropi* – a moleși, a adormi

* *a tânji* – a dori mult ceva; a suferi din punct de vedere moral

* *chichiriță* – păduche de oaie, lat și roșiatic

* *surtuc* – haină bărbătească (din postav) care acoperă partea de sus a corpului și care se poartă (la țară) peste cămașă sau peste vestă

Vocabular

1 Notează, în caiet, sensul expresiilor scrise îngroșat în următoarele secvențe din textul dat: **Cei doi băieți erau prieteni la cataramă toată săptămâna...**; **A întins acul și i-a dat o mână de ajutor găzei.**

2 Precizează sensul structurii scrise îngroșat în secvența următoare: **Când ajungi în colț, șterge-o fără să bage de seamă ailalți...**

3 Transcrie, din textul dat, două cuvinte/expresii folosite în limbajul familiar.

Semne de punctuație și de ortografie

Explică folosirea semnelor de punctuație în următorul fragment din textul dat:

În pauza de prânz, Tom alergă la Becky Thatcher și-i șoptește la ureche:

— Pune-ți boneta-n cap și fă-te că te duci acasă!

Comunicare

1 Alege un coleg de clasă. Citești replicile următoare, asumându-vă rolurile lui Tom, respectiv Joe:

— Tom, las-o-n pace!

— Numai nițel, Joe!

— Nu se poate, că nu-i rândul tău. Las-o-n pace-ți zic!

— Ei, comedie, da' ce-i fac?

— Îți spun s-o lași în pace!

— Nu vreau!

— Ce-i aia că nu vrei? E pe partea mea.

— I-ascultă, Joe Harper! A cui e chichirița, a ta ori a mea?

— Puțin îmi pasă a cui e, e pe partea mea și n-ai voie să te atingi de ea.

(Secvență din filmul *Tom Sawyer*, regia Don Taylor, 1973)

2 Ce atitudini comunicative pot fi identificate în replicile pe care le-ați citit pe roluri?

Copiii și școala

1 Scrie, în caiet, motivele pentru care Tom nu se poate concentra la școală.

2 Prezintă, oral, ce fac Tom și Joe în timpul orei.

3 Identifică etapele jocului pe care îl încep băieții în timpul orei, menționând: cine inițiază activitatea distractivă; cine propune regulile jocului; cine și de ce încalcă regulile stabilite.

4 Transcrie secvențe care ilustrează atitudinea băieților în timpul jocului.

5 Precizează ce fac colegii de clasă ai lui Tom în timp ce acesta se distrează, împreună cu Joe.

6 De ce crezi că învățătorul intervine târziu pentru a-i opri pe băieți?

7 Imaginează-ți că ești în locul lui Tom. Cum ai proceda?

8 Exprimă-ți opinia, în 60-100 de cuvinte, despre pedeapsa aplicată băieților de către învățător.

9 Cum ai proceda, în locul învățătorului, dacă ai avea elevi cum sunt Tom și Joe?

10 Recitește textul studiat în prima lecție a acestei unități de învățare (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*), apoi rezolvă una dintre cerințele următoare, la alegere:

a) alcătuește un dialog de 8-10 replici între Nică și Tom, despre școală;

b) redactează o compunere, de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți comparativ experiențele din viața școlară pe care le trăiesc Nică și Tom.

Cum aplic ce am învățat

- 1 Imaginează-ți că ai putea călători în timp și spațiu, devenind colegul lui Tom, din textul scris de Mark Twain. Redactează o compunere de 80-100 de cuvinte, în care să-i prezinți lui Tom o zi din viața ta de elev.
- 2 Folosind diferite surse de informare (website-uri, experiențe personale sau ale colegilor, articole din presă etc.), realizează planul unei prezentări orale despre valorile promovate de școală în România și într-o altă țară, la alegerea ta. Selectează, alături de colegii tăi, cele mai importante informații din prezentările voastre și realizați, împreună, un panou pe tema *Elevi din România și de pretutindeni*, pe care să-l afișați în clasă.
- 3 Scrie, în caiet, un răspuns de 60-100 de cuvinte, la următorul e-mail (scrisoare în format electronic), primit de la un prieten al tău, care învață în Belgia, unde lucrează părinții lui.

De la ▾

Către

CC

BCC

Vești despre mine

Așa cum ți-am promis, îți trimit vești despre mine, la două luni de la începerea școlii, aici la Bruxelles. În general, m-am adaptat la noile condiții. Învăț la o școală dintr-un cartier de la marginea orașului, dar nu locuiesc departe și m-am obișnuit să iau un autobuz, care mă duce până la poarta școlii. Mă descurc singur dimineața, pentru că părinții mei lucrează de la ora șapte, iar eu încep cursurile la ora opt. Cel mai greu mi-a fost, la început, să folosesc zilnic limba franceză. Am urmat cursurile unui program special conceput pentru copiii care se mută aici din alte țări. Acum îmi este mult mai ușor. Acasă vorbim în limba română, desigur, ceea ce îmi alină dorul.

La școală e bine. Am ore zilnic până la patru, dar avem o pauză de o oră la prânz, iar de la două facem sportul pe care ni l-am ales (eu am ales înotul). În general, atmosfera de la școală seamănă cu aceea de acasă (mă refer la modul de predare, la ceea ce învățăm și la ceea ce ni se cere în privința modului de comportare). Îmi lipsiți voi, prietenii apropiați, alături de care am trăit clipe atât de frumoase în vacanțe, dar și la școală. Te rog, trimite-mi vești despre tine și despre ceilalți prieteni ai noștri.

Cu drag,
Alex

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A 365 de personalități vor scrie despre educație, despre valori, despre profesori adevărați și școală. În fiecare zi, timp de un an, veți găsi articolele acestora, în fiecare zi un autor diferit, pe site-ul nostru.

La sfârșitul campaniei vor fi incluse într-un manuscris – primul de acest gen, cu 365 de autori. Vom coagula astfel cea mai numeroasă și puternică echipă în slujba educației.

Scrisul face bine va fi prima platformă online dedicată exclusiv educației și culturii, un manual online al valorilor. Și vom demonstra că scrisul nu este un element static*, ci că o pagină cu sentimente și gânduri frumoase poate deveni un creator de oportunități*. Vom crea dezbatere itinerantă* în toată țara, în locuri greu accesibile, în școli și biblioteci, în piețe publice. Ne dorim ca personalitățile implicate în proiect, formatori de opinie, să nu rămână doar o semnătură sau o imagine de la televizor. Ne dorim ca valorile noastre, în carne și oase, să ajungă în diferite locuri din țară și să inspire fapte bune.

(Text preluat de pe site-ul <https://www.scrisul-facebine.ro/sustin-campania-scrisul-face-bine/>)

B — Hermann, termină cu bălăceala aia în castrol, spuse tata.

— Și, Hermann, bea-ți odată laptele, adăugă mama.

— Hai odată cu laptele ăla și n-o mai face pe surdul, se răsti din nou tata.

— Știi foarte bine că trebuie să te grăbești, se băgă din nou în vorbă mama.

— Și, Hermann, vezi să nu te mai mocăi pe drum... sări cu gura tata.

— ...că altfel iar o să-ntârzii la școală, duse mama vorba până la capăt.

— Cu notele tale... Doamne păzește să mai și întârzii la ore, îi aduse aminte tata. [...]

Cât îl privea pe Hermann, luna asta era cea mai nefericită dintre câte își aducea el aminte să fi trăit și care, neînduplecate cum le știa, îl făceau să-și irosească bunătate de tinerețe, chinuindu-se săptămână de săptămână cu învățătura, gramatica, tabla înmulțirii și alte asemenea bazaconii. Și toate astea la ora aceea din zi pe care i se părea că cel mai frumos ar fi fost s-o poată petrece răsfrățându-se în pat, la căldurica așternuturilor.

(Michael Ende, *Lungul drum către Santa Cruz*)

Dicționar* *static* – imobil, nemișcat* *oportunitate* – ocazie, situație prielnică* *itinerant* – care se deplasează din loc în loc pentru a desfășura o activitate

- 1 (1p) Precizează sensul următoarelor cuvinte din textele date: *educație, cultură, opinie, învățatură*.
- 2 (1p) Notează numărul autorilor care vor scrie despre educație și școală, așa cum este menționat în textul **A**.
- 3 (1p) Prezintă rolul activităților organizate în campania la care se face referire în textul **A**.
- 4 (1p) Menționează două spații în care vor fi organizate activitățile prezentate în textul **A**.
- 5 (1p) Explică de ce trebuie să se grăbească Hermann, din textul **B**.
- 6 (1p) Indică două discipline pe care le studiază Hermann, din textul **B**.
- 7 (1p) Formulează câte o idee care se poate desprinde din fiecare text.
- 8 (1p) Identifică tema textului **A**.
- 9 (1p) Exprimă-ți opinia, în 30-50 de cuvinte, despre rolul elementelor paraverbale din replicile tatălui, din textul **B**.

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic

Realizează un colaj (procedeu artistic care constă în compunerea unui tablou prin lipirea laolaltă a unor elemente eterogene – fotografii, desene, texte) pe tema *Școala mea*.

Afișează-l în clasă!

Unitatea III

Jocuri și jucării

- Textul narativ literar. Acțiune, personaje, timp, spațiu
- Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei
- Noțiuni de vocabular
- Noțiuni de fonetică
- Etapele redactării unui text
- Părțile textului

1. Textul narativ literar. Acțiune, personaje, timp, spațiu

Ce știi

Prezintă, oral, ce ai face ca să obții un joc/o jucărie pe care ți-l/ți-o dorești foarte mult.

Informațiile în legătură cu diferite întâmplări și evenimente se prezintă într-o anumită ordine.

Ce află

Sufletul soldaților de plumb

de G. M. Zamfirescu

— *Le-am arătat eu lor! Acum, Octav, au să te asculte! Adună-i și încearcă!*

(1) ♦ *Octav e un copil cuminte.*

Bunica i-a adus o cutie de lemn cu soldați de plumb. Opt oșteni cu chivăre grele și pușca pe umăr, îmbujorați în obraz și voinici.*

Într-o seară, Octav i-a înșirat pe masă, să se joace. Motanul sta la gura sobei, liniștit, cu botul pe labe. [...] În seara aceea, însă, un soldat de plumb l-a necăjit amar: nu vrea, cu niciun chip, să stea în picioare.

Octav îl așeza binișor, se ruga de el:

— Soldat de plumb de la bunica, stai în picioare!

Și ruga și strădania lui erau zadarnice.

(2) ♦ *Încăpățânarea soldatului îl scoase din sărite pe Motan. El ridică botul și, dintr-o săritură, fu pe masă, în mijlocul oștenilor de plumb. Începu să-i răvășească, să-i ia în gură și să-i arunce în sus – ca pe șoareci – să-i calce în picioare. În urmă, ca o bunică ce se întoarce acasă, împăcată că l-a scărmanat* pe nepotul neastâmpărat – Motanul se întoarce la loc și se culcă cu botul pe labe, miorlăind în răstimpuri.*

Octav încremenise. O lacrimă, ca un bob de rouă, îi înflorise în geană. E nebun Motanul! Gândul i se limpezi, însă, ușor. Înțelese că supărarea pisoiului era temeinică. Adună soldații cu grijă și-i amenință:

— Bine v-a făcut! Băgați de seamă: dacă nu mă ascultați, iar vă scarmână Motanul.

(3) ♦ Și-i așeză din nou în șir. Dar soldatul, soldatul care nu voise să stea în picioare, era lipsă. Octav îl căută pe masă, în cutie, pe jos – îl chemă, blând:

— Soldat de plumb de la bunica!

Nu-l mai găsi: parcă-l înghițise pământul.

(4) ♦ În seara aceea, Octav a adormit târziu, cu gândul la soldatul de plumb. Uneori, i se părea că-l aude: „Sunt aici, sunt aici!” Octav tresărea: „Unde?”, dar nu-i răspundea nimeni.

Copilul își aducea aminte că bunica l-a învelit cu plăpumioara albă și – pe urmă...

(5) ♦ Parcă se făcuse ziuă. Era lumină multă în geamuri și liniște în casă. Numai pendula din sală număra clipele, în răstimpuri. Octav era tot în pat. Se rezemase în cot și se gândea la soldatul pierit. N-a spus nimănui. O să-l certe bunica: „Vezi, dacă nu te joci frumos!” Îi vine să plângă! El s-a jucat frumos, dar nebunul de Motan... Tresări. Bătuse cineva la ușă. Vru să sară jos, să vadă cine-i afară. Dar soldatul de plumb sări pe fereastră, ca un fulg, și făcu o închinăciune adâncă.

— Bună dimineața, stăpâne!

♦ Octav uitase să clipească. Se bucura că oșteanul se întorsese și era uimit că-l vede mișcând, că-l auzea vorbind. Așadar, și jucăriile trăiesc uneori! Abia avu puterea să îngâne:

— Credeam că nu te mai văd.

Soldatul clipi repede și ridică degetul, îl lipi de tâmplă.

— Așa era să fac; să plec în lume! Mă supărasem rău, dar m-am gândit că o să te certe bunica și m-am întors. Noi, soldații de plumb, suntem oameni buni, Octav...

Copilul nu-și mai lua ochii de la el. Nu-i venea să creadă. Era soldatul lui: și chivăra, și pușca, și cizmele. Vorbea, se mișca. [...]

— Vino mai aproape, soldat! Uite, să stai aici pe scaun, lângă mine și să vorbim.

Dintr-o săritură, jucăria de plumb fu lângă el; se așeză îngândurat pe o cutie de chibrituri și clătină capul, trist...

— Mă supărasem rău: era să plec în lume...

Și se uită la copil cu bunătațe.

— Acum, însă, nu mai sunt...

Octav suspină.

— Te-am căutat așa de mult!

— Știu.

Copilul arcui sprâncenele.

— De unde știi?

Soldatul de plumb surâse blând.

— Eram lângă tine, te-am văzut...

— Nu se poate! Am căutat pretutindeni, te-am chemat și...

— În pantoful bunichii ai căutat?

— Nu.

— Ei, vezi! acolo am fost. M-a aruncat nebunul de Motan.

Și sări în picioare, mânios.

— Vezi pușca asta? Măine îl împușc, să-l învăț minte...

♦ Octav începu să tremure de teamă.

— Vai de mine! Soldat de plumb de la bunica, să nu-l omori, te rog. Și el e cuminte, și blând, dar... vezi, dacă nu vrei să stai în picioare! S-a supărat...

— Și ce-i pasă lui, stăpâne? Așa ca un nebun, să mă arunce de pe masă! Noroc de pantoful bunichii: am căzut pe moale. Altminteri... și nasul. Uite cum m-am zgâriat la nas... Îmi venea să țip de usturime!

— Iartă-l. Te roagă Octav să-l ierți.

Soldatul de plumb privi lung pe copil. Necazul ce-i strălucea în adâncul ochilor mici, ca două boabe de mei*, începu să se risipească.

— Are noroc că mă rogi tu, altminteri...

Octav îi mulțumi, așa cum se cade să mulțumești unui oștean cuminte și se lăsă furat de gânduri. Știe bunica, oare, că jucăriile aduse de ea au darul vorbirii? Nu știe. Nici el n-a știut. Își aduce aminte că, într-o zi, a rupt piciorul unei păpuși. I s-a părut, atunci, că aude un geamăt. O fi durut-o, așa cum l-a durut nasul pe soldatul de plumb, când l-a zgâriat Motanul.

— Soldatule! Aveam odată o păpușă. I-am rupt piciorul.

— Știu.

— Toate le știi tu, soldatule de la bunica!

— Eram în galantar, la negustor. Într-o zi, a venit bunica și a adus păpușa, s-o dreagă* stăpânul nostru. Păpușa gemea: „Vai! piciorușul meu...” Ni s-a făcut milă de ea și am luat-o lângă noi. Eu i-am șters lacrimile. Ne-a povestit tot, plângând... [...]

— Măine, să mergem la ea, s-o rog să mă ierte. S-o rogi și tu, soldat de plumb!

— Am s-o rog, și... lasă, nu-i nimic. Dar să nu mai chinui jucăriile. Noi vă petrecem și vă luminăm copilăria, cu jocurile, cu năzdrăvăniile noastre. Treceam de la copil la copil și vă iubim pe toți, asta-i rostul nostru. Când sunteți bolnavi, ne adunăm noaptea și ne rugăm pentru voi. Când sunteți sănătoși, ne bucurăm și ne strângem în fiecare zori de zi, să închipuim jocuri noi, pentru copii. [...]

— Vino lângă mine. Aici, sub plăpumioară. Să ne jucăm până o veni bunica.

— Nu se poate, stăpâne. Eu, în noaptea asta, am de lucru. Trebuie să alerg la bunica, să-i șoptesc la ureche un sfat: să se ducă la negustor, să ia păpușa. Pe urmă, la tovarășii mei, să ne sfătuim ce avem să facem mâine. [...]

♦ Octav întinse mâna spre el, îl desmierdă. Soldatul îi închise pleoapele și-l sărută pe frunte cu buze reci de plumb.

— Adormi, acum.

Octav îngână rar, furat de somnul din vis:

— Măine să-mi spui o poveste!

Dar jucăria se topi în lumina unui fulger. Copilul auzi un glas argintiu:

— Noi nu trăim cu adevărat decât în visurile voastre... Iar glasul plutea în odaie ca un parfum ușor.

(6) ♦ A doua zi, Octav s-a apropiat cu sfială de cutia cu soldații de plumb și a înngenuncheat.

— Bună dimineața, soldați de la bunica.

Nu i-a răspuns nimeni, dar copilul a fost sigur că soldații l-au auzit și-i răspund în graiul lor argintiu: „Bună dimineața.” Motanul, care fusese toată noaptea hoinar pe acoperișuri, se întorcea în casă cu picioarele grele de somn. Octav l-a luat în brațe și s-a uitat în ochii lui, l-a amenințat dojenitor:

— Ai avut noroc! Să nu te mai amesteci în jocurile mele, așa fără rost. Era să te împuște soldatul meu. Ar fi fost păcat că ești bătrân și-mi ești drag...

Motanul închise ochii și torcea rar, ca un bătrân care sforăie adormit în jețul vechi.

Bunica se întorcea de la târg, cu păpușa înfășurată în foiță albă.

Soldatul scoase capul din papucul de pânză și privi lung spre Octav, cu dragoste de frate.

Afară, cântau vrăbiile sub streșini.

Dicționar

* *chivără* – chipiu înalt, folosit în trecut de militarii anumitor arme; coif confecționat din hârtie, folosit pentru a feri capul de soare, în jocul copiilor de-a soldații

* *a scărmana* – 1. a smulge și a răsfira (cu mâna sau cu mașini speciale) lâna brută sau alte materiale fibroase, pentru a desface fibrele, a le curăța de impurități și a le înfoia; a smulge fulgii penelor pentru a le face puf; 2. a bate sau a certa pe cineva

* *mei* – mei (1) s. m., meiuri (2), s. n. 1. s. m. plantă erbacee din familia gramineelor, cu inflorescența ramificată și cu flori albe-gălbui, folosită ca nutreț pentru vite; părâng, păsat; semințele acestei plante, folosite în trecut pentru hrana oamenilor, azi mai ales ca hrană pentru vite și păsări. 2. s. n. teren cultivat cu mei

* *a drege* – a repara (un obiect, un mecanism etc.), aducând în starea de funcționare

Vocabular

1 Indică sensurile cuvintelor scrise îngroșat în următoarele secvențe din textul dat:

• O lacrimă, ca un bob de rouă, îi **înflorise** în geană.; • Înțelese că supărarea pisoifului era **temeinică**.; • Se rezemase în cot și se gândea la soldatul **pierit**.; • Copilul **arcui** sprâncenele.; • Necazul ce-i strălucea în adâncul ochilor mici, ca două boabe de mei, începu **să se risipească**.; • Când sunteți sănătoși, ne bucurăm și ne strângem în fiecare zori de zi, **să închipuim** jocuri noi, pentru copii.; • Iar glasul **plutea** în odaie ca un parfum ușor.; • Copilul auzi un glas **argintiu**...

Știi că?

Jucăriile și importanța lor în viața unui copil reprezintă sursa de inspirație pentru multe texte literare sau filme de animație (spre exemplu, Hans Christian Andersen, *Soldațul de plumb*, seria de filme animate *Toy Story*).

2 Rezolvă cerințele următoare:

a) notează toate sensurile din dicționar ale cuvintelor: *a înflori, temeinic, pierit, a (se) risipi, a(-și) închipui, a pluti, argintiu;*

b) alcătuieste câte un enunț în care cuvintele date să aibă alte sensuri decât în textul studiat.

3 Consultă un dicționar al limbii române, apoi alcătuieste două enunțuri în care să apară cele două forme de plural ale cuvântului *vis*.

4 Precizează înțelesul expresiilor scrise îngroșat în enunțurile următoare:

- *Nu-l mai găsi: parcă-l înghițise pământul.*
- *Copilul își aducea aminte că bunica l-a învelit cu plăpumioara albă.*

5 Alcătuieste enunțuri cu patru expresii în care să apară cuvântul *joc*, indicându-le sensul.

Semne de punctuație și de ortografie

1 Explică rolul semnelor de punctuație învățate, din replicile următoare:

- — *Vino mai aproape, soldat! Uite, să stai aici pe scaun, lângă mine și să vorbim.*
- — *Mă supărasem rău: era să plec în lume...*
- — *În pantoful bunichii ai căutat?*

2 Prezintă rolul cratimei (liniutei de unire) în următoarea secvență: *Nu-l mai găsi.*

Comunicare

Recapitulează informațiile referitoare la situația de comunicare orală, apoi identifică rolul elementelor nonverbale și paraverbale din fragmentul următor:

— *Vino mai aproape, soldat! Uite, să stai aici pe scaun, lângă mine și să vorbim.*

Dintr-o săritură, jucăria de plumb fu lângă el; se așeză îngândurat pe o cutie de chibrituri și clătină capul, trist...

— *Mă supărasem rău: era să plec în lume...*

Și se uită la copil cu bunătate.

— *Acum, însă, nu mai sunt...*

Octav suspină.

— *Te-am căutat așa de mult!*

— *Știu.*

Copilul arcui sprâncenele.

— *De unde știi?*

Soldatul de plumb surâse blând.

— *Eram lângă tine, te-am văzut...*

Acțiune, timp, spațiu

1 Transcrie câte două cuvinte/structuri referitoare la timpul și la spațiul acțiunii prezentate în text.

2 Formulează observații cu privire la durata întâmplărilor prezentate în text.

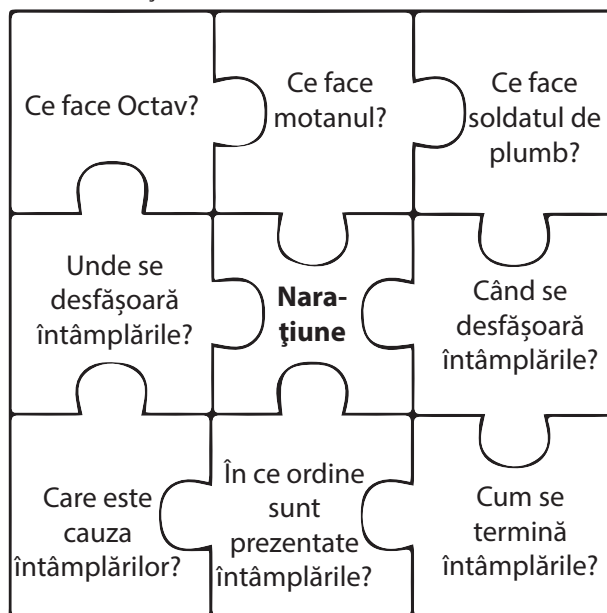
3 Precizează ce fel de atmosferă se desprinde din fiecare fragment marcat în text prin semnul ♦, selectând cuvinte/structuri semnificative.

4 Identifică evenimentele care fac parte din visul copilului.

5 Stabilește ordinea logică a întâmplărilor din textul dat, numerotând, în caiet, enunțurile următoare:

- Soldatul de plumb îi povestește lui Octav despre viața jucăriilor.
- Copilul îl avertizează pe Motan să-i lase jucăriile în pace, pentru că altfel e în primejdie.
- Octav adoarme trist.
- Motanul sare pe masă, împrăștiind soldații de plumb.
- Octav primește o cutie cu soldați de plumb de la bunica lui.
- Copilul caută un soldat de plumb peste tot, dar nu îl găsește.

6 Completează în caiet schema de mai jos, folosind informațiile din textul dat.

7 Ilustrează două caracteristici ale textului literar care apar în *Sufletul soldaților de plumb*, de G. M. Zamfirescu, folosind informațiile învățate în Unitatea I din acest manual.

Personaje

1 Scrie, în caiet, cine face următoarele acțiuni prezentate în text:

- se joacă cu soldații de plumb;
- atacă un soldat de plumb;
- sare pe fereastră;
- aduce păpușa de la reparat.

2 Identifică trăsăturile morale ale lui Octav, care se pot desprinde din textul dat.

3 Formulează observații cu privire la atitudinea copilului față de soldățelul de plumb.

4 Precizează ce trăsături ale soldatului de plumb reies din următoarele secvențe:

- *soldatul de plumb sări pe fereastră, ca un fulg, și făcu o închinăciune adâncă;*
- *Mă supărasem rău, dar m-am gândit că o să te cer-te bunica și m-am întors.*
- *Trebuie să alerg la bunica, să-i șoptesc la ureche un sfat: să se ducă la negustor, să ia păpușa. Pe urmă, la tovarășii mei, să ne sfătuim ce avem să facem mâine.*

5 Identifică trăsăturile umane care îi sunt atribuite soldatului de plumb în textul dat.

Ce am înțeles

● **Narațiunea** este o modalitate de prezentare a unor întâmplări care se petrec într-o anumită ordine temporală și într-un anumit spațiu. Narațiunea apare în textele literare și nonliterare, dar și în filme, piese de teatru, benzi desenate, comentarii sportive etc.

În textele narative, apar: o succesiune de evenimente și de acțiuni, precum și cuvinte sau structuri referitoare la spațiul și timpul în care se desfășoară întâmplările. Aceste cuvinte sau structuri se numesc indici de timp și de spațiu.

● Acțiunile și întâmplările dintr-un text narativ literar sunt săvârșite de **personaje**.

● **Textul narativ literar** prezintă întâmplări care sunt rodul imaginației autorului. Pentru a obține efecte expresive, autorul unui text literar folosește figuri de stil.

Personificarea este o figură de stil prin care se atribuie trăsături omenești unor ființe și obiecte care, în mod obișnuit, nu le au.

Cum aplic ce am învățat

1 Alcătuieste un dialog imaginar cu una dintre jucăriile tale, în care să folosești următoarele semne de punctuație: semnul întrebării, semnul exclamării, punctul.

2 Redactează un text narativ de 60-100 de cuvinte, despre un joc imaginar, în care să integrezi două personificări, pe care le vei sublinia.

3 Construiește, în 60-100 de cuvinte, alt final pentru textul studiat.

4 Imaginează-ți că ești în locul personajului Octav, din textul studiat. Prezintă, într-un text de 40-60 de cuvinte, ce acțiuni ai întreprinde, pentru a găsi soldatul de plumb pierdut.

5 Exprimă-ți opinia, într-un text de 60-100 de cuvinte, despre semnificația următoarei secvențe: *Noi vă petrecem și vă luminăm copilăria, cu jocurile, cu năzdrăvăniile noastre. Trecem de la copil la copil și vă iubim pe toți, asta-i rostul nostru. Când sunteți bolnavi, ne adunăm noaptea și ne rugăm pentru voi. Când sunteți sănătoși, ne bucurăm și ne strângem în fiecare zori de zi, să închipuim jocuri noi, pentru copii.*

2. Planul simplu de idei Planul dezvoltat de idei

Ce știi

1. Prezintă detaliat o întâmplare din viața ta.
2. Formulează, într-un enunț, ceea ce consideri că este esențial în legătură cu întâmplarea trăită de tine.

Informațiile cele mai importante dintr-un mesaj (oral sau scris) se sintetizează în idei principale.

Ce aflu

1 Prezintă, pe scurt, conținutul fiecărui fragment marcat prin cifre din textul *Sufletul soldaților de plumb*, de G. M. Zamfirescu.

2 Identifică ideile principale corespunzătoare fiecărui fragment.

3 Copiază în caiet schema care urmează, completând cu detalii ideile principale, după **modelul** dat:

(1) ♦ **Idee principală:** Octav primește o cutie cu soldați de plumb de la bunica lui.

Idei secundare:

- a) Bunica îi dăruiește lui Octav jucării.
- b) Octav încearcă să se joace cu soldații de plumb, dar nu reușește să-i alinieze.

(2) ♦ **Idee principală:** Motanul sare pe masă, împărștiind soldații de plumb.

Idei secundare:

- a) Motanul intervine în jocul copilului.
- b) Octav se întristează și își ceartă soldații.

(3) ♦ **Idee principală:** Copilul caută peste tot un soldat de plumb, dar nu-l găsește.

Idei secundare:

- a) Octav caută soldatul care nu stătea în picioare.
- b) ...

(4) ♦ **Idee principală:** Octav adoarme trist.

Idei secundare:

- a) Băiatul are impresia că soldatul de plumb îl strigă.
- b) Copilul visează.

(5) ♦ **Idee principală:** Soldatul de plumb îi povestește lui Octav despre viața jucăriilor.

Idei secundare:

- a) ...
- b) ...
- c) ...

(6) ♦ **Idee principală:** Copilul îl avertizează pe Motan să-i lase jucăriile în pace, pentru că altfel e în primejdie.

Idei secundare:

- a) ...
- b) ...
- c) ...

Ce am înțeles

Ideea principală este un enunț care include informația esențială desprinsă dintr-un paragraf sau dintr-un fragment al unui text.

Planul simplu de idei al unui text narativ cuprinde ideile principale, așezate într-o ordine logică (a apariției lor în text).

Ideile secundare completează informațiile cuprinse în ideile principale cu detalii semnificative, referitoare la acțiunile și atitudinile personajelor, locul și timpul acțiunii, atmosfera întâmplărilor.

Planul dezvoltat de idei cuprinde ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora.

Cum aplic ce am învățat

1 Prezintă conținutul textului *Sufletul soldaților de plumb*, de G. M. Zamfirescu, pe baza planului simplu de idei.

2 Citește una dintre următoarele opere literare: *Bunica*, de Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Când stăpânul nu-i acasă*, de Emil Gârleanu, *Ciorbă de bolovan*, de Vasile Voiculescu, *Vizită*, de I. L. Caragiale. Alcătuieste planul dezvoltat de idei al textului pe care l-ai citit.

3. Cuvântul – unitatea de bază a vocabularului

Ce știu

1. Prezintă colegilor jocul tău preferat, folosind doar gestică și mișcarea.
2. Cere colegilor tăi să numească jocul mimat, folosind unul sau mai multe cuvinte.

Cuvântul este elementul de bază al comunicării.

Sensul unui cuvânt poate fi explicat prin mijloace verbale și nonverbale.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Un policandru
de zahăr candel*
era într-o casă:
săreau copiii
cu limba scoasă.
Și, ca s-ajungă
pân' la tavan,
au pus o masă
peste pian.*

*„Ia stați un pic!”
(strigă unul peltic*)*

„Nu vă suiți cu toptanul!...
O să... clape pianul!”*

*Dar pe-nserate,
de harababură,
s-a spart policandru,
s-a topit de căldură
și toți s-au dat tumba
prin încăpere
prin praf de zahăr
și lumină de miere...*

*Această-ntâmplare
a fost citită
de pe un papirus
de clătită.*

(Grete Tartler, *Întâmplări de ținut minte până la schimbarea ultimului dinte*)

1 Notează, în caiet, două cuvinte care au același înțeles cu *încăpere*, completând spațiile următoare:

- O _____
- C _____

2 Ce observații poți face cu privire la forma celor două cuvinte?

3 Alege, dintre variantele date, cuvântul cu sens asemănător pentru verbul subliniat în secvența: *s-a spart policandru*.

- a se crăpa
- a se termina
- a se deschide
- a se despica

4 Alcătuieste un enunț în care să utilizezi verbul *a se sparge* cu un sens diferit de cel din text.

Dicționar

* *policandru* – candelabru cu mai multe brațe (din ngr. polikándelon)

* *cándel* – 1. s. n. zahăr în formă de cristale mari, obținut prin cristalizarea lentă a zahărului din siropuri saturate, cu puritate mare. 2. adj. invar. care se referă la candel (1). *Zahăr candel* (din germ. Kandel [zucker])

* *peltic* – (despre oameni) care rostește defectuos anumite consoane; *p. ext.* (despre vorbire) care trădează o asemenea rostire defectuoasă (din tc. peltek)

* *cu toptanul* – în cantitate mare, cu ridicata, cu grămada, angro; *p. ext.* foarte mult, din belșug (din tc. toptan)

Ce am înțeles

● Cuvântul are **formă** (un sunet sau o îmbinare de sunete, care se redă în scris prin una sau mai multe litere) și **conținut** (sens sau înțeles).

Unele cuvinte pot avea același sens și forme diferite (*întâmplare – eveniment – peripeție, a striga – a țipa – a urla – a zbiera* etc.).

Alte cuvinte au sensuri diferite și aceeași formă (*masă, broască, leu, cap* etc.).

Există cuvinte cu forme cărora le corespunde un singur sens (*așadar, telefon, predicat, fotosinteză* etc.).

● Pentru a așeza în ordine alfabetică o serie de cuvinte, se ia în considerare prima literă a cuvântului. Dacă două cuvinte încep cu aceeași literă, se ia în considerare și a doua literă. Dacă primele două litere sunt identice, se ia în considerare și a treia literă etc. De exemplu, cuvintele *joc, jucărie, jucător, jucărioară, a juca* vor fi așezate în ordine alfabetică în felul următor: **j**oc, a **j**uca, **j**ucărie, **j**ucărioară, **j**ucător (sunt colorate literele interioare după care s-a făcut ordonarea cuvintelor).

● Dicționarul este o lucrare care cuprinde cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu de activitate sau ale operei unui scriitor, aranjate în ordine alfabetică și explicate în aceeași limbă sau traduse în altă limbă.

Articolul de dicționar oferă explicația unui cuvânt.

Într-un articol de dicționar, sunt incluse **cuvântul-titlu** (forma de bază a cuvântului căutat) și **informațiile** despre acest cuvânt.

Forma de dicționar a unui substantiv este cea de singular (*policandru, copil, masă, tavan* etc.). Forma de dicționar a unui adjectiv este cea de masculin, singular (*atent, jucăuș, isteț* etc.). Verbele au o formă specifică de dicționar (*a da, a vedea, a sparge, a fi* etc.).

5 Precizează care este sensul cuvântului *masă* în textul dat.

6 Construiește două enunțuri din care să rezulte alte sensuri ale cuvântului *masă*.

7 Identifică în text un cuvânt care poate avea un singur sens.

8 Jocuri de cuvinte

● Indică forma corectă a cuvântului subliniat în versul *O să... clape pianul!*

● Cum explici utilizarea formei din text?

9 Așază în ordine alfabetică următoarele cuvinte: *policandru, pian, candel, zahăr, miere, lumină, peltic*.

10 Citește explicațiile următoare cu privire la cuvântul *papirus*, precizând la ce se referă.

Papirus, (2) *papirusuri*, s.n. **1.** Plantă erbacee acvatică cu tulpina formată din foițe membranoase, care crește mai ales în Delta Nilului și în Africa Centrală (*Cyperus papyrus*). **2.** Material sub formă de foiță, prelucrat din tulpina acestei plante, pe care se scria în Antichitate.

♦ Vechi manuscris pe un astfel de material. – Din lat., fr. *papyrus*.

(*Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2016)

PAPÍRUS, (2) *papirusuri*, s.n. 1. Plantă erbacee acvatică cu tulpina formată din foițe membranoase, care crește mai ales în Delta Nilului și în Africa Centrală (*Cyperus papyrus*). 2. Material sub formă de foiță, prelucrat din tulpina acestei plante, pe care se scria în Antichitate. ♦ Vechi manuscris pe un astfel de material. — Din lat., fr. **papyrus**.

PAPÍSM s.n. (Înv.) Catolicism; aderare la autoritatea papei². — Din fr. **papisme**.

PAPÍST, -Ă, *papiști*, -e, s.m. și f., adj. (Înv. și reg.) Catolic. — Din fr. **papiste**.

PAPÍSTAȘ, -Ă, *papistași*, -e, s.m. și f., adj. (Înv. și reg.) Catolic.— Din magh. **pápista**.

Știi că?

Datorită calităților sale excelente, papirusul a fost utilizat în Egipt timp de 5 000 de ani, din 4000 î.H. până în 1000 d.H. Papirusul avea și alte întrebuințări: din el se făceau mobilă, rogojini, coșuri, sandale, cutii, bărci și sfoară. Rădăcina plantei se folosea pentru a fabrica parfumuri și medicamente; mai mult decât atât, se putea mânca.

În Antichitate, din cauza complicatului proces de fabricație, hârtia făcută din papirus era foarte prețioasă și era folosită numai pentru documente și desene importante.

Articolul de dicționar conține numeroase prescurtări, care sunt explicate în primele pagini ale acestui tip de lucrare.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) este disponibil și pe internet la adresa <http://dexonline.ro>.

11 Lucrați în perechi! Recitiți cu atenție explicațiile referitoare la cuvântul *papirus* din *Dicționarul explicativ al limbii române*, apoi faceți observații despre: forma lui din dicționar, rolul utilizării cifrelor, a diferitelor caractere și a prescurtărilor, plasarea lui față de celelalte cuvinte (*papism, papist, papistaș*).

12 Menționează ce anume a stat la baza asocierii cuvintelor din structura *un papirus de clătită*.

13 Selectează, din dicționarul de la începutul lecției, informațiile despre limbile din care provin cuvintele explicate.

Cum aplic ce am învățat

- 1 Scrie două cuvinte cu același sens și forme diferite pentru verbul *a termina*.
- 2 Alcătuieste trei enunțuri în care să utilizezi verbul *a bate* cu sensuri diferite.
- 3 Indică ordinea în care apar în dicționar cuvintele: *vioară, alăută, flaut, trompetă, chitară, pianină*.
- 4 Ordonează alfabetic următoarele cuvinte, punând într-un dreptunghi litera interioară după care ai făcut clasificarea: *cântec, a cânta, cântăreț, compozitor, cântecel*.
- 5 Să presupunem că ai găsit într-un text următoarele substantive, adjective și verbe și nu cunoști sensul lor: *săni, zăpada, a nins, neaua, scânteie, gerului, ninsorile, viscoli*. Ce forme ale acestora cauți în dicționar?
- 6 Caută în dicționar verbul *a trece* și transcrie trei expresii construite pe baza lui.
- 7 **Lucrați în grupe de câte 4, 5 elevi!**
 - a) Fiecare grupă va nota trei cuvinte care încep cu aceeași literă.
 - b) Membrii grupei vor căuta în dicționar sensurile cuvintelor notate.
 - c) Reprezentantul fiecărei grupe va prezenta, oral, explicațiile găsite în dicționar.
- 8 Rezolvă următoarele cerințe:
 - a) creează un joc;
 - b) inventează-i un nume alcătuit dintr-un singur cuvânt;
 - c) alcătuieste un articol de dicționar în care să menționezi: sensul cuvântului inventat, posibile expresii, limba din care provine.

4. Limba standard. Normă și abatere

Ce știu

Transcrie următoarele enunțuri în caiet, corectând toate greșelile:

- *mă gândesc să îi cumpăr două jucării de pluș.*
- *Părinții mei s-au născut în orașul bucurești.*
- *Produsele cumpărate sunt prea eftine.*

Pentru transmiterea corectă a mesajelor scrise și orale, este necesară respectarea unor reguli.

Ce aflu

Citește următorul text, preluat de pe un forum online din anul 2017, apoi rezolvă cerințele:

Obişnuiesc să merg la servicii cu maşina. Eu continuu să cred că ar trebui să renunţ la acest obicei, mai ales că locuiesc la un kilometru de firmă. Îmi amintesc și acum demeneţile de primă vară din viaţa mea de student și drumul pe jos spre serviciul meu de atunci, „şcoala”. Mi-ar place să aduc vremile acelea în prezent, chiar dacă mai simt și acum fiorii perioadelor de stresione (cum ne plăcea nouă, studenţilor, să spunem la sesiunea de examene de la sfârşitul fiecărui semestru).

- 1 Identifică în text cuvinte a căror formă nu este corectă.
- 2 Scrie forma corectă a acestor cuvinte.
- 3 Cum explici utilizarea cuvântului *stresione*? Ce observații poți face cu privire la acest cuvânt?
- 4 Notează în caiet cele două forme de plural ale substantivului *vreme*.

Ce am înțeles

Limba literară reprezintă varianta cea mai îngrijită a limbii naționale, caracterizată printr-un sistem de norme care îi conferă o anumită unitate și stabilitate.

Limba standard este limba literară folosită în mod curent de către un vorbitor instruit.

Norma impune anumite constrângeri asupra vorbitorilor, are un caracter istoric și variază lent de la o perioadă la alta. Scopul normării unei limbi este de a stabili un singur uz al limbii pentru o perioadă lungă. Normele actuale ale limbii române sunt cuprinse în *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* apărut în anul 2005 (DOOM2).

Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, abreviat DOOM pentru ediția I din 1982 și DOOM2 sau DOOM² pentru ediția a II-a revăzută și adăugită din 2005, este un dicționar normativ și corectiv publicat de Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române.

Noul *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM2) aduce modificări față de prima ediție (DOOM1), prin introducerea unor reglementări în privința despărțirii în silabe a anumitor cuvinte și a scrierii sub o formă diferită a altora. De exemplu, o modificare este referitoare la formele verbului *a continua* (DOOM1 – eu continuu să scriu; DOOM2 – eu continui să scriu).

Norma actuală a limbii române admite existența mai multor variante ale aceluiași cuvânt: *corigent/corijent*, *deseară/diseară*, *sandvici/sendviș*. Aceste cuvinte se află în variație liberă.

Pentru a transmite un anumit mesaj, vorbitorii utilizează uneori forme greșite ale unor cuvinte (de exemplu, *stresione* în loc de *sesiune*, *tembelizor* în loc de *televizor*, *jenibil* pentru *penibil*). Acestea constituie jocuri de cuvinte cu notă umoristică.

Cum aplic ce am învățat

1 Consultă *DOOM2* și notează:

- a) care sunt formele corecte ale cuvintelor: *greier/greiere, lăntug/lănțuc, maieu/maiou, piure/pireu, a plastifia/a plastifica, pulover/pulovăr;*
 b) care dintre următoarele cuvinte au două variante de plural: *cicatrice, hamac, ponei, lighean, aragaz, cerdac, ecler, nivel, robinet, chibrit, copertă, tunel.*

2 Alege forma corectă de plural a substantivelor *corn* și *colț*, din enunțurile următoare:

- Am mâncat cornuri/corni cu vanilie.
- Copilul s-a speriat de coarnele/cornurile animalului.
- Camera are patru colți/colțuri.
- Leul și-a arătat colțurile/colții.

3 Se dau următoarele structuri preluate din mass-media:

- Îți dăruiesc o broșe.
- A ales grăunțele din cenușe.
- A intrat pe o ușe greșită.
- Băiatul purta tenesi maro.
- Am observat că nu purtați vereghetele.
- Apa depozitată în bidoane de plastec este toxică.

Consultă *DOOM2* și notează formele corecte ale cuvintelor subliniate.

4 Următoarele cuvinte cu formă greșită sunt extrase dintr-un text din mediul online: *funegru, femenin, furnicular* și *boliclinică*. Scrie forma lor corectă și menționează ce legătură există între sens și forma lor greșită.

5 Jocuri de cuvinte

Lucrați în perechi! Pornind de la modelul următor, modificați forma unor cuvinte alese de voi, pentru a crea cuvinte neadmise de norma actuală. Folosiți noile forme în enunțuri potrivite.

Model: *sesiune – stresune* (redă stresul din timpul unei sesiuni de examene)

6 Găsește-l pe *Roboțelul cuvintelor corecte!*

Copiază în caiet tabelul următor, apoi colorează casele în care apare forma corectă a cuvintelor date.

acțibild	abțibild		adaos	adaus
chebap	kebap		bazorelief	basorelief
preerie	prerie		gogoșărie	gogoșerie
zerou	zero		jaguar	jagoar
	adegvat	adecvat	șoarece	șoarec
	spagat	șpagat	alviță	halviță
șnițal	șnițel		după	dupe

5. Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp

Ce știi

Menționează sensurile cuvântului *carte* din următoarele contexte:

- *Ai carte, ai parte.*
- *Voi începe să citesc o carte de aventuri.*
- *De din vale de Rovine*

*Grăim, Doamnă, către Tine,
Nu din gură, ci din carte...*

(Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)

Limba română este într-o permanentă evoluție, formele și sensurile cuvintelor variind în timp.

Ce aflu

- 1 Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Subscrisul aduce la cunoștința publică, că în trecirea sa pe aice, au deschis un atelieriu de fotografie în dughenile Codreanului din ulița mare. Portretele îndeobște se fac cu un preț foarte mic. Portreturi pe steclă de la 8 până la 13 lei. Pe mușama după modul cel mai nou, și foarte delicate de la 5 la 9 și până la 12 sfanți. Aceste portrete se fac cu seau fără retuș, precum și cu coloruri, după plăcere: se pot face foarte mici, pe inele, pe peceți, pe medalioane, portreturi de familie, toate cu un preț foarte mic. Petrecerea subscrisului aici este pentru puțin timp!

(„Avis de fotografie” în *Zimbrul și vulturul*, nr. 30, 1858,
<https://tipariturioromanesti.wordpress.com>)

a) Identifică, în textul dat, patru cuvinte cu o formă diferită de cea utilizată în limba română actuală/de astăzi.

b) Notează forma actuală corectă a cuvintelor identificate.

- 2 Valorificând informațiile din textul următor, menționează care sunt sensurile inițiale și cele actuale pentru cuvintele *jigodie* și *mișel*.

*În limba română veche, existau trei cuvinte pentru a exprima starea de sărăcie: **mișel**, **sărac** și **calic**. Primul cuvânt a evoluat cu timpul de la un înțeles social la unul moral. Azi, **mișel** nu mai înseamnă „sărac”, ci „nemernic”, „ticălos”, „machiavelic”, „răufăcător”. În ceea ce-l privește pe **calic**, acesta înseamnă astăzi „sărac” în Moldova și „zgârcit” în Muntenia.*

*În trecutul istoric, atât la Iași, cât și la București, „calicii” reprezentau o tagmă profesională, aveau un cartier al lor, exista și un Pod al Calicilor. Sferei noționale a cuvântului **sărac** îi corespund sintagmele „pastramașiu” și „mațe fripte”.*

*De o largă circulație în limba română se bucură cuvântul **jigodie** („câine de pripas”, „bolnav”, „vagabond”). La origine, **jigodie** semnifică doar o boală proprie câinilor. Cu referire la oameni, cuvântul are sens denigrator și este folosit când cineva își manifestă întregul dispreț față de nimicnicia unei persoane.*

(Text adaptat de pe site-ul <http://radioconstanta.ro/2014/11/17/audio-vorba-aceea-evolutia-unor-cuvinte-de-a-lungul-timpului-2/>)

Ce am înțeles

● Forma și sensul cuvintelor variază în timp. Evoluția unei limbi este determinată de schimbările din societate, progresul științei și al tehnologiei. De exemplu, forma corectă actuală a cuvântului *pre* este *pe*; sensul inițial al cuvântului *mișel* este „sărman, nenorocit, nevoiaș”; unul dintre sensurile actuale este de „nemernic”.

Alte cuvinte care și-au schimbat sensul inițial sunt:

- *prost* (sens inițial: „om de condiție socială modestă”; sens actual: „om lipsit de inteligență, fără judecată”);

- *mitocan* (sens inițial: „locuitor al unui mitoc, mănăstire mică pentru călugări”; sens actual: „bădăran, mahalagiu, persoană nepoliticoasă, cu apucături grosolane”);

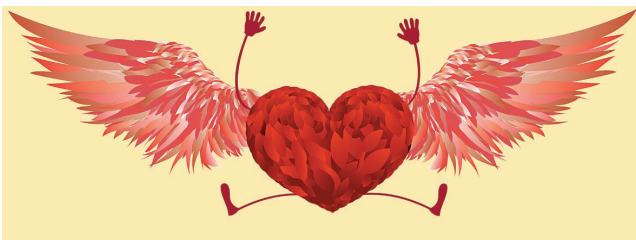
- *războinic* (sens inițial: „participant la un jaf, tâlhar, jefuitor”; sens actual: „luptător, ostaș care ia parte la un război”);

- *calic* (sens inițial: „cerșetor”; sens actual: „foarte sărac”).

● În limba română, unele cuvinte se folosesc atât cu sens obișnuit, cât și cu sens neobișnuit.

Într-o expresie, unele cuvinte se folosesc cu un sens neobișnuit, care trebuie pus în relație cu sensurile celorlalți termeni din expresie. De exemplu, cuvintele *nori* și *cap*, din expresia *a fi cu capul în nori*, și-au pierdut sensul obișnuit. Expresia *a fi cu capul în nori* se folosește pentru a descrie o persoană străină de cele ce se petrec în jurul ei.

Traducerea exactă/literală a unei expresii are, de cele mai multe ori, efect umoristic.

3 Având în vedere informațiile din textul care urmează, explică legătura de sens dintre:

a) cuvântul *copcă* și expresia *a se duce pe copcă*;

b) cuvântul *toană* și expresia *a fi cu toane*.

Între numeroasele expresii folosite pentru a muri se află și a se duce pe copcă, care, inițial, a însemnat înecarea celui căzut într-o copcă, gaură făcută în gheață pentru a pescui [...]

Toană, din limbajul pescarilor, denumește, printre altele, ocolul făcut prin desfășurarea unui năvod cu care se înconjoară peștele pentru a-l prinde. În toană peștele este agitat, se zbate. De aici expresia a fi cu toane, care înseamnă a fi capricios, sens lărgit și nuanțat potrivit condiției omenești, căci cineva poate fi și în toane bune.

(Stelian Dumistrăcel, *Lexic românesc*)

4 Citește, cu atenție, următoarele schimburi de replici dintre Alexandru, un nativ vorbitor de limbă română, și Michel, un francez vorbitor de limbă română, apoi rezolvă cerințele:

- — Michel, îți mai aduci aminte de Robert, vecinul meu? Să știi că Robert este burduf de carte.

- Alexandru, este interesant ce îmi spui. Nu am mai auzit ca o carte să aibă burduf.

- — Michel, mi-a sărit inima din piept când am auzit vestea despre accidentul de pe autostradă.

- Alexandru, nu te înțeleg. Inima ta încă mai este la locul ei. De ce spui că a sărit din piept?

a) Menționează sensurile expresiilor *burduf de carte* și *a sări inima din piept*.

b) Precizează care dintre participanții la dialog folosește cu sens obișnuit cuvintele *burduf* și *a sări* și care le folosește cu sens neobișnuit.

Cum aplic ce am învățat

1 Se dau textele:

Doftorie pentru durere în gât

Durerea în gât, din pricină că s-au umflat gâlcile, trece cu gargară de ceai de Turiță mare (*Calendula officinalis*). Un pumn de Turiță, opărim cu o litră de apă, o lăsăm să stee acoperită, până ce s-au răcorit, ș-apoi o strecurăm. Cu ceaiul acest călduți, puind într-însul și ceva zahar, sau miere, facem gargară, de câte ori putem pe zi.

(„Rețete medicale”, în *Povătuitorul sănătăței și a economiei*.

Foaie periodică pentru poporul românesc, Iași, 1845

<https://tiparituriromanesti.wordpress.com>)

Infuzia în apă clocotită

Se pun plantele într-un vas care poate fi acoperit bine (o oală cu un capac fix sau un borcan cu un capac care se filetează) și se toarnă apă clocotită peste ele. Se acoperă imediat vasul și se lasă la infuzat 10-20 de minute (depinde de plantă sau combinația de plante folosită și de conținutul activi care trebuie să fie extrași). După aceea se strecoară și se pune infuzia în termos sau într-o sticlă.

(Infuzia perfectă de ceai, text preluat de pe site-ul <http://www.timpul.md/articol/infuzia-perfecta-de-ceai>, 2012)

Se cere:

- Identifică, în primul text, cuvintele folosite cu forme neadmise de normele limbii române actuale.
- Scrive forma corectă a acestor cuvinte.
- Prezintă asemănările și deosebirile dintre cele două texte, făcând referire la forma și sensul cuvintelor.

2. Precizează sensul cuvântului *calic* din următorul enunț:

Tomșa a lăsat să cadă un ban de argint celui dintâi calic orb de la scara bisericii domnești.

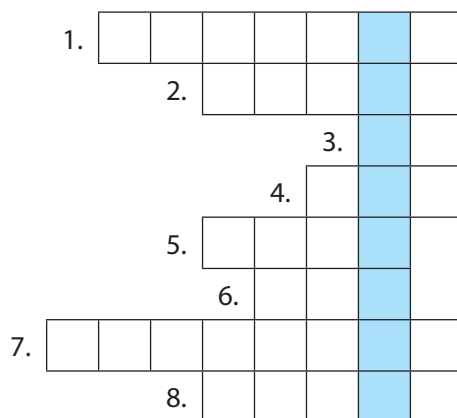
(Mihail Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*)

3. Respectând modelul dat, construiește enunțuri amuzante cu următoarele expresii:

- *a-i ajunge cuțitul la os;*
- *a se sparge în capul cuiva;*
- *a se topi de râs;*
- *a sta cu nasul în pământ.*

Model: *Mă rănesc mai puțin dacă nu îmi ajunge cuțitul la os, ci lingura.*

4. Transcrie în caiet rebusul următor și completează rubricile respectând indicațiile. Vei descoperi, în căsuțele colorate, un sens vechi pentru cuvântul *războinic*.

- A avea grijă de cineva.
- Forma din dicționar a cuvântului subliniat în enunțul: *Numele copilului era Mihai.*
- Numele unei note muzicale, scris cu litera din alfabet care urmează după E și cu prima literă din alfabetul limbii române.
- Cuvântul care lipsește din enunțul: *Autobuzul face curse ...-retur între cele două localități.*
- Forma din dicționar a cuvântului subliniat în enunțul: *Citește cu plăcere povești.*
- Document eliberat, emis etc. de o autoritate prin care se atestă un fapt, o obligație, identitatea cuiva etc.
- Actor de cinematograf care dublează uneori protagonistul în secvențele periculoase.
- Cuvântul cu sens opus pentru acela subliniat în enunțul următor: *Balonul cu aer cald se ridică greu.*

6. Sinonimele. Antonimele

Ce știu

Se dau următoarele enunțuri:

- *Îmi place să confecționez jucării din diverse materiale.*
- *Îndrăgesc jocurile desfășurate la școală, în timpul pauzelor.*
- *Îmi displac jocurile în aer liber.*

Se cere:

- a) Transcrie enunțurile care ți se potrivesc, motivând oral alegerea făcută.
- b) Găsește cuvintele cu sens asemănător.
- c) Găsește cuvintele cu sens opus.

Există cuvinte cu formă diferită și sens asemănător.

Există cuvinte cu formă diferită și sens opus.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

*Dar ce m-a pus în **seara tihnită** de Crăciun,
Să iau în mână lampa, să dau în lături ușa?
În fața mea stă calul de lemn și stă păpușa
Cu suflet de țărățe, **nevinovat și bun**.*

*Stă **micul** tren mecanic în gara lui prea mică,
Stă, câmp de luptă, masa soldaților de plumb
Și, galbene ghiulele, stau boabe de porumb,
Stricând orânduiala oștirii fără frică.*

*Și tot închis de-atuncea albumul de imagini,
Ce **deschisese țara** de fantasmagorii.
Azi chipurile șterse sunt **numai** mărturii,
Că ochiul nu revede la fel aceleași pagini.*

(Ion Pillat, *Jucării*)

Știi că?

În satul tradițional, jucăriile copiilor erau fie căluite din natură, fie confecționate din lut, țesături vechi, ațe, lemn. De exemplu, păpușile se făceau din pănuși de porumb, iar mingile folosite în joaca băieților erau, de fapt, niște ciorapi vechi, făcuți ghem și legați cu sfoară. Din lemn se ciopleau arme, animale sau care de jucărie.

Ce am înțeles

● **Sinonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens asemănător.

Sinonimul și cuvântul înlocuit trebuie să fie părți de vorbire identice.

Un cuvânt cu mai multe sensuri are sinonime pentru fiecare sens. Aceste sensuri sunt stabilite în funcție de context.

Există sinonime și pentru expresii.

1 Scrie, în caiet, cuvinte cu sens asemănător pentru acelea subliniate în text.

2 Alege, din lista următoare, cuvintele cu sens asemănător pentru substantivul **frică**: *temător, teamă, a se teme, înfricoșare, înfricoșător, a (se) înfricoșa*.

3 Alcătuieste trei enunțuri în care să ilustrezi sensurile verbului *a da*, respectând modelul următor.

Model: De ziua onomastică, mama i-a dat lui Alexandru o jucărie de pluș. (*a oferii*)

4 Notează un cuvânt cu sens asemănător pentru expresia *în lături*.

● **Antonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus.

Perechea de antonime conține părți de vorbire identice.

5 Identifică în coloana a doua cuvintele cu sens asemănător pentru expresiile din prima coloană:

- a pune la cale
- a da o mână de ajutor
- a lua la rost
- pe nepusă masă
- a sta pe gânduri
- a ajuta
- deodată
- a ezita
- a muștra
- a pregăti

6 Construiește enunțuri în care să utilizezi expresiile din prima coloană.

7 Găsește cuvinte cu sens opus pentru cuvintele scrise îngroșat în textul dat.

8 Selectează, din seria următoare, cuvântul cu sens opus pentru:

- substantivul **frică**: *a încuraja, curaj, încurajator*;
- adjectivul **bun**: *rău, răutate, nebun*;
- verbul **a sta**: *mișcător, a se mișca, dinamic*.

9 Asociază, în caiet, cuvintele din prima linie cu grupurile de litere din a doua linie, pentru a forma cuvinte cu sens opus.

- corectitudine
- clar
- nădejde
- a coase
- ne-
- in-
- des-
- dez-

Cum aplic ce am învățat

1 Organizează în perechi de sinonime următoarele cuvinte: *fericit, bucurie, larmă, amic, amănunt, tristețe, bucuros, prieten, gălăgie, detaliu, a sfârși, supărare, a termina, fericire*.

2 Indică sinonime pentru cuvintele subliniate în textul următor:

Dănuț se opri o clipă, cercetă zărilor, se încruntă cu demnitate, ca frământat de socoteli adânci, de răspunderi... și se supuse. În goana mare trecu pe lângă zmeul atent, și fugi, și fugi depănând sfoara între degete. [...]

— Dați-i drumul! răcni el de departe, smucind sfoara din răspuțeri.

Zmeul căzu în cap, Dănuț pe spate.

Între timp, unul câte unul, apoi pâlcuri-pâlcuri, copilașii satului îngrădiră, desculți și naivi, evenimentul de pe șosea.

— Lasă, boierule, că ți-l muștruluiesc eu, îl liniști unul din țărani, ștergându-i straietele de colb cu bătăi delicate, ca pe un patrafir.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

3 Formulează câte două enunțuri în care să folosești, cu sensuri diferite, adjectivul *aspru* și verbul *a veni*.

4 Găsește sinonime pentru următoarele expresii: *a tăia frunză la câini, a se lăsa păgubaș, a da ortul popii, a-și ieși din fire, a depune armele, a face din țânțar armăsar, a vedea lumina zilei*.

5 Asociază următoarele cuvinte în perechi de antonime: *a începe, amic, tânăr, egoist, bătrân, înalt, scund, altruist, a termina, dușman*.

6 Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele subliniate în textul următor:

Vesele ca expresie, foarte variate ca forme și viu colorate, jucăriile din lut alcătuiesc o adevărată lume în miniatură, au încântat copilăria multor generații și au fost, atât în satul tradițional, cât și în timpurile mai apropiate nouă, bucuria copiilor.

(*Jucării românești tradiționale din lut*, <https://limbaromana.org/revista>)

7 Pornind de la imaginea de mai jos, alcătuiește o compunere de 80-100 de cuvinte, în care să integrezi o pereche de sinonime și o pereche de antonime.

7. Câmpul lexical

Ce știi

1. Prezintă cel mai îndrăgit joc din copilăria ta.
2. Numește sentimentele trăite în timpul acestui joc.

Există cuvinte în limba română care se pot raporta la aceeași idee datorită trăsăturilor de sens comune.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Viața este la început o joacă și devine joc. La început faci ce vrei, când vrei, cum vrei. Treptat, afli că există un timp anume pentru jucat, mâncat, dormit, iubit, suferit, muncit. Ca instituție socială, jocul te pregătește cu delicatețe pentru viața care are reguli, constrângeri, limite. [...]

Țară, țară vrem ostași, Lapte gros, 1, 2, 3 stop, An-tan-tichitan, Șotron, Turtitul de capace, Leapșa, Macao, Fazan – aceasta este o parte a vocabularului ludic al copilăriei mele trăite cu Cico, Cip, zahăr candel și niște amandine al căror gust nu l-am mai regăsit. Aș mai adăuga pe listă și „fotbalul cu nasturi” – jocul bărbaților maturi din familia mea. Periodic, ca un ritual, în jurul unei planșete marcate ca un teren de fotbal se desfășurau partide înfierbântate de fotbal cu nasturi celebri, precum Pelé, Eusébio, Platini sau Yasin, care își disputau aprig fiecare fază. Certuri, țipete de bucurie sau necaz, faze controversate îndelung analizate erau urmate de pălăvrăgeli și de o masă bună. Bărbații jucau, femeile discutau sau puneau masa. De cele mai multe ori, eu eram doar copilul de mingi (adică adunam de prin cameră nasturii-jucători, care zburau dincolo de teren), fiind rareori primită pe „terenul de joc”.*

Între timp, tatăl, fratele lui au murit. Mai am și acum planșeta și o parte din nasturi. Aș fi vrut să

duc tradiția mai departe, mai ales că am un băiat care a „moștenit” pasiunea pentru sport. La el, fotbalul cu nasturi a fost înlocuit cu plăcerea autentică de a achiziționa abțibilduri cu fotbaliști pentru a completa albumele campionatelor mondiale. [...]

Cred că toți avem nevoie de „fotbalul nostru cu nasturi” – de un anume joc care să ne amintească în mod special de cei dragi și mai ales de copilul din noi. Copiii se joacă liber și spontan dincolo de reguli.

(Laura Grünberg, „Fotbal cu nasturi”, în *Dilema veche* nr. 542, 3-9 iulie 2014)

Dicționar

* ludic, -ă – referitor la joc

1. Selectează, din lista următoare, substantivele din text legate ca sens de termenul **joc**: *jucau, joacă, fotbal, jucător, se joacă, reguli*.
2. Găsește în text expresii care denumesc diferite jocuri.
3. Identifică în text un sinonim pentru substantivul **joc**.

Știi că?

Fazan este un cuvânt de origine rusă. Numele jocului provine din limbajul vânătoresc, a *pica* (de) *fazan*, care echivalează cu a fi *păcălit*. Cel care rămâne *fazan* pierde jocul.

- 4 Formează un termen nou de la cuvântul *joc*.
- 5 Cuvintele *tată* și *frate* se referă la grade de rudenie. Notează încă cinci substantive care aparțin acestui domeniu.
- 6 **Lucrați în perechi!** Prezentați, la alegere, un joc menționat în textul dat.

Ce am înțeles

Câmpul lexical cuprinde toate cuvintele care sunt legate printr-un sens comun și aparțin aceluiași domeniu (de exemplu, câmpul lexical al jocului, câmpul lexical al culorilor, câmpul lexical al sentimentelor etc.). Câmpul lexical se poate extinde prin includerea sinonimelor acestor cuvinte și a expresiilor formate pe baza lor. Câmpul lexical este alcătuit din aceleași părți de vorbire (substantive, adjective, verbe etc.).

Cum aplic ce am învățat

1 Elimină termenul care nu se potrivește în fiecare dintre următoarele câmpuri lexice:

- profesii: *profesor, lăcătuș, inginer, medic, cititor, judecător*;
- culori: *albastru, a albaștri, verde, roșu, albaștriu, galben*;
- universul cărții: *copertă, a lectura, volum, pagină, autor, titlu*.

2 Notează cel puțin cinci termeni din câmpul lexical al fructelor.

3 Numește câmpul lexical dominant în versurile următoare:

*Miresme dulci de flori mă-mbată și mă alintă gânduri blânde...
Ce iertător și bun ți-e gândul, în preajma florilor plâpânde!
Râd în grămadă: flori de nalbă și albe flori de mărgărint,
De parc-ar fi căzut pe straturi un stol de fluturi de argint,*

*Sfoase-s bolțile spre sară, și mai sfoasă-i iasomia:
Pe fața ei neprihănită se-ngână-n veci melancolia
Seninului de zare strânsă, și-n trandafiri cu foi de ceară
Trăiesc mâhnirile și plânge norocul zilelor de vară.*

(Dimitrie Anghel, *În grădină*)

4 Completează, în caiet, următoarele enunțuri, utilizând cuvinte din câmpul lexical al animalelor:

- ... este considerat regele animalelor.
- ... este cel mai rapid animal terestru.
- ... este cea mai înaltă dintre toate animalele.
- ... sunt șerpi venoși.

8. Sunetele limbii române.

Corespondența sunet – literă

Ce știu

1. Pronunță sunetele care lipsesc din următoarele cuvinte: l _ mn; j _ cău _ ; s _ nie; c _ pi _ .
2. Transcrie cuvintele date, completând spațiile cu literele corespunzătoare sunetelor pronunțate.

Cuvintele sunt alcătuite din sunete.
Sunetele dintr-un cuvânt se transcriu prin litere.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

*De când umpli cu scris „de mână” caietul,
a făcut pui tot alfabetul:*

*a e o aripă de albină,
b bâzâitul bondarului în grădină,
c cerul gurii unui câine în goană,
d o dihanie dolofană,
e o ureche de „epure”, mică,
f un fir de picior de furnică,
g o gânșanie gânșind la urcuș,
h la hipodrom un mânz jucăuș,
i un copil ce-și aruncă șapca spre grindă,
j e javra ce sare s-o prindă.*

(Grete Tartler, *Alfabet viu*)

Ce am înțeles

- Sunetul este receptat de ureche.

Litera este semnul grafic prin care este notat un sunet. Alfabetul limbii române conține 31 de litere.

Pentru a diferenția litera de sunet, s-a convenit ca sunetul să se redea printr-un simbol situat în interiorul unor paranteze pătrate (de exemplu, în cuvântul *an*, litera *a* este semnul grafic al sunetului [a] și litera *n* este semnul grafic al sunetului [n]).

- 1 Pronunță cuvintele *pui*, *alfabet* și *urcuș*, indicând sunetele din care sunt alcătuite.

Model: Cuvântul *pui* este alcătuit din sunetele [p], [u] și [i].

- 2 Notează în caiet literele prin care sunt transcrise sunetele din cuvintele următoare: *albină*, *goană*, *fir*.

- 3 Desparte în silabe cuvintele: *grădină*, *dihanie*, *mică*, apoi transcrie, pe două coloane, sunetele care:

- se pot prelungi și se pot accentua;
- nu se pot prelungi și nu se pot accentua.

- 4 Transcrie în caiet silabele din cuvintele: *prea*, *bondarului*, *goană*, *două*, apoi formulează observații despre sunetele [e], [i], [o], [u], referindu-te la următoarele aspecte:

- vecinătatea cu alte sunete din silabă;
- posibilitatea de a primi accent;
- posibilitatea de a fi prelungite.

- Sunetele limbii române sunt vocalele, consoanele și semivocalele.

Vocalele	Consoanele	Semivocalele
<p>Sunt sunetele care:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se rostesc fără ajutorul altor sunete; • se pot prelungi sau accentua; • pot alcătui singure o silabă. <p>În limba română, există 7 vocale: [a], [ă], [î], [e], [i], [o], [u].</p>	<p>Sunt sunetele care:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se rostesc cu ajutorul altor sunete; • nu se pot prelungi sau accentua; • nu pot alcătui singure o silabă. <p>Consoanele din limba română sunt: [b], [c], [d], [f], [g], [h], [j], [k], [l], [m], [n], [p], [r], [s], [ș], [t], [ț], [v], [z].</p>	<p>Sunt sunetele care:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seamănă cu vocalele, dar nu pot alcătui singure o silabă; • nu se pot prelungi sau accentua; • într-o silabă, se află întotdeauna lângă o vocală. <p>Semivocalele provin din rândul vocalelor.</p> <p>În limba română, există patru semivocale: [ɤ], [j], [ɔ], [ɹ].</p>
<p>Sunetele [a], [ă], [î] sunt întotdeauna vocale.</p> <p>Sunetele [e], [i], [o], [u] pot fi vocale sau semivocale. De exemplu, [u] este vocală în cuvintele <i>bun</i>, <i>cuib</i>, dar este semivocală în cuvintele <i>ou</i>, <i>plecau</i>.</p> <p>O silabă conține întotdeauna o singură vocală.</p>		

5 Precizează câte sunete transcriu literele din cuvântul *furnică*.

6 Rostește sunetele redată grafic prin litera *x* în cuvintele *excursie* și *examen*.

7 Menționează ce litere se folosesc pentru a transcrie sunetul [î] din cuvintele *când* și *încă*.

8 Notează în caiet următoarele cuvinte care conțin grupurile de litere *ce*, *ci*, *ge*, *gi*: **cel**, **ceas**, **vecin**, **ciudat**, **ninge**, **geam**, **regină**, **fulgi**, apoi rezolvă cerințele:

a) Desparte în silabe aceste cuvinte.

b) Selectează, pe două coloane, cuvintele în care grupurile de litere menționate transcriu un sunet, respectiv două sunete.

9 Se dau următoarele cuvinte care conțin grupurile de litere *che*, *chi*, *ghe*, *ghi*:

cheag, **chenar**, **vechi**, **chiar**, **ghepard**, **veghează**, **ghiulea**, **ghindă**.

a) Desparte în silabe aceste cuvinte.

b) Selectează, pe două coloane, cuvintele în care grupurile de litere menționate transcriu un sunet, respectiv două sunete.

10 Identifică vocalele din cuvântul *dealuri*. Ce observații poți face cu privire la *i* final?

Știi că?

Dacă *x* este prima și/sau ultima literă din cuvânt ori dacă este urmat de o consoană, se pronunță [ks]: *pix*, *extraterestru*, *xilofon*. Dacă *x* este precedat și urmat de vocale, fiecare cuvânt are regula lui de pronunțare, consemnată în *DOOM2*.

Ce am înțeles

● În general, în limba română, o literă transcrie un singur sunet.

O literă poate transcrie și două sunete. Litera *x* transcrie sunetele [ks] (*excursie*, *fix*) sau [gz] (*examen*, *exercițiu*). Litera *e* poate transcrie sunetele [je] (*eu*, *el*).

Literele *â* și *î* transcriu același sunet, vocala [î].

În cuvinte de tipul *pomi*, *flori*, *vedeți* etc., *i* nu este un sunet independent și se numește *i șoptit*. De exemplu, sunetele din cuvântul *pomi* sunt: [p], [o], [m].

Grupurile de litere *ce*, *ci*, *ge*, *gi*, *che*, *chi*, *ghe*, *ghi* pot transcrie un singur sunet sau două sunete.

<p>Grupurile de litere <i>ce</i>, <i>ci</i> transcriu un singur sunet, consoana [č]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>ceas</i>: 4 litere (c, e, a, s) și 3 sunete [č, a, s]; • <i>ciudat</i>: 6 litere (c, i, u, d, a, t) și 5 sunete [č, u, d, a, t]. 	<p>Grupurile de litere <i>ge</i>, <i>gi</i> transcriu un singur sunet, consoana [ğ]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>geam</i>: 4 litere (g, e, a, m) și 3 sunete [ğ, a, m]; • <i>magiun</i>: 6 litere (m, a, g, i, u, n) și 5 sunete [m, a, ğ, u, n]. 	<p>Grupurile de litere <i>che</i>, <i>chi</i> transcriu un singur sunet, consoana [k']:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>cheag</i>: 5 litere (c, h, e, a, g) și 3 sunete [k', a, g]; • <i>chiar</i>: 5 litere (c, h, i, a, r) și 3 sunete [k', a, r]. 	<p>Grupurile de litere <i>ghe</i>, <i>ghi</i> transcriu un singur sunet, consoana [g']:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>gheară</i>: 6 litere (g, h, e, a, r, ă) și 4 sunete [g', a, r, ă]; • <i>ghiulea</i>: 7 litere (g, h, i, u, l, e, a) și 5 sunete [g', u, l, e, a]. 	<p>În aceste situații, e și i reprezintă sunete de sprijin.</p>
<p>Grupurile de litere <i>ce</i>, <i>ci</i> transcriu două sunete, consoana [č] și vocala [e] sau vocala [i]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>cer</i>: 3 litere (c, e, r) și 3 sunete [č, e, r]; • <i>cintez</i>: 6 litere (c, i, n, t, e, z) și 6 sunete [č, i, n, t, e, z]. 	<p>Grupurile de litere <i>ge</i>, <i>gi</i> transcriu două sunete, consoana [ğ] și vocala [e] sau vocala [i]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>ger</i>: 3 litere (g, e, r) și 3 sunete [ğ, e, r]; • <i>ginere</i>: 6 litere (g, i, n, e, r, e) și 6 sunete [ğ, i, n, e, r, e]. 	<p>Grupurile de litere <i>che</i>, <i>chi</i> transcriu două sunete, consoana [k'] și vocala [e] sau vocala [i]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>chenar</i>: 6 litere (c, h, e, n, a, r) și 5 sunete [k', e, n, a, r]; • <i>vechitură</i>: 9 litere (v, e, c, h, i, t, u, r, ă) și 8 sunete [v, e, k', i, t, u, r, ă]. 	<p>Grupurile de litere <i>ghe</i>, <i>ghi</i> transcriu două sunete, consoana [g'] și vocala [e] sau vocala [i]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>ghem</i>: 4 litere (g, h, e, m) și 3 sunete [g', e, m]; • <i>ghindă</i>: 6 litere (g, h, i, n, d, ă) și 5 sunete [g', i, n, d, ă]. 	<p>În aceste situații, e și i reprezintă vocale.</p>

Cum aplic ce am învățat

1 Menționează din ce fel de sunete sunt alcătuite următoarele cuvinte: *fulg*, *iarnă*, *ninsoare*, *săniuș*, *viscol*, *zglobiu*.

2 Precizează numărul de litere și numărul de sunete din următoarele cuvinte: *abecedar*, *aceasta*, *cercei*, *cifră*, *cinci*, *ciorbă*, *ghips*, *ghiocei*, *marchiz*, *marginile*, *unchi*, *vaccin*, *veche*.

3 Găsește, în textul următor, două cuvinte în care același sunet este transcris prin două litere diferite:
Și fereastra era plină de stele. leșiră pe un prag stâncos, poate la o uriașă înălțime, căci erau din toate părțile înconjurați de stele.

(Mircea Cărtărescu, *Enciclopedia zmeilor*)

4 Transcrie, din textul următor, trei cuvinte în care numărul de litere diferă de numărul de sunete:
Sloiurile se împuținaseră. Se rătăcise de ele în largul oceanului. Unele rămăseseră în urmă. Altele lunecaseră înainte grăbite.

Era așa încă mai singur. Oceanul și mai pustiu.

Fram se întoarse pe cealaltă coastă și se așternu pe alt somn.

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

5 Alege forma corectă: *ceaun/ciaun*, *ciorbă/ceorbă*, *chiamă/cheamă*, *geam/giam*, *ghiocei/giocei*, *giantă/geantă*, *mingie/minge*, *ocian/ocean*, *unghe/unghie*.

6 Notează pe o linie verticală literele din prenumele tău, apoi creează definiții amuzante pentru fiecare literă.

9. Semnele diacritice în limba română

Ce știu

1. Pronunță sunetele dintre parantezele pătrate, reprezentând transcrierea fonetică a următoarelor cuvinte din limba română și din limba franceză: *mănânc* [m ă n î n c]; *țarcă* [ț a r c ă]; *șansă* [ș a n s ă]; *între* [î n t r e]; *âme* (*suflet*, în limba franceză) [a m]; *île* (*insulă*, în limba franceză) [i l]; *café* (*cafea*, în limba franceză) [c a f e]; *ça* (*aceasta*, în limba franceză) [s a].

2. Indică literele care sunt însoțite de anumite semne grafice.

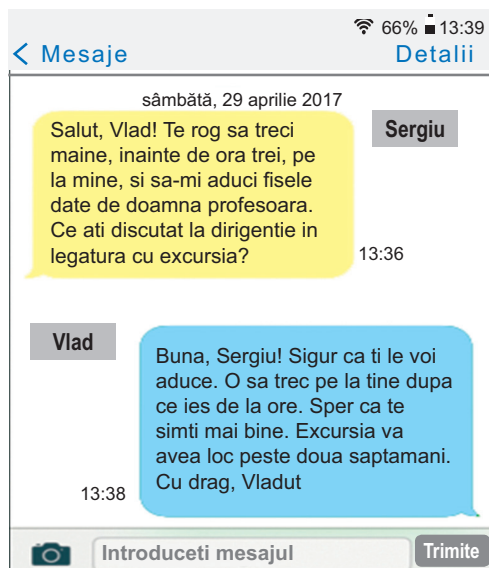
3. Pronunță cuvintele *tanc* și *țanc*. Ce rol are semnul grafic care însoțește litera *t* în al doilea cuvânt?

Atât în limba română, cât și în alte limbi, literele pot fi însoțite de anumite semne grafice, care indică diferențe în pronunție. În limba română, acestea se numesc diacritice.

Ce aflu

1 Citește următoarele mesaje, apoi rezolvă cerințele:

a) Rescrie textele, folosind diacriticele.

b) Alege, din cele două mesaje, patru cuvinte la care ai pus diacritice diferite.

c) Găsește două cuvinte care au sens corect în mesajele date când sunt scrise cu diacritice.

d) Identifică, în mesajul lui Vlad, un cuvânt care ar avea un sens diferit dacă ar fi scris cu diacritice.

2 a) Pune diacritice, astfel încât să obții cuvinte noi de la cele cuprinse în seria următoare: *bat*, *cant*, *manie*, *paturi*, *romana*, *tara*, *tac*.

b) Consultă un dicționar al limbii române, explicând atât sensurile cuvintelor date, cât și sensul cuvintelor găsite de tine, cu ajutorul diacriticelor.

- 3 Copiază în caiet enunțurile următoare, punând diacritice unde este necesar:
 - Înainte de orice, as vrea să te informez că nu am apucat să terminăm ce ai vrut.
 - Țările care se învecinează cu România la est și la sud sunt: Republica Moldova și Bulgaria.
 - Școlile s-au deschis pentru vizitatori.
- 4 Citește următorul mesaj, preluat dintr-o conversație online.

*Frate, dacă ai fi văzut cum facea fetze-fetze
când a fost scos la tabla, ai fi murit de ras!
Serios, nu știa nimic?
Dacă-ți spun...*

Crezi că folosirea lui *tz, sh* pentru a reda sunetele *ț și ș* este corectă?

Ce am înțeles

Un semn diacritic este un semn grafic adăugat la o literă, pentru a indica o diferență în pronunție sau pentru a deosebi sunetele a două cuvinte care, altfel, sunt scrise identic. Nu toate simbolurile care însoțesc literele sunt semne diacritice. În unele limbi, acestea pot fi accente.

În *DOOM2*, se precizează că semnele diacritice cu rol distinctiv folosite în scrierea cuvintelor din limba română sunt: *căciula* (deasupra lui *a*: *ă*), *circumflexul* (deasupra lui *a* și *i*: *â* și *î*) și *virgulița* (sub *s* și *t*: *ș*, *ț*). Aceste semne diacritice sunt obligatorii și în cazul literelor mari: *Ă, Â, Î, Ș, Ț*. Excepție fac unele abrevieri, cum sunt *ID* (*Învățământ la distanță*) sau *SNSPA* (*Școala Națională de Studii Politice și Administrative*).

Lipsa diacriticelor poate crea confuzii. De exemplu, din enunțul: *Are nevoie de o fișă*, în lipsa diacriticelor, nu se înțelege dacă este necesară o *fișă* (foaie de hârtie pe care sunt notate informații) sau o *fișă* (monedă sau obiect din plastic/metal care declanșează funcționarea unui mecanism).

În scrierea electronică, se folosesc, pentru redarea sunetelor [*ș*] și [*ț*], grupurile *sh*, respectiv *tz/ts*. Aceste combinații, preluate după regulile ortografice ale altor limbi pentru notarea sunetelor [*ș*], [*ț*] nu sunt corecte, nici firești, pentru scrierea în limba română.

Cum aplic ce am învățat

- 1 Construiește enunțuri în care să adaugi diacritice următoarelor forme verbale, astfel încât să indici momente diferite ale acțiunii, după modelul dat: *sari, crea, dansa, marca*.

Model: *Tu sari coarda acum. El sări coarda ieri.*

- 2 Folosește, în enunțuri, următoarele cuvinte: *râmă, ramă, râu, rău, văr, vâr, șoc, soc, ține, tine*.
- 3 Consultând un dicționar al limbii române, alcătuește o listă de zece cuvinte care își modifică sensul în funcție de folosirea diacriticelor.
- 4 Folosind cunoștințele dobândite în timpul orelor de limbi moderne și alte surse de documentare (lucrări științifice, website-uri etc.), realizează următoarele cerințe:
 - a) alcătuește o listă cu semne grafice care au rol în pronunțarea și în stabilirea sensului cuvintelor, din limba română și din alte două limbi;
 - b) notează câte două cuvinte, pentru fiecare dintre semnele grafice incluse în listă.
- 5 Exprimă-ți opinia, într-un text de 60-100 de cuvinte, despre importanța folosirii diacriticelor specifice limbii române în mediul online.

10. Silaba

Ce știu

1. Desparte în silabe cuvintele care denumesc obiectele din următoarele imagini:

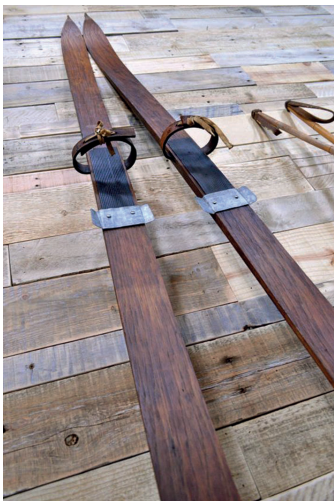

2. Înlocuiește a doua silabă din cuvintele următoare pentru a forma altele, cu un sens diferit: *arcaș, bancă, mică, rată*.

Cuvintele se pot despărți în silabe.
Un cuvânt poate fi format dintr-una, două sau mai multe silabe.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Am scris și-am povestit atât de mult despre copilărie, despre bucuria pură a jocului – toată copilăria mi-a fost o joacă, indiferent ce-am făcut –, încât am fost prea orb ca să-mi dau seama de-o exagerare.[...]

Sfârșitul schiurilor: juma' de an m-am chinuit să cioplesc niște doage de butoi. Le-am atașat două curele de la niște sandale mai vechi și mi-au ieșit cele mai tari schiuri din lume. Vreo lună m-am bucurat că a venit frigul cel strașnic și l-am adulmecat precum indienii, pândind apariția

primilor fulgi de zăpadă. Au și căzut vreo câțiva într-o dimineață, am și încercat schiurile, dar nu m-am clintit niciun centimetru. Practic, încă eram pe iarbă uscată. Apoi, într-o noapte, când am ieșit din casă, am văzut cum ninge cu fulgi atât de mari, încât îi puteam prinde cu gura. Mi-am scos schiurile de sub pat și le-am sprijinit de-un copac, să fie la îndemână când mă trezesc.

(Florin Lăzărescu, „Game over”, în *Dilema veche*, 3-9 iulie 2014)

Ce am înțeles

● **Silaba** este formată dintr-o vocală sau dintr-un grup de sunete care conține o vocală și care se pronunță cu un sigur efort expirator.

Cuvintele pot fi: **monosilabice** (formate dintr-o singură silabă) și **plurisilabice** (formate din două sau mai multe silabe).

1 Desparte în silabe cuvintele din propoziția: *Practic, încă eram pe iarbă uscată.*, precizând numărul de silabe al fiecăruia dintre ele.

2 Identifică, în primul paragraf al textului, silabe alcătuite din două cuvinte rostite împreună.

3 Transcrie în caiet cuvintele următoare, apoi pune semnul ['] deasupra silabei pronunțate mai intens: *dimineață, iarbă, lume, noapte, sfârșit*.

● **Accentul** reprezintă pronunțarea mai intensă a silabei unui cuvânt.

În limba română, accentul nu are loc fix.

4 Pronunță cuvântul *curele* din structura *Le-am atașat iar două curele* și identifică silaba rostită mai intens.

5 Alcătuieste un enunț în care pronunția cuvântului *curele* să se deosebească de cea din text.

6 Formulează observații cu privire la sensul cuvântului *curele* în cele două contexte.

Știi că?

Nu este corect ca numele de persoană de tipul *Olariu*, *Morariu*, *Pescariu* să primească accent pe ultima silabă: *Olariú*, *Morariú*, *Pescariú*. Aceste nume proprii, formate pe baza substantivelor comune *olar*, *morar*, *pescar*, păstrează accentuarea substantivului din care provin: *Oláriu*, *Moráriu*, *Pescáriu*.

Există nume proprii care se accentuează pe penultima silabă: *Atanasíu*, *Catargíu*, *Vasilíu*. Acestea nu sunt formate în limba română de la substantive comune, ci sunt de origine grecească (multe provin de la prenume: *Atanase*, *Vasile*) și păstrează accentul din limba de origine.

Cum aplic ce am învățat

1 Desparte în silabe următoarele cuvinte: *alcool*, *ceață*, *dicționar*, *fică*, *jertfă*, *lacrimă*, *orchestră*, *pian*, *punctual*, *rouă*, *soartă*, *șahist*.

2 Precizează care este versul cu cel mai mare număr de silabe din textul următor:

*E un fulg și-i cel dintâi
Și aduce-n vânt ninsoare,
Drumuri albe peste văi,
Răs curat în ochii tăi,
Sănioare,
Zurgălăi...*

(Otilia Cazimir, *Ninge!*)

3 Găsește, în enunțurile următoare, două cuvinte monosilabice și două cuvinte plurisilabice:

Înflorată, raza călătorește mai departe. Când vrei să rătăcești, ai unde. Așa, raza ajunge deasupra unui târg.

(Emil Gârleanu, *O rază*)

4 Marchează silaba accentuată în cuvintele următoare: *aripă*, *arșiță*, *auriu*, *bolnav*, *butelie*, *caracter*, *chelneriță*, *debut*, *dușman*, *fenomen*, *furie*, *indigo*, *industrie*, *matur*, *reporter*, *sever*, *trafic*, *văduvă*, *veveriță*, *zugrav*.

5 Alcătuieste enunțuri în care să utilizezi următoarele cuvinte accentuate diferit: *acele*, *companie*, *haină*, *urmă*, *veselă*.

6 Pune accentul diferit în cuvântul *voi* pentru a obține un cuvânt monosilabic și unul plurisilabic.

7 Consultă *DOOM2* pentru a afla cum se accentuează cuvintele *antic*, *picnic* și *ponei*.

8 **Jocul silabelor. Lucrați în perechi!**

a) Formați cuvinte noi schimbând locul silabelor: *cazma*, *leafă*, *liană*, *vase*, *turmă*.

Model: *caz-ma* (*ma-caz*)

b) Eliminați cel puțin o silabă din următoarele cuvinte și notați ceea ce obțineți: *armament*, *cosmic*, *interesat*, *natură*, *ruptură*, *uscătură*, *visare*.

Model: *ar-ma-ment* (*arma*)

11. Etapele scrierii: generarea ideilor, planificarea, scrierea

Ce știi

1. Notează cel puțin două situații în care trebuie să recurgi la scrierea unui text.
2. Prezintă-le, oral, colegilor etapele pe care le urmezi pentru a redacta un text.

Pentru a redacta un text, este necesară parcurgerea unor etape: stabilirea scopului, alcătuirea unui plan, documentarea, refacerea planului, redactarea propriu-zisă.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

O vizită la fabrica de jucării

Într-o zi de primăvară din săptămâna „Școala altfel”, doamna dirigintă ne-a propus să facem o vizită la fabrica de jucării a asociației Lemniko. Am fost fericită, pentru că nu am văzut niciodată cum se confecționează o jucărie.

Când am ajuns la sediul asociației, ne-a întâmpinat o doamnă amabilă. Apoi, am trecut prin mica fabrică și am văzut cum arată lemnul înainte de a fi prelucrat, cum este tăiat și sculptat pentru a deveni o jucărie. Am urmărit toate etapele procesului de fabricare a jucăriilor din lemn, iar, la finalul vizitei, am fost invitați într-un cort special amenajat, în curtea fabricii, cu măsuțe și scaunele.

Am primit pensule, vopsele și câte o jucărie de lemn. Eu am primit o locomotivă. Un lucrător din fabrică a stat cu noi și ne-a arătat cum să pictăm jucăriile primite. Am așteptat să se usuce vopseaua, apoi ne-am pregătit de plecare. La sfârșit, fiecare dintre noi a primit jucăria pictată, pentru a o lua acasă.

Vizita la fabrica de jucării Lemniko mi-a plăcut foarte mult, mai ales pentru că mi-a oferit prilejul să înțeleg cum se produc obiectele pe care noi, copiii, le folosim în fiecare zi.

Știi că?

Sub sigla LEGO se produc unele dintre cele mai faimoase jucării din lume. Primele jucării de acest tip erau confecționate din lemn și au fost produse în Danemarca. Cuvântul LEGO este format din cuvintele *leg* și *godt*, care înseamnă „a se juca frumos”.

- 1 Menționează în ce scop a fost scris textul dat.
- 2 Cum crezi că s-a documentat persoana care a scris textul? Alege una dintre următoarele variante:
 - a. a căutat informații pe internet;
 - b. a căutat informații într-o broșură de prezentare a fabricii;
 - c. a obținut informații direct, prin vizita la fabrică.

3 Precizează:

- a) care este aspectul principal prezentat în text;
- b) detaliile la care se face referire;
- c) cele mai importante momente ale vizitei.

4 Formulează observații asupra modului în care este redactat textul dat.

5 Lucrați în echipe de câte 4, 5 elevi! Veți împărți sarcinile de lucru, pentru a alcătui un plan inițial al unei compuneri cu una dintre temele de mai jos.

- *O vizită la un muzeu al jucăriilor;*
- *O zi de vacanță;*
- *La școală, în clasa a V-a;*
- *În vizită la Legoland.*

În cadrul echipei, doi elevi vor identifica posibile surse de documentare pentru tema aleasă, iar ceilalți vor redacta planul inițial.

6 Echipele vor schimba planurile elaborate și vor face observații cu privire la activitatea colegilor.

Ce am înțeles

Un text poate fi redactat în diverse scopuri (ca temă pentru o oră de la școală, în scop personal – jurnal, scrisoare, bilet etc.). Înainte de redactarea unui text, este foarte important să fie stabilit scopul acestuia.

Orice text are o anumită temă. Pentru ilustrarea acesteia, se formulează idei care alcătuiesc **planul inițial al compunerii**. Sunt selectate cele mai interesante idei, care vor constitui punctul de plecare în redactarea textului. Pentru documentare, se folosesc diferite surse: enciclopedii, dicționare explicative, ziare, reviste, surse online etc.

Pentru alcătuirea planului inițial, este recomandat să se formuleze într-un enunț clar aspectul cel mai important care va fi prezentat în textul pe tema selectată. De exemplu, pentru compunerea cu tema *La școală, în clasa a V-a*, aspectul cel mai important poate fi formulat în felul următor: *O zi din viața de școlar a unui copil de clasa a V-a*. Se notează, de asemenea, detaliile care vor fi prezentate în text, momentele cele mai importante ale unei întâmplări (în cazul unui text narativ). Ideile reținute trebuie să aibă legătură cu tema aleasă.

Cum aplic ce am învățat

1 Imaginează-ți că ești voluntar la o asociație care își propune să ajute copiii, prin recondiționarea unor jucării folosite și vânzarea lor în scopuri caritabile. Alcătuiește planul unei compuneri cu tema: *O zi din viața unui voluntar*.

2 Alcătuiește, la alegere, planul unui text cu una dintre temele:

- *Anotimpul preferat;*
- *O zi din viața unui copil;*
- *Jocurile pe calculator în viața unui copil.*

12. Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere, paragrafe

Ce știu

Precizează care sunt părțile componente ale unui text scris.

Un text scris are câteva părți, care dobândesc unitate prin prezentarea unui aspect esențial.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Cea mai dragă jucărie

Îmi amintesc cu drag de primii ani din copilărie, de universul meu imaginar, în care exploram lumea jucându-mă cu o păpușă pe nume Maria. Era prietena mea cea mai bună, mi-o închipuiam vie, cu ea purtam discuții lungi și făceam vizite altor prietene imaginare. Eram nedespărțite. Îmi aduc aminte că, la masă, mama punea două farfurii, pentru mine și pentru Maria. Îi confecționam hăinuțe, după puterile și priceperea mea. Uneori, stricam și haine bune, ale mele sau ale mamei, dar nu eram certată niciodată. Îi povesteam Mariei despre școală și despre colegi, despre tot ceea ce reprezenta universul meu familiar. O luam în brațe și exploram împreună curtea și parcul, bucurându-ne de frumusețea naturii. Păpușa mea din copilărie va rămâne întotdeauna specială în inima mea. O păstrez și acum în camera mea, chiar dacă nu mă mai joc ca altădată. Îi împărtășesc, uneori, bucuriile și necazurile mele. Ea mă privește cu ochii mari, albaștri, și cu zâmbetul pe buze. Mi se pare că are puterea să mă înveselească de fiecare dată când sunt tristă. Ea a fost și va rămâne una dintre cele mai dragi jucării, pentru că i-am dat ceva din sufletul meu, de-a lungul anilor. Unele jucării trebuie păstrate, pentru că ne țin amintirile în viață.

1 Menționează în ce scop a fost scris textul dat.

2 Notează trei idei principale care se pot desprinde din textul dat.

3 **Lucrați în grupe de câte 4, 5 elevi!**

a) Corectați textul dat, prin identificarea părților acestuia (introducere, cuprins, încheiere).

b) Menționați unde ar trebui să apară alineate, justificându-vă alegerea.

4 **Lucrați în grupe de câte 3 elevi!**

a) Notați, pe fișe de lucru, ce ar trebui să conțină introducerea, cuprinsul și încheierea unui text cu tema *Cele mai frumoase amintiri din copilărie*.

b) Schimbați fișele de lucru cu alte grupe, completând sau modificând variantele propuse de ceilalți colegi.

5 Redactează prima formă a textului al cărui plan l-ai efectuat în cadrul grupei din care ai făcut parte, folosind, pentru introducerea logică a paragrafelor, formule de tipul: „La început...”, „Apoi...”, „În sfârșit...” etc.

6 Schimbă caietul cu un coleg și corectează textul, formulând observații cu privire la conținutul acestuia și la forma în care este redactat (recapitulează informațiile din lecția despre redactarea unui text, din Unitatea I).

Ce am înțeles

Un text scris are **introducere, cuprins, încheiere**.

În **introducere**, se precizează când și unde au loc evenimentele prezentate în text, ce atmosferă se desprinde, eventual care sunt participanții la întâmplări. Introducerea trebuie să stârnească interesul unui cititor pentru ceea ce va fi prezentat în cuprins.

Cuprinsul este partea cea mai amplă a unui text scris. În cuprins, ideile trebuie dezvoltate într-o ordine logică, în enunțuri clare. Acestea vor avea legătură cu subiectul, iar vocabularul folosit va fi variat, fără repetiții

de cuvinte. Cuprinsul poate avea mai multe paragrafe, fiecare idee nouă fiind marcată printr-un alineat.

Încheierea unui text poate cuprinde: o concluzie în legătură cu aspectele prezentate, finalul întâmplărilor, sugestii pentru o posibilă continuare a acestora sau considerații personale asupra temei dezvoltate.

În general, introducerea și încheierea nu trebuie să depășească, fiecare, un paragraf.

Întotdeauna, în redactarea unui text, se respectă atent ortografia și punctuația.

Cum aplic ce am învățat

1 Redactează, în 100-150 de cuvinte, un text pe tema *O călătorie de vacanță*.

2 Alcătuieste, în 60-100 de cuvinte, un text despre activitățile pe care le desfășori într-o zi obișnuită.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A Luna strălucea **uriașă** și albă pe cer, iar zăpada scânteia. Când Moș Crăciun a plesnit din bici și a părăsit în mare grabă Valea pentru a ajunge în lumea de dincolo de ea, sania **încăpătoare** era plină cu saci **uriași**. În timp ce renii goneau înainte, Moș Crăciun cel vesel râdea, fluiera și cânta cu bucurie. Aceasta era ziua cea mai fericită a anului, ziua în care dăruia micuților comorile atelierului său.

Avea să fie o noapte **plină**; știa bine acest lucru. În timp ce fluiera, striga și plesnea din bici, revedea în minte toate orașele, cătunele și fermele unde era așteptat și făcea socoteala că avea destule cadouri să facă **fericiți** pe toți copiii. Renii știau prea bine ce aștepta de la ei și goneau atât de repede, încât picioarele lor nu păreau să atingă pământul acoperit de zăpadă.

Deodată, se întâmplă un lucru ciudat: o frânghie zbură prin lumina lunii și lațul mare de la capătul ei prinse brațele lui Moș Crăciun, strângându-se în jurul acestuia. [...]

Mamie Brown, care își dorea o păpușă, a primit o tobă, iar o tobă nu e de niciun folos unei fetițe care iubește păpușile. Și Charlie Smith, căruia îi place să hoinărească și să se joace pe afară, care își dorea o pereche de cizme de cauciuc noi, a primit o trusă de cusut plină de cutiuțe cu ace și mosoare colorate.

(Frank Baum, Moș Crăciun a fost răpit)

B Am aflat că la Muzeul de Istorie a României s-a deschis o expoziție de jucării, din anii '20 și până în anii '90, și că poți recunoaște acolo unele jucării pe care le-ai avut în copilărie. Copiii din anii '50, '60, '70 și '80 au avut o varietate **limitată** de jucării. Erau unele comune fiecărei generații și chiar și astăzi

mai dau naștere unor **conversații** de genul: „Tu ai avut avion Tarom?”, „Da, dar tu ai avut mașină teleghidată cu fir, dintr-aiia verde, americană, decapotabilă? Dar autocar ONT?” Spune-mi ce jucării ai avut ca să-ți spun când te-ai născut.

Astăzi, **rareori** se întâmplă ca jucăriile să semene cu ale colegului de bancă. Sunt în număr foarte mare și se bucură de atenție doar în ziua în care au fost primite. **Zac** apoi uitate prin cutii, pentru a fi redescoperite după luni sau chiar ani de zile, pline de praf și eventual cu bateriile scurse, imposibil de folosit, drept care sunt aruncate la gunoi asemeni mâncării uitate în frigider. **Presupun** că, în aceste condiții, jucăriile de azi nu vor deveni subiect de conversație peste ani, pretext de amintire a copilăriei și a unei epoci. Lucrul ăsta se va întâmpla, în schimb, probabil, cu anumite jocuri pe calculator: „Ai avut Need for Speed? Dar Warcraft X? Mai știi când computerul avea un hard sub birou, iar monitorul ocupa jumătate din suprafața biroului?”

(Andrei Manolescu, Jucării)

- 1 (1p) Pune următoarele cuvinte din textele date la forma din dicționar, apoi ordonează-le alfabetic: *strălucea, lumea, comune, jucăriile.*
- 2 (1p) Transcrie, din fiecare text, câte două cuvinte din câmpul lexical al jucăriilor.
- 3 (1p) Notează:
 - a) câte un sinonim potrivit pentru sensul din text al fiecăruia dintre cuvintele subliniate;
 - b) câte un antonim pentru cuvintele scrise îngroșat.
- 4 (1p) Precizează numărul de sunete și numărul de litere al fiecăruia dintre cuvintele următoare: *repede, picioarele, generații, atenție.*
- 5 (1p) Menționează câte silabe are fiecare dintre cuvintele următoare: *bici, fluiera, redescoperite, probabil.*
- 6 (1p) Identifică scopul în care a fost scris textul B.
- 7 (1p) Formulează o idee principală și o idee secundară care se pot desprinde din textul B.
- 8 (1p) Ilustrează două caracteristici ale unui text narativ literar, care apar în textul A.
- 9 (1p) Redactează un text de 60-100 de cuvinte, în care să prezinți o vizită în țara lui Moș Crăciun.

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic

1. Documentează-te pentru a realiza un proiect pe tema *Jocuri din viața copiilor de altădată și de acum.*
2. Redactează, în 100-120 de cuvinte, un text pe tema dată, inserând imagini adecvate.
3. Prezintă-le colegilor proiectul tău, valorificând mijloacele audio-video (videoproiector, calculator, laptop etc.) pe care le ai la dispoziție în școală.

Unitatea IV

Proiecte de copil

- Textul narativ nonliterar
- Verbul
- Tipuri de texte nonliterare

1. Textul narativ nonliterar

Ce știi

Imaginează-ți că ești reporter de televiziune. Prezintă oral un eveniment important desfășurat în localitatea ta, referindu-te la participanți și la acțiunile lor.

Evenimentele dintr-un text nonliterar pot fi prezentate prin intermediul narațiunii.

Ce aflu

Lumea copiilor, în Cetatea Oradea: Show cu baloane uriașe de săpun și concert Ada Milea

A fost lumea copiilor, sâmbătă seară, în Cetatea Oradea. Câteva sute de princhindei s-au strâns pentru a lua parte la un spectacol cu baloane de săpun, urmat de un super concert susținut de Ada Milea. Ambele evenimente s-au desfășurat în cadrul Festivalului de Teatru pentru copii Arcadia.

În jurul orei 18, în curtea Cetății, cam 300 de copii chicoteau, uitându-se fascinați la dr. Bubble și Milkshake, care, îmbrăcați în costume colorate, împrăstiau baloane uriașe de săpun în cerul proaspăt limpezit de nori. „Uaaaaaaai”, se bucurau în cor copiii de fiecare dată când vedeau „furtuna” de balonașe de săpun, care se pierdea în văzduh.

Chiar dacă moderatoarea îi mai tempera și le atrăgea atenția să îl lase pe „scamator” să își facă numărul, să nu se bulucească*, micuții radiau*, sărind să prindă balonașele odată lansate. „Cireșa de pe tort” a venit la final, când cei care au dorit au fost „îmbrăcați” într-un balon uriaș.*

În jurul orei 19, distracția s-a mutat în amfiteatru, la un concert Ada Milea, dedicat „copiilor cuminiți”. Artista a urcat pe scenă cu chitara în mână și alături de actorii Dorina Chiriac, Radu Bânzaru și Alex Bogdan, oferind un spectacol colorat și autentic, care i-a făcut pe micuți să danseze neîntrerupt, iar pe părinți să râdă cu poftă.

Fiecare artist a avut rolul său bine definit, interpretat într-o manieră haioasă. Astfel, piticii au ascultat atenți povestea lui Apolodor, pinguinul călător, și râdeau în hohote de mimica expresivă a cântăreților foarte naturali, care imitau inclusiv sunetele naturii. Momentele în care Radu Bânzaru „înghițea” microfonul, de pildă, sau sunetele „monstruoase” scoase de acesta au amuzat publicul la maxim.

De altfel, inclusiv artiștii s-au simțit în elementul lor la Oradea. Foarte veseli și având o dicție impecabilă*, mai ales că multe dintre piesele cântate erau adevărate maratoane de cuvinte „încurcate”,*

artiștii și-au cucerit publicul, inclusiv la a doua parte a spectacolului, numit „pentru copiii obraznici”. Deși spectacolul, susținut de data aceasta de Ada Milea și Bobo Burlăcianu, s-a transformat mai mult într-unul pentru oameni mari, copiii au rămas în continuare fideli. [...]

Festivalul de teatru pentru copii Arcadia continuă duminică.

De la ora 11, în Sala Arcadia, copiii cu vârsta de peste 8 ani sunt invitați la „Călătorie spre Centrul Pământului”, susținut de Teatrul Gulliver Galați, iar de la ora 18, show-ul revine în Cetate, dr. Bubble și Milkshake îi așteaptă pe copii la o nouă tură de Baloane de Săpun. De la ora 19, tot în Cetate, dar în amfiteatru, Compania Teatrul Pe Roți Arad va prezenta spectacolul „Cufărul Magic”, pentru copii peste 4 ani, iar de la ora 20, în același loc, magicienii Eduard și Bianca vor oferi show-ul „O lume magică”.

(Text adaptat de pe site-ul <http://www.ebihoreanul.ro>)

Știi că?

Arcadia era o provincie a Greciei antice, centrul Peloponezului, locuită de un popor de păstori și considerată de poeți locașul nevinovăției și al fericirii.

Dicționar

- * *a se buluci* – a se aduna în număr mare, a se îngrămădi
- * *a tempera* – a potoli, a modera, a domoli (un sentiment, o acțiune, o dorință)
- * *a radia* – 1. a emite, a împrăști raze de lumină, de căldură, unde sonore sau fascicule de particule radial, în toate direcțiile. 2. a avea o înfățișare care reflectă fericire, bucurie etc.; a fi vesel, surâzător, bine dispus, jovial
- * *dicție* – modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele
- * *impecabil* – care este fără cusur, fără reproș, perfect

Vocabular

- 1 Caută în dicționar sensurile cuvântului *amfiteatru*, apoi alcătuește enunțuri prin care să le illustrezi.
- 2 Menționează ce sens au în text cuvintele următoare: **limpezit** (*proaspăt limpezit de nori*), **furtuna** (*când vedeau „furtuna” de balonașe de săpun*), **îmbrăcați** (*cei care au dorit au fost „îmbrăcați” într-un balon uriaș*).

Semne de punctuație și de ortografie

- 1 Explică rolul semnelor de punctuație învățate, în următoarea secvență:
În jurul orei 18, în curtea Cetății, cam 300 de copii chicoteau, uitându-se fascinați la dr. Bubble și Milkshake, care, îmbrăcați în costume colorate, împrăștiau baloane uriașe de săpun în cerul proaspăt limpezit de nori.
- 2 Precizează ce rol au ghilimelele în secvența: „Uaaaaaaai”, se bucurau în cor copiii.

Acțiune, participanți, timp, spațiu

- 1 Scrie, în caiet, numele festivalului în cadrul căruia au fost organizate activitățile prezentate în textul dat.
- 2 Completează, în caiet, enunțurile următoare, cu informații din textul dat:
 - Ora la care încep activitățile dedicate copiilor este
 - Concertul dedicat „copiilor cuminiți” începe la ora
- 3 În ce zile a avut loc festivalul menționat în text?
- 4 Indică activitățile organizate duminică și orele la care sunt programate.

- 5) Transcrie structuri din text care fac referire la spații reale.
- 6) Prezintă succesiunea acțiunilor din textul dat, folosind structuri de tipul: *La început/Mai întâi Apoi ... , La finalul concertului pentru copii din prima zi a festivalului, ...*
- 7) Notează, pe două coloane, structuri din textul dat prin care se transmit informații despre desfășurarea festivalului și structuri care prezintă acțiunile copiilor și ale actorilor participanți la festival, după modelul dat.

Model:

Informații despre desfășurarea festivalului	Acțiuni ale copiilor și ale actorilor
<i>În jurul orei 18, în curtea Cetății...</i>	<i>...cam 300 de copii chicoteau, uitându-se fascinați...</i>

- 8) Cum se numesc actorii care au susținut spectacolul din cadrul festivalului?
- 9) Ilustrează două acțiuni făcute de actorii participanți la festival pentru a-i amuza pe copii.
- 10) Identifică participanții la activitățile prezentate în textul dat, grupându-i după diferite criterii (de exemplu: vârstă, rolul în desfășurarea acțiunilor etc.).
- 11) **Lucrați în grupe de câte 3, 4 elevi!** Comparați textul studiat în această unitate de învățare, *Lumea copiilor, în Cetatea Oradea: Show cu baloane uriașe de săpun și concert Ada Milea*, cu textul studiat în unitatea anterioară, *Sufletul soldaților de plumb*. Formulați observații cu privire la: caracterul real/imaginar al întâmplărilor, asemănările și deosebirile dintre participanții la acțiunile prezentate.

Ce am înțeles

Textul narativ nonliterar prezintă o succesiune de acțiuni, desfășurate într-un anumit timp și spațiu. Spre deosebire de textele narative literare, care înfățișează întâmplări, situații, participanți la acțiuni reprezentând rodul imaginației scriitorului, textele nonliterare se referă la aspecte din realitate.

În textele narative nonliterare, prin intermediul narativității, pot fi prezentate acțiuni și întâmplări la care participă persoane reale.

Autorii textelor nonliterare pot folosi resursele expresive ale limbii române cu scopul de a trezi interesul cititorului pentru aspectele prezentate.

Cum aplic ce am învățat

- 1) Imaginează-ți că ești unul dintre copiii participanți la evenimentul prezentat în text. Alcătuieste un dialog cu unul dintre artiștii care au susținut spectacolul de la Cetatea Oradea, folosind formule adecvate de inițiere și de încheiere a situației de comunicare.
- 2) Alcătuieste, în 60-100 de cuvinte, un text narativ nonliterar, în care să prezinți un eveniment deosebit la care ai participat.
- 3) Caută, pe o hartă rutieră a României, informații despre distanțele și variantele de drum care pot fi parcurse din localitatea ta natală până la un obiectiv turistic de tipul celui menționat în textul studiat (Cetatea Oradea, Cetatea Râșnov etc.) și alcătuieste o schemă a traseului pe care îl alegi. Notează informații despre obiectivele turistice pe care le-ai putea vizita urmând traseul respectiv.

2. Verbul. Flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana și timpul

Ce știi

Alcătuiește cel puțin trei propoziții în care să prezinți, cu ajutorul verbelor, acțiunile copiilor din imaginile următoare.

Într-o comunicare, verbul este esențial.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Ursul alb ridică ochii...

„A, da! parcă spunea privirea lui. Aveți dreptate! Sunt Fram și trebuie să vă înveselesc!...”

Cu labele făcu un semn de neputință în lături. Duse dreapta în frunte, apoi la inimă, din nou la frunte și din nou la inimă. Acolo era ceva stricat, care nu mai mergea...

Adineauri, când a ridicat perdeaua de catifea vișinie, încă tot mai credea că totul are să fie ca înainte. Mulțimea, copiii, aplauzele i-au dat această amăgire.

Acum din nou a uitat tot.

Nu știe ce caută aici. Ce vrea lumea aceasta de la el?

— E bolnav, bunicule! rosti fetița cu milă. E bolnav... De ce nu-l lasă în pace dacă e bolnav? Uitase că și ea tropăise, că și ea bătuse din palme și că strigase într-un glas cu ceilalți: „Vrem Fram! Vrem Fram!”

(Cezar Petrescu, Fram, ursul polar)

Ce am înțeles

● **Verbul** este partea de vorbire care arată acțiunea (a duce, a merge, a ridica etc.), starea (a crede, a uita etc.) sau existența (a fi, a exista etc.).

● Verbul este o **parte de vorbire flexibilă**, deoarece își modifică forma în comunicare.

Verbul își modifică forma în raport cu persoana, numărul și timpul.

1 Selectează verbele din următoarea serie: *spunea, să înveselesc, privirea, dreptate, era, trebuie, e, făcu, au dat, amăgire.*

2 Precizează care dintre verbele identificate arată acțiunea, starea sau existența.

3 Indică persoana și numărul verbelor din următoarea secvență: *A, da! parcă spunea privirea lui. Aveți dreptate! Sunt Fram...*

Verbul are trei persoane și numărul singular și plural:

- persoana I: (eu) *uit/am uitat/voi uita* etc., (noi) *uităm/am uitat/vom uita* etc.;
- persoana a II-a: (tu) *uiți/ai uitat/vei uita* etc., (voi) *uitați/ați uitat/veți uita* etc.;
- persoana a III-a: (el) *uită/a uitat/va uita* etc., (ei) *uită/au uitat/vor uita* etc.

Acțiunea/starea/existența exprimată cu ajutorul verbului se poate desfășura într-un timp: trecut (înainte de momentul vorbirii: *mergeam, am mers, mersei, mersesem*), prezent (în momentul vorbirii: *merge*), viitor (după momentul vorbirii: *voi merge*).

● Sunetele sau grupurile de sunete care, în cazul verbului, indică persoana și numărul se numesc **desinențe** sau **terminații**: eu cred, tu crezi, el crede, noi credem, voi credeți, ei cred.

● Verbul poate avea aspect afirmativ (*merge, cred, spun* etc.) și aspect negativ (**nu** *merge, nu cred, nu spun* etc.).

4 Modifică enunțul următor, înlocuind cuvântul subliniat cu formele indicate între paranteze, după modelul dat: El (*eu, tu, noi, voi, ei*) *a uitat tot*.

Model: Eu am uitat tot.

5 Copiază în caiet seria următoare, apoi subliniază, cu o linie, verbele la timpul prezent și cu două linii, verbele la timpul trecut: *făcu, a ridicat, aveți, credea, vrem, uitase*.

6 Transformă replicile fetei din dialogul cu bunicul, păstrând persoana, dar punând verbele la timpul viitor, apoi la timpul trecut. Ce observații poți face cu privire la forma verbelor?

7 Pune verbele următoare la forma din dicționar: *a ridicat, credea, au dat, caută, roști, tropăise*.

8 Identifică, pentru verbele conjugate mai jos:

- sunetele comune formei din dicționar și formelor de la diferite persoane, numărul singular și numărul plural;

- sunetele sau grupurile de sunete care arată modificarea formei verbului, în funcție de persoana și numărul la care este pus:

a crede (forma din dicționar) – *eu cred, tu crezi, el crede, noi credem, voi credeți, ei cred*;

a căuta (forma din dicționar) – *eu caut, tu cauți, el caută, noi căutăm, voi căutați, ei caută*.

9 Alege două verbe din text și propune câte o formă terminată în *-ți* și *-m*. La ce persoană se află aceste verbe?

10 Menționează prin ce se deosebesc formele verbului *a spune* din următoarele enunțuri:

- Fratele meu spune adevărul.

- Fratele meu nu spune adevărul.

Cum aplic ce am învățat

1 Selectează, în coloane diferite, verbele la timpul trecut, prezent, viitor, din următoarea serie: *vom citi, a spus, vei spune, câștigase, aduci, organizau, vom crea, micșoră, vom întreba*.

2 Notează, în caiet, pentru următoarele verbe, formele pentru timpul prezent, persoana I, a II-a și a III-a, numărul singular și numărul plural: *a dansa, a urmări, a crede*.

3 Alcătuieste enunțuri în care să folosești verbul *a însufleți* la persoana I și a II-a, numărul singular, timpul viitor.

4 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele verbelor indicate între paranteze:

Toți copiii ... (*a iubi*, prezent) joaca. Cei mai mulți ... (*a ieși*, trecut) afară, cu prietenii, dar, azi ... (*a exista*, prezent) numeroși copii care ... (*a prefera*, prezent) jocurile pe calculator.

5 Scrie forma negativă a verbelor din următorul text:

Speranța se pregătea de plecare.

Se împlinise jumătate anul de când aștepta la Marsilia, bătută de soarele sudului. Hamalii cărau în magazie încărcătura debarcată de pe Bristol: lăzi, butoaie, baloturi, legături de sape, lopeți, târnăcoape și fel de fel de ciururi și site ciudate, în timp ce echipajul făcea ultimele pregătiri pe punte.

(Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*)

6 **Lucrați în perechi!** Alcătuiți dialoguri de 5, 6 replici, despre sentimentele trăite în timpul vizionării unui film, în care să integrați verbele *a simți, a crede, a presupune*.

3. Modurile verbului

Ce știu

Selectează, din enunțurile următoare, verbele care, pentru vorbitor, redau: acțiuni sigure; porunci, îndemnuri.

- *Prinde mingea!*
- *Veniți cu noi în excursie?*
- *Verșorii mei ne vor vizita în vacanță.*
- *Plecați mai repede spre casă!*

Formele verbului pot arăta cum consideră vorbitorul acțiunea.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

*Marea este și pentru cei mici, nu numai pentru părinți și bunici. Și la urma urmei, ei nici nu știu să se joace ca voi pe plajă, în nisip, în fel și chip, făcând palate în care, pe furiș, intră scoicile prin acoperiș. Părinții toată ziua ar vrea să vă culce. Să vă spun un secret: ei au venit numai ca să vă încurce. Așa le merge gura: „Ce faci?”, „Unde te duci?”, „Stai aici!” Mai rău ca la bunicii care s-au făcut mici. Dar acum ați venit cu mine și eu, știți, nu fac scandal. (Marin Sorescu, *Unde fugim de-acasă?*)*

Ce am înțeles

● Formele verbelor care arată cum consideră vorbitorul acțiunea se numesc **moduri**.

● Modurile verbului se împart în două categorii: **moduri personale/predicative** și **moduri nepersonale/nepredicative**.

Verbele la **moduri personale/predicative** își modifică forma după persoană și îndeplinesc funcția sintactică de predicat.

Verbele la **moduri nepersonale/nepredicative** nu își modifică forma după persoană și nu îndeplinesc funcția sintactică de predicat.

1 Transcrie enunțurile următoare, selectând varianta corectă de răspuns:

- Verbele *intră, au venit, nu știu* arată acțiuni reale/acțiuni posibile.
- Verbul din secvența: *Stai aici!* arată o acțiune dorită sau care depinde de o condiție/o poruncă, un îndemn.
- În secvența: *Părinții... ar vrea...*, verbul arată o acțiune dorită sau care depinde de o condiție/o acțiune reală, sigură.
- Verbele *să se joace, să culce, să spun, să încurce* arată acțiuni care se pot realiza, posibile/acțiuni reale, sigure.

2 Rezolvă următoarele cerințe:

- Rescrie următoarele enunțuri, trecând verbele subliniate la persoana I și a II-a, numărul singular și plural:
 - *Copiii adoră să petreacă vacanța la mare.*
 - *Ei preferă a înota, simțind pe deplin bucuria vacanței.*
 - *Copiii au de străbătut valurile până la geamandură.*
- Ce observații poți face în legătură cu forma verbelor din enunțurile rescrise de tine? Ce rol au aceste verbe în propozițiile din care fac parte?

● Modurile **personale/predicative** din limba română sunt:

● modul **indicativ**: arată o acțiune sigură, reală (*a văzut, simțea, merg, vor citi* etc.);

● modul **imperativ**: arată o acțiune considerată de vorbitor obligatorie, constituind un îndemn, un ordin, o poruncă (*Stai!, Vino!*);

● modul **conjunctiv**: arată o acțiune posibilă, realizabilă (*să se joace, să spun* etc.);

● modul **condițional-optativ**: arată o acțiune dorită sau a cărei îndeplinire depinde de o condiție (*ar vrea, ar citi, ar merita* etc.).

● Modurile **nepersonale și nepredicative** din limba română sunt:

● modul **infinitiv**: este forma la care se află verbul în dicționar (*a colora, a dansa* etc.).

De cele mai multe ori, verbul la infinitiv este însoțit de cuvântul *a*. Dacă verbul la modul infinitiv stă după verbul *a putea*, cuvântul *a* din componența modului infinitiv dispare. Folosirea lui reprezintă o greșeală de exprimare.

De exemplu, în enunțul: *Îi place a citi.*, verbul *a citi* este la modul infinitiv. În enunțul: *Poate citi cu ușurință în limba engleză.*, verbul *citi* este tot la modul infinitiv, dar acesta stă după verbul *a putea*. De aceea, cuvântul *a* din componența modului infinitiv nu mai apare.

Verbele la modul infinitiv se termină întotdeauna cu o vocală. În funcție de această terminație, verbele din limba română se împart în patru conjugări. Astfel, verbele de conjugarea I se termină la modul infinitiv în **-a** (*a dansa, a mânca, a crea* etc.), verbele de conjugarea a II-a se termină la modul infinitiv în **-ea** (*a avea, a bea, a părea* etc.), verbele de conjugarea a III-a se termină la modul infinitiv în **-e** (*a crede, a cere* etc.), iar verbele de conjugarea a IV-a se termină la modul infinitiv în **-i/-î** (*a iubi, a hoinări, a urî, a doborî* etc.).

● modul **participiu**: ajută la formarea unor moduri și timpuri ale verbului (*am trecut, voi fi mers, aș fi citit* etc.).

Verbele la modul participiu se termină în **-t** (de exemplu, *citit, mâncat, creat* etc.) sau în **-s** (de exemplu, *scris, pus* etc.).

● modul **supin** se formează din cuvinte de tipul: *de, după, la* etc. și forma de participiu a verbului (*de mâncat, de scris* etc.);

● modul **gerunziu** se termină în **-ând/-ind** (*cântând, făcând, creând* etc.).

Un verb se poate afla atât la un mod personal, cât și la un mod nepersonal.

c) Ce observi cu privire la forma celorlalte verbe din enunțurile rescrise de tine (*a înota, simțind, de străbătut*), în raport cu enunțurile inițiale?

3 Care dintre următoarele structuri au sens și constituie comunicări?

- Copiii înoată în apele învolburate ale mării.
- Noi am înota numai în ape liniștite.
- Copiii înotând în apa mării.
- Înotați numai până la geamandură!
- Să înotați numai până la geamandură!
- Copiii a înota toată ziua.
- Copiii de înnotat în valurile mării.

4 Precizează cum consideră vorbitorul acțiunea redată prin verbul *a veni*:

- Noi venim din excursie.
- Veniți cu noi!
- Vreau ca Radu să vină la petrecere.
- Ei ar veni pe jos dacă ar avea mai mult timp la dispoziție.

5 Citește enunțurile următoare și selectează răspunsul corect la întrebările formulate:

Îmi place a desena în timpul liber. Voi desena mult în vacanță.

A crea jocuri este plăcerea lui. Va crea povești pentru copii.

- Ce arată verbele colorate?

a. forma din dicționar a verbului, numele acțiunii;

b. o poruncă, un îndemn;

c. o acțiune reală, sigură.

● Ce fel de acțiuni arată verbele subliniate, însoțite de cuvintele *voi, va*?

a. forma din dicționar a verbului;

b. o acțiune reală, sigură;

c. o acțiune dorită sau care depinde de o condiție.

6 Notează forma din dicționar a primelor trei verbe din textul dat.

7 Completează, în caiet, spațiile libere cu formele verbelor notate între paranteze, terminate în **-t** sau **-s**:

● A ... câteva ore frumoase cu prietenii, la film. (*a petrece*)

● Ai ... o vacanță reușită? (*a avea*)

● Ați ... fotografiile din excursie? (*a aduce*)

● A ... cu gura până la urechi. (*a râde*)

8 Completează, în caiet, spațiile libere cu forme verbale create după modelul dat.

Model: A cumpărat un aparat *de fotografiat*. (*a fotografia*)

- Are câteva probleme ..., apoi e liber. (*a rezolva*)
- Are o carte ..., pentru relaxare. (*a colora*)

Cum aplic ce am învățat

1 Identifică verbele la modul indicativ din fragmentele următoare:

a) *Astăzi, la 7 dimineața, cel mai frumos ră-sărit pe care l-am văzut în București, pe podul Basarab. Fundal: stoluri de porumbei, macarale, supermarketuri cu firme luminoase, clădiri în paragină, blocuri de locuințe, Gara de Nord, cu liniile de tren ca niște tentacule lungite sub pod. Orașul ăsta încă mai are un strop de magie în el. Dacă vrei s-o vezi.*

„Instinctul” ar fi trebuit să-mi spună: „Repe-de, fă o fotografie și posteaz-o pe Facebook”. Nu am făcut-o. Îmi place ca unele imagini să le păstre-z doar în minte sau, uneori, să le (des)scriu. În aceeași zi, la Festivalul Internațional de Literatu-ră București, Vlad Zografi spunea că realitatea curge asemenea unei melodii – „mă interesează muzica pentru că nu este nimic încremenit acolo. Mă sperie fotografiile, sunt mincinoase în esența lor. Pierdem din vedere respirația amplă a vieții cu toate clipurile astea din viețile noastre.” Căci ele nu redau adevărul, realitatea așa cum e ea, spune el. Eu, însă, nu pot fi de acord. Fotojurnaliștii știu să redea lumea așa cum este ea. Iar realitatea mea e plină de fotografii. În mintea mea rulează mai mereu câte un film sau doar o imagine care mă bânuie o zi întreagă.

(Cristina Ștefan, „Fără fotografii, doar cuvinte”,
în *Dilema veche*, 19 decembrie 2016)

b) *Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos de vei voi să rămâi măcar un ceas.*

(*Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*,
basm popular cules de Petre Ispirescu)

2 Formulează enunțuri în care să utilizezi următoarele verbe, la modurile cerute:

- *a pune, a auzi* – indicativ;
- *a cere, a prinde* – participiu;
- *a mânca, a lăsa* – imperativ.

3 Alcătuieste patru enunțuri despre disciplina de studiu pe care o preferi, în care să apară verbe la modul indicativ.

4. Timpurile modului indicativ

Timpul prezent

Ce știu

Precizează când se desfășoară acțiunea exprimată de verbele din enunțurile următoare, în raport cu momentul vorbirii:

Concertul are loc chiar în acest moment. Solistul intră în scenă.

Verbele pot arăta acțiuni care se desfășoară în momentul vorbirii.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Dacă te-ai întrebat adesea cine are grijă ca Timpul să curgă exact așa cum trebuie și să nu se oprească niciodată, trebuie să-l cunoști neapărat pe Vrăjitorul Timpului.

Este foarte-foarte bătrân, atât de bătrân încât nimeni nu-i știe vârsta.

Barba îi curge în valuri din vârful turnului unde locuiește, până jos, pe pământ.

Vrăjitorul are grijă să întoarcă în fiecare Zi limbile ceasului uriaș din vârful turnului. Nu a greșit nici măcar o singură dată și Timpul a trecut întotdeauna la fel.

Nici mai repede, nici mai încet.

(Adina Rosetti, Cristiana Radu, *Domnișoara Poimâine și joaca de-a Timpul*)

- 1 Transcrie toate verbele la modul indicativ din text care arată o acțiune desfășurată în momentul vorbirii.
- 2 Notează persoana și numărul verbelor identificate.

Ce am înțeles

Timpul prezent al modului indicativ arată că acțiunea se desfășoară în momentul vorbirii.

Observă verbele conjugate în tabelul următor, pentru a înțelege structura timpului prezent al modului indicativ:

a învăța	a lucra	a umbla	a părea	a merge	a citi	a dormi	a hotărî
învăț	lucrez	umblu	par	merg	citesc	dorm	hotărâsc
înveți	lucrezi	umbli	pari	mergi	citești	dormi	hotărâști
învăț	lucrează	umbli	pare	merge	citește	doarme	hotărâște
învățăm	lucram	umblăm	părem	mergem	citim	dormim	hotărâm
învățați	lucrați	umblați	păreți	mergeți	citiți	dormiți	hotărâți
învăț	lucrează	umbli	par	merg	citesc	dorm	hotărâsc

În conjugare, verbele au o parte relativ fixă, comună formei de la modul infinitiv și formelor conjugate (rădăcina). Acestea i se adaugă sunete sau grupuri de sunete care marchează timpul (sufixe de timp) și desinențele, care marchează persoana și numărul. În tabel, poți observa că verbele de conjugarea I primesc, ca sufixe de timp pentru prezent, sunetele și grupurile de sunete -ă-, -ez-/eaz-, -e-, -esc/-ești-, -i-, -ăsc/-ăști-, -â- (notate cu albastru) și desinențele -i, -ă/-e, -m, -ți (notate cu roșu).

Verbele de tipul lui *a crea*, *a agreea* își schimbă forma la modul indicativ, timpul prezent, asemenea verbului *a lucra*. Aceste verbe au câte doi de e la persoana I, a II-a, numărul singular, persoana a III-a, numărul singular și plural și un singur e la persoana I și persoana a II-a plural:

- a agreea: agreeez, agreezi, agreează, agreeăm, agreeați, agreează;
- a crea: creez, creezi, creează, creăm, creați, creează.

3 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele cerute ale verbelor dintre paranteze:

- Elevii noștri ... (*a lucra*, indicativ, prezent) pentru o asociație de voluntari.
- El ... (*a agreea*, modul indicativ, timp prezent) ideea de a pleca în tabără cu alți colegi.
- Noi ... (*a crea*, modul indicativ, timpul prezent) mesaje pentru zilele de naștere ale prietenilor.
- Voi ... (*a crea*, modul indicativ, timpul prezent) modele de rochii pentru ocazii festive.

Ce observi în legătură cu forma verbelor folosite de tine?

Cum aplic ce am învățat

1 Alcătuieste enunțuri în care să apară verbele următoare la modul indicativ, timpul prezent, persoana I, a II-a și a III-a, numărul singular și plural: *a striga*, *a vedea*, *a ascunde*, *a privi*, *a coborî*.

2 Formulează enunțuri în care să apară toate formele pentru modul indicativ, timpul prezent, ale verbului *a recrea*.

3 Precizează forma corectă a următoarelor verbe la modul indicativ, timpul prezent:

• amân/amâi;	• aranjază/aranjează;	• așază/așează;	• ascut/ascuț;
• copiez/copii;	• cred/crez;	• înghit/înghiț;	• îngrașă/îngrașe;
• prăjesc/prăjăsc;	• scriți/scrieți;	• țiu/țin;	• vin/viu.

4 Indică forma corectă a verbelor la modul indicativ, timpul prezent, din enunțurile următoare:

- Eu *decern/decernez* medaliile la finalul competiției.
- Eu *continuu/continui* rezolvarea exercițiului.
- El *absolvă/absolvește* liceul anul acesta.
- Ele *miros/miroase* florile primite.
- Îmi *acord/acordez* chitara, înainte de concurs.
- Mașina *degajă/degajează* foarte puține emisii poluante.
- Mama îmi *ordonă/ordonează* cărțile în ordine alfabetică.

5 Analizează verbele la modul indicativ, timpul prezent, din textul următor, după modelul dat:

*Zările de farmec pline
Strălucesc în luminiș;
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș.*

(George Coșbuc, *Noapte de vară*)

Model: *strălucesc* = verb, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural.

6 Alcătuieste un text de 60-100 de cuvinte, în care să prezinți activitățile din timpul tău liber. Folosește patru verbe la modul indicativ, timpul prezent, pe care le vei sublinia.

5. Timpurile modului indicativ

Timpurile trecutului. Timpul imperfect

Ce știi

Precizează când se desfășoară acțiunea exprimată de verbele din enunțurile următoare, în raport cu momentul vorbirii:

- *Ningea la plecarea noastră de acasă.*
- *I-am însoțit pe prietenii mei la film.*
- *Fetița sări coarda de dimineață până seara.*
- *Ne lăsase adresa, înainte de plecare.*

Verbele pot arăta acțiuni care se desfășoară înainte de momentul vorbirii. Timpul trecut are mai multe forme.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Pe când Pământul era tânăr, cerul avea o mie de stele importante și o mulțime de stele mici-mici, câte fire de iarbă erau în lume.

Stelele nu prea aveau multe de făcut: ziua dormeau duse, pentru că noaptea erau treze, formând o trenă uriașă în jurul Lunii, mama lor.

Era o trenă de lumini mari și mici, după mărimea stelelor, scăpărând și peste așezările omenești, și peste șesurile largi și peste piscurile pierdute-n norii albaștri și peste apa mărilor...

Luna își iubea nespus copilele. Le răsfața în fel și chip. [...]

Și iată că-ntr-o seară, pe când Luna-și netezea cu gesturi tacticoase trena, pe când, tot tacticoase, stelele-și beau laptele din ceștile înalte, de cleștar, Marea se-mbufnă.

(Silvia Kerim, *Cândva, demult, stelele beau lapte...*)

Ce am înțeles

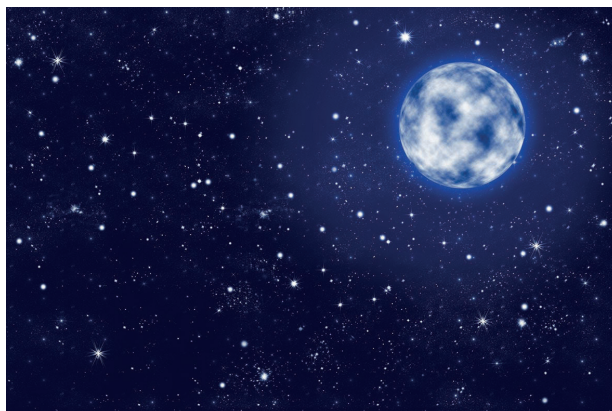
● **Timpul imperfect** al modului indicativ arată o acțiune desfășurată în trecut, neterminată în momentul vorbirii. Imperfectul exprimă o acțiune trecută, care se desfășoară în același timp cu altă acțiune trecută și transmite ideea de durată.

De obicei, verbele la imperfect sunt folosite în narațiuni pentru crearea cadrului de desfășurare a întâmplărilor.

a lucra	a părea	a merge	a citi	a hotări
lucra m	părea m	merge m	citea m	hotăra m
lucra i	părea i	merge i	citea i	hotăra i
lucra	părea	mergea	citea	hotăra
lucra m	părea m	merge m	citea m	hotăra m
lucra ți	părea ți	merge ți	citea ți	hotăra ți
lucra u	părea u	merge u	citea u	hotăra u

1 Identifică verbele din textul dat care arată o acțiune trecută, exprimând ideea de durată.

2 Notează ce arată ultimul verb din text, în raport cu celelalte verbe identificate.

● Verbele de tipul lui *a crea*, *a agreea* își schimbă forma la modul indicativ, timpul imperfect, asemenea verbului *a lucra*. Acestea au câte un singur -e- la timpul imperfect.

- a agreea: agreeam, agreeai, agreea, agreeam, agreeați, agreeau;
- a crea: cream, creai, crea, cream, creați, creau.

● Formele de tipul *vroiam*, *vroiți* nu sunt corecte în limba română actuală, reprezentând o combinație între două verbe diferite, *a vrea* și *a voi*. Verbul *a vrea* are forme de imperfect asemănătoare cu acelea de prezent și, de aceea, sunt evitate, deși sunt corecte (*eu vream, tu vrei, el vrea, noi vream, voi vreați, ei vreau*). Verbul *a voi* are forme de imperfect folosite în mod firesc de vorbitori (*eu voiam, tu voiai, el voia, noi voiam, voi voiți, ei voiau*), dar are forme de prezent simțite ca învechite, și, de aceea, evitate (*eu voiesc, tu voiești, el voiește, noi voim, voi voiți, ei voiesc*).

3 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele cerute ale verbelor dintre paranteze:

- Noi ... (*a lucra*, indicativ, imperfect) la proiect, când ați venit voi.
- El ... (*a agreea*, modul indicativ, timp imperfect) ideea de a participa la un spectacol.
- Voi ... (*a crea*, modul indicativ, timpul imperfect) decorul pentru serbarea de Crăciun, când a venit doamna dirigintă.

Ce observi în legătură cu forma verbelor folosite de tine?

4 Indică forma corectă/formele corecte a/ale verbelor la modul indicativ, timpul imperfect din enunțurile următoare:

- *Vroiam/Voiam/Vream* să ajung mai devreme acasă, de aceea am mers pe drumul mai scurt.
- Voi *voiți/vreați/vroiți* să nu ne deranjați și ați rămas la hotel.

Cum aplic ce am învățat

1 Identifică, în textul *Sufletul soldaților de plumb*, de G. M. Zamfirescu, studiat într-o unitate anterioară, forma de imperfect a verbului *a vrea*.

2 Alcătuieste enunțuri în care să apară verbele următoare la modul indicativ, timpul imperfect, persoana I, a II-a și a III-a, numărul singular și plural: *a rezolva*, *a asculta*, *a trece*, *a reveni*.

3 Precizează forma corectă a următoarelor verbe la modul indicativ, timpul imperfect:

- *scriam*/*scriiam*;
- *știa*/*știia*;
- *întârziam*/*întârziiam*;
- *recream*/*recreeam*.

4 Transcrie textul care urmează, punând verbele dintre paranteze la modul indicativ, timpul imperfect, la persoana și numărul indicate:

Toporași violeți ... (a răzbate, persoana a III-a, numărul plural) prin frunzele moarte, pițigoii și cintezoii ... (a cânta, persoana a III-a, numărul plural) între muguri de mesteceni. Siretul ... (a veni, persoana a III-a, numărul singular) învolburat, mare și tulbure și ... (a trece, persoana a III-a, numărul singular) c-un fel de supărare parcă prin dumbravă.

(Mihail Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

5 Analizează verbele la modul indicativ, timpul imperfect, după modelul dat:

Călătorea cu trenul spre țară și această tăcere plină de lumină îndulcea vocile oamenilor, însuflețea stâlpii de telegraf, dădea copacilor singuratici o tristețe dulce.

Stătea ore întregi nemișcat, urmărind norii de primăvară care alunecau pe cer.

(Marin Preda, *Îndrăzneala*)

Model: *îndulcea* = verb, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular.

6 Alcătuieste un text de 60-100 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare din timpul unei vacanțe. Folosește, pentru crearea cadrului, verbe la timpul imperfect, pe care le vei sublinia.

6. Timpurile modului indicativ

Timpurile trecutului. Timpul perfect compus

Ce știi

Notează verbele din textul următor care arată acțiuni trecute și formulează observații asupra formei acestora:

Într-o după-amiază de vară, am mers într-o drumeție. Am găsit foarte multe flori de nu-mă-uita la marginea unei poieni și le-am cules.

Verbul are și timpuri compuse.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Când am ajuns pe Insula Wight, cei doi buni prieteni care mă invitaseră acolo mi-au spus, pe un ton conspirativ, că m-am înscris într-un cerc extrem de restrâns: acela al românilor care au pus vreodată piciorul pe cea mai mare insulă britanică, nu mai lungă însă de 27 de mile. [...]

Până să vizitez insula despre care știam doar că este locul de baștină al regizorului Anthony Minghella, am aterizat pe Stansted pentru o oprire de două zile la Londra. Era prima călătorie în care planificasem totul pe internet, dar, la fața locului, lucrurile nu au mers la fel de lin. Rezervarea făcută de mine la hotel dispăruse, camere libere nu erau, așa că, sub un soare complet nelondonez, mi-am rostogolit trolerul pe un

drum aflat, culmea, în lucru, spre cel mai apropiat hotel pe care l-aș fi putut găsi. [...]

Am citit atent tabelul de plecări-sosiri și m-am apropiat de fiecare ghișeu în parte, dar n-am văzut specificat Ryde nicăieri. Cât am așteptat s-au anunțat însă curse spre Franța, Spania și alte destinații ceva mai îndepărtate. Am decis să cer lămuriri unui domn care semăna cu Hercule Poirot și care stătea la biroul de informații.

(Anda Docea, „Insula în formă de diamant”, în *Dilema veche*, nr. 340, 19-25 iunie 2014)

- 1 Identifică verbele din textul dat care arată o acțiune trecută, terminată înainte de momentul vorbirii.
- 2 Transcrie verbele la timpul imperfect din textul dat, apoi compară-le cu acelea identificate la exercițiul 1.
- 3 Identifică verbele la perfect compus din textul următor. Ce observații poți face cu privire la forma acestora?

*Auzit-ați de-un oltean,
De-un oltean, de-un craiovean
Ce nu-i pasă de sultan?
Auzit-ați de-un viteaz
Care veșnic șade treaz
Cât e țara la necaz?*

(Cântecul lui Mihai Viteazul)

Ce am înțeles

● **Timpul perfect compus** al modului indicativ arată o acțiune desfășurată în trecut, terminată în momentul vorbirii.

Verbele la perfect compus sunt folosite în comunicare pentru a prezenta întâmplări, evenimente.

Observă verbele conjugate la perfect compus, pentru a înțelege structura acestui timp al modului indicativ:

a învăța	a părea	a merge	a citi
am învățat	am părut	am mers	am citit
ai învățat	ai părut	ai mers	ai citit
a învățat	a părut	a mers	a citit
am învățat	am părut	am mers	am citit
ați învățat	ați părut	ați mers	ați citit
au învățat	au părut	au mers	au citit

Spre deosebire de celelalte timpuri ale modului indicativ studiate până acum, timpul perfect compus este alcătuit din forme speciale de la verbul *a avea* (*am, ai, a, am, ați, au*) și participiul verbului de conjugat.

Formele verbului *a avea* care alcătuiesc, împreună cu participiul, timpul perfect compus al modului indicativ nu trebuie confundate cu *a-i, a-ți*, din structuri de tipul: *A-ți repeta că vei reuși te ajută să depășești momentele dificile.*

Verbele de tipul lui *a agreea* și *a crea* au la participiu un singur *-e-* (*agreeat, creat*).

● În literatura populară și în exprimarea orală, verbele la timpul perfect compus pot avea forme inverse. Acestea se scriu corect cu cratimă.

Cum aplic ce am învățat

1 Alcătuieste enunțuri în care să apară următoarele verbe, la modul indicativ, timpul perfect compus: *a scrie, a fugi, a pleca, a juca, a bate*.

2 Completează, în caiet, spațiile punctate cu formele corespunzătoare ale verbului *a avea*:

- *Nu v-... mai văzut niciodată.*
- *... venit, spun ei. Ne-... chemat și, ca întotdeauna, v-... ascultat.*

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

3 Construiește enunțuri în care să apară câte două forme inverse de perfect compus ale verbelor: *a proteja, a afișa, a încuraja, a necăji*.

4 Formulează enunțuri cu ortogramele: *ai/a-i; ați/a-ți; ia/i-a; iau/i-au*.

5 Identifică verbele la modul indicativ, timpul imperfect și timpul perfect compus, din textul următor:

Anul trecut, într-o zi de aprilie urâtă și rece, m-am pomenit în curtea mea, podită cu cărămidă roșie, cu o pată neagră, lunguiață, nelucioasă. Apropiindu-mă ușor de ea, am priceput că „pata” neagră era vie și că mieuna stins. Era o pată întunecoasă, sub formă de pisic aruncat în curte, mai mult mort decât viu. Adică mort de foame și de frig. I-am dat imediat de mâncare. A înfulecat tot ce i-am oferit, de parcă n-ar fi cunoscut niciodată bucuria de a fi hrănit.

(Silvia Kerim, *Motă – motanul șprițat*)

6 Creează o narațiune de 60-70 de cuvinte, care să înceapă în felul următor: *Era o zi frumoasă de vară. Mă pregăteam să mă întâlnesc cu doi prieteni...*

7. Timpurile modului indicativ

Timpurile trecutului. Timpul perfect simplu

Ce știi

Indică verbul care arată o acțiune trecută și terminată recent în raport cu momentul vorbirii:

El ajunsese deja la noi când începu ploaia torențială.

Există forme ale verbului care fac diferența între momentele terminării unor acțiuni în trecut.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Valea cu migdali era largă – sus, în muchea malului, era un zid de sălcii, dincolo de el o vie îngropată și, mai departe, câmpia cu grâu – și Luna, scuturându-și voalul, făcu să se întindă o lumină neînchipuită, caldă și primitoare, și-i făcu semn lui Bănică să vină lângă ea. El o privi și i se păru că ea n-are trup, că e făcută numai din raze.

— *Aici, vorbi ea, în migdalii și în smochinii ăștia sunt închise bucuriile primăverii. Ești primul om care vede cum le dau drumul să umple câmpiile și munții.*

Și, zicând, se apropie de-un migdal, îl sărută și trunchiul se desfăcu și din el, ca dintr-o lădiță vrăjită, ieșiră o puzderie de fluturi: albi, roșii, galbeni, care se răspândiră în lumină, tulburând-o cu aripile ca-ntr-un vis. Și fiecare migdal arunca în înălțimi multicolore roți de fluturi.

(Fănuș Neagu, *Covorul violet*)

Ce am înțeles

Există forme ale verbului care fac diferența între momentele terminării unor acțiuni în trecut.

● **Timpul perfect simplu** al modului indicativ arată o acțiune desfășurată și încheiată în trecut.

Perfectul simplu se folosește în limba literară ca timp al povestirii la persoana a III-a.

În limba vorbită, se folosește în anumite regiuni ale țării, pentru a arăta o acțiune recent terminată în raport cu momentul vorbirii: *Adusei apa (adineauri, puțin mai înainte).*

Observă verbele conjugate în tabelul următor, pentru a înțelege structura timpului perfect simplu al modului indicativ:

a lucra	a părea	a merge	a citi	a hotărî
lucrai	păru i	merse i	citi i	hotărâ i
lucra și	păru și	merse și	citi și	hotărâ și
lucră	păru	merse	citi	hotărî
lucra răm	păru răm	merse răm	citi răm	hotărâ răm
lucra răți	păru răți	merse răți	citi răți	hotărâ răți
lucra ră	păru ră	merse ră	citi ră	hotărâ ră

1 Notează în caiet verbele scrise îngroșat în textul dat, aflate la timpul trecut, precizând care dintre ele se referă la:

- cadru de desfășurare a întâmplării;
- acțiunile desfășurate în acest cadru.

2 Transcrie enunțurile următoare, apoi accentuează câte o silabă din fiecare formă verbală subliniată, astfel încât acestea să exprime acțiuni care au loc în momentul indicat între paranteze:

- Mama il sărută pe copil înainte de culcare. (prezent)
- Mama il sărută pe copil înainte de plecare. (trecut)

● Verbele de tipul lui *a crea*, *a agreea* își schimbă forma la modul indicativ, timpul perfect simplu, asemenea verbului *a lucra*. Acestea au un singur -e- la formele perfectului simplu.

• a agreea: agree*ai*, agree*ași*, agree*ă*, agree*arăm*, agree*arăți*, agree*ară*;

• a crea: cre*ai*, cre*ași*, cre*ă*, cre*arăm*, cre*arăți*, cre*ară*.

● Verbele de tipul lui *a veni*, *a citi* au, la persoana I, numărul singular, a timpului perfect simplu, doi de *i*. La persoana a III-a, numărul singular, acestea au un singur *i* (*eu venii/el veni*; *eu citii/el citi*).

③ Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele cerute ale verbelor dintre paranteze:

• Noi ... (*a lucra*, indicativ, perfect simplu) în grădină, când ați venit să ne ajutați.

• El ... (*a agreea*, modul indicativ, timp perfect simplu) propunerea lor.

• Voi ... (*a crea*, modul indicativ, timpul perfect simplu) ce vi s-a cerut.

Ce observi în legătură cu forma verbelor folosite de tine?

④ Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele cerute ale verbelor dintre paranteze:

• Eu ... (*a veni*, indicativ, perfect simplu) acasă înaintea mamei.

• El ... (*a citi*, indicativ, perfect simplu) corect enunțul.

Cum aplic ce am învățat

① Alcătuieste enunțuri în care să apară următoarele verbe, la modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana I și a III-a, numărul singular: *a privi*, *a izbuti*, *a înnoi*, *a lovi*, *a fugări*.

② Pune verbele din textul următor, de la perfectul simplu la perfect compus și invers:

Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se înroti, își roși mărgelile și își dădu capul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înalță în picioare și forfecă aripile de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cucoșul s-a dus, curcanul se feri parcă să nu calce cărăbușul când îl ajunse, și acesta, bietul, răsuflă: „Bine c-am avut noroc!”
(Emil Gârleanu, *Sărăcuțul*)

③ Indică forma corectă a următoarelor verbe la modul indicativ, timpul perfect simplu:

• Eu *descoperi*/*descoperii* forma corectă a verbului.

• El *auzi*/*auzii* ce s-a întâmplat.

• Eu *construiri*/*construi* un puzzle complicat.

④ Analizează verbele la modul indicativ, timpul perfect simplu, după modelul dat:

Fram înconjură de câteva ori cușca. Mormăi. Privi la ușă. Apoi trase încet zăvorul.

(Cezar Petrescu, *Fram*, *ursul polar*)

Model: *înconjură* = verb, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular.

⑤ Construiește un dialog de 6-10 replici, în care să folosești patru verbe la timpul perfect simplu, pe care le vei sublinia.

8. Timpurile modului indicativ

Timpurile trecutului. Timpul mai-mult-ca-perfect

Ce știi

Indică verbul care arată o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute:

El plecase deja când a început concertul.

Există forme ale verbului care arată acțiuni terminate înaintea altor acțiuni trecute.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

În odaie liniște. Liniște și-un miros! Pe polița din dreapta, pe o farfurie, stă uitată o bucată de cașcaval. Mirosul de brânză proaspătă a străbătut până la cel mai îngust colțișor al casei. Și din gaura lui, din gaura de după sobă, șoricelul nu-și mai găsește locul. Parcă-l trage cineva de mustață afară. Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar cașcavalul? Vezi, asta-i asta: cașcavalul. Să-nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase așa bunătate acum vreun an. Dar parcă nu-l momise într-atâta ca aceasta de acum. Să încerce.*

(Emil Gârleanu, *Când stăpânul nu-i acasă*)

Dicționar

* *momise* – ispitise

Ce am înțeles

● **Timpul mai-mult-ca-perfect** al modului indicativ arată o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute.

Observă verbele conjugate în tabelul următor, pentru a înțelege structura timpului mai-mult-ca-perfect al modului indicativ:

a lucra	a părea	a merge	a citi	a hotări
lucras em	păru sem	merses em	citise m	hotărâ sem
lucrase și	păru seși	merses eși	citise și	hotărâ seși
lucrase	păru se	merses e	citise	hotărâ se
lucra serăm	păru serăm	merses erăm	citise erăm	hotărâ serăm
lucra serăți	păru serăți	merses erăți	citise erăți	hotărâ serăți
lucra seră	păru seră	merses eră	citise eră	hotărâ seră

● Verbele de tipul lui *a crea*, *a agreea* își schimbă forma la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, asemenea verbului *a lucra*.

- a agreea: agree**sem**, agree**seși**, agree**se**, agree**serăm**, agree**serăți**, agree**seră**;
- a crea: creas**em**, creas**eși**, creas**e**, creas**erăm**, creas**erăți**, creas**eră**.

1 Precizează când se desfășoară acțiunea verbului *mâncase*, din textul dat, în raport cu momentul vorbirii.

2 Formulează observații cu privire la momentul în care se desfășoară acțiunea verbului *mâncase* în raport cu acțiunea exprimată de verbele la perfect compus din text.

3 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele cerute ale verbelor dintre paranteze:

- Noi ... (*a lucra*, indicativ, mai-mult-ca-perfect) câteva exerciții când a sunat de ieșire.

- El ... (*a agreea*, modul indicativ, mai-mult-ca-perfect) această idee de petrecere a timpului liber.
 - Voi ... (*a crea*, modul indicativ, mai-mult-ca-perfect) deja începutul compunerii când a intrat profesorul.
- Ce observi în legătură cu forma verbelor folosite de tine?

Cum aplic ce am învățat

1 Alcătuieste enunțuri în care să apară următoarele verbe, la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect: *a zice, a adormi, a sădi, a cânta, a vedea*.

2 Pune verbele subliniate în textul următor la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, păstrând persoana și numărul:

Prichindeii purtau întotdeauna fie pantaloni lungi, fie pantalonuși scurți cu bretele, iar prichindușelor le plăcea să se îmbrace cu rochițe din materiale pestrițe, viu colorate. Prichindeii nu se prea omorau cu pieptănatul, de aceea se tundeau cât mai scurt, în schimb prichindușele aveau un păr lung până aproape de talie. Se străduiau să-și facă tot felul de pieptănături dichisite, își impleteau părul în cozi lungi, prinzând în ele panglici și fundițe.

(Nikolai Nosov, *Aventurile lui Habarnam și ale prietenilor săi*)

3 Selectează forma corectă a următoarelor verbe la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect:

- Eu *descoperisei/descoperisem* ce s-a întâmplat.
- El *povestii/povestise* ce mult i-a plăcut în vacanță.
- Tu *organizasei/organizaseși* un concurs pe teme literare.

4 Analizează verbele la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, după modelul dat:

În orice caz, mașinile dispăruseră în direcția în care se afla școala. Aici nu mai încăpea nicio îndoială. Se putea ca vinovat de incendiu să fi fost tocmai administratorul, domnul Knöllinger, cel care-și avea locuința la subsolul școlii. Cine știe cum adormise și asta, cu vreo țigară aprinsă în mână. Țigara trebuie să fi căzut și să se fi strecurat printre pernele canapelei pe care era întins administratorul, iar canapeaua trebuie să fi început să ardă... Sau, cine știe, poate se apucase vreun șobolan să roadă unul dintre cablurile electrice, se făcuse un scurtcircuit și mai departe explodase instalația de încălzire a clădirii...

(Michael Ende, *Lungul drum către Santa Cruz*)

Model: *dispăruseră* = verb, modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul plural.

5 Copiază în caiet rebusul următor și completează căsuțele, pentru a găsi cuvântul din coloana colorată.

1. Modul verbului din enunțul: *Mama aduse cadourile pentru copii*.

2. Forma din dicționar a verbului din propoziția:

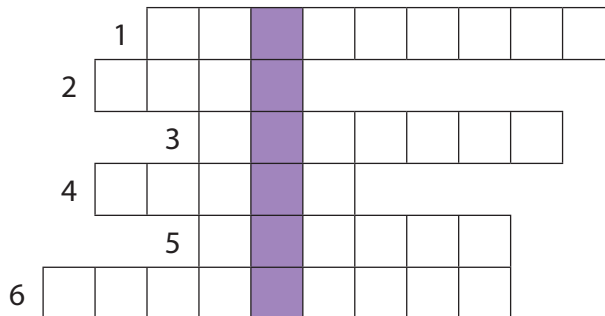
Copiii iubesc distracția.

3. Verbul din propoziția: *Magicianul ascundea șoricelul în joben.*, la modul indicativ, timpul prezent, păstrând persoana și numărul.

4. Sinonim pentru verbul din propoziția: *Stăpânul muștra pisica.*

5. Verbul *a trece*, la modul indicativ, timp imperfect, persoana a III-a, numărul singular.

6. Verbul *a mânca*, la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul plural.

9. Timpurile modului indicativ

Timpurile viitorului. Viitor I și viitor II

Ce știi

Transcrie enunțul următor și subliniază cu o linie verbul care arată o acțiune desfășurată după momentul vorbirii și cu două linii verbul care arată o acțiune viitoare, terminată înaintea altei acțiuni viitoare:

Eu voi fi terminat de scris tema când tu vei ajunge, ca să mergem în parc.

Verbul are forme pentru a arăta o acțiune care se desfășoară după momentul vorbirii.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Festivalul Plăcintelor, aflat la prima ediție, își propune să fie un eveniment de promovare a diferitelor feluri de plăcinte din toate zonele țării. „Plăcinteala” are loc în perioada 23-25 septembrie a.c., în Parcul I.O.R. (Biserica Maramureșeană).

Se vor pregăti multe feluri de plăcinte (plăcinte moldovenești – bucovinene, plăcinte poale-n brâu, plăcinte codrenești (Apușeni), plăcinte întinse de Turnu, plăcinte muntenesti (Argeș), plăcinte tătărești (Dobrogea), plăcinte sârbești (Banat), plăcinte domnești (Muntenia), plăcinte învărtite și altele).

Compoziția plăcintelor este diversă: carne, brânză, mărar, smântână, dovleac, mac, varză, cartofi, șuncă, cașcaval, magiun de prune, dulceață de trandafiri. Toate plăcintele vor fi pregătite din ingrediente sută la sută naturale, după rețete vechi, tradiționale. [...]

Se vor înfășura sarmale muntenesti, se vor coace gogoși tradiționale, toate după rețete țărănești de demult. Nu vor lipsi preparatele din pește la grătar aseasonate cu vinuri nobile din zona Vrancei și zona Hușiului.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.mediafax.ro>)

- 1 Identifică verbele din textul de mai sus care arată o acțiune terminată după momentul vorbirii.
- 2 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu formele potrivite ale verbelor dintre paranteze, astfel încât să exprimi acțiuni care se desfășoară după momentul vorbirii și sunt terminate înaintea altei acțiuni viitoare:
 - Când ei vor sosi, noi ... (*a pregăti*) deja cina.
 - Dacă veți ajunge la ora programată, ei ... (*a avea*) timp să pregătească surpriza.

Ce am înțeles

Timpul viitor al modului indicativ arată o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii.

La modul indicativ, timpul viitor are două forme: viitor I și viitor II. Ambele sunt timpuri compuse. Viitorul I arată o acțiune desfășurată după momentul vorbirii, iar viitorul II arată o acțiune desfășurată după momentul vorbirii și terminată înaintea altei acțiuni viitoare.

Viitorul I se alcătuiește cu ajutorul unor forme speciale de la verbul *a vrea* (*voi, vei, va, vom, veți, vor*) și infinitivul verbului de conjugat, fără cuvântul *a*. Viitorul I are și forme inverse (*învăța-voi, învăța-vei, învăța-va* etc.).

a învăța	a părea	a merge	a citi
voi învăța	voi părea	voi merge	voi citi
vei învăța	vei părea	vei merge	vei citi
va învăța	va părea	va merge	va citi
vom învăța	vom părea	vom merge	vom citi
veți învăța	veți părea	veți merge	veți citi
vor învăța	vor părea	vor merge	vor citi

În limba vorbită, viitorul I poate avea mai multe forme.

o să învăț	am să învăț	oi învăța
o să înveți	ai să înveți	ăi/ei/îi/oi învăța
o să învețe	are să învețe	o/a învăța
o să învățăm	avem să învățăm	om învăța
o să învățați	aveți să învățați	ăți/eți/îți/oți învăța
o să învețe	au să învețe	or învăța

Viitorul II se alcătuește cu formele speciale ale verbului *a vrea* (*voi, vei, va, vom, veți, vor*), infinitivul verbului *a fi* (fără cuvântul *a*) și cu participiul verbului de conjugat. Viitorul II al modului indicativ este folosit rar.

a învăța	a părea	a merge	a citi
voi fi învățat	voi fi părut	voi fi mers	voi fi citit
vei fi învățat	vei fi părut	vei fi mers	vei fi citit
va fi învățat	va fi părut	va fi mers	va fi citit
vom fi învățat	vom fi părut	vom fi mers	vom fi citit
veți fi învățat	veți fi părut	veți fi mers	veți fi citit
vor fi învățat	vor fi părut	vor fi mers	vor fi citit

Cum aplic ce am învățat

- 1 Identifică, în textul următor, verbele la timpul viitor I din limba vorbită:

O să fiu mai harnică, mai directă, mai modestă și mai puțin concentrată pe mine însămi. O să încerc să mă rup un pic de rutina zilnică și o să citesc mai mult. O să-mi fac rezerve mari de răbdare, un coș de răbdare, un geaman-tan de răbdare, un cufăr din care să scot hălci de răbdare și să le trântesc pe masă: poftim. O să am răbdare cu cei din jurul meu și cu mine.

(Selma Iusuf, „În 2017”, în *Dilema veche*, nr. 675, 5-11 ianuarie 2017)

- 2 Alcătuește enunțuri în care să apară toate formele de viitor I ale următoarelor verbe: *a primi, a împodobi*.
- 3 Construiește enunțuri în care să apară ortogramele: *va/v-a; voi/v-oi*.
- 4 Analizează verbele la modul indicativ, timpul viitor, din textele care urmează:

- *Peste câmpiile viitoare,
vor străluci curcubeie mai mândre.
În strălucitoare ogoare
pluguri de-argint au să cânte.*

(Magda Isanos, *Peste câmpiile viitoare*)

- *Vom visa un vis fericit,
Îngâna-ne-vor c-un cânt
Singuratece izvoare,
Blânda batere de vânt.*

(Mihai Eminescu, *Dorința*)

- 5 **Lucrați în perechi!** Discutați despre planurile voastre pentru sfârșitul de săptămână. Folosiți verbe la modul indicativ, timpul viitor.

10. Modul imperativ

Ce știu

Precizează ce exprimă verbele din enunțurile următoare:
Sari coarda! Joacă tenis! Mergi la înot!

Verbul poate exprima un îndemn, o poruncă.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Ce presupune un timp de calitate în familie?

Ca părinte, ascultă cu interes ce are de spus copilul!

Permite-i, când se poate, să preia controlul – să se simtă puternic, să faci măcar în joacă exact ceea ce spune el!

Oprește-te și lasă-l să spună ce îi trebuie!

Creează ritualuri de timp special cu el – un loc în care să mergeți împreună, un gest special când vă întâlniți, un mod special de a merge împreună la culcare – de citit, de drăgălit, de cuibărit. Un joc anume al vostru când el merge cu bicicleta și tu îl însoțești. Sau pur și simplu uitați-vă împreună la stele!

(Ramona Oros, *Cum petreci timp de calitate cu copilul tău*, text preluat de pe site-ul <http://www.itsybitsy.ro>)

1 Identifică verbele prin care sunt exprimate îndemnuri în textul dat.

2 Notează persoana și numărul verbelor identificate.

3 Transformă enunțurile următoare, astfel încât verbele să exprime îndemnuri:

- Tu înveți repede. ... *repede!*
- Tu ieși din casă. ... *din casă!*
- Tu vii la noi. ... *la noi!*
- Voi învățați ușor. ... *ușor!*
- Tu duci cărțile. ... *cărțile!*
- Tu intri în clasă. ... *în clasă!*

4 Indică verbele prin care se exprimă o interdicție în enunțurile următoare, precizând persoana și numărul acestora:

- Nu traversa strada pe aici!
- Nu depășiți linia marcată!

Ce am înțeles

Modul imperativ exprimă un ordin, un îndemn, o poruncă, o interdicție, un sfat etc., acțiunea verbului fiind realizabilă.

Verbele la modul imperativ au forme numai pentru persoana a II-a, singular și plural.

Propozițiile în care apar verbe la modul imperativ au o intonație specifică, exclamativă.

Observă formele din tabelul următor, pentru a înțelege structura verbelor la modul imperativ:

a învăța	a lucra	a umbla	a părea	a merge	a citi	a dormi	a hotărî
Învăț ă !	Lucreaz ă !	Umbl ă !	Pari !	Mergi !	Citeș te !	Dormi !	Hotăr ăște !
Învăț ați !	Lucra ți !	Umbla ți !	Păre ți !	Merge ți !	Citi ți !	Dormi ți !	Hotăr âți !

Pentru aspectul afirmativ, la modul imperativ, persoana a II-a, numărul singular, majoritatea verbelor din limba română au forme identice cu persoana a III-a, numărul singular, de la modul indicativ, timpul prezent.

Există verbe care au forme identice pentru persoana a II-a, numărul singular, la modul indicativ, timpul prezent, și la modul imperativ, forma afirmativă (*Fugi! Ieși! Tacii! Șezi!*).

Unele verbe au forme specifice la persoana a II-a, numărul singular, aspect afirmativ: *Du! Vino! Fă!*

Pentru aspectul negativ al verbelor la modul imperativ, la persoana a II-a, numărul singular, se folosește modul infinitiv al verbului, fără cuvântul *a*, precedat de cuvântul *nu*: *Nu duce! Nu veni! Nu face!*

Cum aplic ce am învățat

1 Selectează formele corecte ale verbelor la modul imperativ din enunțurile următoare:

- *Fi/Fii* cuminte!
- *Fi-ți/fiți* cumiți!
- Nu *fi/fii* impertinent!
- Nu *fiți/fi-ți* triști!

2 Completează, în caiet, spațiile libere cu modul imperativ, aspectul afirmativ, al verbelor indicate între paranteze:

- Sunteți liberi, ... (*a merge*) la joacă!
- ... (*a spune*, persoana a II-a, numărul singular) ce știți!

3 Alcătuieste enunțuri în care să apară următoarele forme: *alegeți!/alege-ți!; repetă!/repetă-ți!*

4 Construiește enunțuri în care să integrezi următoarele verbe la modul imperativ, aspect negativ, la persoana a II-a, numărul plural: *a scrie, a tăcea*.

5 Identifică verbele la modul imperativ din textul următor:

Rețetă de macaroane cu brânză

Ingrediente: 400 g de macaroane Hutton, 500 g de brânză dulce de vacă, 300 g de smântână, 5 ouă, 10 linguri rase de zahăr brun, 3 linguri de zahăr tos alb, 150 ml de lapte, esență de rom, 150 g de stafide, 2 pliculețe de zahăr vanilat, coaja rasă de la o lămâie, unt pentru uns tava, un praf de sare

Mod de preparare

Pune stafidele într-un bol și stropește-le cu esență de rom. Într-o oală, pune apa, adaugă un praf de sare și las-o până dă în clocot. Când începe să fiarbă, adaugă macaroanele și lasă la fiert circa 8 min., după care pune pastele la scurs într-o strecurătoare.

Separă albușurile de gălbenușuri. Într-un vas, pune, pe rând, brânza de vacă, smântâna, gălbenușurile, zahărul brun, laptele, zahărul vanilat, coaja de lămâie și stafidele. Amestecă pentru o bună omogenizare, apoi adaugă macaroanele.

Unge un vas cu unt și toarnă amestecul de macaroane cu brânză, smântână și ou. Mixează albușurile cu zahărul tos circa 7-8 min., apoi răstoarnă-l deasupra macaroanelor. Dă la cuptor pentru circa 15 min. la 180 grade.

Poftă bună!

6 **Lucrați în grupe de câte 4, 5 elevi!** Organizați un concurs al bucătarilor! Fiecare echipă va prezenta modul de preparare a unei rețete pentru desert. Câștigătoare este echipa care folosește cele mai multe verbe la modul imperativ.

11. Verbe predicative și verbe auxiliare

Ce știu

Identifică verbele din enunțurile următoare, precizând ce formă verbală se repetă:

- *Am cumpărat bilete la spectacol.*
- *Am două bilete în plus.*

Unele verbe din limba română pot avea mai multe roluri.

Ce aflu

1 Copiază în caiet tabelul, apoi completează căsuțele din dreapta cu formele din dicționar ale verbelor din enunțurile următoare, după **model**:

a. Am interpretat o piesă de teatru la serbarea școlii.	<i>a interpreta</i>
b. Am mult timp liber vara.	<i>a avea</i>
c. A cerut o amânare a termenului de predare a proiectului.	
d. Are mult de lucru la construirea strategiei de joc.	
e. Vom merge împreună cu părinții în vacanță.	
f. Vom fi terminat cartea când veți ajunge la noi.	
g. Voi fi acasă duminică.	
h. Ai ajuns la munte?	
i. Ai multe cărți interesante.	
j. Vreau o carte nouă.	
k. Are, în fiecare mână, câte două buchete de flori.	

2 Notează enunțurile din tabel în care verbul *a avea* are sens de sine stătător, indicând câte un sinonim pentru fiecare situație.

3 Identifică enunțul în care verbul *a fi* are sensul „a se afla”.

4 Selectează situațiile în care formele *am*, *ai*, *a*, *vom*, *fi* însoțesc alte forme verbale.

5 Compară enunțurile **a.** și **b.** În care dintre ele forma verbală *am* are sens deplin, de sine stătător?

6 Transformă enunțul *Am interpretat o piesă de teatru la serbarea școlii.*, punând verbul la timpul prezent, apoi la timpul viitor. Ce observi?

7 La ce timp sunt verbele din enunțurile notate cu **e.**, **f.**, **g.**?

8 Ce sens are verbul *a dansa* în enunțurile următoare? Precizează la ce mod este acest verb în fiecare situație.

- Băiatul învățase *a dansa* la Palatul Copiilor.
- Fata *dansa* grațios.

Ce am înțeles

Majoritatea verbelor din limba română au sens deplin, de sine stătător. Aceste verbe se numesc **predicative**. Verbele care au sens deplin sunt predicative, chiar dacă stau la moduri nepersonale și nepredicative.

Există și verbe care nu au sens deplin, de sine stătător. Aceste verbe se numesc **nepredicative**.

În enunțul: *Am mult timp liber vara.*, verbul *am* este echivalent cu sensul „a dispune de...”, fiind verb predicativ. În schimb, în enunțul: *Am interpretat o piesă de teatru la serbarea școlii.*, forma *am* nu poate primi un sens. În acest caz, forma *am* ajută la formarea timpului perfect compus.

Verbele nepredicative care ajută la formarea unor timpuri și moduri se numesc **verbe auxiliare**.

În limba română, pot fi verbe auxiliare *a avea*, *a vrea*, *a fi*. Acestea pot fi și verbe predicative, dacă au sens.

A avea		A vrea		A fi	
– ca verb auxiliar, ajută la formarea: • timpului perfect compus al modului indicativ, cu forme speciale: <i>am</i> , <i>ai</i> , <i>a</i> , <i>am</i> , <i>ați</i> , <i>au</i> ; • timpului viitor I al modului indicativ, din limba vorbită.	– ca verb predicativ, are sens deplin (<i>a poseda</i> , <i>a deține</i> , <i>a dispune de...</i> etc.).	– ca verb auxiliar, ajută la formarea timpului viitor I și II al modului indicativ, cu forme speciale (<i>voi</i> , <i>vei</i> , <i>va</i> , <i>vom</i> , <i>veți</i> , <i>vor</i>).	– ca verb predicativ, are sens deplin (<i>a dori</i>).	– ca verb auxiliar (cu forma <i>fi</i>), ajută la formarea: • timpului viitor II al modului indicativ.	– ca verb predicativ, are sens deplin: <i>a se afla</i> , <i>a se găsi</i> , <i>a exista</i> , <i>a costa</i> etc.

Cum aplic ce am învățat

1 Transcrie, în două coloane, verbele predicative și verbele auxiliare din textul următor:

EVRIKA!!! Sărbătorim știința!

Luna aceasta aniversăm 3 ani în care zi de zi am testat Știința jocului și jocurile științei! Cum putem face asta mai potrivit decât prin EXPERIMENTE?

Toate grupurile școlare sau de grădiniță care ne vor vizita în lunile februarie și martie vor beneficia de un atelier inclus în prețul vizitei.

Pentru grădinițe, veți putea opta între: ROBOTUL ECHILIBRIST și CHIMIE DISTRACTIVĂ.

Pentru școlari, puteți alege între: ENERGIA DIN JUCĂRII și MOARA DE VÂNT.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.oraselulcunoasterii.ro/evrica-sarbatorim-stiinta-in-oraselul-cunoasterii/>)

2 Indică valoarea (verb predicativ, verb auxiliar) pe care o au verbele *a fi*, *a vrea*, *a avea* în enunțurile următoare:

- Are o casă îngrijită.
- Am adus fructe.
- Am avut o carte în format electronic.
- Blocul are două etaje.
- Ai doi lei pentru o ciocolată caldă?
- Am o oră liberă.
- Vreau două prăjituri.
- Voi da cadouri prietenilor.
- Voi fi citit și cartea aceasta.
- Ești acasă în seara aceasta?

3 Notează câte un sinonim potrivit pentru sensul verbului *a fi* în fiecare dintre enunțurile următoare:

- De când sunt eu, nu am auzit o asemenea poveste.
- Cine e acolo?
- Reprezentația piesei era într-o seară de iunie.
- Cât sunt biletele la concertul acestei trupe?
- Bunica prietenei mele este din Timișoara.
- Ședința de dans este 50 de minute.

4 Construiește câte două enunțuri în care verbele *a fi*, *a avea* și *a vrea* să fie predicative și auxiliare.

5 Alcătuește un dialog cu un prieten imaginar, în care să folosești verbele *a prinde*, *a pune* la modul indicativ, timpul perfect compus și la modul indicativ, timpul viitor. Subliniază verbele auxiliare.

12. Tipuri de texte nonliterare. Afișul. Anunțul

Ce știi

Menționează două titluri de reviste pentru copii și două titluri de ziare.

Textele nonliterare apar în diferite tipuri de publicații.

Ce aflu

1 Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Ziua mondială a salutului, marcată la 21 noiembrie, este un îndemn la comunicare, un instrument pentru menținerea liniștii și a păcii în lume. Salutul este o formă elementară de acțiune interumană, un pas important spre realizarea înțelegerii între oamenii de rase, de naționalități sau de religii diferite.

Inițiată în anul 1973 de frații Brian și Michael McCormack din Omaha, statul Nebraska, SUA, a fost susținută de personalități publice, lideri religioși, laureați ai Premiului Nobel pentru Pace și de 180 de țări.

Ziua mondială a salutului a fost sărbătorită pentru prima dată în contextul conflictului, din octombrie 1973, dintre Egipt și Israel, ea constituind o formă de protest nonviolent la adresa războiului.

Forma de salut este influențată, peste tot în lume, de varietatea de culturi, salutul având diferite semnificații. De exemplu, dacă japonezii se înclină, iar britanicii spun doar „bună ziua” și își dau mâna, în Tibet, este foarte politicos să scoți limba atunci când întâlnești pe cineva pentru prima dată. Francezii, în schimb, pe lângă strânsul mâinii, se sărută pe ambii obraji, atât la sosire, cât și la plecare. În Botswana, oamenii își ating palmele ușor, dar nu le strâng, în timp ce în Cambodgia, se lipesc palmele, ținându-le apropiate de piept. Cu cât palmele se ridică mai sus, cu atât respectul arătat este mai mare. În nordul Mozambicului, oamenii bat de trei ori din palme înainte de a rosti cuvântul pentru salut. În Australia, la prima întâlnire nu e politicos să îmbrățișezi sau să săruți și nici să vorbești despre chestiuni personale. [...]

Etnologii spun că în lume sunt vorbite peste 6 500 de limbi, astfel că oamenii se salută cu: „Konnichi wa” (japoneză), „Jambo” (swahili), „Ni hao” (chineză), „Bonjour” (franceză), „Ciao” (italiană), „Ahoj” (cehă), „Hej” (daneză), „Șalom” (ebraică), „Saluton” (esperanto), „Hallo” (germană), „Olá” (portugheză), „Zdrastvuitie” (rusă), „Al Salaam a alaykum” (arabă), „Merhaba” (turcă). Totuși, cel mai popular cuvânt de salut este „Hello”, care este și formula universală de salut la telefon.

În România, forma de salut diferă în funcție de zona geografică. În timp ce bucureștenii se salută cu „Bună!”, ardelenii își spun „Servus!”, iar în Cluj, Sibiu, Banat, se folosește „Ciau!” sau „Ceau!”. Adolescenții mai folosesc și formulele de salut: „Salve!”, „Salutare!”, „Salut!”, „Noroc!”, „Pa!”, „Te sărut!” sau „Hi”, „Hello”. [...]

Indiferent de zona de pe mapamond unde sunt utilizate toate aceste forme de salut, ele contribuie la ameliorarea relațiilor interumane și aduc un plus de culoare vieții. De Ziua mondială a salutului, sunt organizate numeroase demonstrații la nivel mondial, pentru a sublinia importanța comunicării în menținerea păcii.

(Text preluat de pe site-ul <https://www.agerpres.ro>;

Documentare – Cerasela Bădiță, Daniela Dumitrescu, editor: Andreea Onogea)

a) Precizează care este data Zilei mondiale a salutului.

b) Prezintă împrejurările în care s-a hotărât să fie celebrată Ziua mondială a salutului.

c) Identifică, în textul dat, două informații referitoare la convențiile respectate de cei care se salută, în diferite țări.

d) Scrie, în caiet, un cuvânt care este considerat o formulă universală de salut la telefon.

e) Formulează un enunț despre împrejurările în care ți-ar putea folosi informațiile din textul dat.

Lucrați în grupe! Creați situații de comunicare în care să includeți formele de salut la care se face referire în text și prezentați-le în fața clasei.

2) Precizează scopul anunțului următor:

AUTO VÂNZĂRI

**Volvo, 940 GL, fabricat în 1994, 200 000 km,
stare de funcționare, 1 500 euro**

3) **Lucrați în perechi!** Priviți cu atenție afișul reprodus în dreapta (de pe site-ul www.teatrultandarica.ro), apoi discutați despre legătura dintre imagine, text și modul în care este transmis mesajul.

4) Unde ați putea întâlni texte și imagini de tipul celor prezentate în această lecție?

TEATRUL ȚÂNDĂRIČĂ
prezintă

FESTIVALUL
INTERNACIONAL
AL TEATRULUI
DE ANIMAȚIE

SPECTACOLE DE COLECȚIE
ediția a 10-a
13-23 NOIEMBRIE 2014

35 DE SPECTACOLE
PENTRU COPII ȘI PĂRINȚI
8 SPECTACOLE PENTRU ADULȚI
+ WORKSHOP-URI, CONFERINȚE,
LANSĂRI DE CARTE

FRANȚA BELGIA SPANIA GRECIA ITALIA CHINA CROAȚIA AUSTRIA ROMÂNIA

Țândărică
teatrul de animație

MINISTERUL
CULTURII

www.teatrultandarica.ro

Ce am înțeles

Există mai multe tipuri de texte nonliterare. Acestea apar în diferite publicații (ziare, reviste etc.). Cele mai multe publicații apar atât în format tipărit, cât și în format electronic, în mediul virtual. Textele pot fi însoțite de imagini, grafice, tabele, care completează informația transmisă.

Anunțul de mică publicitate este un text nonliterar care transmite, succint, informații destinate persoanelor interesate de obiecte cum ar fi mașini, aparatură electrocasnică, animale de companie, obiecte de mobilier etc.

Afișul cuprinde informații despre un eveniment de interes pentru o comunitate. De regulă, într-un afiș, textul este foarte succint, iar mesajul este susținut de o imagine sugestivă.

Cum aplic ce am învățat

1) Crezi că este util/necesar să cunoști obiceiurile altor popoare în privința unor convenții sociale (cum este salutul) respectate de toată lumea? Formulează un răspuns în 60-100 de cuvinte.

2) Alcătuieste textul unui anunț despre un animal de companie pe care vrei să-l oferi spre adopție.

3) Redactează un anunț de mică publicitate pentru închirierea unui spațiu.

4) Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Cu o istorie ce datează încă din perioada neoliticului, întărită de artefactele din epocile bronzului și fierului din preajma capitalei Brașov, județul Brașov este unul dintre pionii importanți de pe harta turistică a României, cu câteva destinații favorite pentru vacanțele de iarnă ale românilor. Situat în partea centrală a țării, imediat după traversarea Carpaților Meridionali dinspre sud, județul Brașov este rampa de lansare pentru vizitarea Transilvaniei, oferind o multitudine de atracții naturale, culturale

și posibilități nenumărate de divertisment. De la istoria și vestigiile orașului Brașov, la părțile din Predeal și Poiana Brașov, traversând localitățile istorice, fortificate, Hărman și Prejmer, peste munții Bucegi, Postăvarul, Piatra Craiului și de-a lungul Oltului, județul Brașov este pe cât de diversificat, pe atât de interesant și valoros. [...]

Niciun alt loc din România nu este la fel de aproape de multe dintre atracțiile ce definesc zona transilvană, dar și de stațiunile de pe Valea Prahovei sau Valea Buzăului. Edificii religioase precum Biserica Neagră sau Biserica Sfântul Nicolae fac deliciul amatorilor de cultură, zidurile de pe Tâmpa intrigă iubitorii istoriei, iar Piața Sfatului sau Piața Unirii adună zeci de mii de turiști în fiecare an, cu terase umbrite și priveliștea construcțiilor tradiționale, medievale.

(Ghidul turistic al județului Brașov, text preluat de pe site-ul <http://www.globi.ro/judetul-brasov>)

a) Precizează în ce scop a fost scris textul.

b) Notează două informații pe care le consideri utile pentru programarea unei vacanțe la Brașov.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A Din dorința de a pătrunde în zone lipsite de acces la cultură, de a le oferi și celor mai defavorizați posibilitatea de a înțelege și asimila valorile generale umane și de a avea acces la marea dramaturgie

clasică și universală, Teatrul de Animație Țândărică și-a propus implementarea proiectului cultural „Teatrul pentru toți” prin achiziționarea unui teatru-cort (structura mobilă „Teatrul Itinerant Țândărică”) și dezvoltarea și reinventarea noțiunii de teatru itinerant cu o stagiune aproape permanentă (4 luni pe an). Stagiunea de Vară „Teatru, Stradă și Copil” este dedicată publicului de cartier care nu vine la teatru, copiilor care își petrec vacanțele pe stradă sau în parcuri, adolescenților care nu „coboară în oraș”, care nu consumă teatru, film, spectacole de dans și adulților care nu se apropie niciodată de vreun produs cultural de orice fel.

(Ce este Teatrul Itinerant Țândărică?, text și imagine preluate de pe site-ul <http://www.teatrultandarica.ro/teatrul-itinerant-tandarica/>)

B Exact la ora unu fără un sfert, pe catedra amfiteatrului de științe naturale, după experiențe lungi și neizbutite, a izbucnit în sfârșit, cu mare greutate și ca răsplată a așteptării încordate, o minunată fâșie de culoarea smaraldului în flacăra albă a lămpii Bunsen, **dovedind** astfel că substanța despre care profesorul spusese că are însușirea să coloreze flacăra în verde o colora într-adevăr așa. Dar chiar în clipa aceea măreață, din curtea vecină izbucniră acordurile unei flașnete, ceea ce făcu să se spulbere pe dată întreaga solemnitate a momentului. În aceea zi caldă de martie, ferestrele fuseseră deschise larg și muzica zbură ușor în sala de curs, pe aripile vântului jucăuș de primăvară. Era un cântec popular vesel, căruia flașneta îi dăduse un ritm atât de militar, atât de vienez, încât băieții, auzind taram-tam-tam-ul lui, fură cât pe aci să zâmbească, ba unii chiar se înveseliră.

(Ferenc Mólnar, Băieții din strada Pál)

- 1 (1p) Identifică, în textul **A**, două verbe predicative la modul infinitiv.
- 2 (1p) Transcrie, din textul **B**, o secvență în care apare un verb la modul indicativ, timpul imperfect.
- 3 (1p) Analizează verbele subliniate în cele două texte.
- 4 (1p) Notează forma pentru modul imperativ, afirmativ și negativ, persoana a II-a, numărul singular, a verbului din secvența: *care nu consumă teatru, film, spectacole de dans*.
- 5 (1p) Indică modul infinitiv și modul participiu pentru fiecare dintre verbele scrise îngroșat.
- 6 (1p) Pune verbul din secvența următoare la modul indicativ, timpul viitor, păstrând persoana și numărul: *unii chiar se înveseliră*.
- 7 (1p) Menționează o categorie de public căreia i se adresează campania inițiată de Teatrul Țândărică.
- 8 (1p) Ilustrează două caracteristici ale unui text narativ nonliterar, care apar în textul **A**.
- 9 (1p) Redactează un text de 60-100 de cuvinte, în care să prezinți două acțiuni pe care le-ai face pentru a contribui la promovarea școlii la care ești elev.

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic

1. Documentează-te pentru a realiza, la alegere, unul dintre următoarele proiecte:
 - *Modalități de implicare în viața comunității din care fac parte;*
 - *Petrecerea timpului liber.*
2. În funcție de tema proiectului ales, vei rezolva una dintre următoarele cerințe:
 - a) redactează un text de 60-100 de cuvinte despre evenimente/întâmplări din cadrul comunității în care trăiești (școală, localitate etc.);
 - b) prezintă, în 60-100 de cuvinte, ce modalități de petrecere a timpului liber preferi.
3. Alcătuieste un afiș pentru o campanie de promovare a unor activități dedicate copiilor.
4. Prezintă-le, oral, colegilor proiectul tău.

Unitatea V

Imagini din copilărie

- Textul multimodal (banda desenată)
- Substantivul
- Articolul
- Pronumele personal
- Numeralul
- Textul explicativ

1. Narațiunea în text și imagini

Ce știu

1. Prezintă, oral, benzile desenate pe care le-ai îndrăgit în copilărie.
2. **Lucrați în grupe de câte 4, 5 elevi!** Desenați imagini cu eroii voștri preferați de benzi desenate, apoi creați o poveste, în care să apară cel puțin două personaje diferite dintre cele desenate de voi.

Un text narativ poate fi realizat cu ajutorul imaginilor.

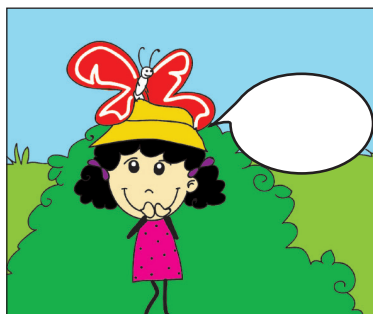
Ce aflu

- 1 **Lucrați în perechi!** Puneți în ordine următoarele imagini, astfel încât să obțineți o succesiune logică a momentelor prezentate. Notați în caiete texte adecvate pentru casetele libere.

A

B

C

D

- 2 Citește benzile desenate care urmează, apoi rezolvă cerințele:
- Când se desfășoară evenimentele? Cum este așezată caseta care cuprinde indici de timp?
 - Cine se oferă să păzească mărul?
 - Identifică replica celui mai mare dintre fiii împăratului. Unde este așezată bula de dialog?
 - Precizează ce face Prâslea pentru a nu adormi în timp ce păzește pomul cu mere de aur.
 - Lucați în grupe de câte 3, 4 elevi!** Continuați benzile desenate, creând desene și replici adecvate.

PRÂSLEA CEL VOINIC ȘI MERELE DE AUR

Desene: Valentin Tănase și Sorin Anghel

A fost odată un împărat puternic în a cărui grădină bogată, ca nicăieri alta, creștea un măr cu poame de aur. Dar niciodată nu putuse împăratul să guste merele pentru că, tocmai când erau să se coacă, venea un hoț noaptea și le fura. Paznici din toată împărăția, ostașii cei mai aleși n-au putut prinde pe hoț. Fiul cel mare al împăratului se înfățișă și el tatălui său:

Iată, n-am putut gusta niciodată din pomul care este mândria palatului; dă-mi voie să păzesc și eu mărul acum, când a dat în copt.

Fiul împăratului se puse la pândă noaptea, ziua odihnindu-se, dar într-o dimineață se întoarse trist la tatăl său: Am privegheat până la miezul nopții, dar somnul m-a cuprins, iar când m-am deșteptat, merele dispăruseră.

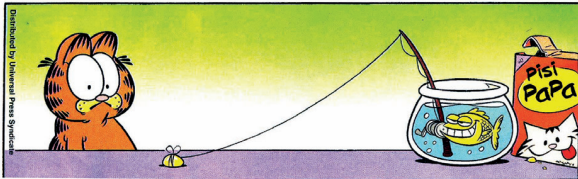
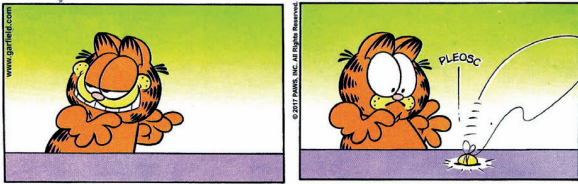
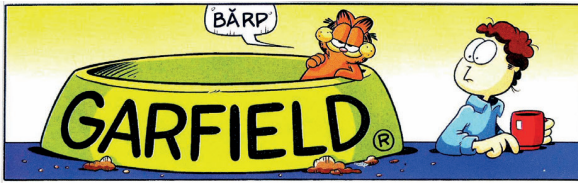
Împăratul mai așteptă un an ca să se facă și voia fiului mijlociu, care ținea să pândescă și el hoții, dar păți ca și fratele său mai mare. Când împăratul își puse în gând să taie mărul, Prâslea, fiul cel mic, veni cu rugămintă către tatăl său:

— Tată, mai rabdă un an să încerc și eu norocul.
— Fiu nesocotit, frații tăi voinici și încercați n-au izbăvit și vei reuși tu?!
— Nu mă încumet a prinde pe hoț, ci a face și eu o încercare.

Intr-una din nopți, deși o piroteală moleșitoare îi dă târcoale, din pricina loviturilor rămase priveghind și în zori auzi un fâșâit prin grădină, apoi văzu că cineva se apropie de pom și se aplecă pe ramurile sale. Trase o săgeată, două și la a treia se auzi un geamăt și apoi tăcere...

Când merele începură a se pârgui, Prâslea își luă cărți de citit, arcu și tolba cu săgeți, două țepușe pe care le bătu în pământ, încât să-i vină una dinainte și cealaltă în spate ca să se lovească cu barba sau cu ceafa dacă va adormi.

(Imagini preluate din *Almanahul copiilor*. Poveste de Petre Ispirescu; desene: Valentin Tănase, Sorin Anghel)

(Imagini preluate din revista Garfield nr. 87-88/2017)

3 Observă benzile desenate preluate din revista *Garfield* și compară-le cu acelea preluate din *Almanahul copiilor*.

- Cum se construiește și se transmite mesajul?
- De ce crezi că în revista *Garfield* nu apar replici ale personajelor?

Știi că?

Garfield, eroul de benzi desenate, a devenit personaj într-un film. Numeroase filme, jocuri și chiar cărți au la bază benzi desenate (de exemplu, *Superman*, *Batman* etc.).

4 Formulează observații despre dimensiunea următoarelor benzi desenate și despre modul în care este transmis mesajul. Cum se creează legătura dintre secvențele prezentate?

5 În continuare, sunt prezentate benzi desenate din revista *Ben 10*. Rezolvă cerințele:

- Cum se creează cadrul întâmplărilor?
- Care este legătura dintre replicile personajelor și imagini?
- Ce elemente dau continuitate ilustrațiilor?

Știi că?

Există benzi desenate inspirate din opere literare. Pe site-ul <http://www.revistatus.ro/benzi-desenate/povestea-lui-harap-alb-episodul-i.html>, poți găsi *Povestea lui Harap-Alb*, de Ion Creangă, sub formă de benzi desenate.

6 Privește cu atenție imaginile reproduse alăturat, din benzi desenate japoneze (*manga*), apoi rezolvă cerințele:

a) prezintă, oral, o asemănare și o deosebire între imaginile din *Ben 10* și cele din benzile desenate japoneze;

b) formulează observații în privința modului în care sunt desenate chipurile personajelor în benzile desenate japoneze;

c) înlocuiește textul în limba japoneză, astfel încât să crezi o succesiune de momente, pornind de la imaginile reproduse.

(Imagine preluată de pe site-ul <http://birchlabs.co.uk>)

Ce am înțeles

O **bandă desenată** (termen prescurtat **BD**) reprezintă un mijloc de transmitere a unui mesaj, cu ajutorul imaginilor și al cuvintelor.

Benzile desenate sunt texte multimodale, deoarece folosesc mijloace de exprimare specifice mai multor domenii (ilustrații, text).

În benzile desenate există un fir narativ, care presupune crearea unui cadru și existența unor întâmplări, într-o succesiune logică. Ilustrațiile care alcătuiesc o bandă desenată sugerează mai multe momente. Pentru a reda ideea de succesiune a unor acțiuni, se folosesc linii frânte sau curbe desenate în apropierea unui obiect (pentru a sugera traiectoria sa până în acel punct sau sensul deplasării). De regulă, ilustrațiile dintr-o bandă desenată sunt așezate de la stânga la dreapta. În cazul unor ilustrații complexe, se pot întâlni acțiuni de fundal sau elemente ale unei narațiuni pe mai multe straturi (rezultatul unei acțiuni pornite cu câteva ilustrații mai înainte, în timp ce atenția cititorului a fost atrasă de alt fir narativ); ele sugerează desfășurarea simultană a unor acțiuni sau repetarea unora dintre ele și vor ocupa un spațiu redus în cadrul ilustrației (sugerând „depărtarea” fundalului de ceea ce se întâmplă în prim-plan).

Textul care însoțește ilustrațiile poate fi așezat în bule de dialog (îndreptate spre silueta sau spre gura personajului care rostește o replică) sau în casete dreptunghiulare, situate în partea de sus a ilustrației (pentru indicațiile de timp și de spațiu).

Benzile desenate japoneze, numite *manga*, au anumite particularități. Capul și ochii personajelor sunt foarte mari, iar expresivitatea fețelor este diferită față de aceea din benzile desenate din alte țări. Manga constă în principal din desene alb-negru, în afară de coperte și, uneori, primele câteva pagini. Sunt cazuri în care manga este colorată integral.

7 Lucrați în grupe de câte

4, 5 elevi! Formulați observații în legătură cu toate benzile desenate din această lecție, urmărind:

- cum se construiește mesajul transmis;
- existența unui fir narativ;
- rolul ilustrațiilor.

Cum aplic ce am învățat

1 Asumă-ți identitatea unui erou de benzi desenate. Notează câteva acțiuni la care urmează să participi, apoi prezintă-le, sub forma unor benzi desenate.

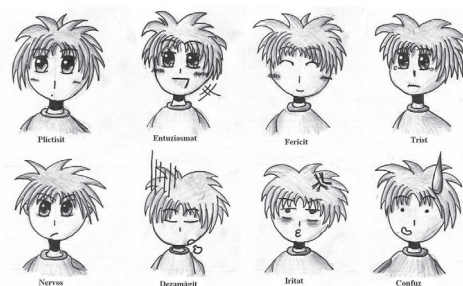
2 Caută informații despre benzi desenate românești, apoi alcătuiește o clasificare a acestora, după diferite criterii (anul în care au fost create, tema prezentată etc.).

3 Alege una dintre poveștile care îți plac. Desenează șase ilustrații care să redea conținutul acesteia, folosind și bule de dialog.

4 Alcătuiește o istorie a familiei tale, în benzi desenate.

5 Imaginează-ți că ai un prieten în Japonia și schimbați impresii despre *manga*. Redactează, în 30-50 de cuvinte, textul unui mesaj pe care i-l trimiți, în care să sugerezi ceea ce simți, folosind imaginile alăturate sau altele, create de tine.

6 Având în vedere informațiile prezentate în această unitate de învățare și experiența ta de viață, alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte, despre importanța benzilor desenate pentru copiii de oriunde.

(Imagini preluate de pe site-ul <https://ro.wikipedia.org/wiki/Anime>)

2. Substantivul. Prepoziția

Ce știi

1. Scrie numele a patru obiecte din jurul tău.
2. Alcătuieste un enunț despre cel mai bun prieten al tău, menționându-i numele.
3. Numește sentimentele pe care ți le sugerează următoarele emoticoane, utilizând substantive.

Obiectele, ființele, sentimentele, fenomenele naturii etc. sunt denumite cu ajutorul substantivelor.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Nu era orice furtună. În sudul Bărăganului se înregistra un vânt puternic și neobișnuit. Câțiva oameni de știință susțineau că ar fi vorba de Vardaris, care bătea la fel de puternic în aceeași perioadă a anului, dar alții îi contraziceau pe motiv că vântul nu părăsise niciodată albia râului Vardar, pe când acesta, fără nicio explicație, se avântase dincolo de munți, străbătuse în galop Serbia și Bulgaria, trecuse și Dunărea și acum făcea ravagii în târgurile din sudul țării. În plus, Vardarisul era un vânt rece, pe când acesta aducea cu el topirea zăpezii și sfârșitul iernii.

Știi că?

Vardar este un râu în Macedonia și Grecia. Are o lungime de 388 km. Bazinul hidrografic al Vardarului include două treimi din teritoriul republicii Macedonia.

Promoroacă simțea că se întâmplă ceva ieșit din comun, ceva care trezise dintr-odată viața în el. O emoție puternică îi cuprinse tot corpul, nu știa ce să facă și unde să meargă, cel mai bine spre gară, exact, să se suie în tren, să meargă acolo să vadă vântul care putea să ia pe sus oameni și case întregi, să răstoarne și iarna dacă voia. [...]

(Augustin Cupșa, *Furtună într-un singur cuvânt*)

Ce am înțeles

● **Substantivul** este o parte de vorbire flexibilă care denumește obiecte, ființe, fenomene ale naturii, însușiri, acțiuni etc.

Substantivele sunt comune și proprii.

Substantivele comune denumesc ființe, lucruri, fenomene ale naturii de același fel (*copil, profesor, casă, bancă, munte, furtună* etc.). Substantivele comune se scriu, de obicei, cu literă inițială mică. Dacă se află la începutul titlului unui text sau la începutul unei propoziții, se scriu cu literă inițială mare.

Substantivele proprii denumesc ființe, lucruri pentru a le deosebi de celelalte din clasa lor. Substantivele proprii se scriu întotdeauna cu literă inițială mare.

1. Identifică în text substantive care denumesc ființe, lucruri și fenomene ale naturii.
2. Cu ce fel de literă inițială sunt scrise substantivele din text care denumesc ființe, lucruri, fenomene ale naturii?
3. Transcrie substantivele din titlul textului dat.
4. Indică felul literei inițiale cu care este scris primul substantiv din titlu.
5. Completează, în caiet, următoarele enunțuri cu substantive preluate din text:
 - Numele unui râu menționat în text este...
 - Vântul Vardaris străbate țările ...

● Numele de locuitori fac parte din categoria substantivelor comune.

● Substantivul are două numere: **singular** (*copil, casă, lalea, dulap*) și **plural** (*copii, case, lalele, dulapuri*).

Desinențele sunt sunetele sau grupurile de sunete așezate la sfârșitul substantivelor pentru a indica numărul (*copii, case, lalele, dulapuri*).

● Există substantive care au aceeași formă pentru singular și plural: *un arici – doi arici, o dansatoare – două dansatoare, un pronume – două pronume*.

● După modul cum se numără, substantivele sunt de trei genuri: masculin (*un pom, doi pomi*), feminin (*o grădină, două grădini*) și neutru (*un deal, două dealuri*).

● Într-o propoziție se pot utiliza cuvinte de legătură numite prepoziții.

Prepoziția este o parte de vorbire care stabilește legături între cuvinte ale unei propoziții.

Prepoziția nu își schimbă forma în comunicare.

După formă, prepozițiile sunt:

– **simple** – alcătuite dintr-un singur termen (*cu, la, după, în, pe, fără, sub, prin* etc.);

– **compuse** – alcătuite din mai mulți termeni (*de pe, de pe la, de la, de pe sub, de pe lângă, de prin* etc.).

6 Ce fel de literă inițială apare la substantivele care denumesc râul și vântul menționate în text?

7 Notează substantive care denumesc locuitori ai țărilor: *România, Bulgaria, Serbia, Ungaria, Italia, Spania, Franța, Austria, Danemarca*.

8 Menționează câte obiecte denumesc următoarele substantive: *ziare, chioșc, gară, străzi*.

9 Schimbă forma substantivelor următoare, pentru a indica un singur obiect: *târguri, zăpezi, mese, stele*.

10 Respectând modelul dat, schimbă forma substantivelor următoare pentru a indica mai multe obiecte: *casă, gară, drum, perdea, furtună, râu, iarnă, zăpadă*. Ce observi în legătură cu forma acestor substantive?

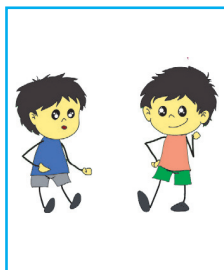
Model: *casă – case*

11 a) Copiază în caiet enunțurile următoare, completând spațiile punctate cu substantive din următoarea serie: *învățătoare, pui, nume*.

- Clasa mea a avut o ... cu experiență.
- Cele două clase a patra din această școală au ... diferite.
- Băiețelul a adus acasă un ... de pisică.
- Mama i-a dăruit copilului doi ... de labrador.
- Fetița aceea se numește Lăcrămioara. Ea are un ... de floare.
- Eu am două ... de familie.

b) La ce număr apar, în fiecare enunț, substantivele date? Ce observi în privința formei acestora?

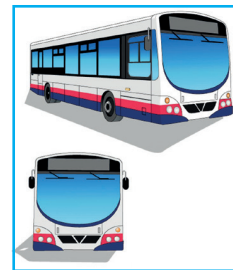
12 Numără obiectele și persoanele din următoarele imagini:

un copil, doi ...;

..., ...;

...,

13 Cuvintele scrise în chenare s-au amestecat în alte enunțuri. Scrie în caiet enunțurile corecte.

- Vântul suflă **de** putere.
- Se apropie sfârșitul **din** iarnă.
- Ziarele vândute **pe** chioșcuri anunțau furtuni pentru următoarele zile.
- Revistele erau împrăștiate **la** masă.
- Amintirea **cu** vacanță i-a luminat chipul.

14 Transcrie propozițiile și completează spațiile libere folosind cuvinte de legătură din seria alăturată:

- Îi plac plimbările ... bicicleta.
- Maria și-a cumpărat o rochie ... mătase.
- Cărțile ... raft sunt vechi.
- Drumul ... gara orașului a fost lung.
- Copiii mergeau ... ulița satului.
- Cei doi s-au oprit ... clădirea școlii.

*lângă
pe
către
cu
de
de pe*

Cum aplic ce am învățat

1 Transcrie, într-o coloană, cinci substantive comune și, în alta, toate substantivele proprii din textul următor: *Prima referință istorică [...] sub numele de București datează din Evul Mediu, în 1459.*

Se spune însă că, pe de altă parte, București a fost întemeiat câteva secole mai devreme de o figură controversată și mai curând legendară, un anumit Bucur (de unde derivă și numele orașului). Ceea ce este cert este că zona în prezent ocupată de București a fost locuită încă din Antichitate.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.tourism-bucharest.com/ro/scurt-istoric-al-orasului-bucuresti.html>)

2 Precizează numărul și genul substantivelor comune din textul următor:

Ulița avea și un felinar, pripășit printre rarii ei copaci. În fiecare seară, un moșnegel ghebos venea șchiopătând până la felinar; îi vorbea ceva la ureche, ocrotindu-și vorbele cu mâinile, și felinarul îi răspundea cu o lumină care dăinuia toată noaptea.

(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

3 Elimină cuvântul care nu se potrivește în seriile următoare:

a) părinți, izvor, vulturi, dealuri, nopți, cascade;

b) păpuși, băiețel, culoare, zgomot, braț, ceas.

4 Consultă *DOOM2*, apoi rezolvă cerințele:

a) Alege forma corectă a substantivelor la numărul singular: *tango/tangou, fier/fer, prooroc/proroc, pusnic/pustnic, mănășă/mânușă, sfeșnic/sfeștnic.*

b) Notează formele corecte de plural ale substantivelor următoare și încercuiește desinențele: *hotel, infarct, mănășă, mătură, monedă, diagnostic, amfiteatru, tribunal, amurg, spital, acoperiș, tavă, toiag, călimară.*

c) Scrie cele două forme de plural aflate în variație liberă, admise de normele limbii române actuale pentru substantivul *slogan*.

5 Formulează enunțuri în care să utilizezi substantivul *vapor*, la plural, cu sensuri diferite.

6 Alcătuieste enunțuri în care să utilizezi următoarele cuvinte cu valoare de substantiv: *mare, poartă, sare, cască.*

7 Formează substantive care să reprezinte nume de locuitori de la următoarele substantive proprii: *Botoșani, Suceava, Cluj, Arad, Iași, Mangalia, Paris, New York, America.*

8 Rescrie enunțurile următoare, corectând greșelile:

• Vom da test Luni, din ultimele cinci lecții.

• Este binecunoscut faptul că Românii sunt ospitalieri.

9 Alege prepoziția potrivită:

• Băiatul se urcă *în/lângă* mașină repede.

• Copiii se bazează *pe/in* sfaturile părinților.

• *Cu/La* ora zece va începe ședința de lucru.

• Noi suntem capabili *de/despre* orice sacrificiu.

10 Redactează un text de 40-60 de cuvinte, despre sportul tău preferat, în care să utilizezi două substantive precedate de prepoziții compuse.

11 **Lucrați în grupe de 4, 5 elevi!**

Fiecare grupă va avea sarcini diferite de lucru:

Grupa I găsește substantive denumind țări din Europa;

Grupa a II-a găsește substantive denumind orașe din România;

Grupa a III-a găsește substantive denumind râuri din întreaga lume;

Grupa a IV-a găsește substantive denumind munți din întreaga lume;

Grupa a V-a găsește substantive denumind capitale din întreaga lume.

Câștigă grupa care în 10 minute reușește să noteze cele mai multe substantive.

3. Articolul hotărât. Articolul nehotărât

Ce știu

Se dă enunțul:

De la fereastra camerei mele admiram ... (copac) înflorit.

Completează, în caiet, spațiile libere cu două forme ale substantivului notat între paranteze pentru a arăta că:

- obiectul denumit este foarte bine cunoscut de către vorbitor;
- obiectul denumit este mai puțin cunoscut de către vorbitor.

Substantivul își schimbă forma pentru a arăta cât de bine cunoaște vorbitorul obiectul denumit.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Era o dimineață obișnuită de toamnă târzie. N-am deschis bine ochii, că s-a și făcut ora șapte, ora la care tata venea la mine în cameră, mă lua în brațe și mă ducea așa, pe sus, până în bucătărie. Asta se întâmpla numai în zilele de școală. Nu duminica, nu în vacanțe (pe atunci se mergea la școală și sâmbăta). Ca să-mi facă trezirea ușoară, ca să-mi facă suportabil primul gând al dimineții – acela că la opt fix începeau orele. O să ziceți că eram o răsfățată și nu greșiți prea mult. Îmi plăcea la nebunie să mă poarte în brațe din patul moale până în bucătăria încălzită de soba neagră de tuci și eu să țin ochii închiși, încercând să ghicesc unde am ajuns. Pe pragul camerei mele? Nu, nici vorbă, când am deschis ochii, ajunseseam – surpriză! – în dreptul ferestrei. Tata se abătuse de la traseul obișnuit, ca să văd prima zăpadă din an. Ninge cu fulgi mari de tot, care cădeau ca-ntr-un film văzut cu încetinitorul.

(Adela Greceanu, Cioru)

1 Aranjează substantivele din seria următoare, completând în caiet rubricile tabelului: *o dimineață, ochii, ora, zilele, școală, vacanțe, gând, fulgi, un film, traseul, niște ochi, vorbă, ferestrei.*

substantive care nu oferă nicio informație cu privire la gradul de cunoaștere a obiectului	substantive care denumesc obiecte bine cunoscute vorbitorului	substantive care denumesc obiecte mai puțin cunoscute vorbitorului

2 Schimbă forma substantivelor următoare, după modelul dat: *cameră, fulg, pat.*

Model: vacanță → vacanța – vacanței – vacanțele – vacanțelor

3 Modifică forma substantivului subliniat în următorul enunț pentru a arăta că vorbitorul cunoaște foarte bine obiectul denumit: *Era o dimineață obișnuită de toamnă târzie.*

4 Respectând modelul dat, găsește formele adecvate ale substantivelor următoare: *cameră, fulg, pat*.

Model: *vacanță* → *o vacanță – unei vacanțe – niște vacanțe – unor vacanțe*

5 Precizează ce formă trebuie să ia substantivul subliniat în următorul enunț, pentru a arăta că obiectul denumit este mai puțin cunoscut vorbitorului: *Asta se întâmplă numai în zilele de școală.*

Ce am înțeles

● **Articolul** însoțește un substantiv, arătând în ce măsură obiectul denumit este cunoscut vorbitorului. Articolul se analizează totdeauna împreună cu substantivul.

Dacă nu se oferă nicio informație cu privire la gradul de cunoaștere a obiectului, substantivul nu primește articol și se numește **substantiv nearticulat** (*casă – case, pom – pomi, drum – drumuri*).

● **Articolul hotărât** arată că obiectul denumit de substantiv este bine cunoscut vorbitorului.

Articolul hotărât se adaugă direct la sfârșitul substantivului, formând cu acesta un singur cuvânt.

Articolul hotărât *lui* poate apărea ca un cuvânt separat de substantiv, așezat în fața substantivelor proprii nume masculine (*I-am mulțumit lui Radu.*), feminine terminate în consoană (*Lui Carmen îi place să călătorească.*), feminine străine (*I-am dat lui Kelly un pliant turistic.*) sau în fața substantivelor comune care denumesc lunile anului (*Așteptăm zilele lui aprilie.*).

Formele articolului hotărât sunt:

	genul masculin	genul feminin	genul neutru
număr singular	-l, -le, -a, -lui	-a, -i	-l, -lui
număr plural	-i, -lor	-le, -lor	-le, -lor

Articolele hotărâte la masculin și la neutru se leagă de substantiv prin sunetul de legătură *-u*, care nu trebuie luat împreună cu articolul.

● **Articolul nehotărât** arată că obiectul denumit de substantiv este mai puțin cunoscut vorbitorului.

Articolul nehotărât se află înaintea substantivului, ca un cuvânt scris separat.

Formele articolului nehotărât sunt:

	genul masculin	genul feminin	genul neutru
număr singular	un, unui	o, unei	un, unui
număr plural	niște, unor	niște, unor	niște, unor

Cum aplic ce am învățat

1 Articulează cu articol hotărât substantivele din seria următoare, respectând modelul dat:

- *glas*
- *prieten*
- *leu*
- *față*
- *drum*
- *pădure*
- *jucărie*.

Model:

număr singular	număr plural
– glasul	– glasurile
– glasul <i>ui</i>	– glasuril <i>or</i>

2 Adaugă articol nehotărât fiecăruia dintre substantivele din seria următoare, respectând modelul dat:

- *iepure*
- *picior*
- *vale*
- *câmp*
- *căciulă*
- *umbră*.

Model:

număr singular	număr plural
– un iepure	– niște iepuri
– un <i>ui</i> iepure	– un <i>or</i> iepuri

3 Transcrie în caiet textul care urmează, apoi încercuiește articolele nehotărâte și subliniază articolele hotărâte care însoțesc substantivele scrise îngroșat.

Îl urmărea atentă cum trage **sertarele** unul după altul și nu-și dădea seama dacă se preface, numai să-i dea ei emoții. Turuia continuu și din când în când își ștergea **ochelarii** cu colțul **cămășii**. Ei, de curiozitate, i se făcuse sete și îi amorțise **cerul** gurii. Capul începuse să-i vâjâie. **Cheia** nu putea fi decât la **un loc** secret. **O cutie**, o valiză, **un dulap**, o cameră... și cam atât, altceva nu-i venea în cap. Nu se putea abține să nu se gândească la acadele. Îi venea să tropăie de nerăbdare. Ar fi dat orice ca să lămurească misterul **acadelelor**, dar pe chipul **lui nenea** Miron nu se putea citi nimic.

(Dan Lungu, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*)

4 Completează, în caiet, formele substantivelor precizate între paranteze:

Venise luna mai a ... (substantivul *an* – articulat cu articol hotărât, nr. sg.) 1956, orașelul nostru, Serenite, se transformase într-un regat al miresemelor. Înflorise ... (substantivul *liliac* – articulat cu articol hotărât, nr. sg.), apoi au urmat salcâmul și imediat după ei, la începutul lunii iunie, au dat în floare teii, care împrăștiau ... (substantivul *miros* – articulat cu articol nehotărât, nr. sg.) îmbătător, mai ales spre seară, când adia vântul: atunci aroma trecea pe străzile orașului în valurile compacte ca o armată romană sau ca un râu ieșit din matcă sau chiar ca o furtună și era grozav să te plimbi pe ... (substantivul *alee* – articulat cu articol hotărât, nr. pl.) din grădinile publice care împânzesc malul Dunării.

(Gabriel Chifu, *Visul copilului care pășește pe zăpadă fără să lase urme*)

5 Elimină cuvântul care nu se potrivește în seriile următoare:

- a) minut, cameră, joaca, om, temă, telefon;
- b) fratelui, ziua, pompierul, copil, focul, petrecerea;
- c) un patinoar, o noapte, unui clopoțel, niște fulgi, sărbătoarea, unei case.

6 Explică scrierea cu trei de „i” a substantivului subliniat din propoziția *Fiii săi locuiesc în Brașov*.

7 Transcrie, pe trei coloane, substantivele nearticulate, substantivele articulate cu articol hotărât și substantivele articulate cu articol nehotărât din textul următor.

O ploaie obișnuită este un fenomen meteorologic absolut natural: vaporii de apă din atmosfera terestră se condensează formând nori, apa trecând din stare de vapori în stare lichidă, prin apariția picăturilor de apă. Când picăturile de apă ating o anumită greutate, gravitația le trage spre pământ, sub forma ploilor.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.descopera.ro/stiinta/9352608-ploile-acide-moartea-care-vine-din-cer>)

8 **Lucrați în perechi!** Notați, în cinci minute, cât mai multe substantive, cu formă de singular sau plural, articulate cu articolul hotărât *-le*.

4. Pronumele personal

Ce știi

Creați un joc! Unul dintre voi va ieși în fața clasei și va alcătui enunțuri despre colegi, numindu-i, apoi va indica alt coleg, care să reformuleze propozițiile, folosind cuvintele *el, ea, ei, ele*. Este important ca toți cei indicați pentru a reformula răspunsurile să reacționeze foarte rapid.

În comunicare, substantivele pot fi înlocuite de pronume.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Cui nu-i place muzica?

Că vine dintr-o vioară sau de la zgomotele străzii, ea te face să-ți ieși adesea dintre gânduri și să rămâi în ascultare. Fiecare sunet se întâlnește atunci cu urechile tale și le spune „Bună ziua!” [...]

Am înțeles că, atunci când ascuți sunetele, ele nu mai pot fi zgomote nicicum. Ca și cum din urechea noastră ar ieși un dirijor invizibil care face ca totul să sune armonios. Și toate se bucură. Astăzi, de pildă, vocea unei mingi portocalii care avea o fetiță cu codițe mi-a spus:

— Mulți cred că fac zgomot atunci când fetița mea mă face să sar, dar eu cânt de bucurie.

— Chiar așa este. Când te ascult, îmi pare că glasul tău e așa de limpede și de rotund, că este musai să nu lipsești din cântecul zilei de astăzi.

— Știi și tu de cântecul fiecărei zile? m-a întrebat mirată vocea mingii portocalii.

— Și tu știi? o întreb și mai surprinsă.

— Normal. Știu de la îngerul cu cizme verzi.

— Nu-l cunosc pe îngerul cu cizme verzi. Pot să-l întâlnesc undeva?

— Am auzit un claxon de bicicletă spunând că ar locui într-un dovleac, zise mînea portocalie în timp ce fetița cu codițe continua să se joace cu ea, fără să bănuiască nimic de conversația noastră.

— Unde e dovleacul ăsta?

— Îi place să se cuibărească lângă flori nemuritoare.

(Ligia Toniță, *Îngerul cu cizme verzi*)

Ce am înțeles

● **Pronumele personal** indică diferitele persoane care participă la actul comunicării.

● Pronumele personal este o parte de vorbire flexibilă. Are trei persoane:

● persoana I – indică persoana/persoanele care vorbesc (*eu, noi*);

● persoana a II-a – indică persoana/persoanele cu care se vorbește (*tu, voi*);

1 Asociază formele pronumelui din stânga cu persoana/persoanele care participă la o comunicare:

- a) *eu, noi*
b) *tu, voi*
c) *el, ea, ei, ele*

- ascultătorul/ascultătorii
- vorbitorul/vorbitorii
- persoana/persoanele despre care se vorbește

● persoana a III-a – indică persoana/persoanele despre care se vorbește (*el, ea, ei, ele*).

La persoana a III-a există și alte forme ale pronumelui personal: *dânsul, dânsului, dânsa, dânssei, dânsii, dânsilor, dânsese, dânselor*.

● Pronumele personale au două categorii de forme: **forme accentuate și forme neaccentuate**.

Formele accentuate ale pronumelui personal pot constitui singure răspuns la o întrebare (*eu, noi, tu, voi, el, ea, ei, ele, (pe) mine, (pe) tine, mie, nouă, lui, lor* etc.).

Formele neaccentuate ale pronumelui personal nu pot constitui singure răspuns la o întrebare (*mă, m-, ne, n-, îți, -l* etc.). De obicei, unei forme neaccentuate îi corespunde o formă accentuată. De exemplu, forma neaccentuată *ți* se dublează cu forma ei accentuată, *ție* (*Ție ți se cuvin toate laudele*).

● Pronumele personal are număr **singular** (dacă arată o singură persoană: *eu, tu, el, ea*) și **plural** (dacă arată mai multe persoane: *noi, voi, ei, ele*).

Pronumele personal are forme diferite pentru gen numai la persoana a III-a: **genul masculin** (*el, ei*) și **genul feminin** (*ea, ele*).

- 2 Identifică, în primele două paragrafe ale textului:
- un pronume personal care poate constitui singur răspuns la o întrebare;
 - un pronume personal care nu poate constitui singur răspuns la o întrebare.

3 Dublează formele pronumelor personale subliniate, după modelul dat.

Model: *mi-a spus* (mie)

- *fetița mea mă face să sar*;
- *te ascult*;
- *m-a întrebat mirată vocea mingii portocalii*;
- *Îi place să se cuibărească lângă flori nemuritoare*.

4 Cu ce forme pot fi dublate pronumele personale *ne* și *vă* din enunțurile următoare?

- Ne copleșește un sentiment de bucurie, ascultându-l.
- A propus să ne cheme la joacă.
- Vă încântă propunerea de a merge la concert.
- Vreau să vă invit la un concert simfonic.

5 Înlocuiește substantivele scrise cursiv în enunțurile următoare cu pronumele personale potrivite. Ce gen au pronumele personale?

- *Copilul* a adus o mașinuță de jucărie.
- *Fetița* a primit în dar o păpușă foarte frumoasă.
- *Băieții* joacă fotbal.
- *Fetele* cântă în corul școlii.

6 Precizează genul și numărul pronumelor personale din structurile următoare, apoi notează forma lor de plural:

- *fetița cu codițe continua să se joace cu ea*;
- *El ține evidența tuturor cântecelor, din fiecare zi*.

7 Identifică genul și numărul pronumelor scrise cursiv în enunțurile următoare:

- *Ei* ne vizitează la sfârșit de săptămână.
- *Mingea ei* este nouă.
- *Ei* i-am adus bomboane, nu lor.

8 Rescrie propoziția următoare înlocuind, pe rând, pronumele personal *tu* cu *dumneata*, respectiv *dumneavoastră*: *Știi și tu de cântecul fiecărei zile?*

- Ce indică aceste forme?
- Ce observații poți face în legătură cu numărul verbului?

9 Utilizează în locul pronumelor subliniate unul dintre cuvintele din seria următoare: *dumnealui, dumneaei, dumnealor*.

- Ne vom întâlni cu ea mâine.
- Lor le-am mulțumit pentru sfatul dat.
- La ședință se va discuta despre el.

- Pronumele personal de politețe are forme numai pentru persoana a II-a și a III-a.

Pronumele personal de politețe la persoana a II-a		Pronumele personal de politețe la persoana a III-a			
număr singular	număr plural	număr singular		număr plural	
<i>dumneata (d-ta)</i> <i>dumitale (d-tale)</i>	<i>dumneavoastră</i> <i>(dv., dvs., d-voastră)</i>	masculin	feminin	masculin	feminin
		<i>dumnealui</i> <i>(d-lui)</i>	<i>dumneaei</i> <i>(d-ei)</i>	<i>dumnealor</i> <i>(d-lor)</i>	

Pronumele personal de politețe *dumneavoastră* se folosește împreună cu un verb la persoana a II-a, numărul plural, chiar dacă adresarea se face către o singură persoană (*Dumneavoastră veți răspunde mai târziu.*). În limbajul familiar și regional există și alte variante ale pronumelui personal de politețe de persoana a II-a: *mata, matală, mățăluță, mățălică.*

Cum aplic ce am învățat

1 Înlocuiește substantivele scrise înclinat în următoarele enunțuri cu forme potrivite ale pronumelui personal:

- *Invitații* au întârziat la petrecere.
- Sfatul *mamei* i-a dat încredere *fiului*.
- Ne putem baza mereu pe *prieteni*.

2 Alcătuieste două enunțuri în care pronumele personal *ei* să aibă gen și număr diferite.

3 Notează în caiet formele accentuate ale pronumelor personale scrise îngroșat în textul următor:

*Trebuind să plece peste Olt, pe două zile, tătutu i-a cerut Mișului, fetița lui, să-**i** împrumute un geamantan. La patru ani și jumătate, Mișu e proprietăreasă de o mulțime de lucruri. [...]*

— *Nu vă mai stâmpărați, măi băiete? se supără tătutu furios. Lăsați-**mă** să scriu... Uite, tătutu o să facă o editură mare, o librărie, o moștenire. Barutu o să fie director și Mișu directoare: peste 15 ani, povestirile lui tătutu o să **le** citească toată lumea...*

(Tudor Arghezi, *Cartea cu jucării*)

4 Formulează două enunțuri în care cuvântul *lui* să fie, pe rând, pronume personal și articol hotărât.

5 Completează, în caiet, spațiile libere cu ortogramele următoare:

- Testul pe care l-am dat ieri a fost greu. Vreau ca tu să ... corectezi.
- Lui Mihai ... place să joace fotbal.
- ... vine să te pornești la drum.
- Am primit cartea. Mă gândesc să ... dăruiesc înainte de ziua ta.
- Sunt convins că ... da un sfat bun.

6 Construiește enunțuri cu ortogramele: *ia/i-a; mie/mi-e; nul/nu-l; va/v-a; ai/a-i.*

7 Analizează pronumele personale din textul următor, respectând modelul dat:

Bunica mea se numea Fana. Însuși faptul că bunica avea un nume mi se părea tulburător, neașteptat. Și apoi, Fana! Era frumos? Urât? Nu știu. Venea de departe. Aducea parfumul unor vremi pe care mintea mea neliniștită se străduia să le înțeleagă, timpuri în care am fost și nu am fost. [...]

În zilele de sărbătoare, lua masa cu noi și bunicul. [...]
De altminteri, la masă fiecăruia îi era parcă frică de propria voce, fiecare se ferea să nu-i afle celălalt gândul. Dar de ziua mea socoteam că-mi este îngăduit orice, chiar și această întrebare, care nu știu cum îmi țâșnise în minte și nu-mi dădea pace:

— *Cum o chema pe bunica?*

— *Fana, mi-a răspuns vocea lui.*

(Cella Serghi, *Cartea Mironei*)

Model: *mi* = pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, număr singular.

8 Imaginează-ți că te afli la un stand de ziare și dorești să cumperi o revistă de benzi desenate. Formulează cel puțin trei întrebări pe care să le adresezi vânzătorului, utilizând forme ale pronumelui personal de politețe.

9 **Lucați în două grupe mari!** Fiecare grupă va desena un castel, folosind culori reci, respectiv culori calde. Afișați desenele create! Un elev din fiecare grupă va prezenta desenele, formulând enunțuri de tipul:

Noi am folosit roșul pentru a reda ..., iar voi ați folosit albastrul, pentru ...

5. Numeralul cardinal

Ce știi

Completează, în caiet, enunțurile următoare:

- Am ... ani.
- În clasă sunt ... (de) fete și ... (de) băieți.
- În ... bancă, pe rândul din mijloc, stau ..., iar în ..., stau

În limba română, există cuvinte care exprimă un număr sau ordinea prin numărare.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Primul creator al unei BD, apropiată de forma actuală, este William Hogarth (1697-1764). El pune opt schițe separate la un loc pentru a da forma unei povești lucrării sale despre moralitate. Au mai existat și alți scriitori care au folosit metoda lui Hogarth, dar munca lor era încă departe de seriile desenate cu Superman, Spiderman și Batman din secolul al XX-lea.

Diversificarea ziarelor și a revistelor, de după 1800, aduce în atenție ilustrația. Editorii și-au dat seama că textul nu este de ajuns pentru a-l face pe cititor să înțeleagă subiectul unui articol și au început să introducă în publicațiile lor schițe/desene/caricaturi. The Glasgow Looking Glass (1826) ar

putea fi considerată, din punct de vedere tehnic, prima BD. Publicația britanică viza moda și politica din acea perioadă și se folosea de imagini succesive și text pentru a spune o poveste. De asemenea, aceasta utiliza caricatura, satira și bula pentru text. Cel mai important caricaturist de la acea vreme a fost Rodolphe Topffer, un elvețian care trăia în Franța. Lucrările lui erau, de fapt, niște povești ilustrate și, datorită succesului pe care l-au avut la public, au fost republicate în alte țări din Europa și în SUA.

(Ionuț Pietraru, *De la Columna lui Traian la Superman*, text preluat de pe site-ul <http://www.motanov.ro/tag/benzi-desenate/>)

Ce am înțeles

● **Numeralul cardinal** este o parte de vorbire care arată un număr (*unu, doi, trei, patru, douăzeci, patruzeci și opt* etc.).

După alcătuire, **numeralele cardinale** sunt:

– **simple:** de la *unu* la *zece, sută, mie, milion, miliard*;

– **compuse:**

• de la *unsprezece* la *nouăsprezece*, scrise într-un singur cuvânt și formate din numeral cardinal simplu + *spre* + *zece*;

• *douăzeci, treizeci, patruzeci, cincizeci, șaiszeci, șaptezeci, optzeci, nouăzeci*, scrise într-un singur cuvânt și formate din numeral cardinal simplu + *zeci*;

• de la *douăzeci* la *nouăzeci și nouă*, formate din numeral + *zeci* + *și* + numeral;

1 Transcrie, din text, un cuvânt care arată un număr.

2 Pornind de la informațiile din textul dat, calculează câți ani a trăit William Hogarth și notează în cifre și litere rezultatul obținut.

3 Scrie cu litere anul în care a apărut publicația care ar putea fi considerată, din punct de vedere tehnic, prima BD. Cum ai scris numărul zecilor din acest numeral – într-un singur cuvânt sau în mai multe cuvinte?

4 Notează din câte cuvinte este alcătuit fiecare dintre următoarele numerale din textul dat: *opt, 1764* (o mie șapte sute șaiszeci și patru).

• de la o *sută* în sus, scrise în mai multe cuvinte și formate din numeral care exprimă *sute* și *mii* + numeral simplu sau compus.

Numeralele cardinale *unu* (*un*) și *doi*, precum și numeralele compuse care le conțin își modifică forma în funcție de gen:

– În livadă, bunicul a mai sădit *un* măr, *doi* peri și *douăzeci și doi* de pruni.

– Din grădina bunicului, nepotul a luat o roșie, *douăzeci și una* de vinete, *douăsprezece* verze și *douăzeci și două* de conopide.

● Aproximația în interiorul unor limite numerice se redă fie prin construcții de tipul: *În sală se aflau între cincizeci și șaiszeci de persoane.*, fie, în scris, prin alăturarea numeralelor, despărțite prin linie de pauză (*În sală se aflau cincizeci – șaiszeci de persoane.*). **Este incorect:** *În sală se aflau între cincizeci – șaiszeci de persoane.*

Pentru indicarea datei care are în componență numeralul cardinal *doi*, sunt acceptate ambele forme, de masculin și feminin: *doisprezece mai*, *douăsprezece mai*; *douăzeci și doi mai*, *douăzeci și două mai*.

5 Selectează forma adecvată a numeralului compus cu *unu*, în contextul dat:

• A cumpărat douăzeci și unu/douăzeci și una de reviste cu benzi desenate, pentru a le dăruii colegilor.

6 Completează, în caiet, spațiile punctate cu forma corectă a numeralului *doi*.

• În timpul unei acțiuni salvatoare, Superman urmărește ... răufăcători și folosește ... arme inofensive pentru oameni, dar periculoase pentru cei capturați.

7 Alege forma corectă a construcțiilor scrise cursiv în enunțurile următoare:

• Magazinul de presă este deschis între *opt-șaisprezece/opt și șaisprezece*.

• Părinții mei lucrează între *zece-șaptesprezece/zece și șaptesprezece*.

• A rămas acasă de la *opt-unsprezece/de la opt la unsprezece*.

• Gemenii din clasa noastră sunt născuți pe *douăzeci și doi/douăzeci și două iunie*.

Cum aplic ce am învățat

1 Scrie cu litere rezultatele următoarelor operații matematice:

$$9 + 2; \quad 16 - 2; \quad 83 - 34;$$

$$4 \times 5; \quad 7 \times 12; \quad 34 \times 9;$$

$$123 \times 34; \quad 1340 : 10; \quad 54 : 3.$$

2 Completează, în caiet, următoarele enunțuri cu numere cardinale potrivite, scrise cu litere:

• ... de minute alcătuiesc o oră.

• O oră are ... de secunde.

• Dacă ceasul arată 12:15, înseamnă că au trecut ... minute după ora

• Un an are ... luni și ... sau ... de zile.

• Lunile ianuarie, martie, iulie, august, octombrie și decembrie au ... de zile.

• Luna mai are ... de zile.

• Luna februarie are ... sau ... de zile.

3 Transcrie în caiet enunțurile cu formele corecte ale numeralelor:

• *Unul/Unu* intră în clasă, zece ies.

• Copiii au *doosprezece/douăsprezece* cărți.

4 Utilizează în enunțuri cuvintele *un* și *o* cu valoare de numeral și de articol nehotărât.

5 Notează programul tău zilnic, pe ore. Prezintă-l colegilor!

6 **Lucrați în perechi!** Identificați numerele cardinale și, apoi, găsiți răspunsul la următoarele ghicitori:

a) *Am un copac
cu douăsprezece ramuri,
pe fiecare ramură
sunt patru cuiburi,
în fiecare cuib
sunt șapte ouă.*

b) *Patru fug, două atârnă.*

c) *Patru frați stau într-o casă
și de ploaie nu le pasă.*

d) *Cine merge de dimineață
în patru picioare
La prânz, în două,
Iar seara, în trei?*

6. Numeralul ordinal

Ce știu

Așază pe bancă toate obiectele pe care le ai în penar, apoi stabilește ordinea lor, prin numărare.

Cuvintele ce redau ordinea obiectelor și a ființelor prin numărare se încadrează în categoria numeralelor.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

La începutul lunii noiembrie, Școala Gimnazială nr. 33 „Anghel Saligny” Constanța a lansat concursul județean BD Noël/BD Santa, adresat elevilor de gimnaziu și liceu. Proiectul a atras un număr de 15 școli, însumând aproximativ 200 de lucrări.

Școala noastră a fost reprezentată la acest concurs de 9 elevi coordonați de prof. Anamaria Florescu. Dintre aceștia, patru și-au regăsit lucrările în expoziția realizată de organizatori la Palatul Copiilor, iar doi s-au bucurat de premii deosebite: elevul Șelariu Sorin din clasa a IX-a B a obținut PREMIUL I la nivel liceal, iar eleva Țițimeaua Bianca din clasa a VI-a A a obținut PREMIUL AL II-LEA la nivel gimnazial.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.liceultechnirghiol.ro/articole>)

(Sursă foto: <http://radioconstanta.ro/wp-content/uploads/sites/9/2016/12/15e79560-c656-4e6f-bf82-702c7ac491e0.jpg>)

Ce am înțeles

● **Numeralul ordinal** indică ordinea obiectelor prin numărare (*primul, al doilea, al treilea* etc.).

● **Numeralul ordinal** se formează:

• la genul masculin și neutru din cuvântul *al* + numeral cardinal + articolul hotărât *-le* + particula *-a* (*al doilea, al treilea, al patrulea* etc.);

• la genul feminin din cuvântul *a* + numeral cardinal + articolul hotărât *-a* (*a doua, a treia, a patra* etc.).

Pentru numerele ordinale corespunzătoare lui *unu, una*, se folosesc formele *întâiul/întâia* sau *primul/prima*.

În scrierea cu **cifre romane**, numărul este precedat de *al* sau *a* și este urmat de articol hotărât, legat prin cratimă de acesta: *al V-lea*.

1 Notează în ce clase erau elevii premiați la concursul de benzi desenate menționat în text.

2 Precizează ce premii au luat cei doi elevi.

3 Prezintă ordinea obiectelor de studiu pe care le ai în orar luna, prin numărare.

4 Respectând modelul dat, formează numerele ordinale de la următoarele numere cardinale: *trei, patru, zece, paisprezece, douăzeci, treizeci și nouă, mie, milion*.

Model: *trei* – gen masculin și neutru: al **trei**lea
– gen feminin: a **trei**a

5 Cu ce fel de cifre sunt scrise numerele ordinale *al XX-lea* și *a XX-a*?

6 Scrie în ce secol trăiești.

Știi că?

Cifrele romane sunt simboluri grafice folosite pentru scrierea numerelor în civilizația antică romană.

C și **M** reprezintă inițialele unor cuvinte din limba latină: *centum* (sută) și *mille* (mie).

● Pentru indicarea primei zile a fiecărei luni trebuie folosit numeralul ordinal și nu cel cardinal: *întâi iulie*, *întâi august*; nu este corect: *unu iulie*, *unu august*.

Se acceptă ambele forme ale numeralului ordinal în situații precum *clasa întâi/întâia*, când acesta se află după un substantiv de genul feminin.

7 Respectând modelul dat, formează numerale ordinale cu cifrele din tabel:

Model: *al X-lea, a X-a*

V	X	XL	L	LX	XC	C	CD	D	DC	CM	M
5	10	40	50	60	90	100	400	500	600	900	1000

8 Alege varianta corectă de răspuns:

Colegul meu e născut pe *unu/întâi* mai.

Când eram în clasa *întâi/întâia*, îmi plăcea să desenez.

Pentru *întâia/întâi* dată, era încântat de o revistă de benzi desenate.

Cum aplic ce am învățat

1 Identifică numeralele ordinale din textele:

a) *Dar orice lucra
Noaptea se surpa!
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar,
Lucra în zadar.*

(Monastirea Argeșului)

b) *A doua zi, luăm în sus Valea Tazlăului Sărat și,
după trei ceasuri de urcuș printre stânci, cârmim la
stânga.*

(Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)

2 Alege forma corectă a numeralelor din enunțurile următoare:

- Radu este *al zecilea/al zecelea* elev la catalog.
- La ora de istorie vom discuta despre importanța zilei de *Unu/Întâi* Decembrie pentru români.
- *Al nouălea/al noolea* coleg îmi este prieten apropiat.
- Am studiat, la istorie, secolul *al optsprezecelea/al optisprezecelea*.
- I-am dat cărți celui de-*al treizecilea/al treizecelea* copil din acest rând.

3 Precizează felul numeralelor din următoarele proverbe:

- Un nebun aruncă piatra în apă și zece înțelepți se chinuie s-o scoată.
- Când doi se ceartă, al treilea câștigă.
- Cine știe carte are patru ochi.
- Cu o floare nu se face primăvară.

4 Completează, în caiet, spațiile punctate, cu date din viața ta, folosind numerale cardinale și ordinale:

M-am născut pe ... (ziua, luna, anul). Am intrat în clasa pregătitoare în ... (anul). Am terminat clasa ... (ultima clasă din ciclul primar) în ... (anul).

5 Alcătuieste două enunțuri în care să utilizezi expresii cu numerale.

7. Texte explicative

Ce știu

Transcrie două informații pe care le consideri utile din textul următor:

Mașina de spălat Automat Plus. Instrucțiuni de utilizare

Destinație

- Acest produs este destinat uzului casnic. Nu este destinat utilizării comerciale și nu trebuie folosit în alte scopuri.
- Produsul trebuie utilizat doar pentru spălarea și clătirea rufelor ale căror etichete permit acest lucru.

Siguranța copiilor

- Produsele electrice sunt periculoase pentru copii. Nu permiteți copiilor să se apropie de produs când acesta funcționează. Nu îi lăsați să se joace cu produsul.
- Închideți ușa de serviciu a mașinii atunci când părăsiți încăperea în care se află.

Textele nonliterare transmit informații în diferite moduri.

Ce aflu

1 Te-ai decis să faci o parte din treburile casei și vrei să speli rufe. Observă cu atenție datele din tabelul următor, apoi rezolvă cerințele.

Program	Temperatură	Simboluri întreținere	Încărcătură max. kg	Tip de rufe/Note <i>- Respectați recomandările producătorului de pe eticheta de întreținere</i>	Detergenți și aditivi		
					Pre-spălare	Spălare principală	Balsam de rufe
Mixte	40°C		4.0	Articole rezistente, puțin murdare sau normal murdare, din bumbac, in, fibre artificiale și din amestecuri. Program eficient, cu durata de o oră. Aveți grijă să spălați doar rufe cu culori similare în aceeași încărcătură.	-	Da	✱
Țesături	Bumbac		6.0	Articole normal murdare sau foarte murdare: prosoape, lenjerie intimă, fețe de masă și cearșafuri etc., din bumbac și in.	✱	Da	✱
	Sintetice		3.0	Articole normal murdare: bluze, cămăși, salopete etc. din poliester (Diolen, Trevira), poliamidă (Perlon, Nylon) sau în amestec cu bumbac.	✱	Da	✱
	Delicate		1.5	Perdele și articole delicate, rochii, fuste, cămăși și bluze.	✱	Da	✱
	Lână/Spălare manuală	rece-40°C		1.0	Articole de îmbrăcăminte din lână, etichetate de compania Woolmark marcate cu posibilitatea spălării în mașina de spălat, precum și țesături din mătase (Vă rugăm să respectați eticheta cu simbolul de îngrijire!), in, lână și viscoză marcate cu eticheta spălare manuală.	-	Da
Culori	Albe		6.0	Articole normal murdare sau foarte murdare și articole rezistente din bumbac alb. Economisiți energie selectând o temperatură de spălare mai mică și adăugând un produs de înălbire pe bază de oxigen, pe lângă detergentul dvs.	-	Da	✱
	Culori deschise		4.0	Articole albe și cu culori pastelate, din țesături delicate. Program de spălare delicat, pentru a evita ca rufe să capete culoarea gri sau gălbuie. Utilizați un detergent foarte puternic, dacă este necesar utilizați și substanțe de scos petele sau înălbitori pe bază de oxigen. Nu utilizați detergenți lichizi.	✱	Da	✱
	Culori închise		4.0	Articole negre și de culoare închisă, din bumbac, amestec de bumbac și poliester. Program special, pentru a reduce estomparea culorilor și decolorarea locală. Cu acest program, este de preferat să utilizați un detergent lichid special pentru articolele de culoare închisă.	✱	Da	✱
Eco	Rapid 15'		3.0	Articole purtate puțin, din bumbac, fibre artificiale și amestecuri cu bumbac. Program de reîmprospătare. Utilizați cantitatea cea mai mică de detergent recomandată.	-	Da	✱
	e Bumbac		6.0	Lenjerie din bumbac murdără în mod normal. La 40°C și 60°C pentru rufe din bumbac de iarnă. Cel mai eficient program din punct de vedere al combinației consumului de apă și energie pentru spălarea lenjeriei din bumbac. Programul de referință pentru eticheta energetică a mașinii de spălat.	-	Da	✱
Clătire + Centrifugare	-	-	6.0	Program de clătire și centrifugare intensivă. Este același cu ultima clătire și centrifugarea finală de la programul "Bumbac".	-	-	✱
Centrifugare	-	-	6.0	Program de centrifugare intensivă. Este același cu ciclul de centrifugare de la programul "Bumbac".	-	-	-
Evacuare	-	-	-	Doar evacuare - fără centrifugare. Metodă alternativă pentru terminarea programului după "Oprire clătire".	-	-	-

a) Notează temperatura la care trebuie spălate:

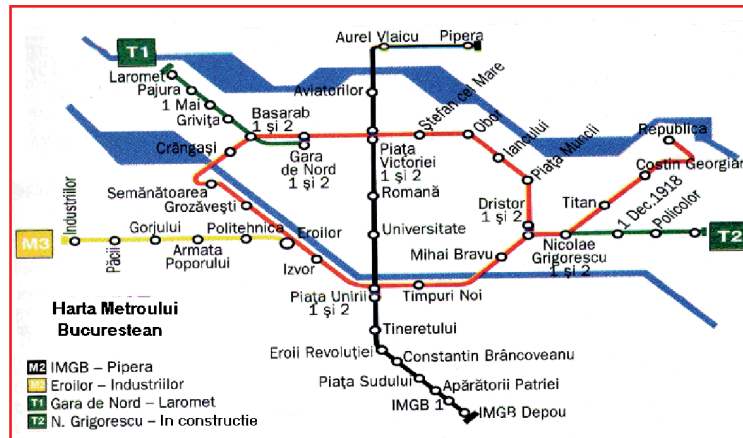
- articolele rezistente, din bumbac, in, fibre artificiale și din amestecuri;
- articolele negre și de culoare închisă, din bumbac, amestec de bumbac și poliester.

b) Indică temperatura la care sunt spălate rufe în programul *Rapid 15'*

c) Explică semnificația a două simboluri din tabelul dat.

d) Precizează la ce se referă informațiile cuprinse în coloana cea mai lată din tabel.

- 2 Privește cu atenție harta metroului din București, apoi notează în caiet:
- cum poți ajunge de la *Gara de Nord* în cartierul *Crângași*;
 - câte stații are metroul de la *Universitate* la *Apărătorii Patriei*.

- 3 Citește următoarele informații despre un medicament, apoi formulează răspunsuri la cerințe:
- Panadol**

500 mg, comprimate efervescente

Panadol 500 mg comprimate efervescente conține paracetamol care este analgezic (acționează împotriva durerii) și antipiretic (ajută la scăderea temperaturii corpului în caz de febră).

Panadol 500 mg comprimate efervescente este indicat în tratamentul simptomatic al durerilor de intensitate ușoară până la moderată, cu diferite localizări: dureri de cap, migrene, dureri de spate, dureri reumatice (inclusiv durerea din osteoartrită) și musculare, dureri ale articulațiilor, nevralgii, durere și febră postvaccinală, dureri asociate răcelii și gripei, dureri în gât, dureri de dinți (inclusiv cele apărute după proceduri stomatologice – extracții dentare). De asemenea, ameliorează disconfortul din răceală și gripă și ajută la scăderea temperaturii.

Nu utilizați Panadol 500 mg comprimate efervescente:

- dacă sunteți alergic (hipersensibil) la paracetamol sau la oricare dintre celelalte componente ale medicamentului;
- dacă suferiți de boală hepatică activă;
- dacă ați fost diagnosticat cu deficit de glucozo-6 fosfatdehidrogenază;
- la copiii cu vârsta sub 6 ani.

- Notează două informații pe care le consideri utile dacă ar trebui să folosești acest medicament.
- Indică două situații în care medicamentul nu poate fi administrat.
- Precizează patru situații în care este indicat medicamentul prezentat.

Ce am înțeles

Există texte care oferă informații utile pentru viața de zi cu zi. Acestea pot fi structurate în diferite moduri: text propriu-zis, text însoțit de tabele, scheme etc.

Textele explicative (de tipul instrucțiunilor de folosire

a diferitelor obiecte sau de tipul prospectelor de medicamente) cuprind informații prezentate într-o manieră clară, accesibilă utilizatorului, deși se recurge și la folosirea unor termeni de specialitate dintr-un anumit domeniu.

Cum aplic ce am învățat

1 **Lucrați în grupe de câte 4, 5 elevi!** Documentați-vă cu privire la instrucțiunile de utilizare a unui obiect electrocasnic și prezentați-le colegilor! Puteți folosi imagini, tabele, planșe etc. care să ilustreze părțile componente ale obiectelor respective.

2 Selectează explicații referitoare la modul de utilizare a unor produse cosmetice și compară informațiile găsite de tine cu acelea ale colegilor.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A Acum că știm mai multe despre benzile desenate, cred că este momentul să **vă** spun câte ceva despre artiștii care dau viață personajelor noastre preferate. Ca să-**i** cunoaștem mai bine, am pregătit pentru **voi** o (prea) mică enciclopedie a desenatorilor români, de la cei cu renume și experiență, până la tineri plini de entuziasm și nonconformiști.

M-am gândit să încep cu Sandu Florea, un nume care se aude de aici până în America. **L**-am ales deoarece este o adevărată legendă a BD-ului românesc și, totodată, unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați desenatori pe plan mondial. Născut pe 28 iunie 1946 în Ghelari, județul Hunedoara, Sandu Florea este un important artist român datorită numeroaselor sale albume de benzi desenate în care abordează teme diverse, de la subiecte istorice, până la fantastice sau science-fiction.

În timp ce este student al Institutului de Arhitectură din București, debutează în 1968 cu BD-ul **Năzdrăvăniile lui Păcală**,

publicat în serial, în revista Luminița. După facultate, se mută la Timișoara unde frecventează cenaclul SF „H. G. Wells”. Aici își descoperă pasiunea pentru genul science-fiction, scrie proză, ilustrează fanzinul „Paradox” și desenează primul album BDSF din România: **Galbar**, după o povestire de Ovidiu Șurianu. În 1975 revine în București după ce renunță la meseria de arhitect și hotărăște să trăiască din benzi desenate, ca liber profesionist.

(Andreea Mazilu, *Artiști BD din România*, text preluat de pe site-ul <http://www.motanov.ro/category/benzi-desenate>)

B

ÎNȚĂLNIRE ÎN SPAȚIU

Scenariu: HORIA ARAMĂ
Desene: VALENTIN ȘI LIANA TĂNASE

ANUL 2010 A SURPRINS MIȘUNEA TERESTRĂ ÎN ZBOR CĂTRE MĂRTE LA DOUA LUNI DUPĂ DECOLARE.

LA MULTI ANI ÎRANCI MĂRTEMI' ȘI SUCCES DEPLIN MIȘUNII VOASTRE

NU VA E URIT ACOLĂ PE PĂMÎNT PĂRĂ NOI?

SĂ CIOCNIM ȘI NOI TUBURILE NOASTRE ÎNCASABILE ȘI SĂ GÎNTĂM...

DAR GÎNTIM CU VOI ȘI VĂ INVITĂM PENTRU MIȘUNEA VOASTRĂ NEMĂPOINTEA.

MAI ÎNȚEBE? SE ÎNTOARCE LA PADURILE LUI ÎN ERUBATA PE CARE MARTE LE AȘTĂTĂ CU BRĂȚELE DE-SCHISE...

TINO MĂ SCOTTE DIN SĂRIE...

DOUA LUNI DE CONVIȚIRE PE OAMNĂ NU PEEA ȘISTONIA NU TRĂCĂ FĂGA URMĂRI PENTRU NEVNI NOSTRI ȘI ÎȘI RICIRĂ AJUNSEM CĂRȘES.

NU SÎM PEEA FIRAVE BACTERIILE TALE GENE RĂDORRE DE OXIGEN?

NOR FI DEȘTUL DE PLUTER-NEE CĂ SĂ Î DARUȘASĂ LUI MĂRTE O ATMOSFERĂ.

(„Întâlnire în spațiu” în revista *Cutezătorii*, scenariu Horia Aramă, desene de Valentin și Liana Tănase; imagine preluată de pe site-ul <http://revistacutezatorii.blogspot.ro>)

- 1 (1p) Transcrie două substantive comune și două substantive proprii din textul **A**.
- 2 (1p) Identifică, în textul **A**, două substantive cu articol hotărât și două substantive cu articol nehotărât.
- 3 (1p) Indică pluralul substantivelor: *misiune, pădure, braț, succes*.
- 4 (1p) Înlocuiește substantivele subliniate în secvența următoare cu formele corespunzătoare ale pronumelor personale: *să vă spun câte ceva despre artiștii care dau viață personajelor noastre preferate*.
- 5 (1p) Precizează persoana și numărul fiecăruia dintre pronumele puse în casete în textul **A**.
- 6 (1p) Notează anul în care a debutat Sandu Florea și indică tipul numeralului prin care este redat.
- 7 (1p) Alcătuieste un enunț în care să integrezi un numeral ordinal obținut de la numeralul cardinal *douăzeci și opt*.
- 8 (1p) Ilustrează o caracteristică a unui text multi-modal, care apare în textul **B**.
- 9 (1p) Redactează un text de 60-100 de cuvinte, în care să prezinți legătura dintre text și ilustrații într-o bandă desenată care ți-a plăcut.

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic

1. Documentează-te pentru a realiza un proiect pe tema *Benzile desenate de ieri și de azi*.
2. Alcătuieste un colaj cu imagini din benzi desenate românești și străine.
3. Realizează o selecție de cinci benzi desenate, românești sau străine, care ți-au plăcut, apoi prezintă-le subiectul.
4. Afișează, în clasă, colajul realizat.

Unitatea VI

Natura și mediul înconjurător

- Textul descriptiv literar/nonliterar
- Adjectivul
- Tipuri de texte descriptive

1. Textul descriptiv literar

Ce știu

Prezintă, oral, un peisaj care te-a impresionat.

Aspectele caracteristice ale unui peisaj sunt prezentate prin intermediul descrierii.

Ce aflu

Pe drumuri de munte

de Calistrat Hogaș

Dimineața trecuse călduroasă și sosi de-amiaza ucigător de arzătoare. Soarele își ridicase de pe față zăbranicul său de aburi roșietici și, ajuns în răscrucile cerurilor, își cumpănea*, parcă, neclintit, pe albastrul șters al adâncurilor, discul său alb de lumină topită; iar din ceruri peste pământ, ca din o sită imensă, mâni colosale și nevăzute cerneau o ploaie de foc mistuitor... și pământul părea cufundat într-o genune* de flăcări... De prin adâncul văilor, de peste înălțimea coamelor codrului, de pe întinderea scânteietoare a smidurilor* înflorite, valuri străvezii de aburi sclipitori se ridicau în unde crețe și, tremurând în zare, se topeau în văpaia înaltă a cerului aprins... În turbarea ei caniculară, arșița miezului înflăcărat al zilelor de iuliu mușca cu dinți de foc de pretutindeni, și își ostioia* setea sa covârșitoare cu cele de pe urmă picături de viață, umede și vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor... Și, de pretutindeni, toate, într-un susur nedeslușit, sfârâiau a uscăciune!... Codrii uriași, ca o mână de vreascuri netrebnice, se zvârcoleau neputincioși și țipau de usturime înădușită, sub văpaia incendiului universal. [...]*

Soarele pășise de mult, acum, peste creștetul

stâncii mele de adăpost, și înălțimile din apus își prelungeau repede chipurile lor de umbră deasupra văilor dimpotrivă. Noaptea se vestea grăbită din adâncuri și luna nu pășise, încă, dincoace de hotarele răsăritului său. În schimb, însă, de sub marginile depărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nourî posomorâți, cu frunți îndrăznețe și amenințătoare, se iviră fără de veste și împânziră într-o clipă, de jur împrejur, linia de împreunare a cerurilor cu pământul... Ai fi zis că imense și negre urdii de fantome uriașe urcau, în rânduri strânse, pe înalte trepte de haos, spre asaltul cel mai de deasupra al tăriilor cerești... Un tunet răzleț, răsărit din miazănoapte, răscoli clocotitor nemărginirile rotunde, și un ropot fără întrerupere și nedeslușit vestea, de pretutindeni, apropierea prăpăstioasă a artileriei cerești... O puternică suflare de vânt trecătoare și iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzișuri, se stinse, tânguios și jalnic, în nesfârșitul umbros al depărtărilor... Vije-lia își trimesese înainte pe cel mai ager dintre vestitorii săi înaripați... Și, de peste firea întreagă, până la hotarele auzului, într-o clipă se râdică pe mii de*

note discordante și, totuși, armonice*, simfonia înfricoșată a frământării și a zbuciumului universal!... Puterile adâncului se treziseră de pretutindeni și, sub ocrotirea oarbă a nopții, își dezlănțuiseră asupra pământului îngrozit furia lor prăpăditoare... Uraganele umplură jgheburile largi ale munților și, ca niște imense puhoai vijelioase, se rostogoleau prăpăstios la vale; viforul șuiera, gema și urla în răstimpuri cu glas acum de frunze spulberate, acum de codri zbuciumați, acum de munți cu furie zguduți pe temeliile lor de cremene eternă... Sclipirile neîntrerupte și orbitoare de lumină frântă ale fulgerelor spintecau, pe linii fantastice și nemărginite de lungi, întunecimile feroase ale nopții înalte... Și, între cele patru hotare ale nesfârșitului, întinderile oarbe tremurau cu răstimpuri scurte de întuneric și lumină albăstrie, sub licăririle fugătoare și iuți ale focului ceresc... Fierbeau văzduhurile și cerurile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor, și pământul înfricoșat se cutremura nemernic, până în cele mai din adânc ale temeliilor sale, sub ropotul de trăsnete care cădeau asurzitoare prin întuneric, ca niște imense boambe de flăcări, și spulberau, ca și cum ai sufla într-un strop de țărână, frunțile de stânci îndrăznețe ale celor mai sumeți dintre munții săi... Și sub zvârcolirea fără de margini a frământării, și sub urgia întregului zbucium al făpturii, zăgazurile cerului se rupseră, jgheburile adâncului se desfundară și, din înaltul întunecimilor, se prăpăstui

Dicționar

- * a cumpăni – a clătina
- * zăbranic – țesătură fină de mătase, de borangic sau de lână (de culoare neagră); vâl făcut dintr-o asemenea țesătură
- * genune – prăpastie adâncă, abis
- * smid – desigur format din arbori tineri sau din tufe de spini, de zmeură
- * a ostoi – a potoli, a calma
- * urdie – armată, oaste; mulțime, gloată
- * armonice – armonioase

Vocabular

1 Precizează forma literară actuală a următoarelor cuvinte din text: **iuliu** (arșița... zilelor de iuliu), **șivoi** (urletul rostogolirii clocotitoare a șivoaielor...), **scoborâse** (Artileria cerească scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă...), **întunerecul** (în întunerecul cel mai de deasupra al cerurilor...), **trimeteau** (își mai trimeteau de prin văi...), **se rădică** (se rădică pe mii de note discordante), **mâni** (mâni colosale și nevăzute).

2 Indică sensurile cuvintelor scrise îngroșat în următoarele secvențe din textul dat: ... arșița miezului înflăcărat al zilelor de iuliu **mușca** cu dinți de foc de pretutindeni...; Soarele **pășise** de mult, acum, peste creștetul stâncii mele de adăpost...; Noaptea **se vestea** grăbită din adâncuri...; Un tunet răzleț, răsărit din miazănoapte, **răscoli** clocotitor nemărginirile rotunde; Puterile adâncului **se treziseră** de pretutindeni; **Fierbeau** văzduhurile și cerurile clocoteau sub descărcările zguduitoare ale tunetelor...; înălțimea **coamelor** codrului.

asupra pământului, cu șuier de aer sfâșiat, potopul greu al apelor cerești... Și geamătul vijeliei pustiitoare își amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a șivoaielor pământului... Iar sub urgia vijelioasă a apelor, stâncile, zguduite din înălțime și smulse de pe temeliile lor de veacuri, se rostogoleau prăpăstios în genunile adânci ale văilor... și sub izbirea lor neîndurată, brazii trufași ai codrilor se frângeau cu glasuri de trăsnet și umpleau depărtările întunecoase și goale cu cel mai de pe urmă răsunset prelung al prăpăstuirii lor de veci!... [...]

Poate să fi fost pe la cântători, când urletele vijeliei începură a-și scobori glasul, și zbuciumul codrilor a se mai potoli; un tunet răzleț încercă, din miazăzi, să mai răscolească clocotitor nemărginirile întunecoase, dar, iute, își stinse neputincios, în tăcerea nopții adânci, duruitu-i depărtat... Artileria cerească scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă... Cineva trase, parcă, în lături perdeaua neguroasă a norilor și, în întunerecul cel mai de deasupra al cerurilor, o poartă de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre și o stea cu lumina tremurătoare își cumpăni, sfioasă, parcă, chipul său peste adâncuri... Numai șivoaietele apelor, nepotolite încă, își mai trimeteau de prin văi, până-n depărtare, vuietul lor nedeslușit și surd... Fiori iuți de vânturi ușoare însuflețeau, în răstimpuri, neclintirea frunzișului negru, și picături de apă mari cădeau grele pe pământ...

Știi că?

Expresia *pe la cântători* înseamnă „în zorii zilei” și face trimitere la cântatul cocoșilor, înspre dimineață.

3 Formulează enunțuri care să ilustreze alte sensuri ale aceluiași cuvinte.

4 Prezintă semnificația următoarelor secvențe din textul dat: *soarele... ajuns în răscrucile cerurilor; mâni colosale și nevăzute cerneau o ploaie de foc mistuitor...; arșița miezului înflăcărat al zilelor de iuliu mușca cu dinți de foc de pretutindeni...; Artileria cerească scoborâse treptele văzduhului spre lumea cealaltă.*

5 Împărțiți-vă în trei grupe și identificați, în text, cuvinte aparținând următoarelor câmpuri lexicale: momentele zilei, pădure, fenomene atmosferice.

Semne de punctuație și de ortografie

6 Explică folosirea frecventă a punctelor de suspensie în textul dat.

Caracteristicile textului descriptiv literar

1 Transcrie, din text, alte trei exemple pentru fiecare dintre cele două tipuri de imagini artistice indicate, după modelul dat:

Imagini care se adresează văzului	Imagini care se adresează auzului
<i>De prin adâncul văilor, de peste înălțimea coamelor codrului, de pe întinderea scânteietoare a smidurilor înflorite, valuri străvezii de aburi sclipitori se ridicau în unde crețe și, tremurând în zare, se topeau în văpaia înaltă a cerului aprins...</i>	<i>Un tunet răzleț, răsărit din miazănoapte, răscoli clocoțitor nemărginirile rotunde, și un ropot fără întrerupere și nedeslușit vestea, de pretutindeni, apropierea prăpăstioasă a artileriei cerești...</i>

2 Notează secvențe din textul dat corespunzătoare criteriului static (imagini care surprind elemente ale cadrului natural, care nu sunt în mișcare)/dinamic (imagini care surprind elemente în mișcare ale cadrului natural).

3 Alcătuiți **trei grupe de elevi**. Fiecare echipă va lucra pe câte un fragment din textul dat:

Grupa I analizează primul paragraf (*Dimineața trecuse călduroasă [...] incendiului universal.*)

Cerințe:

1. Identifică indicii de timp și de spațiu.
2. Numește momentul zilei la care face referire primul paragraf.
3. Ilustrează caracteristicile atmosferei care se desprind din text.
4. Exemplifică tipurile de imagini care apar în fragment (adresate văzului/auzului, statice/dinamice).
5. Menționează culorile pe care ți le sugerează textul analizat.

Grupa a II-a analizează al doilea paragraf (*Soarele pășise de mult [...] prăpăstuirii lor de veci!...*)

Cerințe:

1. Identifică momentul zilei la care face referire textul selectat.
2. Notează care sunt coordonatele cadrului prezentat: *departe – aproape, sus – jos.*
3. Indică etapele furtunii.
4. Ilustrează, cu secvențe din text, creșterea în intensitate a zgomotului provocat de furtună.
5. Exemplifică, prin două secvențe din text, contrastul *întuneric – lumină*.

Grupa a III-a analizează ultimul paragraf (*Poate să fi fost [...] cădeau grele pe pământ...*)

Cerințe:

1. Notează un indice de timp.
2. Identifică secvențele care sugerează scăderea treptată în intensitate a zgomotului.
3. Prezintă două elemente ale cadrului natural care sugerează contrastul *lumină – întuneric*.
4. Ilustrează două tipuri de imagini artistice.
5. Menționează elementul care sugerează aspectul dinamic al cadrului natural în acest fragment.

Ce am înțeles

Descrierea este un mod de expunere dintr-un text literar sau nonliterar, care constă în prezentarea particularităților unui spațiu sau ale unei persoane (înfățișare, vestimentație etc.).

Textul descriptiv literar are caracter expresiv. Prin descriere, în textul literar, este prezentat un aspect din natură (descriere tip tablou) sau sunt redată trăsăturile fizice și/sau morale ale unui

4 Pornind de la sarcinile de lucru rezolvate la exercițiul anterior, fiecare grupă va realiza câte un desen sugestiv pentru fiecare paragraf analizat.

5 Selectează varianta pe care o consideri potrivită pentru a sintetiza conținutul fiecărui paragraf și motivează-ți alegerea:

- a. *O dimineață de iulie; Furtuna; Răsăritul lunii;*
- b. *O zi caniculară de iulie; Furtuna; Sfârșitul furtunii.*

6 Ce sentimente ți-a trezit lectura acestui text?

personaj (descriere tip portret). Aspectul general constituie tema descrierii (în cazul textului studiat, aspectul descris este *furtuna*). Acesta poate fi explicit sau poate fi dedus din elementele care compun descrierea.

Într-o descriere literară, apare un câmp semantic/lexical dominant (de exemplu, câmpul lexical al fenomenelor atmosferice). Predomină imaginile artistice vizuale și/sau auditive, care evidențiază particularitățile obiectului descris. Se folosesc resursele expresive ale limbii.

Într-un text descriptiv, apar, în număr mare, substantive și adjective.

● **Comparația** este o figură de stil prin care se asociază doi termeni (obiecte, personaje, acțiuni), pe baza însușirilor comune, în vederea reliefării însușirilor primului termen. Comparația are: un termen comparat, un termen comparant și un termen de legătură (de tipul *ca, precum, ca și... etc.*).

7 Care este elementul central, în jurul căruia se organizează toate aspectele prezentate în text? Ce aspecte particulare îi sunt asociate?

8 Precizează ce părți de vorbire predomină în text.

9 Copiază în caiet enunțurile următoare, selectând varianta corectă de răspuns.

- Textul studiat urmărește/nu urmărește transfigurarea artistică a realității.

- Autorul creează/nu creează imagini artistice, folosind sensuri neobișnuite ale cuvintelor, resurse expresive ale limbii.

- Textul urmărește/nu urmărește implicarea afectivă a cititorului.

Elemente de expresivitate a comunicării

1 Transcrie două personificări din textul dat și comentează-le semnificația.

2 Comentează semnificația următoarei secvențe din textul studiat: *Codrii uriași, ca o mână de vreascuri netrebnice, se zvârcoleau neputincioși...*

3 Precizează ce legătură de sens se creează între substantivul *codrii* și expresia *o mână de vreascuri*.

4 Indică termenul de legătură dintre substantivul *codrii* și expresia *o mână de vreascuri*.

5 Ce termen este evidențiat prin intermediul structurii selectate?

Cum aplic ce am învățat

1 Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Soarele dispăruse acum după munții Borcii și numai câteva raze împrăștiate aveau încă cu aur marginile rupte ale norilor, care, în straturi lungi și viorii, se întindeau deasupra apusului; geana de azur limpede a cerului depărtat părea acum că se pleacă și se unește cu geana de umbră a pământului... S-ar fi zis că abisul închide porțile sale aeriene, așezate pe hotarele dintre noapte și zi, sau că natura-și pleacă, pentru odihnă, ochiul său înflăcărat. Amurgul serii sosise pe înălțimi, iar din văi se ridica noaptea către adâncurile largi ale văzduhului; niciun glas nu se mai auzea, nicio mișcare nu se mai simțea.

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

a) Transcrie patru termeni din câmpul lexical al momentelor zilei.

b) Identifică obiectul descris, menționând aspectele pe baza cărora ai făcut selecția.

c) Notează detaliile asociate obiectului descris.

d) Ilustrează un tip de imagine artistică prezent în textul dat.

e) Selectează unul dintre răspunsurile care urmează pentru a preciza scopul textului dat: 1. de convingere și de informare; 2. de informare; 3. de comunicare a unor impresii.

f) Motivează alegerea făcută.

2 Alcătuiește, la alegere, în 60-100 de cuvinte, o descriere cu titlul: *O zi de vară; Ploaie de toamnă; Stele de gheață, pe pământ; Curcubeie pe cer, după ploaie*. Integrează, în compunerea ta, două comparații.

3 Realizează, în 60-100 de cuvinte, descrierea peisajului din imaginea de mai jos.

2. Textul descriptiv nonliterar

Ce știi

Prezintă, oral, un fenomen meteorologic la care ai fost martor (de exemplu, ploaie torențială, vânt puternic, apariția curcubeului etc.).

Aspectele caracteristice ale realității înconjurătoare pot fi prezentate prin intermediul descrierii.

Ce aflu

Super-furtunile

De ce au loc acele străfulgerări orbitoare și bubuituri sinistre?

Furtunile sunt spectaculoase și puțin înspăimântătoare, dar ce anume creează acest amestec uimitor de ploaie, tunete și fulgere? În zilele calde, aerul de la suprafața planetei se încălzește. Deoarece aerul cald este mai puțin dens decât cel rece, acesta se ridică, trecând prin aerul rece de deasupra. În cele din urmă se va răci destul pentru ca vaporii de apă să condenseze. Pe măsură ce vaporii trec în stare lichidă, se formează cristale de gheață. Acestea sunt dense, devin grele și încep să cadă prin nor. Pe măsură ce cad spre Pământ se dezgheață și se transformă în picături de ploaie.

Când particulele de apă se deplasează prin nor își pierd din electroni. Particulele încărcate pozitiv sunt la partea superioară, iar cele încărcate negativ sunt la baza norului. Acest fapt induce o încărcare pozitivă a suprafeței terestre, iar norii „nu vor” decât să-și cedeze electronii în plus. Odată ce sarcina s-a acumulat, electronii din nor se descarcă spre sol sub formă de fulger. Deoarece fulgerul poate călători cu până la 160 000 km/h, se creează multă căldură. Aceasta face ca aerul din jur să se dilate extrem de rapid, rezultând vibrațiile auzite drept tunet.*

Super-furtunile se formează atunci când furtunile și vânturile de mare altitudine se ciocnesc și se unesc, dând naștere unui mezociclon. Acesta va duce adeseori la tornade, deoarece vânturile ce se rotesc rapid se combină în curenții ascensionali, creând un sistem meteorologic ce aspiră obiecte cu o forță incredibilă.

Super-celulele cu mari cantități de precipitații sunt cele mai periculoase, deoarece tornada este ascunsă în spatele unui perete de apă, făcând-o să fie greu de văzut și evitat. Ca tabloul să fie complet, ploile torențiale fac ca inundațiile să fie un risc real.

(Text preluat din revista Terra magazin, nr. 189/decembrie 2014)

Vocabular

- 1 Transcrie, din text, patru cuvinte care aparțin domeniului științific.
- 2 Identifică, în text, termeni din câmpul lexical al fenomenelor meteorologice.
- 3 Ce fel de sens au cuvintele din textul dat – obișnuit sau neobișnuit?

Caracteristicile textului descriptiv nonliterar

- 1 Identifică fenomenul descris în textul dat, menționând aspectele care îți susțin alegerea.
- 2 Indică două detalii referitoare la formarea super-furtunilor.
- 3 În text sunt folosite sensuri neobișnuite ale cuvintelor și resursele expresive ale limbii române? Motivează-ți, în scris, opinia.
- 4 Selectează unul dintre răspunsurile care urmează pentru a preciza scopul textului dat:
 - a. de convingere și de informare;
 - b. de informare;
 - c. de comunicare a unor impresii.
- 5 **Lucați în grupe de câte 3, 4 elevi!** Comparați textul *Pe drumuri de munte*, de Calistrat Hogaș, cu textul *Super-furtunile*, formulând observații în legătură cu următoarele aspecte:
 - limbajul folosit;
 - fenomenul descris;
 - prezența/absența imaginilor artistice.

- 6 Precizează dacă textul următor este sau nu descriptiv, motivându-ți opțiunea:

Central Plaza Hotel este proiectul realizat din pasiunea pentru turism a unui grup de investitori locali, prin modernizarea și remodelarea structurii tradiționalului hotel Central. Noul hotel redefinește conceptul de eleganță și rafinament, iar orașul, înconjurat de un cadru natural spectaculos și proaspăt, parcă a regăsit, prin el, dimensiunea care-i lipsea.

Hotelul

Pășind în hotel, pătrunzi într-un ambient modern și rafinat, unde armonia culorilor, stilul și eleganța cu care a fost înnobită noua construcție sunt organic legate cu grija permanentă pentru confortul oaspeților și zâmbetul cald și natural al echipei de la Central Plaza. Hotelul are 14 etaje și înglobează într-un tot unitar 155 camere, 2 restaurante, cramă, săli de conferință, business-center, bar & biliard.

(Text preluat de pe site-ul <http://www.centralplazahotel.ro>)

Ce am înțeles

Textul descriptiv nonliterar oferă informații referitoare la aspecte ale realității în mod neutru, obiectiv. Acest tip de text transmite informații cu caracter general, folosește puține resurse expresive ale limbii române și are scop informativ.

Textele descriptive nonliterare pot fi publicistice (apar în reviste, ziare), științifice (apar în lucrări de specialitate, respectând anumite convenții) sau publicitare (au, după scopul lor, rolul de a informa un potențial turist despre caracteristicile unei zone, un consumator despre particularitățile unui obiect etc.).

Cum aplic ce am învățat

- 1 Documentează-te, pentru a realiza descrierea unuia dintre următoarele fenomene: producerea ninsoării, căderea brumei, apariția trăsnetelor.
- 2 Realizează descrierea zonei în care locuiești, pentru un pliant turistic, astfel încât să atragi posibillii turiști.
- 3 Folosind diferite surse de informare (reviste de specialitate, website-uri, articole din presă etc.), realizează, în 60-100 de cuvinte, descrierea regiunii în care trăiești și a unei regiuni dintr-o țară străină, pe care ai vizitat-o sau în care ai vrea să locuiești.

3. Adjectivul. Articolul demonstrativ

Ce știu

Prezintă obiectele/ființele pe care le observi în jurul tău, utilizând cel puțin patru adjective.

Adjectivul se folosește în comunicare pentru prezentarea unor caracteristici ale obiectelor sau ale ființelor.

Ce aflu

Am visat în acea noapte o pădure. O pădure verde-aurie, în care aerul de după ploaie scânteia ca soarele. O pădure de dimineață, încărcată de rouă, plină de musculițe aurii, fremătând din miliarde de frunze transparente. Umblam prin acea pădure mirosind a lemn roșcat, a tanin, a putregai, printre trunchiurile tinere și lungi, suple, arcuite spre soare într-o unică mișcare, tije de smarald și aur, totuși atât de vii! Prin bolțile largi ale crengilor se deschideau ochiuri de cer albastru. Parcă de-acolo veneau fluierăturile păsărilor care aboleau liniștea... Pe sutele de cărări care străbăteau codrul fără limite se strecurau arici și fulgerau nevăstuici. În luminișuri, urzicile și clopoței violeti și rodul-pământului erau umbrare pentru forfota haotică a vacilor Domnului. Pădurea mi se părea mie, o fetiță rătăcită pe cărări, singura realitate posibilă. Nu-mi mai aminteam de nimic altceva. Și nici nu simțeam că rătăcesc.

(Mircea Cărtărescu, REM)

- 1 Identifică adjectivele din text care arată însușirile următoarelor ființe și obiecte:
 - musculițe;
 - lemn;
 - frunze;
 - bolți.
- 2 Înlocuiește structura subliniată cu un adjectiv potrivit, referitor la culoare: *tije de smarald*.
- 3 Găsește adjective potrivite pentru următoarele substantive: *ploaie, furtună, vânt, ninsoare*.
- 4 Imaginează-ți că, asemenea personajului din text, te plimbi pe cărările pădurii, imediat după încetarea ploii. Notează patru adjective care să redea starea ta sufletească.
- 5 Alcătuieste, în scris, enunțuri în care adjectivele *frumos* și *maro* să însoțească, pe rând, substantive de genul masculin, feminin și neutru, numărul singular și plural. Ce observi în legătură cu genul și numărul celor două adjective? Dar în legătură cu forma lor?
- 6 Precizează genul și numărul adjectivelor din enunțurile: *În luminișuri, urzicile și clopoței violeti și rodul-pământului erau umbrare pentru forfota haotică a vacilor Domnului. Pădurea mi se părea mie, o fetiță rătăcită pe cărări, singura realitate posibilă.*

7 Observă modul în care adjectivele din următorul tabel își modifică forma după genul și numărul substantivelor. Precizează câte forme are fiecare dintre aceste adjective, ținând cont de faptul că fiecare formă a adjectivului este notată cu o culoare diferită.

gen masculin	– nr. singular – nr. plural	băiat vesel băieți veseli	munte argintiu munți argintii	copac mare copaci mari
gen feminin	– nr. singular – nr. plural	fată veselă fete vesele	pădure argintie păduri argintii	casă mare case mari

8 Pune fiecare dintre adjectivele următoare înaintea substantivului pe care îl însoțește, după modelul dat: *pădurea verde, cerul albastru, copiii veseli, mușchii aurii*. Ce observi?

Model: *pădurea verde – verdea pădure*

9 Alcătuieste enunțuri în care să introduci structurile următoare, la singular și la plural, cu adjectivul după și înaintea substantivului pe care îl însoțește: *norii albaştrii, iezii zglobii*. Ce observi?

10 Trece următoarele structuri la plural: *draga mea fată, ultima știre*.

11 Transcrie, în caiet, enunțul cu forma corectă:

• Ne-a adresat ultimele/ultimile întrebări.

12 Precizează ce sunt, ca parte de vorbire, cuvintele subliniate din enunțurile următoare:

- Admiram albastrul cerului și verdele pădurii.
- Cerul era de un albastru nemaivăzut.
- Pe cerul albastru nu se vedea niciun nor.
- Cocorii brăzdau albastrul cer de vară.
- Tinerii se plimbau pe aleile parcului.
- Oamenii tineri se ocupau de copii în parcul de distracții.

13 Care crezi că este rolul cuvintelor subliniate în enunțurile următoare?

- Copacii cei bătrâni au fost tăiați, nu copacii tineri.
- Alexandru își dorea cuburile cele verzi. Nu îi plăceau cuburile roșii.

Ce am înțeles

● **Adjectivul** este partea de vorbire care arată însușirile unui obiect, ale unei ființe sau ale unui fenomen al naturii (*frumos, mic, larg, roșu, bun, atent* etc.).

Adjectivul însoțește un substantiv.

● Adjectivul se acordă în **gen și număr** cu **substantivul** pe care îl însoțește.

După formă, adjectivele se împart în două categorii: **adjective variabile** (își modifică forma în vorbire: *isteț, albastru, cuminte, vesel* etc.) și **adjective invariabile** (nu își modifică forma în vorbire: *cumsecade, gri, bleu, crem, roz, maro* etc.).

Adjectivele variabile pot avea:

- patru forme (*vesel, bun, curajos* etc.);
- trei forme (*argintiu, mic, adânc* etc.);
- două forme (*mare, verde, dulce* etc.).

● Adjectivul stă, de obicei, după substantivul determinat.

Dacă se află înaintea substantivului, adjectivul preia articolul hotărât de la acesta (*omul harnic/harnicul om; oamenii harnici/harnicii oameni*).

Dacă adjectivele terminate în *-iu* însoțesc un substantiv nearticulat sau articulat hotărât de genul masculin, numărul plural, se scriu cu doi de **i** (*nor fumuriu/nori fumurii/norii fumurii*). În situația în care adjectivele terminate în *-iu* stau înaintea unui substantiv de genul masculin, numărul plural, articulat hotărât, preiau articolul substantivului și se scriu cu trei de **i** (*fumuriii nori*).

Adjectivul **drag** are la feminin plural forma **dragi**, articulat **dragile**: *dragi colege, dragile mele colege, nu drage colege, dragele mele colege*. Forma **dragă** se folosește în adresare pentru ambele genuri (feminin și masculin).

Adjectivul **ultim** are la feminin plural formele *ultime*, *ultimele* (întrebările *ultime*, *ultimele* întrebări).

● Adjectivele pot deveni substantive prin articulare cu articol hotărât sau nehotărât (*Bolnavii* au primit îngrijiri medicale.; Mihai a ajuns *un tânăr* responsabil.).

Nu trebuie confundate adjectivele care preiau articolul hotărât al substantivului pe care îl însoțesc (Admiram *albastrul* cer) cu substantivele provenite din adjective, prin articularea cu articol hotărât a adjectivului (Admiram *albastrul* cerului.).

● **Articolul demonstrativ** leagă un adjectiv de substantivul determinat.

Articolul demonstrativ se acordă în gen și număr cu substantivul determinat de adjectiv (*copacul cel bătrân/copacii cei bătrâni/copacului celui bătrân/copacilor celor bătrâni*).

Formele articolului demonstrativ sunt:

masculin		feminin	
singular	plural	singular	plural
<i>cel</i>	<i>cei</i>	<i>cea</i>	<i>cele</i>
<i>celui</i>	<i>celor</i>	<i>celeii</i>	<i>celor</i>

Cum aplic ce am învățat

1 Transcrie enunțurile următoare, completând spațiile libere cu adjective potrivite:

- Privea gardul cenușiu și trunchiurile ... ale copacilor.
- Lumina ... își făcea loc prin foșnetul molcom al frunzelor de toamnă.
- Briza ... a serii îi alina durerea.
- Fruntea lui ... se apleca spre pământ.

2 Precizează genul și numărul adjectivelor din textul următor:

Respirația aburoasă și nemărginită a nopții aruncă un lințoliu subțire și străveziu de neguri albe peste pârâul care, tremurând parcă de frig pe pietrele-i reci, luneca cu murmur grăbit și, ca o îngustă năframă întinsă pe lungul nesfârșit al văii largi, își pierdea cursul în taina depărtată a răsăritului...

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

3 Consultă *DOOM2* și alege forma corectă a adjectivelor: *ambiguu/ambigu, obligator/obligatoriu, respectuase/respectuoase*.

4 Menționează care dintre următoarele adjective sunt variabile și care sunt invariabile:

- *dibaci*
- *perspicace*
- *ciclamen*
- *inteligent*
- *vernil*
- *mov*
- *cărămiziu*
- *lung*
- *des*

5 Indică pluralul următoarelor construcții: *omul confuz, cenușiiul nor, propriul prieten, plopul scund, straniul amănunt, eroul viteaz, drum greoi*.

6 Transcrie enunțurile următoare folosind articole demonstrative potrivite:

- Fetița se plimbă pe cărările ... întunecate ale pădurii.
- Bradul ... falnic își înălța ramurile spre cerul azuriu.
- Se aude foșnetul frunzelor în bătaia vântului ... puternic.
- Plopii ... subțiri se zăresc de la fereastra casei ... vechi.
- Luna se oglindea în apa ... limpede a izvorului.
- Ramurile copacilor ... bătrâni se legănau în bătaia vântului.

7 Alege forma corectă a adjectivului:

- *Dragile/Dragele* noastre nepoate, vă mai așteptăm cu asemenea surprize!
- Frunzele *arămi/arămii* cădeau pe pământul reavăn.
- *Cenușii/Cenușiii* nori erau purtați de vântul serii.
- Tocmai am terminat de citit *ultimele/ultimile* rânduri din text.

8 Realizează, în 60-100 de cuvinte, o descriere a unui peisaj dintr-o noapte de primăvară.

4. Gradele de comparație ale adjectivului

Ce știu

Notează numele unui prieten. Respectând modelul dat, construiește enunțuri utilizând adjectivele următoare: *atent, harnic, generos, calm, încăpățânat, timid*.

Model: *Eu sunt mai atent la detalii decât X. sau X este la fel de atent la detalii ca mine.*

Adjectivul poate arăta în ce măsură sunt diferite însușirile unei persoane sau ale unui obiect.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Este greu să ne imaginăm înălțimea incredibilă la care pot ajunge unele specii de copaci. Recordul absolut îl deține un copac din Parcul Național Redwood, California, care a atins uimitoarea înălțime de 115,72 metri.

Cel mai înalt copac din lume a fost botezat Hyperion și a fost descoperit în anul 2006 de doi naturaliști care cercetau Parcul Național Redwood din California. Hyperion este un sequoia sempervirens, specie de copaci recunoscută pentru longevitatea și înălțimea extraordinară la care pot ajunge unele exemplare, scrie Monumental-trees.com. Arborele a fost botezat după numele unui erou din legendele grecești.

Tot din specia sequoia fac parte și alți copaci foarte înalți, care poartă numele Helios (are o înălțime de 114,09 metri), Icarus (113,14 metri) și Daedalus (110,76 cm). Toate aceste exemplare au fost descoperite în vara anului 2006, scrie Live Science. [...]

Merită menționat că Hyperion este mult mai înalt decât Statuia Libertății, care are numai 47 metri, și decât Big Ben, care are doar 96,3 metri.

(Cei mai înalți copaci din lume, text preluat de pe site-ul <http://adevarul.ro>)

1 Valorificând informațiile din text, notează, în caiet, enunțurile de mai jos, folosind formele adecvate ale adjectivului *înalt* din seria alăturată:

- Arborele sequoia Helios este ... decât Icarus.
- ... copac din lume a fost botezat Hyperion.
- Arborele sequoia Daedalus este ... decât Icarus.
- Un copac de 114,09 metri este ... ca specia de arbore sequoia Helios.
- Arborele sequoia Icarus este un copac ...

2 Alcătuieste enunțuri în care formele adjective-lor *înalt* și *vechi* să nu fie comparate.

3 Compară înălțimea arborelui sequoia cu înălțimea celor două clădiri amintite în text, Statuia Libertății și Big Ben. Alcătuieste enunțuri pentru a reda inegalitatea folosind adjectivul *înalt*.

4 Alcătuieste enunțuri pentru a exprima egalitatea dintre doi arbori sequoia, care au înălțimea de 107 metri.

5 Transcrie, din paragraful al doilea și din ultimul paragraf, adjectivele care redau gradul cel mai înalt al unei însușiri.

6 Identifică, în primul paragraf din text, adjectivele care nu pot avea grade de comparație.

Ce am înțeles

● **Gradele de comparație** sunt formele pe care le ia adjectivul pentru a arăta în ce măsură un obiect are o însușire în raport cu alte obiecte sau cu alte momente ale existenței aceluiași obiect.

Gradele de comparație ale adjectivului sunt: **pozitiv, comparativ și superlativ**.

● **Gradul pozitiv** exprimă o însușire a unui obiect fără a fi comparată (*bun, atent, rapid* etc.).

● **Gradul comparativ** exprimă însușirea unui obiect prin raportare la însușirea altui obiect sau la însușirea obiectului într-un alt moment al existenței sale.

Gradul comparativ este de trei feluri: comparativ de superioritate, comparativ de inferioritate, comparativ de egalitate.

Gradul comparativ de superioritate	Gradul comparativ de inferioritate	Gradul comparativ de egalitate
✓ se construiește cu ajutorul cuvântului <i>mai</i> așezat înaintea adjectivului: <i>Mihai este mai atent la oră decât Radu.</i>	✓ se construiește cu ajutorul cuvintelor <i>mai</i> și <i>puțin</i> așezate înaintea substantivului: <i>Tudor este mai puțin atent decât Andrei.</i>	✓ se construiește cu ajutorul grupurilor de cuvinte <i>la fel de, deopotrivă de, tot atât de, tot așa de</i> așezate înaintea adjectivului: <i>Andrei este la fel de atent ca Eduard.</i>

● **Gradul superlativ** arată cea mai înaltă sau cea mai scăzută însușire a unui obiect prin raportare la însușirea altor obiecte sau la însușirea obiectului într-un alt moment.

Gradul superlativ este de două feluri: **superlativ relativ** (exprimă gradul maxim sau minim al unei însușiri) și **superlativ absolut** (exprimă gradul maxim al unei însușiri fără o comparare directă).

Gradul superlativ relativ		Gradul superlativ absolut
de superioritate	de inferioritate	de superioritate
✓ articolul demonstrativ <i>cel</i> acordat în gen și număr cu substantivul determinat de adjectiv + cuvântul <i>mai</i> + adjectivul: <i>Andrei este cel mai atent elev din clasă.</i>	✓ articolul demonstrativ <i>cel</i> acordat în gen și număr cu substantivul determinat de adjectiv + cuvântul <i>mai</i> + cuvântul <i>puțin</i> + adjectivul: <i>Ionel este cel mai puțin atent elev din clasă.</i>	<p>✓ cuvintele <i>foarte/tare/prea</i> + adjectivul: <i>Vlad este un elev foarte atent.</i></p> <p>Există și mijloace expresive de redare a superlativului absolut:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prin cuvintele: <i>extraordinar, grozav, minunat, teribil, nemaipomenit, strașnic, excesiv, atât, așa</i> legate de adjectiv prin prepoziția <i>de</i> (copil extraordinar de atent); ▪ prin structurile <i>din cale-afară, peste măsură, cu totul și cu totul</i> legate de adjectiv prin prepoziția <i>de</i> (copil din cale-afară de atent); ▪ prin repetarea adjectivului: fată frumoasă, frumoasă; ▪ prin repetarea unei vocale sau a unei consoane: tort buuun, suprafață alllbă; ▪ prin cuvinte precum <i>foc, cuc</i>: fată frumoasă foc, copil singur cuc; ▪ prin cuvântul <i>ce</i> așezat înaintea adjectivului: Ce dulce este prăjitura!

- Există adjective care nu au grade de comparație:
 - dacă exprimă însușiri ce nu pot fi modificate: *fundamental, principal, enorm, complet, terminat, întreg, unic, etern, oral, perfect, desăvârșit* etc.;
 - dacă provin din limba latină și la origine erau la

comparativ sau superlativ: *superior, inferior, ulterior, anterior, posterior, maxim, minim, suprem, extrem, optim, major, minor, excelent* etc.;

- dacă sensul acestora nu permite comparația: *plin, gol, mort, urban, tehnic, unanim* etc.

Cum aplic ce am învățat

1 Transcrie adjectivele și menționează gradul lor de comparație:

- Clădirea din fața școlii este cea mai veche din oraș.
- Mâncarea este delicioasă.
- Merele galbene sunt mai dulci decât merele roșii.
- Dorim să luăm note foarte mari.

2 Construiește enunțuri în care să evidențiezi gradele de comparație ale adjectivului *mic*.

3 Identifică adjectivele la gradul superlativ absolut din textele următoare:

- *Era un vis misterios/ Și blând din cale-afară...*
(Mihai Eminescu, *S-a dus amorul...*)
- *Ce nalt îi focul! Și codrul, ce adânc!*
(Nicolae Labiș, *Moartea căprioarei*)
- *E noapte naltă, naltă; din mijlocul tăriei*
Veșmântul său cel negru, de stele semănat,
Destins coprinde lumea, ce-n brațele somniei
Visează câte-aivea deșteaptă n-a visat.
(Ion Heliade Rădulescu, *Zburătorul*)
- *Încă n-am văzut așa femeie să plângă de toate*
cele: era miloasă din calea-afară.
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)
- *Cică era odată într-un sat un om grozav de leneș.*
(Ion Creangă, *Povestea unui om leneș*)
- *...era frumoasă de mama focului.*
(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

4 Din seria următoare de adjective, alege-le pe acelea care nu pot avea grade de comparație:

● <i>adânc</i>	● <i>calm</i>	● <i>complet</i>
● <i>exterior</i>	● <i>rotund</i>	● <i>extrem</i>
● <i>fin</i>	● <i>inferior</i>	● <i>întreg</i>
● <i>minim</i>	● <i>mort</i>	● <i>optim</i>
● <i>perfect</i>	● <i>primar</i>	● <i>principal</i>
● <i>rece</i>	● <i>românesc</i>	● <i>esențial</i>
● <i>sublim</i>	● <i>ultim.</i>	

5 Corectează greșelile din următoarele enunțuri:

- Prietenia este cel mai suprem sentiment.
- Colega mea a dat un răspuns foarte perfect.
- Profesorul a subliniat cea mai principală idee din lecția de astăzi.
- Rezultatele voastre sunt mai inferioare față de ale noastre.
- Cea mai completă este compunerea Anei.

6 Analizează adjectivele din textul care urmează, după modelul dat:

Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare și limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarald, înconjurat de un crâng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mândru palat de o marmură ca laptele, lucie și albă – atât de lucie, încât în ziduri răsfărâgea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă și luncă, lac și țărături. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; și-n aerul cel mai curat al serii tremurau din palat cântece mândre și senine.

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din lacrimă*)

Model: *mare* = adjectiv variabil cu două forme, se acordă în gen și număr cu substantivul „lac” (gen neutru, număr singular), gradul de comparație pozitiv.

7 **Lucați în grupe de câte 4, 5 elevi!** Căutați informații despre cele mai înalte clădiri din lume (Grupa I), cele mai rapide mașini (Grupa a II-a), cele mai populate țări din lume (Grupa a III-a), cele mai rapide animale (Grupa a IV-a), cele mai mari orașe din România (Grupa a V-a). Prezentați informațiile, utilizând adjective la grade de comparație diferite.

5. Tipuri de texte descriptive (atelier)

Ce știi

1. Imaginează-ți un peisaj dintr-o zi însorită de vară.
2. Numește culorile pe care le-ai folosi pentru a-l descrie.

În textele descriptive, culorile redau caracteristici ale obiectelor prezentate.

Ce aflu

I. Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Dacă ar fi intrat bunica în odaia fetițelor și-ar fi pus ochelarii și, fără să atingă cu degetul nici șifoniera, nici cele două dulăpioare de lângă paturile de nuc, ar fi văzut că pic de colb* nu-i nicăieri, nici muște, și-ar fi oftat cu ușurare; ar fi simțit mirosul de podele ceruite îmbinându-se cu aroma de răcoare păstrată doar în tihna caselor bătrâne unde ierneză mere și gutăi și ar fi clătinat din cap cu bunățate și cu duioșie; și s-ar fi aplecat cu multă trudă asupra paturilor neted învelite, și dezvelind un colț ar fi văzut că așternutu-i de olandă* și că*

spălătoreasa-i vrednică, și că-n dulapul rufelor mai e sulfină și lavandă – și-ar fi acoperit ea cu evlavie colțul descoperit; și dacă ar mai fi deschis și șifoniera și-ar fi văzut păpușile care așteptau emoția fetițelor premiate la examenul de clasa treia primară și-ar fi luat bunica ochelarii de pe nas, ștergându-și-i, ar fi făcut o cruce la icoana Precuratei din părete, o alta deasupra încăperii – și-ncetișor, încetișor, ar fi ieșit, și s-ar fi dus...

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

Dicționar

* *șifoniera* (formă neliterară a cuvântului *șifonier*) – dulap în care se păstrează hainele și lenjeria

* *colb* – praf

* *olandă* – țesătură deasă și fină, făcută din fire de in de bună calitate, folosită la confecționarea lenjeriei de pat, de corp etc.

1 **Lucrați în grupe de câte 3, 4 elevi!** Notați detaliile referitoare la obiectele de mobilier din camera descrisă în text, apoi desenați o schiță a acestora.

2 Transcrie o secvență referitoare la aspectul general al camerei.

3 Precizează ordinea în care apar obiectele de mobilier.

4 Exemplifică două tipuri de imagini artistice prin care se redă atmosfera din camera descrisă.

5 Realizează o schiță a camerei tale, apoi prezintă-le colegilor: modul în care sunt așezate obiectele de mobilier; culoarea pereților și a obiectelor decorative.

6 Redactează, în 60-100 de cuvinte, descrierea locuinței tale. Schimbă textul redactat de tine cu un coleg și corectează compunerea primită, urmărind:

- adecvarea la subiect (prezentarea aspectelor semnificative ale spațiului, dispunerea camerelor etc.);
- folosirea structurilor specifice textelor descriptive (prezența în număr mare a substantivelor și a adjectivelor, organizarea detaliilor în raport cu un aspect semnificativ etc.);
- respectarea așezării în pagină, a punctuației și a ortografiei.

Ce am înțeles

Într-un text descriptiv, prezentarea aspectelor semnificative ale unui spațiu sau ale unui obiect se face într-o anumită ordine, astfel încât detaliile să completeze imaginea de ansamblu.

II. Observă atent imaginea alăturată, apoi rezolvă cerințele:

- 1 Alcătuieste, în 50-70 de cuvinte, portretele copiilor din imagine, urmărind: detalii fizionomice și vestimentare, înălțimea, atitudinea etc.
- 2 Identifică o atitudine comună tuturor copiilor din imagine.
- 3 Imaginează-ți că te afli alături de copiii din imagine. Realizează-ți autoportretul. Ce aveți în comun?

III. Citește următorul text, apoi rezolvă cerințele:

Aspectul exterior al lui Momo era într-adevăr oarecum straniu și ar fi putut probabil să sperie întrucâtva oamenii prețuind mult curățenia și rânduiala. Era micuță și cam slăbuță, încât cu cea mai mare bunăvoință lumea nu-și putea da seama dacă n-are decât opt ani sau a și împlinit doisprezece. Avea bucle negre ca pana corbului, zbârlite, aratând ca și cum n-ar fi fost niciodată atinse de vreun pieptăne sau de o foarfecă. Avea ochi foarte mari, minunat de frumoși și la fel de negri, iar picioarele îi erau de aceeași culoare, căci umbla aproape întotdeauna desculță. Doar iarna purta uneori ghete, dar erau diferite, nu se potriveau între ele și, pe lângă aceasta, îi și erau mult prea mari. Cauza era că Momo nu avea nimic altceva decât ceea ce găsea întâmplător sau i se dăruia. Fusta îi era cusută din diferite petice pestrițe și îi atârna până la glezne. Pe deasupra, purta un surtuc bărbătesc, vechi și mult prea larg, ale cărui mâneci erau suflecate la încheietura mâinii. Momo nu voia să le taie, căci se gândea, prevăzătoare, că va mai crește și nu se putea ști dacă va mai găsi vreodată un surtuc atât de frumos și de folositor cu atât de multe buzunare.

(Michael Ende, *Momo*)

- 1 Selectează, pe două coloane, secvențele care se referă la:
 - a) aspectul fizic al personajului descris;
 - b) vestimentație.
- 2 Ce trăsături morale ale lui Momo se pot desprinde din fragmentul dat?
- 3 **Lucrează împreună cu un coleg!** Desenați, pornind de la informațiile din text, o schiță de portret al lui Momo. Care elemente din text îți sunt utile pentru realizarea schiței?

Ce am înțeles

Descrierea tip portret oferă detalii fizice sau morale despre o persoană reală sau despre un personaj dintr-un text literar.

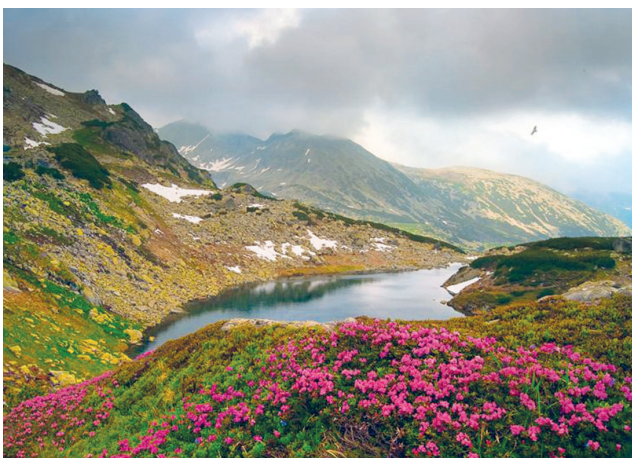
Cum aplic ce am învățat

- 1 Realizează, în 60-100 de cuvinte, descrierea unui obiect sau a unui peisaj:
 - a) așa cum l-ai descoperi privindu-l de sus/de deasupra;
 - b) așa cum l-ai vedea de la același nivel.
- 2 Alcătuieste, în 60-100 de cuvinte, o descriere tip portret a celui mai bun prieten al tău/a actorului tău preferat/a personajului preferat dintr-un text literar pe care l-ai citit.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A 20 000 de hectare de rezervație naturală cu peste 1 000 de specii de plante, din care aproximativ 100 sunt endemice, adică nu mai pot fi văzute nicăieri în lume. Peste 20 de vârfuri mai înalte de 2 000 de metri, aproximativ 100 de lacuri, cel mai

întins lac glaciar din țară și cel mai adânc se găsește tot aici. Tot acest peisaj este acoperit de o liniște grea, străbătută de ciripitul a peste 180 de specii de păsări și murmuratul câtorva zeci de cascade. Parcul Național Retezat este un loc excepțional; peisajele unice, aerul sălbatic și natura neatinsă fac ca acest loc să pară ireal, decupat din cărțile cu basme.

Animale precum urși, lupi și râși, capre negre, cerbi, căprioare, mistreți sau iepuri sunt doar câteva dintre vietățile care zburdă într-un habitat ideal pe văile împânzite de peșteri și avene.

30% din turiștii care vizitează anual Parcul Național Retezat sunt străini. Accesul în parc se face fie prin depresiunea Hațegului și Valea Jiului, pe DN66 sau dinspre Caransebeș pe DN68, fie prin Petroșani, Lupeni, Uricani și Câmpul lui Neag.

(Parcul Național Retezat, <https://www.ghidurituristice.info/ghid-turistic-5-parcuri-nationale-din-romania>)

B Cum treceai pe porțița gardului, după care nici nu bănuiai că putea fi un așa cuib de fericire, privirea ți se rătăcea pe ceva greu de spus. Pe amândouă coastele văgăunei se agățau trandafiri stufoși, încărcăți de frunze și flori; iar în vale, tocmai în fund, alți trandafiri, numai unul și unul. Un izvor de apă, nu știu de unde ieșit, șerpuia printre dâșii și se ducea limpede și săltăreț, aproape albastru câteodată, printr-un pietriș alb, întâlnind în drumul lui și bolovani împrejurul cărora apa ce spumega părea că fierbe.

Mai creșteau și flori de câmp pe marginile acestui izvor: frumoase romanițe și floarea albastră a neuitării; căci nici nu puteau să fie uitate pomenitele locuri. De sus de tot, din capul unei înguste scări, făcută din trepte tăiate în pământul nisipos, valuri de frunze și de flori se duceau de colo-colo la cea mai ușoară adiere. Dar ce era cu totul frumos era verdeața acestor frunze, verdeața ce pornea de la

fața cea mai spălăcită, de-o frăgezime neînchipuit de dulce, pentru a urca spre un verde cu totul puternic, verde ce câteodată părea că se făcea albastru, atât de mult se închidea. Sub povârnișul coastelor, în umbra lor deasă, lumea de frunze ajungea să pară neagră.

(Al. Macedonski, *Bucureștii lalelelor și ai trandafirilor*)

- 1 (1p) Identifică, în textul **A**, o secvență referitoare la numărul speciilor de păsări care trăiesc în Parcul Național Retezat.
- 2 (1p) Transcrie, din textul **B**, două secvențe în care sunt menționate culori.
- 3 (1p) Indică genul și numărul adjectivului subliniat în secvența: *De sus de tot, din capul unei înguste scări...*
- 4 (1p) Notează la ce grad de comparație este fiecare dintre adjectivele din secvența: *...verdeață ce pornea de la fața cea mai spălăcită, de-o frăgezime neînchipuit de dulce...*
- 5 (1p) Selectează, din textul **A**, două adjective la gradul comparativ de superioritate.
- 6 (1p) Menționează două atracții turistice din Parcul Național Retezat.
- 7 (1p) Ilustrează două caracteristici ale textului descriptiv literar, cu exemple din textul **B**.
- 8 (1p) Precizează care este elementul central al descrierii din textul **A**.
- 9 (1p) Redactează un text de 60-100 de cuvinte, în care să descrii o grădină/un parc.

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic

1. Documentează-te pentru a realiza un proiect cu tema *Explorez mediul în care trăiesc*.
2. Notează ce se întâmplă, într-o săptămână, din punct de vedere meteorologic, în localitatea ta natală. Descrie vremea, pe zile.
3. Alcătuește, în 60-100 de cuvinte, o descriere a spațiului/a localității în care trăiești, prezentând detalii referitoare la: așezarea și culorile caselor, dispunerea și dimensiunile străzilor etc.
4. Prezintă-le colegilor proiectul tău.

Unitatea VII

Familie, modele de viață

- Modele comportamentale în legende greco-romane
- Predicatul
- Subiectul
- Atributul
- Propoziția
- Enunțul
- Identitate personală – identitate culturală

1. Modele comportamentale în legende greco-romane

Ce știi

1. Numește o persoană/un personaj literar pe care o/îl consideri model de viață.
2. Prezintă ce aspecte te-au determinat să-ți alegi modelul de viață (calități, comportament, atitudini etc.).

Modelele de viață ale oamenilor pot fi reprezentate de persoane reale sau de personaje din operele literare.

Ce aflu

Legendele Olimpului

de Alexandru Mitru

Prometeu

Zeus era stăpânitor deplin. Nimic nu-i mai stătea în cale. Vrerea lui era lege și poruncă pentru toți zeii. Doar cei de jos, de pe pământ, îi făceau uneori necazuri, căci ba cârteau*, ba ridicau pumnul spre cer și-amenințau...

Mai ales când se abăteau molimi sau revărsări de ape, cutremure, sau foc sau moarte adusă de năvălitori, oamenii se-ndârjeau cumplit:

— El, numai el trimite totul! îi este ciudă că nu vrem să ne supunem zeilor, întotdeauna, cum vor ei. Și-i este teamă că-ntr-o zi vom cuceri Olimpul său, cum procește Prometeu...

Iar Prometeu, acela pe care oamenii-l proslăveau în cântec, avea, pe cât spune legenda, ca tată, pe-un titan, Iapet. Iapet era, la rândul său, fiul pământului, al Gheei și-al cerului înalt, Uranus.

Încă de mic, acest urmaș al lui Iapet se dovedise isteț, cutezător în gânduri și-l întreba pe tatăl său:

— Tată, de ce e lumea asta plină de flori și de atâtea roade, de ce-s atâtea animale și zburătoare? Pentru cine? De ce n-a fost creată o ființă cu minte ageră înțeleaptă, ce-ar putea să le stăpânească și să le folosească bine?

Iapet nu-i răspundea nimica, nepăsător la întrebare... A avea și-așa multe necazuri, cu alți doi fii amestecați în răzvrătirea* titanilor* contra lui Zeus. Unul dintre ei, Atlas, purta, pe umăr, bolta înstelată. Fusesse osândit de Zeus să o ție pe veșnicie. Celălalt, pe nume Meneceu, fusese aruncat în Tartar*.

Nu mai avea tatăl, Iapet, decât doi fii, ca alina-re în ceasurile bătrâneții, pe Prometeu, și-altul mai mic, ce se chema Epimeteu.

Fiul titanului Iapet creează omul

Când a ajuns bărbat în toată firea, Prometeu își urma mai departe gândul ce-l frământase încă din vremea când era copil: cum ar putea să făurească o ființă plină de-nsușiri, în stare să conducă bine, să folosească chibzuit tot ce se află pe pământ?

Gândind timp îndelung, titanul a luat în pumnii săi țărână. Țărâna asta a udat-o cu apă proaspătă și rece, care țâșnea dintr-un izvor.

S-a apucat apoi de lucru. A făurit, muncind cu grijă și cu migală, un corp de om, de bărbat, ce semăna leit cu zeii.

Fiind luat din trupul viu al Gheei și făurit cu măiestrie de către bunul Prometeu, omul a început să umble, ca orice ființă pe pământ, să-și caute hrana, să trăiască.

Prometeu nu s-a mulțumit să făurească-o nouă ființă, ci a rugat-o pe Atena să-i dea o mână de-ajutor, să-i dăruiască-nțelepciune omului său făcut din lut.

Atena, după cât se spune, avea și ea o slăbiciune pentru feciorul lui Iapet. Îi era drag și poate-n sine dorea să-l aibă de bărbat, deși făcuse jurământul de-a nu se mărita nicicând. De-aceea, ascultându-i glasul, Palas-Atena s-a-nvoit. Și-a suflat peste acea ființă plămădită* de Prometeu. Omul a căpătat și cuget. Gândul lui a-nceput să zboare.

Zeus n-ar fi fost împotriva ca fiul lui Iapet să făurească vreun animal, vreo pasăre. Dar omul, ce semăna leit cu zeii, nu îi era deloc pe plac. Și-atunci Zeus a hotărât ca omul, nou creat din tină*, să-i stea supus, îndatorat, și să-l slăvească-ntotdeauna.

Prometeu aduce oamenilor focul

Numai că Prometeu ceruse, în repetate rânduri, focul, să-l dea și oamenilor săi. Zeus îl amâna cu vorba de azi, pe mâine și poimâine.

Acum, după-ntâmplarea asta, s-a dus la el încă o dată, și l-a rugat:

— Oamenii trăiesc greu. Îndură frig, îndură bezna. Sălășluiesc numai în peșteri. Sunt doar pescari și vânători. Mănâncă fructe din copaci. Eu vreau să-i văd meșteșugari, și pentru asta au nevoie de focul tău, ce se găsește, zăvorât bine, în Olimp...

Dar Zeus, mânios pentru ocară* îndurată, l-a luat pe Prometeu la goană.

— Tu ce gândești? Că Zeus e-atât de prost să le dea oamenilor focul? Tu i-ai făcut asemeni nouă, și dacă or avea și focul, ar fi în stare să se scoale cu armele să mă lovească și să-mi pierd tronul...

— Eu una știu, mărețe Zeus, că oamenii, până la urmă, tot or să capete acest foc...

— Când crezi că mă îndupleci! a răcnit Zeus. [...] Oamenii-n vale pot să piară, și focul tot n-am să ți-l dau. Eu nu-l trimit jos, pe pământ, decât când vreau să pedepsesc făpturile-ți nesuferite, însă atunci sub chip de trăsnet. Deci du-te, du-te, Prometeu, până n-apuc să te lovesc pe tine, cel dintâi, acum, fiindcă m-ai îndârjit destul...

Altul, de spaimă, ar fi cerut grăbit iertare, căutând, cumva, să-l îmblânzească pe zeul cel atotputernic. Dar Prometeu, prea îndrăzneț, nu era unul dintr-aceștia.

Și-așa, precum spune legenda, în toiul nopții următoare, titanul a pornit la drum. S-a furișat în fierăria unde lucra Hefaistos fulgere lucii orbitoare, pentru stăpânul din Olimp. În fierărie, pe-un pat moale, Hefaistos sforăia dus. Focul ardea domol pe vatră, cu pâlpâiri albastre, roșii, aruncând umbre viorii pe fața zeului înnegrită de fum, cenușă și scântei, scăldată toată în sudori.

Deodată, auzind un zgomot, Hefaistos s-a întors pe-o parte, cu trupul greu și obosit, și-a îngăimat ceva prin somn. Prometeu s-a oprit puțin. Avea cu el, în mâna stângă, tulpina unei plante verzi – plantă de soc, pe cât se spune – scobită însă înlăuntru. Luase tulpina asta verde, ca să ascundă în ea focul și totuși să nu se aprindă. A stat și-a așteptat o vreme, până ce a văzut că zeul a adormit ca mai-nainte și, repede, a luat din vatră un bob de jar și l-a ascuns în tulpinița verde. Apoi s-a repezit afară...

Noaptea era adâncă, neagră. Prometeu a fugit prin noapte. A tot fugit neobosit, până ce-a ajuns în văi. Acolo s-a oprit din fugă. A chemat oamenii la el. Cu bobul roșu a aprins o grămăjoară de surcele. Surcelele au pâlpâit, și-o flacără strălucitoare s-a-nălțat veselă-n văzduh. Din grămăjoara asta mică, alte mormane s-au aprins. Și-acum, în peșteri, pe de-a rândul, focul ardea vioi, în timp ce oamenii se încălzeau și-i mulțumeau, cu negrăită bucurie, celui ce-i ocrotise iar.

Dar cum s-a văzut arzând focul, pe câmp, pe munte, prin păduri, Hermes l-a și vestit pe Zeus:

— Stăpâne, focul din Olimp a fost răpit de Prometeu și dăruit celor de jos. Privește-i cum își moaie-n flăcări arama și o ciocănesc, își fac unelte, arme, roate, corăbii, case, tot ce vor... Sunt învățați de Prometeu, titanul care ne-a trădat...

— Cum? Focul meu a fost furat? a răcnit Zeus, în Olimp, așa de tare, că pământul s-a zguduit până-n străfund. Cum? De titanul Prometeu?... O! Blestematul! A sosit clipa când ne vom răfui. Întâi vreau să-i lovesc pe oameni, să vadă el cum i-am lovit. Pe urmă vine rândul său...

Dicționar

* ocară – batjocură

* a cărti – a-și exprima (mereu) nemulțumirea prin murmure sau critici (făcute de obicei în absența celui în cauză); a se plânge, a protesta (mereu)

* răzvrătire – revoltă

* titan – om cu puteri extraordinare; uriaș, gigant; om cu calități extraordinare, cu o putere de muncă ieșită din comun

* Tartar – (în mitologia antică) loc situat în fundul infernului, în care se presupune că erau chinuți cei care păcătuiau față de zei; (în credința creștină) iad, infern

* plămădit – făurit, făcut

* tină – pământ, țărână

Vocabular

1 Explică sensul cuvintelor scrise îngroșat în următoarele secvențe din textul dat:

• se dovedise isteț, **cutezător** în gânduri

• o flacără strălucitoare s-a-nălțat **veselă-n** văzduh

• Noaptea era **adâncă**, neagră.

• Gândul lui a-nceput **să zboare**.

2 Indică forma literară actuală a următoarelor cuvinte din textul dat: să o ție; înlăuntru.

3 Alcătuieste trei enunțuri din care să rezulte sensurile diferite ale verbului a aprinde.

Semne de punctuație și de ortografie

Explică rolul semnelor de punctuație și de ortografie învățate, din secvența următoare:

— Cum? Focul meu a fost furat? a răcnit Zeus, în Olimp, așa de tare, că pământul s-a zguduit până-n străfund. Cum? De titanul Prometeu?... O! Blestematul!

Modele comportamentale. Eroul civilizator

1 Alcătuieste arborele genealogic al familiei lui Prometeu, pornind de la informațiile din text.

2 Caută, într-un dicționar de mitologie, informații despre Atlas și despre Meneceu, ceilalți fii ai lui Iapet. Prezintă motivele pentru care au fost pedepsiți de Zeus.

3 Notează motivul pentru care Prometeu creează omul.

4 Prezintă circumstanțele în care Prometeu le dăruiește oamenilor focul.

- 5 Găsește o explicație pentru furia lui Zeus, când află ce a făcut Prometeu.
- 6 Consideri că gestul lui Prometeu este corect? Motivează-ți opinia.
- 7 Ce reprezintă oamenii pentru Prometeu? Dar pentru Zeus?
- 8 De ce crezi că focul era important pentru oameni?
- 9 Prometeu este caracterizat de trăsături morale, cum sunt bunătatea sau grija pentru oameni. Menționează alte două trăsături de caracter ale acestuia, care se desprind din text.
- 10 Împărțiți-vă în trei grupe și rezolvați următoarele cerințe:
Grupa I își asumă identitatea lui Zeus și prezintă sentimentele trăite de acesta, când află că Prometeu a dăruit oamenilor focul, în ciuda interdicției.
Grupa a II-a își asumă identitatea lui Prometeu și prezintă sentimentele trăite de acesta în noaptea în care a furat focul.
Grupa a III-a își asumă identitatea lui Iapet, tatăl lui Prometeu, și prezintă reacția acestuia la aflarea veștii că și asupra lui Prometeu se va abate răzbunarea lui Zeus.
- 11 În basmele populare românești, există numeroase personaje care îndeplinesc acțiuni deosebit de importante pentru oameni. De exemplu, Greuceanu aduce înapoi soarele și luna, furate de zmei. Notează alte trei exemple de eroi din basmele populare românești și prezintă-le acțiunile.
- 12 Stabilește două asemănări și două deosebiri între Prometeu și unul dintre personajele selectate de tine.

Ce am înțeles

Eroul civilizator este o persoană reală sau un personaj din mitologie, care întemeiază o lume/un popor sau are o contribuție însemnată la ridicarea neamului său, prin introducerea unor invenții și/sau schimbarea în bine a obiceiurilor, respectiv civilizarea poporului. Un exemplu de erou civilizator pentru români este Zalmoxis (Zalmoxe), care a devenit zeul suprem al dacilor.

Cum aplic ce am învățat

- 1 Ai un model de viață? Prezintă-l, într-un text de 60-100 de cuvinte.
- 2 Caută informații despre alți doi eroi din *Legendele Olimpului*, alcătuind o fișă în care să notezi ce au făcut și ce valori morale îi definesc.
- 3 Alcătuește un arbore genealogic al zeilor din Olimp și notează ce a făcut fiecare generație de zei.
- 4 Identifică patru valori morale care te definesc, apoi compară-le cu acelea care caracterizează un erou din *Legendele Olimpului* sau dintr-un basm popular românesc.

2. Părți principale de propoziție

Predicatul

Ce știi

Completează cu un singur cuvânt, în caiet, comunicările corespunzătoare fiecăreia dintre imaginile date:

- Soarele ...
- Norii albi ... pe cerul albastru.

Pentru ca o comunicare să aibă sens, între cuvinte se stabilesc anumite relații.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Copacul are mii și mii de ferestre pe scoarța lui cea groasă. [...] Dincolo de ferestre sunt multe camere luminoase. Aici lucrează Copacinii.

— Cine sunt Copacinii?

— Copacinii sunt omuleții care cresc copacii și le dau vârstă. Ei vin din adâncul pământului pe niște autostrăzi cu benzi late. Copacinii circulă pe aceste autostrăzi fără a se ciocni. Te miri tu? Nu se ciocnesc pentru că fiecare are culoarul lui. Mașinile lor n-au roți și nici motoare. Sunt ca niște triumphiuri.

— Și atunci cum pot circula cu mare viteză?

— Simplu. Ei știu să anuleze forța gravitației. [...]

— Ei colorează și florile?

— Eu ți-am spus doar. Ei fac totul.

— Dar când unui copac îi cad frunzele?

— Atunci câțiva Copacini se retrag în adâncul pământului pentru a prepara noi culori și noi parfumuri pentru florile anului viitor. Știi ce mi s-a întâmplat într-o seară? S-a deschis un geam în scoarța pământului și a apărut un Copacini. S-a uitat la mine și mi-a strigat:

— Băiatule, din cauza secetei murim de sete! Toarnă tu la rădăcina asta o găleată cu apă!

(Text adaptat după Copacinii, de Doina Cetea)

Ce am înțeles

● Cuvintele între care se stabilesc anumite relații și alcătuiesc o comunicare minimală, cu sens, devin părți ale unei propoziții.

Părțile de propoziție sunt exprimate prin părți de vorbire.

O parte de propoziție se identifică pe baza unei întrebări (*cine...?, ce face...?, pe cine...?, cui...?, unde...?, când...?, cum...?, cât...?* etc.), pusă pe lângă o parte de vorbire.

1 Precizează ce sunt, ca parte de vorbire, cuvintele subliniate și la ce întrebare răspund:

- Aici lucrează Copacinii.
- S-a deschis un geam în scoarța pământului...

2 Se dă următoarea secvență din text:
Copacinii circulă pe aceste autostrăzi fără a se ciocni.
a) Precizează felul verbelor (după înțeles) și modul lor.

b) Care dintre formele verbale identificate nu poate lipsi din comunicare? La ce mod se află aceasta?

● Predicatul este partea de propoziție care arată ce face, cine este, ce este o ființă sau un lucru.

Predicatul verbal este exprimat printr-un verb predicativ aflat la un mod predicativ/personal: *Voi mergeți la spectacol./Să mergeți la spectacol!/Noi am merge la spectacol./Mergeți la spectacol!*

Predicatul verbal răspunde la întrebarea *ce face...?*.

Predicatul verbal poate sta la începutul, în interiorul sau la sfârșitul propoziției: *Plecați mâine?/Voi plecați mâine./Chiar mâine plecați?*

- 3 Rezolvă cerințele:
- a) Completează, în caiet, următoarele comunicări, cu formele potrivite ale verbelor dintre paranteze:
- La rădăcina copacului, ... (*a apărea*) o mică vie-tate.
 - Vântul ... (*a adia*) printre ramurile copacilor.
- b) Ai pus verbele dintre paranteze la un mod per-sonal sau nepersonal?

- 4 La ce mod ai utilizat verbele dintre paranteze?

Cum aplic ce am învățat

- 1 Completează, în caiet, spațiile punctate cu predicatul corespunzător:

Odată, regele ... o petrecere mare la care îi ... pe toți feciorii din împrejurimi, și mai de departe, ... de unde ...

(Frații Grimm, *Regele Cioc-de-sturz*)

- 2 Alcătuieste patru propoziții în care să apară predicatul verbal, exprimate prin verbe la modul indicativ.
- 3 Completează, în caiet, propozițiile următoare cu predicatul verbal exprimat prin verbele dintre paranteze, la modul imperativ:
- ... cu noi în excursie! (*a veni*)
 - ... cărțile la bibliotecă! (*a lăsa*)
 - ... acum! (*a vorbi*)
 - ... regulile jocului! (*a respecta*)
- 4 Analizează predicatul verbal din propozițiile următoare, după modelul dat:
- Vizionăm un film inspirat din legende despre zei.
 - Rămâneți aici până mâine!
 - Prietenii mei vor ieși împreună în parc.
 - Nimeni nu ascultă muzică acum.
 - Cine a ajuns primul acasă?
 - Câți dintre voi fac sport?

Model: *vizionăm* = predicat verbal, exprimat prin verb, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul plural.

- 5 Alcătuieste o compunere de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți o întâlnire imaginară cu un zeu sau cu un personaj de basm. În compunerea ta, vei integra două predicatul verbal, pe care le vei sublinia.

3. Părți principale de propoziție

Subiectul

Ce știi

Completează în caiet, cu un singur cuvânt, comunicările următoare, pornind de la imaginile date.

- ... cu flori se întinde la poalele muntelui.
- ... de grâu se leagănă în bătaia vântului.

Într-o propoziție, există cuvinte despre care se comunică ceva cu ajutorul predicatului.

Ce aflu

Citește cu atenție textul următor, apoi rezolvă cerințele:

Duduia Lizuca nu stătu mult în cumpănă.*

— Patrocle, vorbi ea înălțând lângă nas arătătorul mâinii stângi, eu nu mai stau aici. Mă duc la bunicii mei.

Câinele o privea țință.

Fetița se strecură spre cerdacul de dindos, pe unde o scosese slujnicuța, și trase dintr-un cotlon al ei o hăinuță și o beretă de lână roșie. [...] Apoi iar rămase gânditoare.

Stând cuminte pe coadă, Patrocle îi urmărea toate mișcările. Îndemnat de prevederea stăpânei lui, se prelinse, nesimțit și cu urechile clăpăuge, spre bucătărie, și se întoarse în scurt timp, purtând delicat în gură, numai de o margine, o felie mare de pâine albă. [...]

— Patrocle, de ce duci pâinea în gură? întrebă râzând Lizuca.

— Pentru că n-am buzunar! îi răspunse cu ochii cățelușul, foarte vesel.

— Atunci s-o strângem la mine, s-avem la vreme de nevoie, hotărî duđuia Lizuca; și, primind de la Patrocle pâinea, o așeză cu grijă într-un buzunar

al hăinuței roșii. Ne mai trebuie ceva, urmăreți, și pe urmă fugim. Ne ducem în lume, la bunicii noștri.

Lizuca știa toate cotloanele casei. Găsi îndată cenușa de care avea mare nevoie, umplu ochi celălalt buzunar al hăinuței sale și se întoarse spre porțița de la stradă.

(Mihail Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

Dicționar

* *a sta în cumpănă* – a se gândi, a medita

Ce am înțeles

● **Subiectul** este partea de propoziție care arată cine face acțiunea.

Subiectul răspunde la întrebările *cine...?, ce...?* sau *despre cine se vorbește în propoziție?*

Subiectul se exprimă prin substantiv (**Piesa de teatru va începe imediat.**), pronume personal (**Eu voi participa la concursul de înot.**).

Subiectul poate sta la începutul, în interiorul sau la sfârșitul propoziției (**Verșorii tăi au ajuns mai devreme. / Ați ajuns și voi la timp. / Deja ați ajuns și voi?**).

După numărul de termeni din care este alcătuit, subiectul este **simplic** (alcătuit dintr-un singur termen: **Caișii au înflorit.**) sau **multiplu** (alcătuit din cel puțin doi termeni: **Caișii, merii și perii au înflorit.**).

Subiectul și predicatul sunt **părți principale de propoziție**.

● Verbul prin care se exprimă predicatul verbal se acordă cu partea de vorbire prin care se exprimă subiectul. Formele verbelor care îndeplinesc funcția sintactică de predicat sunt cerute de formele părților de vorbire prin care sunt exprimate subiectele.

De exemplu, în propoziția: *Eu am spus.*, subiectul este *eu*, iar predicatul este *am spus*:

– *eu* = pronume personal, persoana I, numărul singular;

– *am spus* = verb, persoana I, numărul singular.

În propoziția: *Copacul are frunze.*, *copacul* este subiect, iar *are* este predicat:

– *copacul* = substantiv, numărul singular; poate fi înlocuit cu un pronume personal de persoana a III-a, numărul singular (*el*);

– *are* = verb, persoana a III-a, numărul singular.

Dacă subiectul este multiplu, predicatul verbal are forma de plural.

Dacă subiectul multiplu se exprimă prin pronume personale de persoane diferite, se respectă următoarele reguli:

● persoana a II-a are prioritate față de persoana a III-a: **Tu și el nu ați completat fișele de lucru.**

● persoana I are prioritate față de celelalte: **Eu și el creăm o poveste.**

Între subiect și predicat nu se pune virgulă.

1 Precizează despre cine se vorbește în următoarele comunicări:

- *Câinele o privea țintă.*
- *Lizuca știa toate cotloanele casei.*
- *...vorbi ea înălțând lângă nas arătătorul mâinii stângi...*
- *Noi fugim.*

2 Completează, în caiet, următoarele comunicări, cu substantive și pronume adecvate, folosind informațiile din textul dat:

- ... vorbește cu Patrocle.
- ... și ... pleacă la bunici.
- ... aduce o felie mare de pâine albă.
- ... și ... discută despre cele necesare pentru drum.

3 Indică predicatul verbal din următoarele propoziții și precizează persoana și numărul verbelor prin care acestea se exprimă.

- Stând cuminte pe coadă, Patrocle îi urmărea toate mișcărilor.
- Noi plecăm la bunici.

4 Păstrează persoana și schimbă numărul la care se află pronumele personale cu rol de subiect în următoarele propoziții. Ce observații poți face despre forma verbelor cu rol de predicat?

- Tu mergi la bunici în vacanțe.
- Ei vin în vizită la sfârșitul săptămânii.

5 Înlocuiește substantivul cu rol de subiect în următoarea propoziție cu un pronume personal adecvat. Ce observi în legătură cu persoana și numărul verbului din propoziție?

- Copiii povestesc un basm.

Cum aplic ce am învățat

1 Transcrie propozițiile următoare și subliniază cu roșu predicatul verbal și cu verde, subiectele:

- Eu pot renunța la acest proiect fără a avea regrete.
- Discutând cu tine, noi am înțeles soluția propusă.
- Maria și Ioana au cumpărat două cărți de colorat.
- Veniți și voi la cursul festiv?
- Piesa de teatru va dura două ore.
- Am auzit un zgomot puternic în camera alăturată.

2 Alege forma corespunzătoare a verbelor din următoarele propoziții, astfel încât acestea să aibă rol de predicat:

- Păsările zboară/zburând în înaltul cerului.
- De ce ați întârziat/a întârzia atât de mult?
- Nepoții de ascultat/ascultau fascinați poveștile bunicului.

3 Completează, în caiet, fiecare propoziție, cu subiecte exprimate prin substantiv comun, substantiv propriu, respectiv prin pronume personal:

- ... au ajuns în stațiune.
- Vă însoțește ... în excursie?
- În clasă, au intrat ...

4 Scrie în caiet propozițiile și completează spațiile libere cu subiecte multiple:

- ... locuiesc în același oraș.
- ... vor recita poezii de Mihai Eminescu.
- De ce nu au terminat de lucrat ...?
- ... parcurgem întregul traseu.

5 Pune verbele dintre paranteze la forma potrivită, realizând acordul predicatelor verbale cu subiectele:

- Mama și tata (*a pregăti*) bagajele din timp.
- Eu (*a găsi*) inelul pierdut.
- Tu și sora ta (*a juca*) șotron în parc.
- Înaintea noastră (*a merge*) Radu și Bogdan.

6 Alege forma corectă a predicatelor din propozițiile următoare:

- Copiii *alerg/aleargă* în curtea școlii.
- De ce te *doare/dor* picioarele?
- Bunicii Mariei *sosesc/sosește* mâine.
- Vă *deranja/deranjau* discuțiile cu noi?

7 Analizează predicatul și subiectele din următoarele propoziții, după modelul dat:

- Bunica mi-a povestit despre jocurile copiilor de altădată.
- Vlad a tăcut la auzul celor spuse de mătușa lui.
- O rază de soare apare în colțul ferestrei.
- Ne plac revistele cu benzi desenate.
- Eu și fratele meu frunzăream cărțile împrumutate de la bibliotecă.
- Vă deranjează parfumul puternic al florilor de crin?

Model: *bunica* = subiect simplu, exprimat prin substantiv comun, număr singular, gen feminin, articulat cu articolul hotărât *-a*;

a povestit = predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular.

4. Părți secundare de propoziție

Atributul

Ce știi

Pornind de la imaginile date, completează, în caiet, comunicările următoare, cu părți de propoziție care să depindă de substantivele scrise îngroșat:

- **Apa** ... curge printre pietre.
- Casele cu **acoperișuri** ... se zăresc printre brazi.
- **Bicicliștii** ... vor termina cursa.

Există părți de propoziție care depind de anumite părți de vorbire.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

În **dimineața** aceea, bunicul meu dinspre **tată** m-a trezit pe la **trei**. În Negoii, Dolj, la marginea din sud a satului și a țării, la patru kilometri de Dunăre, ora **trei** a unei dimineți de iulie este nu neagră, ci de un albastru mat, încă misterios și mai cu seamă catifelat. Cârâieli, clinchete și clipoceli se auzeau înfundat în curtea largă, în pantă, a bunicilor, urmând să sporească mai mult până la răsăritul soarelui. [...] La vârsta aceea, o trezire matinală este, în sine, garanția unei aventuri. Știam de cu seară că, până în ora patru, voi pleca la drum, cu tataie, unul lângă altul, cu bicicletele, la Băilești.

(Adrian Cioroianu, *O dimineață cu tataie*, vol. *Cartea cu bunici*)

Ce am înțeles

● În propoziție, pe lângă subiect și predicat, pot să apară **părți secundare de propoziție**.

- 1 Transcrie prima propoziție din text.
- 2 Identifică predicatul și subiectul din propoziția transcrisă.
- 3 Pune întrebările potrivite la care să răspundă cuvintele scrise îngroșat, apoi indică, printr-o săgeată, părțile de vorbire pe care le determină.

● **Atributul** este partea secundară de propoziție care depinde de un substantiv.

Întrebările la care răspunde atributul sunt: *care...?, ce fel de...?, a/al/ai/ale cui...?, cât/câtă/câți/câte...?*

Atributul se exprimă prin substantiv, pronume personal, adjectiv, numeral. Substantivul, pronumele sau numeralul pot fi precedate de prepoziții.

4 Care dintre părțile de propoziție scrise îngroșat în textul dat depinde de un substantiv?

5 Identifică, în secvența următoare, părțile de propoziție care depind de un substantiv și notează întrebarea la care răspund: *Cârâieli, clinchete și clipoceli se auzeau înfundat în curtea largă, în pantă, a bunicilor...*

6 Precizează prin ce părți de vorbire sunt exprimate atributele subliniate în următoarea secvență din textul dat: *În Negoii, Dolj, la marginea din sud a satului și a țării, la patru kilometri de Dunăre, ora trei a unei dimineți de iulie este nu neagră, ci de un albastru mat, încă misterios și mai cu seamă catifelat.*

7 Notează, din textul dat, două atribute exprimate prin substantive însoțite de prepoziții.

8 Găsește, în următorul enunț, atributul exprimat prin pronume personal:

- Plimbarea cu tine mi-a făcut plăcere.

Cum aplic ce am învățat

1 Identifică atributele din textul următor și precizează substantivele pe care le determină:

Mă gândeam că e momentul potrivit să le semăn, pentru că era imediat după sezonul ploios, iar soarele era la miazăzi. Astfel că am săpat cât de bine am putut o bucată de pământ cu o sapă din lemn și, împărțindu-l în două părți, am semănat grânele.

(Daniel Defoe, *Robinson Crusoe*)

2 Completează spațiile punctate, în caiet, cu atribute exprimate prin adjective potrivite, la gradele de comparație cerute:

- Am mers la spectacolul unui cântăreț ... (*grad pozitiv*).
- ... (*grad superlativ relativ de superioritate*) atlet a câștigat cursa.
- Spectatorii au fost fascinați de vocea ei ... (*grad superlativ absolut*).

3 Înlocuiește, în propozițiile următoare, atributele scrise îngroșat, exprimate prin adjective, cu atribute exprimate prin substantive:

- Admira peisajul **hibernal** de la mansarda casei sale.
- Liliicii sunt animale **nocturne**.
- În perioada sărbătorilor de iarnă, stațiunile **montane** sunt algomerate.
- Vântul **primăvărat** împrăștie petalele florilor de cais.

4 Alcătuieste trei propoziții în care să apară atribute exprimate prin pronume personale de persoana I, a II-a și a III-a.

5 Construiește o propoziție despre o persoană pe care o admiri, în care un substantiv să fie determinat de două atribute.

6 Analizează atributele din textul următor:

Am ieșit într-o semicurve interioară, înconjurată, pe trei laturi de bloc și institut, pe a patra aflându-se gardul de beton al morii. Era o curte mică, asfaltată, foarte curată în comparație cu spatele blocului.

(Mircea Cărtărescu, *Mendebilul*)

5. Propoziția

Ce știi

Pornind de la următoarele imagini, alcătuieste comunicări care conțin un singur predicat.

Comunicarea se organizează în jurul unui predicat.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Pupi trăia fericit într-o mică fermă de la țară.

— Astăzi o să-mi cam murdăresc blănița... lătră el, ieșind din cușcă. O să-mi caut un prieten și o să facem plăcințele din lut!

Cum la acea oră ograda era pustie, Pupi o șterse spre pădure, ca să-și caute pe acolo un tovarăș de joacă. [...] **Bursucel locuia într-o casă sub pământ, numită vizuină.**

— Îmi pare rău, îi zise el, dar astăzi nu pot veni la joacă.

— Și de ce, mă rog? întrebă cățelușul.

— Păi, trebuie să fac curat în vizuină, îi răspunse Bursucel. Dacă vin cu tine să facem plăcințele, o să mă murdăresc și iarăși o să las urme prin casă. **Înțelegi tu?**

Pupi plecă dezamăgit mai departe.

— Bună, Păsărel! strigă el, uitându-se spre un cuib aflat pe creanga unui copac. N-ai vrea să facem împreună niște plăcințele de lut?

— Îmi pare rău, Pupi, dar acum nu pot. O aștept pe mama ca să reparăm cuibul. Poate mai încolo, îi răspunse Păsărel.

După asta, Pupi o observă pe vulpiță în vizuina ei.

— Nici tu nu vrei să facem plăcințele? întrebă el.

— O, ce mi-ar mai plăcea! răspunse mica vulpe. Dar căsuța mea se află în mijlocul câmpului acestuia plin de pietre. Nu vom găsi pic de lut pe-aici!

— Asta cam așa-i... suspină trist Pupi privind în jur.

(Gordon Volke, Robert Toon, *Cățelușul murdar*)

Ce am înțeles

● **Propoziția** este o comunicare cu un singur predicat.

● **Propoziția simplă** este alcătuită numai din părți principale de propoziție (subiect și predicat: *Copiii aleargă.* sau numai din predicat: *Plouă./ Ninge.*).

Propoziția dezvoltată este alcătuită atât din părți principale, cât și din părți secundare de propoziție (*Copiii aleargă în curtea școlii.; Copiii aleargă în curte.; Plouă de două zile.*).

Într-o propoziție dezvoltată se pot folosi și prepoziții: *la, cu, pe, spre, de, în, înspre, de la* etc.

● **Propoziția afirmativă** are predicatul exprimat printr-un verb cu aspect afirmativ (*Pomii din fața casei bunicilor au înflorit.*).

Propoziția negativă are predicatul exprimat printr-un verb cu aspect negativ (*Pomii din fața casei bunicilor nu au înflorit. **Nu parcați** în fața magazinului!). Cuvântul *nu*, care indică forma negativă a verbului, face parte din predicat.*

1 Identifică predicatul din comunicările scrise îngroșat în text. Ce observații poți face în legătură cu numărul predicatelor din fiecare comunicare?

2 Alcătuește propoziții numai din subiect și predicat, asociind corect următoarele cuvinte: *Pupi, Păsărel, Iatră, așteaptă.*

3 Dezvoltă, pe rând, următoarele propoziții, adăugând părți secundare de propoziție care să răspundă la întrebările dintre paranteze:

- Pupi iese ... (*de unde iese?*).
- Cățelușul suspină ... (*cum suspină?*).
- (*ce fel de vulpe?*) ... vulpe răspunde.

4 Transcrie propozițiile următoare în caiet și subliniază cu roșu părțile principale și cu verde părțile secundare de propoziție.

- *Pupi plecă dezamăgit mai departe.*
- *După asta, Pupi o observă pe vulpiță în vizuina ei.*

5 Se dau următoarele structuri:

- Cățelușul Pupi va face plăcințele ... lut.
- Cuibul lui Păsărel se află ... creanga unui copac.
- Bursucel face curat ... vizuină.

a) Găsește prepoziții potrivite și completează, în caiet, spațiile libere.

b) Cuvintele precedate de prepoziții sunt părți principale sau părți secundare de propoziție?

6 Respectând modelul dat, modifică propozițiile următoare și precizează ce deosebiri apar între formele verbelor cu funcția sintactică de predicat.

- *Pupi trăia fericit într-o mică fermă de la țară.*
- *Pupi plecă dezamăgit mai departe.*
- *După asta, Pupi o observă pe vulpiță în vizuina ei.*
- *Dar căsuța mea se află în mijlocul câmpului acestuia plin de pietre.*

Model:

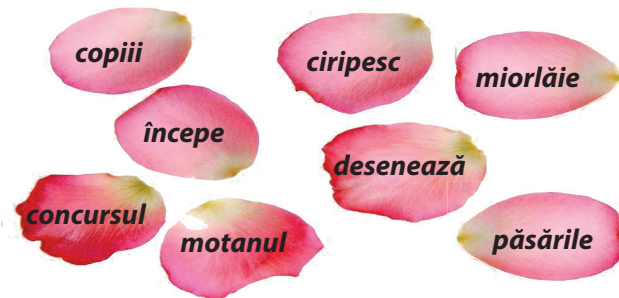
Pupi trăia fericit într-o mică fermă de la țară.

Pupi nu trăia fericit într-o mică fermă de la țară.

Cum aplic ce am învățat

1 Formează propoziții simple asociind subiectele și predicatul scris pe următoarele petale:

2 Transformă următoarele propoziții dezvoltate în propoziții simple:

- Copilul aranjează jucăriile pe masă.
- Vântul suflă dinspre uscat.
- Plecăm la ora patru.
- Barca plutea lin pe valuri.
- Eu l-am încurajat pe colegul meu de bancă.

3 Modifică următoarele propoziții simple astfel încât să devină propoziții dezvoltate:

- Copiii aleargă.
- Tună.
- Soarele a răsărit.
- Păsările zboară.
- A venit vacanța!

4 **Lucrați în perechi!** Scrieți cel puțin cinci propoziții dezvoltate despre vacanța de vară. Unul dintre voi va propune predicatul și subiectul, iar celălalt va adăuga părți secundare de propoziție.

5 Transcrie, pe două coloane, propozițiile afirmative și propozițiile negative din seria următoare de proverbe:

- Nu iese fum fără foc.
- Buturuga mică răstoarnă carul mare.
- Banii n-au miros.
- Lauda de sine nu miroase a bine.
- Urma scapă turma.
- Răbdarea trece marea.
- Vorba dulce mult aduce.
- Capul plecat sabia nu-l taie.
- La omul sărac nici boii nu trag.
- Paza bună trece primejdia rea.

6 În secvențele scrise îngroșat mai jos, transformă propozițiile afirmative în propoziții negative și pe cele negative în propoziții afirmative.

Vă spun ca să știți și voi: cuvintele care îmi trebuie pentru povești le scot din călimară.

Într-o zi un cuvânt nu vru să iasă afară.

Tot ciocnind desperate în sticlă cu penița, ieșiră cuvintele: Politețe, Hărnicie, Prietenie.

— Hai, spune-ne ce cauți?

— **Îl caut pe Nu. Fără el nu pot termina povestea.**

— Pe Nu? L-a luat o fetiță în brațe și nu-i mai dă drumul.

— Dacă, de plidă, vorbi cuvântul Hărnicie, îi spune mama: **Pune masa! sau Adu apa!, Mătură!**, fetița spune că nu poate: are pe Nu în brațe.

(Octav Pancu Iași, *Fetița care l-a luat pe NU în brațe*)

7 **Lucrați în grupe de câte 3, 4 elevi!** Utilizând propoziții negative, formulați cinci reguli care trebuie respectate în timpul deplasării cu mijloacele de transport în comun.

8 Alcătuieste propoziții dezvoltate, respectând cerințele:

a) *subiect* exprimat prin substantiv comun + *predicat verbal* exprimat prin verb predicativ la modul indicativ + *parte secundară de propoziție* exprimată prin substantiv propriu;

b) *subiect* exprimat prin pronume personal + *predicat verbal* exprimat prin verb predicativ la modul indicativ + *parte secundară de propoziție* exprimată prin substantiv comun + *parte secundară de propoziție* exprimată prin adjectiv;

c) *subiect* exprimat prin pronume personal + *predicat verbal* exprimat prin verb predicativ la modul indicativ + *parte secundară de propoziție* exprimată prin substantiv comun + *parte secundară de propoziție* exprimată prin adjectiv.

6. Enunțul

Ce știi

1. Adresează-i trei întrebări colegului de bancă, despre ce îi place să facă în timpul liber.
2. Notează răspunsurile în caiet și citește-le în fața clasei.

Într-o situație de comunicare se transmit sau se cer informații.

Ce aflu

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Fetița cu părul bălai și cu ochii albaștri, nepoata fostului profesor, se ținuse de cuvânt. Vorbise cu bunicul, luând povestea pe departe, cu mici și nevinovate șiretlicuri.

— *Bunicule, mai ții minte pe băiatul de lângă noi, de la circ, din seara reprezentației de adio?*

— *Ei, ce-i cu dânsul?*

— *Grozav l-a mai amărât pe el tot ce s-a întâmplat atunci cu Fram!...*

— *Mi-a părut rău și mie... Asta-i tot?*

— *Mai este ceva cu dânsul.*

— *Ce anume?*

— *Grozav îi mai place lui să citească istorii despre urșii albi și despre călătoriile la poli...*

— *Foarte frumos pentru el. Am văzut eu că are o privire de băiat deștept.*

— *Da, dar nu are cărți, bunicule!*

Bunicul se prefăcuse a se mira, zâmbind pe sub mustățile albe, fiindcă bănuia că nepoțica n-a adus ea vorba fără un anume rost. [...]

Petruș s-a înfățișat la ușă a doua zi. Și fostul profesor, bătrânul pensionar, după ce a stat puțin de vorbă, îl îndeamnă:

— *Haidem sus, în bibliotecă, să alegem împreună ce-ți dorește inima...*

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

1 Transcrie, din text, două comunicări care transmit informații referitoare la personajul Petruș.

2 Identifică în text o comunicare ce redă îndemnul bătrânului pensionar către Petruș și o comunicare ce exprimă starea sufletească a lui Petruș.

3 Selectează, din text, o întrebare pe care nepoata i-o adresează bunicului.

4 Modifică următoarele comunicări, respectând modelul dat:

- Știi că trebuie să nu mai întârzi la oră.
- Ești convins că trebuie să nu mai pui atât de multe întrebări.
- Știi că este obligatoriu să nu mai insiști pe asemenea detalii.

Model: *Știi că trebuie să nu mai întârzi la oră.*

Trebuie să nu mai întârzi la oră.

Nu mai întârzia la oră!

Ce am înțeles

Enunțul este o comunicare independentă și suficientă din punctul de vedere al sensului.

Enunțul poate fi alcătuit din una sau mai multe propoziții.

După scopul comunicării, enunțurile sunt: **asertive**, **imperative**, **exclamative** și **interogative**.

Enunțuri asertive	Enunțuri imperative	Enunțuri exclamative	Enunțuri interogative
<p>✓ Transmit informații care pot fi considerate adevărate sau false, în raport cu evenimentul/aspectul din realitate la care se referă.</p> <p>Exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Cursurile vor începe în luna octombrie.</i> • <i>Bănuiam că s-a întâmplat ceva rău.</i> 	<p>✓ Exprimă un ordin, o comandă, un îndemn, o interdicție, intenția emițătorului fiind de a-l determina pe receptor să acționeze într-un anumit fel.</p> <p>Exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vino aici!</i> • <i>Să vă întoarceți repede din oraș!</i> • <i>Hai!</i> 	<p>✓ Exprimă o stare sufletească a emițătorului cu privire la o situație sau la un aspect care l-a emoționat, l-a surprins, l-a nemulțumit etc.;</p> <p>✓ pot avea în structura lor cuvinte de tipul <i>ah, of</i> etc.</p> <p>Exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ce mult muncește colegul tău!</i> • <i>Ce bine-mi pare că te revăd!</i> • <i>Urâtă vreme!</i> • <i>Of! Ce greu îmi este!</i> 	<p>✓ Cer o informație.</p> <p>Exemple:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Cât este ceasul?</i> • <i>Unde ne întâlnim mâine?</i> • <i>Ți-ar plăcea să mă însoțești în excursie?</i> • <i>Pleci sau mai stai?</i>

Cum aplic ce am învățat

1 Precizează felul enunțurilor următoare:

- Astămpără-te!
- Vrei și tu să devii actor?
- Orașul forfotea de trecătorii grăbiți să ajungă la serviciu.
- Atât de ușor a rezolvat exercițiile de pe fișa de lucru!
- Hai să vorbim și despre altceva!
- Ce captivantă a fost ora de pictură!
- Știi că trebuie să completezi formularul de înscriere.

2 Se dă textul:

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz și de treabă, și îi legă aripa. Când era să plece, corbul îi zise:

— Ține penița asta, voinicule, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.*

Luă penița Aleodor, și-și căută de drum. Dară nu făcu ca la o sută de pași și iată că dete peste un tăune. Când se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

— Cruță-mi viața, Aleodor împărat, și eu te voi mântui pe tine de la moarte. Ține acest pufuleț din aripioara mea, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, și că îi zise și pre nume, odată ridică piciorul și lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

(Aleodor Împărat, basm cules de Petre Ispirescu)

Dicționar

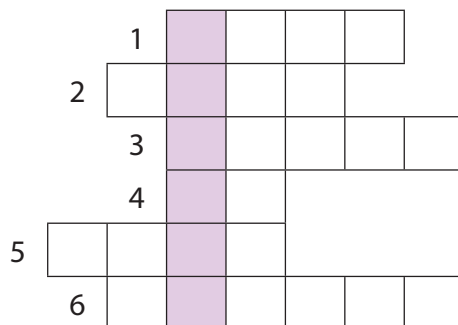
* *peniță* – pană mai mică

Cerințe:

a) Transcrie în caiet două enunțuri asertive.

b) Completează prima replică din text cu două enunțuri imperative.

- 3 Construieste enunțuri exclamative care să exprime, pe rând, admirația, uimirea, nemulțumirea, reproșul.
- 4 Scrie zece reguli ale clasei tale, folosind enunțuri imperative.
- 5 Formulează cinci întrebări pe care ai dori să le adresezi actorului tău preferat.
- 6 Vrei să realizezi un chestionar pe care să-l aplici colegilor tăi, în clasă, pentru a afla care sunt amintirile lor preferate din copilărie. Formulează cinci întrebări la care colegii tăi trebuie să răspundă.
- 7 **Lucrați în perechi!** Se dă următoarea situație: Vlad se află într-un magazin de electronice și dorește să cumpere un telefon mobil. Unul dintre voi joacă rolul lui Vlad, iar celălalt, rolul vânzătorului. Construiți un dialog în care să cereți și să primiți informații despre noul produs.
- 8 Completează, în caiet, rebusul următor, pentru a descoperi cuvântul din coloana colorată:

1. Cuvântul cu rol de subiect din propoziția: *Zâna a transformat norii negri în nori albi.*
2. Verbul din propoziția următoare, la modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular: *Cântam cu plăcere în corul școlii.*
3. Atributul din propoziția: *Dragostea mamei îl ocrotește.*
4. A doua silabă a adjectivului *ambitios*.
5. Sinonim pentru adjectivul subliniat în enunțul: *Băiețelul avea păr ondulat.*
6. Cuvântul cu rol de predicat din propoziția: *Culoarea florii atrage atenția tuturor.*

7. Identitate personală – identitate culturală

Ce știi

Notează două aspecte care te individualizează, în raport cu alți copii.

Fiecare persoană este unică, prin anumite caracteristici.

Ce aflu

Fetița căreia nu-i plăcea numele său

de Elif Shafak

Într-un oraș mare, pe o stradă largă, la etajul al treilea al unui bloc albastru, locuia o fetiță. Nu era nici prea înaltă, nici prea scundă. Culoarea părului ei era de un castaniu care vara bătea spre galben, iar toamna, spre roșcat. Poate că era un pic cam slăbuțică, dar nu s-ar zice nici că era slabă de s-o ia vântul

pe stradă. Fața îi era rotundă și ochii, căprui. Cel mai mult îi plăcea să citească, să asculte muzică, să se uite la filme, să deseneze, să se joace cu mingea, să sară coarda și să facă biscuiți cu ciocolată. Jocul care îi plăcea cel mai mult și pe care îl juca singură era acela de a ghici forme necunoscute în norii de pe cer. Uneori, un nor se asemena foarte tare cu un melc uriaș, alteori cu o girafă. Uneori semăna cu un hamburger, alteori cu o înghețată care se topește în cornetul ei.

Fetița avea și animale preferate: pisicile, câinii, caprele, caii și veverițele dungate. Adevărul este că nu întâlnise încă în viața ei o veveriță dungată, dar, chiar și-așa, le iubea. Pereții camerei ei erau plini de poze cu veverițe dungate.

Încă de când era cât un dop își dorise o pisică. Sau un cățel. Sau o capră. Sau un cal. Dar mama ei, doamna Hayal, îi spunea întotdeauna: „Nu se poate! Pisicii îi cade părul și-am să fac alergie, capra behăie și-o să deranjeze vecinii. Iar calul nu avem unde să-l ținem, fetița mea.”

— Dar, mami, vreau și eu să hrănesc un animal!

— Îl vei hrăni când vom merge la grădina zoologică!

— Dar e interzis! Și, oricum, eu vreau să avem animalul nostru la noi acasă!

În cele din urmă, în decursul aceluia an, bunicul ei, domnul Hassan, îi dăruise două broscuțe-țestoase de apă. Le ținea pe o măsuță într-un bol de sticlă. Le chema Ziua și Noaptea. Dar, cum semănau ca două picături de apă, era greu să-ți dai seama cine-i Ziua și cine-i Noaptea. [...]

La fel cum iubea animalele, iubea și sportul. În special baschetul și voleiul. Îi plăcea și fotbalul. „Fotbalul nu este pentru fete”, i se spunea. Dar în camera ei avea un album în care colecționa cartonașe cu fotbaliști. Știa mai bine decât mulți băieți din clasa ei care sportiv a marcat nu știu câte goluri, care echipă a câștigat de nu știu câte ori.

Dintre fructe, îi plăceau merele, mandarinele și pepenii; dintre culori, prefera roșul, movul și verdele; dintre anotimpuri, ar fi ales iarna și primăvara. Ca desert alegea întotdeauna budinca de orez, iar băutura ei preferată era limonada. Toate acestea îi plăceau încă de când era mică. Dar era și un lucru important care nu-i plăcea absolut deloc: numele ei!!!

Nu-i plăcea numele ei. Chiar îi era rușine cu el. Ce bine ar fi fost dacă ar fi avut alt nume. De exemplu, la fel ca verișoara ei, Bahar, care înseamnă primăvară... sau ca fetele vânzătorului de la chioșc, cele cu părul împletit și obrajii plini de pistruu: Çiğdem, Sinem și Didem... sau ca numele colegelor ei de școală: Ada, Ash, Ayşegül, Beyza, Defne, Ebru, Ela, Gamze, Kübra, Melrem, Özlem, Pinar, Tuba, Zeynep... Ce multe nume sunt pe acest pământ, unul mai frumos decât celălalt și ușor de pronunțat... Dar mama și tatăl ei nu luaseră în seamă niciunul și, după atâta căutare, îl găsiseră pe cel pe care-l purta acum. Măcar dacă ar mai fi avut unul. Dar nu avea. Sau măcar o poreclă! Toți copiii de la școală aveau câte o poreclă: unele mai frumoase, altele mai hazlii. Numai ea nu avea una, pentru că numele îi era atât de ciudat, încât oricum părea a fi o poreclă amuzantă.

Într-o zi, în timp ce tatăl ei citea ziarul la micul dejun, o știre de pe ultima pagină i-a atras atenția. Era un articol despre numele ciudate pe care le dau cântăreții și artiștii de film celebri copiilor. Astfel a aflat că pe pământ există și alți oameni care au, la fel ca ea, nume neobișnuite. Cum ar fi Şeftali, Elma, İncir, Bülbül, Okyanus, Mavi Melek, Şekerpare... Adică Piersica, Mărul, Smochina, Privighetoarea, Oceanul, Înger Albastru sau numele unui desert turcesc... Oare ce simțeau ei? Cum e să te cheme domnul Ocean sau doamna Privighetoare?

Dar nici măcar aceste nume neobișnuite nu i se păreau mai grele decât al ei. Pentru că numele ei era chiar așa: Sakiz Sardunya. Adică Mușcată Curgătoare.

— Mamă, cum v-a trecut prin cap să îmi puneți un astfel de nume? întrebese ea odată.

— E nume de floare, fetița mea. Ce frumos! îi răspunsese mama. La fel ca Mine, Açelya, Lale, Menekşe [Veronica, Azaleea, Lalea, Violeta (n.t.)]... Nu e cu nimic diferit față de aceste nume.

— Da' nimeni nu glumește pe seama lor. De mine râde toată lumea!

— Așa ți se pare ție. De ce să râdă? Toată lumea iubește florile. Punct!

Ori de câte ori doamna Hayal dorea să încheie un subiect, adăuga la sfârșit „Punct!”. Sakiz Sardunya, care îi cunoștea acest obicei, oftă. Uneori e foarte greu să le explici ceva celor mari.

A deschis enciclopedia și a citit. Într-adevăr, exista o floare care se numea „sakiz sardunya”, și anume „mușcată curgătoare”. Numele ei în latină era și mai straniu: *Pelargonium peltatum*. Florile ei erau albe, roz, galbene sau roșii. Țara de origine, Africa de Sud. Era cultivată în ghivece și putea înflori chiar pe parcursul întregului an. Era ținută pe balcoane și pervazurile ferestrelor. Frunzele ei miroseau interesant, la fel ca frunzele lămâiului. Din pricina acestui miros, insectele și muștele nu se apropiau de ea.

A privit îndelung poza. Adevărul este că i-a plăcut. Era o plantă frumoasă, drăgălașă. Dar tot nu era convinsă. Dacă mama și tatăl ei au dorit cu orice preț să îi pună un nume de floare, de ce nu i-au spus „Gül” sau „Yasemin”, adică „Trandafirul” sau „Iasomia”?

Vocabular

- 1 Ilustrează, cu câte trei exemple din text, următoarele câmpuri lexicale:
 - culori;
 - sporturi.
- 2 Alcătuieste enunțuri cu expresii în care să apară cuvintele *nume* și *punct*.
- 3 Identifică, în textul dat, o pereche de sinonime referitoare la aspectul mușcatei curgătoare.

Semne de punctuație și de ortografie

- 1 Explică rolul semnelor de punctuație și de ortografie învățate din următoarea secvență din textul dat:

— Mamă, cum v-a trecut prin cap să îmi puneți un astfel de nume? întrebese ea odată.
- 2 Realizează un dialog de 5, 6 replici, cu Sakiz Sardunya, în care să folosești următoarele semne de punctuație: linia de dialog, virgula, semnul întrebării, semnul exclamării.

Identitate personală. Identitate culturală

- 1 Asociază, în caiet, acțiunile și personajele din coloanele următoare, pe baza textului dat:

• Bunicul	<i>îi interzice fetiței să aibă un animal de casă.</i>
• Tatăl	<i>îi aduce fetiței două broscuțe-testoase de apă.</i>
• Mama	<i>citește ziarul.</i>
• Fetița	<i>își dorește un animal de companie.</i>
- 2 De ce crezi că doamna Hayal încheie discuția cu Sakiz Sardunya cu *Punct!?*
- 3 Dacă ai fi în locul fetei, cum ai continua conversația despre numele tău?
- 4 Ce fel de mamă ți se pare doamna Hayal – autoritară, severă, îngăduitoare cu fiica ei numai în anumite privințe etc.? Justifică-ți răspunsul.
- 5 De ce crezi că fetiței nu îi place numele ei, deși îi place floarea pe care o descoperă în enciclopedie?
- 6 Notează, în două coloane, ce ai/nu ai în comun cu Sakiz Sardunya.
- 7 Ai creat vreodată un joc al imaginației, cum face Sakiz Sardunya, când privește norii? Prezintă-l!
- 8 Scrie câte o listă cu ceea ce îți place și cu ceea ce nu îți place la tine. Discută cu alți colegi și identifică ce aveți în comun.
- 9 Cunoști vreun copil de aceeași vârstă cu tine, de altă naționalitate? În ce limbă comunicați?
- 10 Ce descoperi despre tine când comunică într-o limbă străină cu altcineva?
- 11 Prezintă, într-un text de 30-50 de cuvinte, semnificația numelui tău. Crezi că acesta te definește?
- 12 Care este cel mai bun prieten al tău? Prezintă-l, într-un text de 60-100 de cuvinte (poți alege o persoană reală, un animal de casă/de companie, un animal de pluș etc.).
- 13 Ai pus vreodată un nume unei jucării sau unui obiect preferat? Cum ai ales numele respectiv?
- 14 Cum ți-ai defini personalitatea, în patru cuvinte?
- 15 Dintre următoarele variante, alege-o pe aceea care ți se pare cea mai importantă în formarea personalității unui om, apoi justifică-ți alegerea:

• educația;	• relația cu familia;
• grupul de prieteni;	• mediul în care trăiește.

Ce am înțeles

Fiecare om are o anumită personalitate, care se formează sub influența mai multor factori. Familia, educația, comunitatea în care trăiește, apartenența la un anumit popor, limba maternă contribuie la dezvoltarea unui om, îi dau identitate. Copilul descoperă lumea treptat. El încearcă să se înțeleagă pe sine, caută modele de viață, în cărțile pe care le citește, în familie, în grupul din care face parte. Membrii unui grup de vârste apropiate pot avea interese și pasiuni comune, care le modelează personalitatea.

Cum aplic ce am învățat

1 Completează rebusul următor, apoi alcătuiește o compunere de 60-100 de cuvinte, care să înceapă cu propoziția identificată în chenarul colorat.

1. Forma de infinitiv a verbului din enunțul: *Am multe cărți noi.*

2. Timpul verbului din enunțul: *Căutam cartea recomandată.*

3. Participiul verbului *a rupe.*

4. Sinonim pentru verbul *a bănuî.*

5. Sinonim pentru verbul din enunțul: *Ceasul indică ora exactă.*

6. A doua și a treia silabă din cuvântul *aramă.*

7. Sinonim pentru verbul *a lectura.*

8. Sinonimul cuvântului scris îngroșat în enunțul: *Este un om **inteligent**, nu s-a lăsat păcălit.*

9. Verbul *a crea*, la imperfect, persoana a II-a, numărul singular.

10. Antonimul cuvântului *atent.*

11. Antonimul cuvântului *capabil.*

12. Antonimul cuvântului *întuneric.*

13. Forma de viitor I, persoana I, numărul singular, a verbului *a avea.*

14. Forma pentru modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular, a verbului *a salva.*

15. Forma accentuată pentru persoana a III-a, numărul singular, gen feminin, a pronumelui personal.

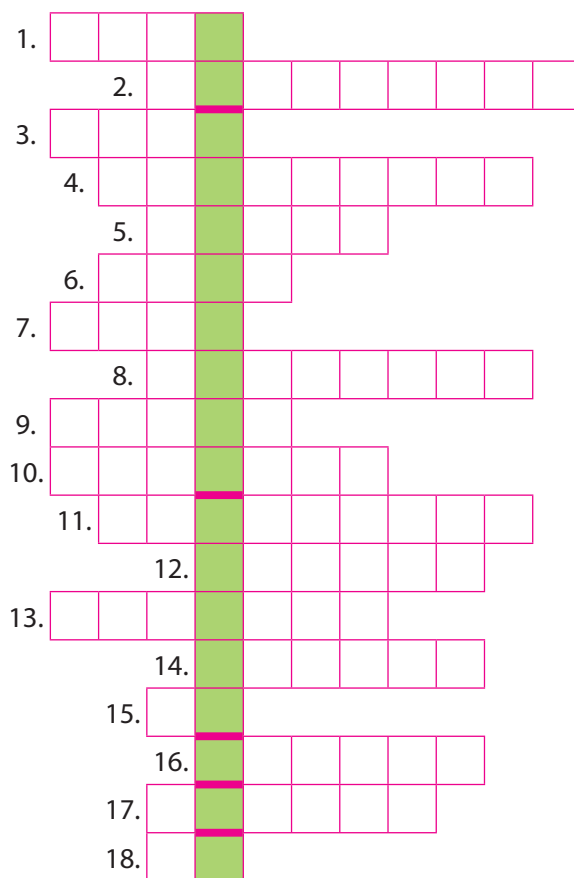
16. Infinitivul verbului din enunțul: *Ei nu admit greșeala.*

17. Verb sinonim cu *a evolua.*

18. Infinitivul verbului din enunțul: *Dăduserăm banii la agenția de turism.*

2 Redactează o scrisoare către un prieten, în care să-i împărtășești cea mai frumoasă amintire din acest an școlar.

3 Selectează, din rubrica **Dicționar** a manualului, cuvintele care au legătură cu universul tău familiar. Integrează-le într-o compunere, de 60-100 de cuvinte, pe o temă la alegerea ta.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, pentru a rezolva cerințele.

A În decurs de 10 ani, toate țările membre ale Organizației Națiunilor Unite au ajuns la un acord cu privire la drepturile fundamentale ale copiilor din întreaga lume. Copiii au un set de drepturi în Convenția privind Drepturile Copilului, care a fost adoptată de către Națiunile Unite în 1989. Apoi guvernele din întreaga lume au studiat acest tratat pentru a decide dacă

este cazul să-l ratifice* sau nu. Prin ratificare se angajau să pună în practică principiile la nivel de legislație și politici ale statului

respectiv. În decurs de 10 ani, toate țările membre ale Organizației Națiunilor Unite au ajuns la un acord cu privire la drepturile fundamentale ale copiilor din întreaga lume. Copiii au un set de drepturi în Convenția privind Drepturile Copilului, care a fost adoptată de către Națiunile Unite în 1989. Apoi guvernele din întreaga lume au studiat acest tratat pentru a decide dacă este cazul să-l ratifice* sau nu. Prin ratificare se angajau să pună în practică principiile la nivel de legislație și politici ale statului respectiv. [...]

Familia este celula de bază a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, în special a copiilor. [...] Convenția recunoaște, de asemenea, drepturile fundamentale ale copiilor în cadrul familiei: să se dezvolte ca personalități, să fie protejați de violență, să fie ascultați, să le fie respectată demnitatea.

(Ghid pentru dezvoltarea relațiilor sănătoase între părinți și copii, text preluat de pe site-ul <https://www.salvaticopiii.ro>)

Dicționar

* a ratifica – a-și manifesta printr-un act acordul de a fi parte la un tratat, la o convenție

B Chiar dacă cineva are foarte mulți prieteni, printre ei se află totuși câțiva, puțini la număr, care sunt deosebit de apropiați și cei mai dragi. La fel se întâmplă și cu Momo.

Avea doi prieteni, cei mai buni, care veneau zilnic la ea și împărțeau cu ea tot ce aveau. Unul era tânăr, celălalt bătrân. Iar Momo n-ar fi fost în stare să spună pe care dintre ei îl iubea mai mult.

Cel bătrân se numea Beppo Măturătorul. Probabil că în realitate avea un alt nume de familie, dar deoarece meseria lui era cea de măturător de stradă și toată lumea îi spunea astfel, se denumea el însuși la fel. [...]

Unii erau de părere că Beppo Măturătorul avea mințile rătăcite. Se bazau pe faptul că Beppo nu răspundea la întrebările puse, ci se mulțumea să suradă prietenos. Se gândea. Dacă găsea că nu-i necesar vreun răspuns, tăcea. Uneori dura două ore, iar între timp, celălalt uitase ce întrebuse, iar vorbele lui Beppo i se păreau ciudate.

Numai Momo era în stare să aștepte atât de mult și înțelegea ceea ce spunea Beppo. Știa că el consacră atât de mult timp răspunsului său pentru a nu spune niciodată ceva neadevărat. Căci, după părerea lui, toate nenorocirile din lume erau cauzate de nenumăratele minciuni, intenționate, dar și neintenționate, rezultate doar din grabă sau din lipsă de precizie.

(Michael Ende, Momo)

- 1 (1p) Notează în caiet anul ratificării Convenției privind Drepturile Copilului, de către Națiunile Unite, așa cum rezultă din textul **A**.
- 2 (1p) Transcrie, din textul **B**, secvența de unde rezultă motivul pentru care Momo nu crede că Beppo Măturătorul are mințile rătăcite.
- 3 (1p) Identifică, în textul **A**, un predicat verbal exprimat prin verb la modul indicativ, timpul prezent, și, în textul **B**, un predicat verbal, exprimat prin verb la modul indicativ, timpul imperfect.
- 4 (1p) Indică funcțiile sintactice ale cuvintelor subliniate în fiecare dintre textele date.
- 5 (1p) Alcătuieste un enunț în care cuvântul *părere* să aibă funcția sintactică de subiect.
- 6 (1p) Menționează două drepturi ale copilului în cadrul familiei, menționate în textul **A**.
- 7 (1p) Prezintă motivul pentru care Beppo Măturătorul nu dădea răspuns imediat celui care îi adresa o întrebare.
- 8 (1p) Selectează secvența din textul **B** în care sunt descriși prietenii lui Momo.
- 9 (1p) Redactează un text de 60-100 de cuvinte, în care să prezinți o continuare a textului **B**.

1 punct din oficiu

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Proiect tematic

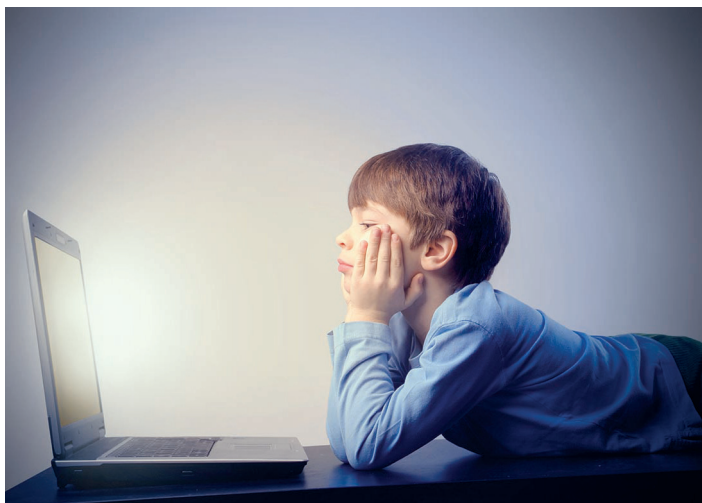
1. Documentează-te pentru a realiza un proiect cu tema *Drepturile copilului în cadrul familiei*.
2. Alege un drept fundamental al copilului și motivează de ce îl consideri important.
3. Alcătuieste o listă a principiilor în care crezi și prezintă-o colegilor.

Evaluare finală

Citește cu atenție textul care urmează, pentru a rezolva cerințele.

Un Gând s-a rătăcit într-o parcare. S-a trezit brusc în miros de benzină, printre mașini înghesuite și oameni nervoși. Ultimul lucru pe care și-l amintea era cum stătea liniștit în capul lui Simon, în timp ce băiatul, răcit cobză, butona de zor la computer, strănutând întruna. Probabil că așa fusese aruncat în lume: printr-un strănut. Și trebuie să fi fost un strănut foarte puternic dacă ajunsese tocmai în parcare zgomotoasă și aglomerată din centrul orașului.

Speriat și derutat, Gândul lui Simon nu știa încotro s-o apuce și ce să facă. Se tot uita în jur cu speranța că va vedea ceva sau pe cineva cunoscut. Dar totul era străin pentru el. O lume necunoscută într-o hărmălaie de culori, de mirosuri și de sunete, o adevărată aventură pentru un gând de copil, care chiar și la locul lui e destul de sfios...

Gândul rătăcit amețise deja de atâta gălăgie, miros de benzină și forfotă de mașini, când s-auzi o voce:

- Căutați cumva un loc de parcare?
- Poftim?
- Vreți un loc de parcare?
- Eu? Nu. Ce să fac eu cu un loc de parcare?!
- Ce face toată lumea. Parchează. Eu am vrut doar să vă ajut, da' acum văd că nu aveți mașină. Așa că, oricum, nu m-aș fi ocupat de dumneavoastră. Sper că nu ați venit să țineți un loc pentru altcineva, că la mine nu merge cu chestii din astea! Deci, pot sau nu să vă ajut cu ceva?

- Cu ce să mă ajutați?
- Cum cu ce?! Cu un loc de parcare. Doar cu asta mă ocup. Eu sunt Îngerul Parcărilor. Haideți, vă rog, eliberați locul.

Reacția de mirare a Gândului lui Simon era firească. Omul acesta care se prezenta drept Îngerul Parcărilor nu arăta nici pe departe ca un înger. Era un bărbat trecut de prima tinerețe, foarte înalt și foarte slab, chelios, îmbrăcat cu o pereche de blugi și cu un tricou banal. Doar ochii verzi și frumoși aveau ceva deosebit.

- Dar ce loc ocup eu? Chiar vă incomodez?
- Vă arde și de glume? Parcă nu știți câtă lume vrea un loc de parcare chiar în acest moment. Eu nu mă pot ocupa de toți. [...] Ce anume spuneați?
- Păi, eu nu am nevoie de loc de parcare... că eu nu am mașină.
- Și atunci ce căutați aici? Aici fără mașină nu ai ce căuta. Să fii aici fără mașină nu are niciun sens.
- Nici eu nu știu ce caut aici. Eram bine mersi la mine acasă, când Simon a strănutat și ...
- Și...?
- Și am ajuns aici. Afară.

(Laura Grünberg, Poveste cu un gând strănutat)

- 1 (1p) Scrie , în caiet, câte un sinonim pentru cuvintele scrise îngroșat în secvența: *S-a trezit **brusc** în miros de benzină, printre mașini înghesuite și oameni **nervoși**.*
- 2 (1p) Indică antonime pentru cuvintele subliniate în secvența: *o adevărată aventură pentru un gând de copil, care chiar și la locul lui e destul de sfios...*
- 3 (1p) Alcătuieste două enunțuri din care să rezulte sensuri diferite ale verbului *a arde*.
- 4 (1p) Transcrie o secvență din text, de tip întrebare-răspuns, care cuprinde o ofertă și un refuz.
- 5 (1p) Selectează, din text, câte un verb la următoarele timpuri ale modului indicativ: prezent, imperfect, perfect compus, mai-mult-ca-perfect, viitor I.
- 6 (1p) Analizează cuvintele subliniate în textul dat.
- 7 (1p) Formulează o idee principală și o idee secundară care se pot desprinde din textul dat.
- 8 (1p) Prezintă, în 20-30 de cuvinte, semnificația următoarei secvențe din textul dat: *Dar totul era străin pentru el. O lume necunoscută într-o hărmălaie de culori, de mirosuri și de sunete, o adevărată aventură pentru un gând de copil, care chiar și la locul lui e destul de sfios...*
- 9 (1p) Continuă textul dat, în 60-100 de cuvinte, prezentând două acțiuni pe care le-ar putea face Gândul lui Simon pentru a se întoarce acasă.

1 punct din oficiu

Ca să te autoevaluezi, verifică răspunsurile tale cu acelea incluse în baremul de corectare și de notare de la sfârșitul manualului (p. 168).

	Pentru 1-4 răspunsuri corecte	Pentru 5-6 răspunsuri corecte	Pentru 7-8 răspunsuri corecte	Pentru 9 răspunsuri corecte
Punctaj obținut la (auto)evaluare	2-5 puncte	6-7 puncte	8-9 puncte	10 puncte

Bareme de corectare și de notare

Evaluare inițială

1. Exemple de răspuns: *sfială* – timiditate, *hotărăște* – decide, *murmură* – șoptește, *încuviințează* – aprobă: 0,25p x 4 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
2. Exemple de răspuns: *întors* – dus, *s-au împrăștiat* – s-au adunat, *departe* – aproape, *lung* – scurt: 0,25p x 4 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
3. Alcătuirea de enunțuri corecte cu ortogramele date: 0,125p x 8 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
4. Formularea corectă a propozițiilor, folosind semnele de punctuație cerute: 0,5p x 2 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
5. Transcrierea verbului, a substantivelor, a pronumelui personal și a adjectivului: 0,2p x 5 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
6. Exemplu de răspuns: Repetiția lui *s* în primele patru paragrafe ale textului dat sugerează foșnetul frunzelor la trecerea vântului, creând atmosfera specifică toamnei: **1p**; răspuns parțial corect, cu una, două greșeli de punctuație și/sau ortografie: **0,5p**; absența răspunsului: **0p**
7. Ilustrarea a două aspecte semnificative ale anotimpului toamna, cu exemple din text: 0,5p x 2 = **1p**; ilustrarea unui singur aspect semnificativ al anotimpului toamna, cu exemple din text: **0,5p**; absența răspunsului: **0p**
8. Exemplu de răspuns: secvența dată sugerează un aspect semnificativ pentru anotimpul toamna, când frunzele se ofilesc și nucile se coc – „nucii cu miros amar”, „de unde li s-a tras atâta mâhnire frunzelor”, „creierii închiși în nuci se zbârcesc”; răspuns corect: **1p**; răspuns parțial corect, cu una, două greșeli de punctuație și/sau ortografie: **0,5p**; absența răspunsului: **0p**
9. Pentru conținut: **0,7p**
Construirea logică a textului și adecvarea la subiect: **0,7p**; construirea textului, adecvare parțială la subiect: **0,5p**;
Pentru redactare: **0,3p**
Respectarea limitelor de spațiu indicate, a regulilor de punctuație și de ortografie: **0,3p**; respectarea parțială a limitelor de spațiu indicate, 1, 2 greșeli de punctuație și/sau de ortografie: **0,1p**; respectarea parțială a limitelor de spațiu indicate, mai mult de două greșeli de punctuație și/sau de ortografie: **0p**
Absența răspunsului: **0p**

Evaluare finală

1. Exemple de răspuns: *brusc* – deodată, *nervoși* – agitați: 0,50p x 2 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
2. Exemple de răspuns: *adevărată* – neautentică, inadecvată, *sfios* – îndrăzneț: 0,50p x 2 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
3. Exemplu de răspuns: Flacăra lumânării arde frumos. Arde de nerăbdare să plece în vacanță: 0,50p x 2 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
4. Transcrierea secvenței de text de tip întrebare-răspuns, care să cuprindă o ofertă și un refuz: 0,5p x 2 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
5. Selectarea verbelor la timpurile indicate: 0,25p x 4 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
6. Analiza corectă a cuvintelor indicate:
gândul – subiect, exprimat prin substantiv comun, gen neutru, număr singular, articulat cu articolul hotărât *-l*;
amețise – predicat, exprimat prin verb, modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul singular; 0,5p x 2 = **1p**; absența răspunsului: **0p**
7. Formularea unei idei principale și a unei idei secundare care se desprind din textul dat: 0,50p x 2 = **1p**; formularea unei singure idei principale/secundare: **0,5p**; absența răspunsului: **0p**
8. Exemplu de răspuns: secvența dată sugerează universul necunoscut în care ajunge gândul copilului. Acesta este derutat de numeroase aspecte noi: zgomotul, culorile, agitația ("hărmălaie de culori, de mirosuri și de sunete..."); răspuns corect: **1p**; răspuns parțial corect, cu una, două greșeli de punctuație și/sau ortografie: **0,5p**; absența răspunsului: **0p**
9. Pentru conținut: **0,7p**
Construirea logică a textului și adecvarea la subiect: **0,7p**; construirea textului, adecvare parțială la subiect: **0,5p**;
Pentru redactare: **0,3p**
Respectarea limitelor de spațiu indicate, a regulilor de punctuație și de ortografie: **0,3p**; respectarea parțială a limitelor de spațiu indicate, 1, 2 greșeli de punctuație și/sau de ortografie: **0,1p**; respectarea parțială a limitelor de spațiu indicate, mai mult de două greșeli de punctuație și/sau de ortografie: **0p**
Absența răspunsului: **0p**

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

manual pentru
CLASA A V-A

ISBN 978-973-47-2612-7

www.edituraparelela45.ro